

Департамент екології та природних ресурсів Рівненської
облдержадміністрації

ДОПОВІДЬ про стан навколишнього природного
середовища в Рівненській області у 2024 році

Рівне – 2025

ВСТУПНЕ СЛОВО

Відповідно до вимог Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» громадяни України мають право на повну і достовірну інформацію про стан довкілля.

Для забезпечення більш широкого доступу громадськості до екологічної інформації щороку оприлюднюється Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області (надалі – Доповідь).

У пропонованій Доповіді приведені систематизовані дані про якісний стан довкілля області в 2024 році (атмосферного повітря, земельних та водних ресурсів, рослинного та тваринного світу), використання, охорону і відтворення природних ресурсів, поводження з відходами, екологічну та радіаційну безпеку, державну політику, контроль у галузі охорони природи та природокористування, впровадження еколого-економічних реформ, виконання регіональних природоохоронних програм, моніторинг якісного стану навколишнього середовища, вплив складових довкілля на здоров'я населення і демографічну ситуацію, діяльність громадських екологічних організацій і об'єднань, наукові дослідження в сфері екології, охарактеризовано ключові екологічні проблеми області та визначено пріоритети регіональної екологічної політики на наступний рік.

При підготовці Доповіді використовувались матеріали ряду установ, підприємств та організацій області, зокрема, обласних департаментів та управлінь: статистики, економічного розвитку і торгівлі, інфраструктури та промисловості, з питань будівництва та архітектури, агропромислового розвитку, житлово-комунального господарства, енергетики та енергоефективності, лісового та мисливського господарства, з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, освіти і науки, культури і туризму, Держгеокадастру, Держпраці, Держпродспоживслужби, Державного агентства рибного господарства, Регіонального офісу водних ресурсів у області; центрів та державних установ: з гідрометеорології, з організації радіологічного контролю, КП «Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики», Рівненської філії ДУ «Держгрунтохорона», ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»; державних інспекцій: екологічної, з ядерної та радіаційної безпеки; підприємств: ВП «Рівненська АЕС», РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал», КП «Дубноводоканал», Рівненської філії ДП «Львівстандартметрологія»; природоохоронних установ: Рівненського природного заповідника, Рівненського зоопарку, національних природних парків «Дермансько-Острозький», «Нобельський» і «Пуща Радзівіла», Березнівського державного дендрологічного парку; наукових установ та громадських організацій області тощо.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Рівненська область розташована на північному заході України. Її площа – 20051 км², що становить 3,1 % від загальної території України.

На території області розміщується 4 адміністративні райони: Рівненський, Дубенський, Вараський, Сарненський. Усього в області нараховується 1026 населених пунктів, з них 11 міст, 16 селищ міського типу, 999 сільських населених пунктів. Станом на 01.01.2024 року в області мешкало 1141,8 тис. осіб.

Клімат помірно континентальний: м'яка зима з частими відлигами, тепле літо, середньорічна кількість опадів – 600–700 мм. Зима настає наприкінці листопада, а стійкий сніговий покрив утворюється в останні дні грудня - першій декаді січня. Літо, що приходить наприкінці травня, триває до вересня. Це період найвищих температур повітря і ґрунту, опадів, дозрівання врожаю. Ясна, прохолодна ранньоосіння погода встановлюється на початку вересня.

Область в геоморфологічному відношенні поділяється на три частини: Полісся, Волинське лесове плато і Мале Полісся, що розташоване на півдні, між містами Радивилів і Острог, де у нього вклинюються відроги Подільської височини з висотами понад 300 м над рівнем моря.

Розміщення Рівненщини на межі Східноєвропейської платформи і Карпатської геосинклінальної області зумовили бурхливий і неоднозначний перебіг геологічної історії, що відбилося у неоднорідності тектонічної структури і формуванні досить складного комплексу геологічних відкладів на більшій її частині.

Територія області розташована у межах двох крупних платформених структур – Українського щита та Волинсько-Подільської плити, і лише незначна ділянка на північно-східній окраїні Рівненщини лежить у межах Прип'ятського прогину.

Мінерально-сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (торф), дорогоцінного каменю (бурштин), базальтової сировини для виробництва мінеральної вати та волокна, сировини для виробництва будівельних матеріалів (сировина цементна, скляна, крейда будівельна, камінь будівельний тощо), прісних та мінеральних підземних вод.

Гідрологічно Рівненщина знаходиться у районі трьох артезіанських басейнів підземних вод: Волино-Подільського, Прип'ятського та Українського басейну тріщинуватих вод. Прогнозні ресурси підземних вод області оцінюються 1314,9 млн. м³/рік. Затверджені запаси підземних вод – 165,7 млн. м³/рік.

Рівненщина, як і більшість областей західного і північного регіону України, багата на поверхневі води. Територією області протікає 149 річок довжиною понад 10 км, знаходиться 151 озеро, 12 водосховищ, 1546 ставків.

Річки області належать до басейну Прип'яті і живляться, в основному, за рахунок талих снігових вод, у меншій мірі – ґрунтових вод та атмосферних опадів. Найбільші з них – Стир з притокою Іква, Ствига з притокою Льва, Горинь та її притока Случ. Основний напрямок течії річок області – з півдня на північ – зумовлений загальним зниженням території від Волинського лесового плато до Поліської низовини. Найбільші серед озер області – Нобель (4,99 км²) та Біле (4,53 км²). Є також значна кількість озер у заплавах річок Горині, Стиру, Веселухи. Озера використовуються для рекреації, риболовлі.

Болота поширені всією територією області, більшість з них низинні, менш поширені – перехідні та верхові. При цьому слід зауважити, що заболоченість дуже нерівномірна і коливається від 40 % на півночі до 2–3 % на півдні.

Ґрунтовий покрив області неоднорідний. Найбільш поширені дерново-підзолисті, опідзолені, дернові, торфові та торфоболотні ґрунти. Дерново-підзолисті, характерні для Полісся. Південь Полісся представляють дернові та торфоболотні ґрунти. На лесах Волинського плато сформувались світло-сірі ґрунти і опідзолені чорноземи, які майже всі розорані.

Флора області нараховує понад 1,6 тисячі видів вищих рослин. У рослинному покриві переважають ліси та інші лісовкриті площі. На Поліссі найбільш поширені соснові та сосново-дубові ліси, на Волинському лесовому плато – здебільшого листяні ліси, а в Малому Поліссі – дубово-соснові ліси з більш багатим, ніж на Поліссі, трав'яним покривом.

Тваринний світ характерний для лісової зони і широко представлений ссавцями, птахами, плазунами, земноводними, круглоротими та рибами.

Поліська зона характеризується великим розмаїттям фауни, серед представників якої зустрічаються і рідкісні у сучасній Україні види хребетних (лось, рись, глухар, тетерук, рябчик тощо).

У лісостеповій зоні області зростає чисельність зайців, лисиць, мишовидних гризунів та землеріїв, проте видовий склад лісової фауни тут значно бідніший, ніж у лісах Полісся (частіше зустрічаються лише білки, лісові куниці, дещо менше – вовки, дикі кабани тощо). Разом з тим, є чимало видів хребетних, які поширені всією територією області, не маючи певних регіональних ареалів. Серед таких представники орнітофауни – водоплавні, болотні та лучні птахи (качки, кулики, перепілки тощо).

1.2. Соціальний та економічний розвиток території

Рівненська область має багатогалузеву економіку, основу якої складають промисловість, сільське господарство, деревообробка та енергетика. Упродовж останніх років регіон демонструє стабільний розвиток, хоча й зіткнувся з певними викликами через загальнодержавну економічну кризу та війну.

Економіка України продовжувала функціонувати як цілісна система незважаючи на колосальні втрати людських життів, виробничого потенціалу країни, удари ворога по державному устрою та інститутах влади. І після стрімкого падіння ВВП країни на 28,8 відсотків у 2022 році, вдалося втримати економіку і в 2023 році українська економіка відновила зростання – до 5,3 відсотка. За 2024 рік ріст уповільнився, але зберігся. За даними Міністерства економіки України минулого року реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) зріс на 2,9 відсотка у порівнянні з 2023 роком. Причини сповільнення: більш висока база порівняння для відновлення і виснаження через повномасштабну війну (обстріли інфраструктури, дефіцит електроенергії, структурні проблеми на ринку праці та інші безпекові чинники, що негативно впливають на виробничу діяльність і ділові очікування).

Економіка держави, що перебуває в стані війни, постійно генерує нові виклики для системи державного управління та суспільства. Рівненська облдержадміністрація разом з іншими органами виконавчої влади області продовжували створювати відповідні умови для адаптації економіки регіону до роботи в умовах воєнного стану.

На 2024 рік завдання та заходи органів виконавчої влади області щодо розвитку господарського комплексу та соціальної сфери були визначені прийнятою Програмою економічного та соціального розвитку Рівненської області на 2024 рік, затвердженої розпорядженням голови Рівненської обласної державної адміністрації – начальника Рівненської обласної військової адміністрації від 20 листопада 2023 року № 594, яка є механізмом упровадження Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року, схваленої розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 28 грудня 2019 року № 1098.

Стабільне функціонування та розвиток господарського комплексу області забезпечувалося активною роботою органів виконавчої влади області спільно з посадовими особами податкових та митних органів, західного міжрегіонального управління Державної служби з питань праці, Регіонального відділення Фонду державного майна України, служби зайнятості, банківських установ області, представниками бізнесу Рівненщини, різноманітних соціальних служб та громадських організацій.

На цих зустрічах вирішувалися шляхи вирішення проблемних соціальних питань, питань функціонування господарського комплексу області у період воєнного стану, налагодження логістичних зв'язків, особливості оподаткування та звітності, зовнішньоекономічної діяльності, регіональних програм підтримки бізнесу та підприємництва.

У 2024 році в області забезпечено приріст обсягів випуску промислової продукції на 0,7 відсотка проти рівня 2023 року. Провідне місце в промисловості області займають галузі: деревообробна, меблева, хімічна, харчова, швейна, скловиробництво, атомна енергетика.

Обсяг реалізованої промислової продукції склав 143,1 млрд. грн. Питома вага області у загальнодержавному обсязі реалізованої промислової продукції складає 3,9 відсотка – це 10 місце серед регіонів України.

В області забезпечено виробництво продуктів харчування у достатніх для регіону обсягах. Зокрема: виробництво молочних і м'ясних продуктів, хлібобулочних виробів, борошна, макаронів, продукції птахівництва, кондитерських виробів.

Чимала увага органів виконавчої влади приділялася підтримці та розвитку агропромислового комплексу області. Не зважаючи на численні труднощі, які викликані військовим станом, у 2024 році по всіх категоріях господарств виробництво валової продукції сільського господарства збільшено на 5,3 відсотка та становило 33,5 млрд гривень, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах - на 13,7 відсотка проти рівня 2023 року. Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 1 особу населення становить 23099 гривень.

Питома вага регіону в загальноукраїнському обсязі виробництва валової продукції сільського господарства складає 3,1 відсотка.

Обсяг виробництва по всіх категоріях господарств за 2024 рік наступний: зерна – 1367,0 тис. тонн, урожайність – 53,2 ц/га; цукрових буряків – 673,7 тис. тонн, урожайність – 355,3 ц/га; сої – 427,4 тис. тонн, урожайність – 32,0 ц/га; соняшника – 92,6 тис. тонн, урожайність – 25,8 ц/га; ріпаку – 73,2 тис. тонн, урожайність – 36,0 ц/га; картоплі – 1310,0 тис. тонн, урожайність – 183,7 ц/га; овочів – 278,9 тис. тонн, урожайність – 220,9 ц/га.

У 2024 році посівна площа сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств становили 634,4 тис. га.

У 2024 році обсяги виробництва у всіх категоріях господарств склали: молока – 283,2 тис. тонн, м'яса – 81,1 тис. тонн, яєць – 686,7 млн. штук.

Відповідно до Комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Рівненської області у 2024 році з обласного бюджету було виділено 8 млн. грн для розвитку молочного та м'ясного скотарства за напрямом – часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин, а саме телиць, нетелів, корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямку продуктивності. Чотири суб'єктів господарювання області отримали часткове відшкодування за закуплені для подальшого відтворення племінні тварини. Ними було закуплено 233 голів нетелів.

В області 24 суб'єктам господарювання присвоєно статус суб'єкта племінної справи у тваринництві різних напрямів спеціалізації, які займаються виробництвом та реалізацією племінних (генетичних) ресурсів для покращення генетичного потенціалу поголів'я сільськогосподарських тварин, зокрема: 15 суб'єктів господарювання по молочному скотарству, 3 – по м'ясному скотарству, 2 – по вівчарству, 1 – по бджільництву та 3 – по риборівництву.

В області за підтримки компанії «УкрМілкІнвест» реалізується проєкт «Сімейні молочні ферми». Проєкт стартував у 2017 році. На сьогодні в Рівненській області створено 20 молочних ферм, в яких утримується 358 корів.

У розвиток агропромислового комплексу сільгосптоваровиробники області залучають інвестиційні кошти, що сприятиме створенню додаткових робочих місць, збільшенню обсягів виробництва тваринницької продукції. Зокрема, ФГ «П'ятигірське» завершується реконструкція свиногокомплексу на 2800 голів, ТОВ «СВК Горинь» – реконструкція свиногокомплексу на 24000 голів, ТОВ «Молоко Вітчизни» реконструкція будівель тваринницького комплексу на 1440 голів, реконструкція тваринницького приміщення для утримання овець на 300 голів.

В області впроваджується органічне виробництво, що обумовлено потребою збереження навколишнього природного середовища, раціонального використання ґрунтів та інших природних ресурсів у процесі сільськогосподарського виробництва, покращення якості життя населення та можливості реалізації продукції на експорт.

У 2024 році на території області було сертифіковано 14 операторів органічного виробництва, переробки та експортування органічної продукції, в тому числі 9 операторів згідно з вимогами законодавства України у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Найбільшими та постійними операторами органічного ринку є ТзОВ «Дедденс-Агро», ТОВ «Діброва Фармз», які в 2024 році сертифікували менше видів органічної продукції, але збільшили площі під органічним виробництвом.

Постійними операторами органічної продукції є: ТзОВ «ЕКО ЛАН САРНИ», ТОВ СП «Агро Органік», ФГ «Петрович -2016», ФОП Мельник Т.М. Долучаються нові оператори : ТОВ «РСН-Трейд», ТзОВ «СІМ-САД».

Суб'єкти господарювання сертифікували сільськогосподарську органічну продукцію таких культур: ріпак озимий, соя, кукурудза, овес, пшениця, гречка, різні овочі та ягоди. ТзОВ «Терлич» сертифікували органічне виробництво макаронних виробів, ТДВ «Рівнехолод» використовує сертифіковані холодильники для зберігання сертифікованої органічної продукції.

В області є сертифіковані оператори органічного ринку, які займаються заготівлею та переробкою дикорослих продуктів.

З метою підтримки розвитку органічного виробництва з обласного бюджету спрямовано кошти на компенсацію понесених витрат суб'єктом господарювання із проведення сертифікації з органічного виробництва в розмірі фактичних витрат (не більше 40 тис. гривень на один суб'єкт господарювання).

В 2024 році суб'єктам господарювання компенсовано з обласного бюджету понесені витрати на проведення сертифікації органічного виробництва на суму 241,0 тис. грн.

У 2024 році суб'єктами господарювання та фізичними особами у розвиток агропромислового комплексу області залучено кошти у вигляді державної підтримки, грантів, міжнародно-технічної допомоги. Зокрема:

- 68,1 млн. грн спрямовано на підтримку фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції;

- 10 млн. грн – часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;

- 5,3 млн. грн. – грантову підтримку на створення або розвиток садівництва;

- 8 млн. грн. – грант на створення або розвиток переробних підприємств;

- 0,2 млн. грн. – фінансову підтримку фермерських господарств через механізм доплати ЄСВ.

У 2024 році 177 суб'єктів господарювання отримали 1,8 млрд. грн. кредитних ресурсів, з яких – 1,1 млрд. грн. за державною програмою «ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5-7-9%» та портфельних гарантій. Крім того, дану програму продовжено на 2025 рік.

По програмі USAID «Агро» близько 400 суб'єктів господарювання області отримали по 1 тонні мінеральних добрив на осінню посівну 2024 року.

Під урожай 2024 року всіма категоріями господарств посіяно сільськогосподарських культур на площі 632,5 тис. га, що на 0,3 тис. га більше рівня попереднього року.

У 2024 році валове виробництво зернових культур по всіх категоріях господарств становить понад 1,3 млн тонн, що на 3 відсотки більше ніж у 2023 році. Збільшено виробництво гречки у понад 2,2 рази та сої на 62 відсотки.

Озимі зернові культури під урожай 2025 року посіяно на площі 113,4 тис. га, що на 3 відсотки більше до минулого року.

Загальний обсяг експорту товарів склав 593,2 млн дол. США, що становить 99,8 відсотка рівня 2023 року.

Частка обсягу експорту області у загальнодержавному обсязі складає 1,4 відсотка.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту у 2024 році становив 0,83 проти 0,81 у 2023 році.

Зовнішньоторговельні операції проводились з партнерами із 120 країн світу.

У структурі експортних поставок Рівненської області питома вага країн Європейського Союзу становить 82,2 відсотка.

У структурі експорту Рівненської області питома вага продукції деревообробної та меблевої промисловості – 40,3 відсотка, продуктів рослинного походження – 22 відсотки, жирів та олій – 7,9 відсотка, скловиробів – 7,4 відсотка, готових харчових продуктів – 5,0 відсотка, продуктів тваринного походження – 3,7 відсотка.

Найбільше екпортувались товари з Рівненської області до Польщі – 20,7 відсотка, Німеччини – 11,6 відсотка, Нідерландів – 8,0 відсотків, Литви – 6,1 відсотка, Франції – 5,0 відсотків, Італії – 4,8 відсотка, Румунії – 4,1 відсотка.

У 2024 році оборот роздрібної торгівлі склав 55,4 млрд гривень, що на 8,3 відсотка більше рівня 2023 року.

В області спостерігалася активізація інвестиційної діяльності. Обсяг капітальних інвестицій, вкладених в економіку області за 2024 рік склав 11,5 млрд гривень і збільшився майже у 1,2 рази проти рівня попереднього року.

Обсяг виконаних будівельних робіт склав майже 6,1 млрд гривень, що на 11,5 відсотка більше рівня 2023 року.

В області прийнято в експлуатацію 391,4 тис. м² загальної площі житлових будівель (4735 квартир), що на 45,7 відсотка більше рівня 2023 року.

Розвиток регіону, особливо в нинішніх умовах потребує значних обсягів інвестицій та системної роботи над активізацією інвестиційної діяльності.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку Рівненської області станом на 31.12.2024 становив 455,0 млн. дол. США (що на 3,3 відсотка або на 14,7 млн. дол. США більше порівняно з 31.12.2023).

Головним фактором, який стримує розвиток інвестиційної активності (на галузевому й територіальному рівнях) та соціально – економічний розвиток територіальних громад Рівненської області є військова агресія рф проти України.

Під час дії військового стану виведення капіталу підприємствами з іноземними інвестиціями не відбулося.

Значними є обсяги інвестицій з Німеччини, Кіпру, Італії, Литви, Польщі, США та ряду інших країн Європейського Союзу.

За 2024 рік до загального фонду зведеного бюджету області (без трансфертів) надійшло 27235,4 млн. грн., що на 12 відсотків більше, ніж за 2023 рік.

Надходження платежів до державного бюджету склали 16923,5 млн. грн, що на 23,5 відсотка більше, ніж за 2023 рік.

Планові призначення із надходження власних доходів загального фонду за 2024 рік виконано на 103,3 відсотка, додатково до запланованого надійшло 330,3 млн. грн.

При цьому, зросли проти 2023 року надходження єдиного податку – на 40,6 відсотка, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів – на 35,6 відсотка, акцизного податку – на 24,2 відсотки, податку на прибуток – на 14,7 відсотка, рентної плати за спеціальне використання води – на 8,2 відсотка, плати за землю – на 7,6 відсотка.

Стратегічним пріоритетом органів виконавчої влади області – розвиток конкурентної економіки на засадах партнерських взаємовідносин бізнесу і влади регіону.

Одним із ключових її елементів є регулярні зустрічі влади і бізнесу регіону. Тематика цих зустрічей, їх формат та учасники визначається безпосередньо місцевим бізнесом.

Такі зустрічі започатковані ще до повномасштабного вторгнення, однак саме під час дії воєнного стану вони набули особливого значення, зважаючи на нові виклики для бізнесу і суспільства загалом, а також необхідності оперативно та ефективно реагувати на ці виклики та проблеми.

З початку дії воєнного стану 55 зустрічей (у 2024 році – 26, у 2023 році – 12, у 2022 – 17), на яких вирішено понад 100 важливих проблемних питань, серед яких: функціонування господарського комплексу області в умовах воєнного стану, можливість участі бізнесу у діючих програмах підтримки, в тому числі

експортоорієнтованих галузей, бронювання військовозобов'язаних працівників підприємств, впровадження ветеранської політики.

З останніх, які активно піднімаються бізнес-спільнотою Рівненщини та потребують вирішення на рівні центральних органів виконавчої влади – це ухвалення парламентом у другому читанні Закону України «Про ринок деревини», впровадження довгострокових програм підтримки галузі молочного скотарства, наповнення «земельного банку» Фонду державного майна України для визначення ефективних землекористувачів.

Важливу роль під час зустрічі з бізнесом відіграють інформаційні заходи, що дає змогу залучити виробників Рівненщини до участі у відповідних державних програмах.

В області успішно реалізується державна програма «Доступні кредити 5-7-9%».

На сьогодні у рамках цієї програми суб'єктам малого та середнього підприємництва Рівненщини видано 4050 кредитів на суму 11,6 млрд. грн., у тому числі 9,2 млрд гривень – під час воєнного стану.

Зазначені кредитні кошти спрямовані на реалізацію інвестиційних проєктів, здійснення антикризових заходів із збереження робочих місць та рефінансування діючих кредитів.

Проводиться активна робота по залученню бізнесу Рівненщини до участі у державних програмах грантової підтримки, передусім державному проєкті «Робота».

Область входить до п'ятірки регіонів-лідерів проєкту.

2082 підприємці отримали 483 млн. грн грантових коштів на розвиток власної справи (у тому числі грант для молоді: 26 підприємців віком до 25 років на започаткування власної справи одержали 3,7 млн. грн.).

На розвиток 18 переробних підприємств спрямовано 77,9 млн. грн. грантової підтримки.

Загалом, це дозволить створити майже 4 тисячі нових робочих місць.

918 господарств області, які утримують від 3 до 100 голів ВРХ, отримали бюджетну дотацію на загальну суму 37,7 млн. грн.

В області реалізується Програма розвитку малого і середнього підприємництва.

В рамках програми розвитку малого і середнього підприємництва в Рівненській області у 2023 - 2024 роках:

10 підприємств області, які виготовляють товари оборонного призначення або надають послуги у цій сфері отримали 3,3 млн. грн. часткової компенсації за придбане обладнання;

30 суб'єктів малого і середнього підприємництва отримали часткове відшкодування відсоткових ставок за кредитами (позиками) на загальну суму 1,7 млн. грн. Це дало можливість здешевити кредитний ресурс на загальну суму 120 млн. грн.

Відповідні механізми реалізуються і у поточному році, на що передбачено близько 2,5 млн. грн в обласному бюджеті.

Крім того, в обласній програмі передбачено новий пілотний напрямок підтримки – відшкодування за виготовлення документів на розробки оборонного призначення та проведення їх випробувань.

На реалізацію комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Рівненської області в обласному бюджеті на 2022 – 2024 роки виділено 24,7 млн.

грн., серед іншого - на часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин (суб'єктами господарювання закуплено 1068 голів племінних тварин). Як результат, за три останні роки збільшено виробництво молока майже на 30 відсотків.

Вагому роль у забезпеченні ефективної реалізації експортного потенціалу Рівненщини відіграє співпраця з ПрАТ «Експортно-кредитне агентство». На сьогодні, обсяг підтриманого експорту ЕКА складає 379,5 млн. грн. При цьому Рівненщина посідає третє місце серед регіонів України за кількістю укладених кредитних договорів (28 договорів на загальну суму 157,5 млн. грн.).

Рівненщина займає 7 місце серед регіонів України за кількістю виданих кредитів в рамках програми доступного кредитування житла «ЄОселя».

На цей час, банківськими установами області видано 707 кредитів на загальну суму 1015,4 млн. грн.

Найбільшу кількість кредитів отримали військовослужбовці та медики.

Програма орієнтована на первинний ринок нерухомості, аби досягти максимального мультиплікативного ефекту, передусім – розвитку будівельного сектору економіки, підприємств видобувної та логістичної галузей.

За ініціативою Рівненської облдержадміністрації та за підтримки Української асоціації меблевиків створено меблевий кластер Рівненської області, що дозволить забезпечити ефективне використання виробничого, ресурсного і трудового потенціалу деревообробної й меблевої галузей та дасть можливість випускати високоякісну продукцію з високою доданою вартістю.

Меблевики та деревообробники області є одними із найбільших та найсучасніших виробників відповідної продукції в Україні.

Зокрема, підприємства регіону забезпечують 62 відсотки загальноукраїнського виробництва фанери, 43 відсотки – деревостружкових плит, 72 відсотки – окремих видів меблів (дивани, що трансформуються в ліжка).

У структурі експорту з області питома вага деревообробної та меблевої промисловості становить 40,3 відсотки.

До кластеру увійшли провідні меблеві та деревообробні підприємства регіону, в тому числі ті, які мають у своєму капіталі частку іноземних інвестицій, а також суб'єкти господарювання суміжних сфер діяльності.

На цих підприємствах працюють тисячі мешканців регіону – загалом 16 відсотків загальної кількості штатних працівників промислового комплексу Рівненщини.

Це дало можливість за 2019 – 2024 роки підприємствами деревообробної та меблевої промисловостей інвестувати понад 605 млн євро в економіку області.

З метою оперативного вирішення питань підготовки кваліфікованих кадрів відповідно до потреб місцевого бізнесу діє обласна координаційна платформа для роботодавців та працівників «Rivne work hub».

Налагоджено дієву комунікацію з роботодавцями області, вносяться корективи до програм підготовки та перепідготовки кадрів, в тому числі і для внутрішньо переміщених осіб, впроваджуються сучасні форми освітнього процесу (зокрема, дуальна освіта у професійно-технічних та вищих навчальних закладах), створено умови для перепідготовки кадрів. Першочергова увага приділяється підготовці робітничих кадрів.

Завдяки оперативній та злагодженій дії на сьогоднішній день на Рівненщині сформована найбільш сучасна та модернізована в Україні мережа з 36 навчально-

практичних центрів, а також Центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості з сімома навчальними відділеннями в населених пунктах центру, півдня та півночі Рівненщини. 43 відсотки випускників закладів загальної середньої освіти області для подальшого навчання обирають саме професійно-технічні заклади. При цьому успішно працевлаштовується 92,8 відсотка випускників цих закладів.

Зазначені соціально-економічні результати були виконані лише завдяки координації дій органів влади у тісній співпраці з приватним, громадським секторами та наукою в складній ситуації воєнного стану.

Вищезазначені результати не в повній мірі відображають реальний соціально-економічний стан Рівненщини, який був досягнутий в 2024 році. У період воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації на виконання вимог закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Рівненська область має значний виробничий, інвестиційний та ресурсний потенціал і розвинену транспортну інфраструктуру. Основними проблемами залишаються зношеність інфраструктури, недостатня енергетична незалежність та потреба в модернізації виробничих потужностей. Відновленню продовжують перешкоджати безпекові ризики, нестача кваліфікованих працівників і наслідки російських обстрілів енергетичної інфраструктури.

Подальша всебічна підтримка розвитку всіх напрямків промислової діяльності, збільшення частки у структурі експорту, що орієнтована на ринки ЄС, покращення інвестиційного клімату в області та розвиток енерго- і ресурсозберігаючих технологій є основним завданням для всіх гілок влади області.

Рівненська облдержадміністрація в 2024 році продовжувала створювати відповідні умови для адаптації економіки регіону до роботи в умовах воєнного стану так як без працюючої, ефективної економіки перемога у війні неможлива.

За умови обмеженості фінансових ресурсів, більша частина яких наразі спрямовується на відсіч військової агресії Росії проти України та подолання її наслідків, необхідно визначити пріоритети їх розподілу та сконцентрувати на тих заходах та територіях, що можуть забезпечити найвищий результат у найкоротший строк та матимуть довготривалий і комплексний вплив на розвиток не лише нашої області, але і всієї держави в цілому.

Попереду в Україні довга дорога відновлення економіки, яка займе не один рік. Пришвидшення зростання має залишатися у фокусі державної політики, особливо для того, щоб наблизити Україну до вступу в Європейський Союз.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

За даними Головного управління статистики у області загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2024 році від стаціонарних джерел склав 7,1 тис. т, що на 0,5 тис. т менше ніж у 2023 році.

Таблиця 2.1. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис .т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунок на 1 особу, кг
	Всього	у тому числі			
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами		
2000	49,7	14,1	35,6	2478,7	42,0
2005	57,7	17,3	40,4	2877,2	49,9
2010	56,2	12,9	43,3	2805,5	48,8
2015	52,2	10,2	42,0	2602,1	44,9
2016	47,4	9,1	38,3	454,2**	7,8**
2017	46,7	9,6	37,1	476,8**	8,2**
2018	44,1	9,1	35,0	455,4**	7,9**
2019	45,1	9,9	35,2	494,3**	8,6**
2020	39,5	10,1	29,4	506,1**	8,8**
2021	42,4	9,4	33,0	467,7**	8,2**
2022	*	5,6	*	278,5**	4,9**
2023	*	7,6	*	380,8**	6,7**
2024	*	7,1	*	352,6**	6,2**

Примітка: * у 2022-2024 рр. інформація може бути надана після завершення встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» терміну для подання статистичної та фінансової звітності

** у 2016-2024 рр. показники «щільність викидів у розрахунку на 1 км²» та «обсяг викидів у розрахунку на 1 особу» наведено у значенні «щільність викидів від стаціонарних джерел у розрахунку на 1 км²» та «обсяг викидів від стаціонарних джерел у розрахунку на 1 особу»

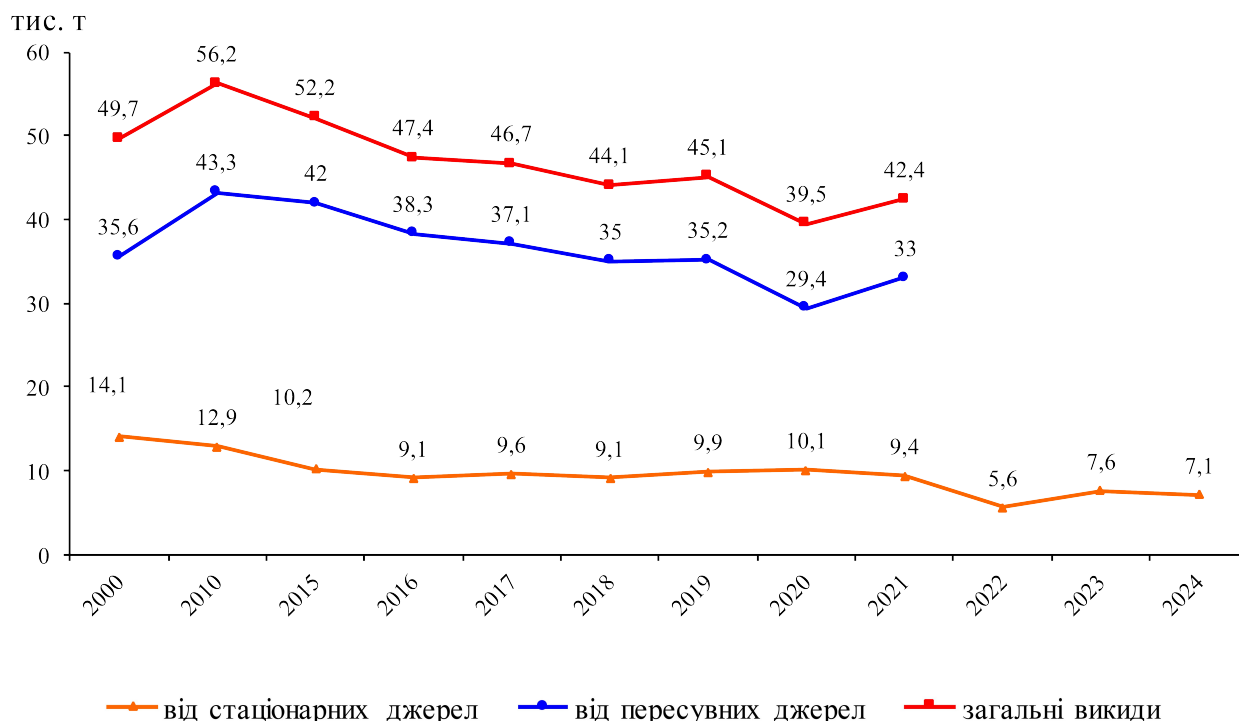

Рис. 2.1. Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферу

Хімічний склад викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення в 2024 році наведено на рис. 2.2.

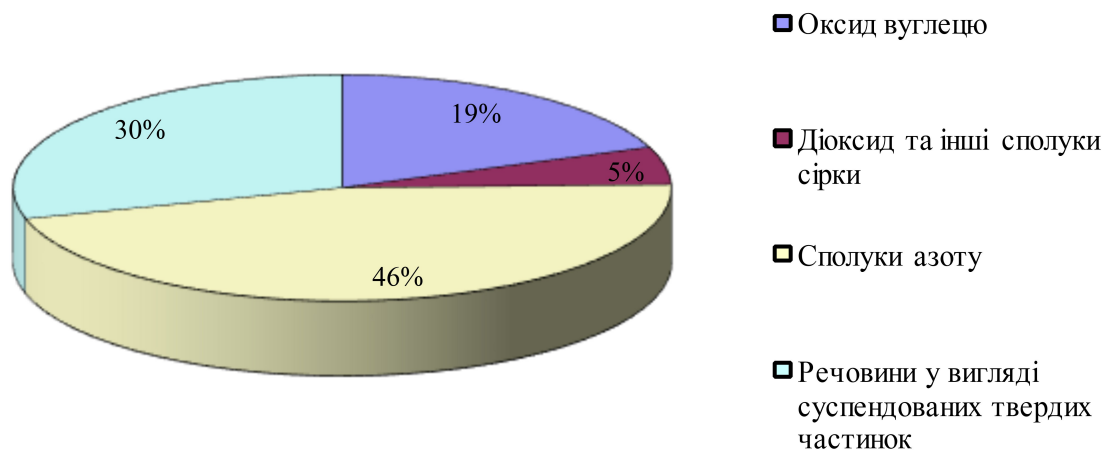

Рис. 2.2. Хімічний склад забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення у 2024 році

Таблиця 2.2. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (в розрізі адміністративних одиниць) у 2024 році

Адміністративна одиниця	Обсяги викидів всього, т	Щільність викидів, кг/км ²	У розрахунку на 1 особу*, кг
Вараський район	84,5	25,4	0,6
у тому числі м. Вараш	31,8	2890,9	0,8
Дубенський район	525,6	159,6	3,2
у тому числі м. Дубно	104,5	3870,4	2,8
Рівненський район	5894,5	816,8	9,4
у тому числі м. Рівне	309,0	5327,6	1,3
м. Острого	4,1	372,7	0,3
Сарненський район	565,0	90,9	2,7
Всього в області	7069,6	352,6	6,2

Примітка: * для розрахунку взято кількість осіб станом на 01.01.2022 року, оскільки кількість осіб станом на 01.01.2025 року буде оприлюднена після завершення встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» терміну для подання статистичної та фінансової звітності

На динаміку викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря впливають економічні процеси в області. Зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2024 році пов'язане з економічними процесами, зокрема зі скороченням обсягів виробництва, що призводить до зниження загального рівня забруднення атмосферного повітря в області. Основними причинами забруднення атмосфери є використання технологій, велика частина яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною частиною морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у встановлені терміни атмосфернозахисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

В умовах зростаючого антропогенного навантаження відбувається порушення екологічної рівноваги, спостерігається зміна кількісних та якісних показників навколишнього середовища. Найбільший обсяг викидів в атмосферне повітря спостерігалось:

речовини у вигляді суспендованих твердих частинок в с. Городок, м. Здолбунів, м.Костопіль та с. Зоря Рівненського району, селище Томашгород, с. Гранітне, селище Клесів, селище Рокитне та с. Селище Сарненського району, с. Злинець, м. Дубно, с. Варковичі та с. Острожець Дубенського району;

діоксиду сірки – в м. Здолбунів, м. Рівне та с. Зоря Рівненського району;

діоксиду азоту – в м. Здолбунів, с. Зоря та с. Городок Рівненського району;

оксиду вуглецю – в с. Городок, м. Здолбунів та селище Оржів Рівненського району (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Динаміка викидів в атмосферне повітря, в тому числі за найпоширенішими речовинами (пил, діоксид сірки, діоксид азоту, оксид вуглецю) в цілому в області та в розрізі адміністративних одиниць (населених пунктів), т

Адміністративні одиниці	усього	у тому числі			
		речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
1	2	3	4	5	6
Вараський	84,477	40,180	7,629	8,944	8,174
м.Вараш	31,787	1,735	2,442	4,727	3,555
с-ще Володимирець	5,766	4,066	0,004	0,755	0,734
с-ще Зарічне	10,311	4,318	–	3,034	2,959
с.Полиці	7,664	7,624	–	0,024	0,016
с.Іванчі	28,949	22,437	5,183	0,404	0,910
Дубенський	525,572	126,506	59,444	68,847	64,550
с.Бокійма	2,565	–	–	0,525	2,032
с.Варковичі	93,388	0,155	–	0,726	0,163
с.Верба	1,364	1,040	–	0,113	0,211
с-ще Демидівка	2,537	1,270	–	0,407	0,860
м.Дубно	104,467	18,666	16,061	36,596	31,072
с.Крупець	52,463	5,898	0,686	7,161	6,680
с.Мирогоща Друга	1,481	0,092	0,017	0,835	0,438
с-ще Млинів	11,055	6,238	–	1,620	0,862
с.Острожець	65,328	1,862	–	4,197	0,854
м.Радивилів	21,982	11,127	0,208	4,355	4,204
с.Злинець	132,433	72,112	42,130	1,899	3,563
с-ще Смига	33,093	7,941	–	9,779	11,504
с.Тараканів	3,416	0,105	0,342	0,634	2,107
Рівненський	5894,559	1104,838	224,060	2428,789	938,622
с.Горбаків	65,205	0,004	0,096	0,300	0,022
м.Березне	37,035	12,422	0,640	11,384	9,562
с.Балашівка	0,228	–	–	–	0,033
с.Бугрин	0,024	0,001	–	0,011	0,010
с.Великі Межирічі	5,490	2,324	1,116	0,895	0,921
с.Велика Омеляна	5,714	–	–	0,496	1,894
с.Базальтове	12,871	12,768	0,016	0,053	0,034
с.Городок	2276,542	536,461	2,930	462,849	371,876
м.Гоща	1,097	0,063	0,032	0,433	0,567
с.Русивель	0,129	–	–	–	0,129
с.Верхівськ	40,524	6,879	0,274	15,163	8,163
с.Урвенна	1,692	–	0,375	0,678	0,639
м.Здолбунів	1668,710	195,882	118,887	1118,176	209,707
с.П'ятигори	0,116	–	–	0,063	0,053
с.Зоря	508,661	72,694	43,267	349,415	33,003
с-ще Клевань	5,689	–	–	0,142	0,041
с-ще Оржів	318,873	39,776	–	108,906	126,813
с.Жобрин	1,568	0,826	–	0,596	–
м.Корець	30,464	19,459	–	0,828	10,130
м.Костопіль	468,963	126,937	13,908	228,114	61,904
с.Малинськ	0,678	0,493	–	0,105	0,079
с.Глажева	–	–	–	–	–
с.Лісопіль	6,729	1,609	0,060	2,299	2,084
с-ще Мізоч	0,203	–	–	0,186	0,017
с.Боянівка	0,228	–	–	0,195	0,033
с.Нова Любомирка	106,858	24,751	0,526	17,941	30,841
м.Острог	4,055	0,293	0,171	1,352	2,207
с.Плоске	1,242	–	–	0,044	0,045
с.Розваж	3,000	–	–	–	–
м.Рівне	309,046	47,875	41,726	102,281	64,747
с-ще Квасилів	4,090	–	–	3,461	0,591
с-ще Соснове	8,257	3,310	0,013	2,089	2,271
с.Хотин	0,578	0,011	0,023	0,334	0,206
Сарненський	565,037	379,367	11,186	73,407	63,903
с.Гранітне	93,184	69,619	2,112	15,426	1,778
с.Селище	29,697	29,591	–	0,032	0,048
с.Сварицевичі	1,861	1,328	0,245	0,063	0,225
с-ще Клесів	51,802	46,960	0,070	0,650	3,483
с.Немовичі	0,097	0,053	–	–	–
с-ще Рокитне	138,895	35,049	7,914	49,088	43,115
с-ще Томашгород	163,715	162,784	–	0,373	0,390

1	2	3	4	5	6
с.Рокитне	19,838	19,714	—	0,064	0,042
м.Сарни	57,160	14,269	0,845	7,711	14,822
с.Городець	8,788	—	—	—	—
Рівненська область	7069,645	1650,891	302,319	2579,987	1075,249

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами довкілля області є підприємства переробної промисловості (84 % обсягу викидів у порівнянні з 2023 роком). Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності у 2024 році

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів в області	
		т	% до загального підсумку
1	Усі види економічної діяльності	7069,6	100
	у тому числі:		
1.1	Сільське, лісове та рибне господарство	253,4	3,6
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	420,1	5,9
1.3	Переробна промисловість	5944,3	84,1
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	265,4	3,8
1.5	Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	1,9	0,0
1.6	Будівництво	13,2	0,2
1.7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	10,2	0,2
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	91,3	1,3
1.9	Тимчасове розміщення й організація харчування	1,8	0,0
1.10	Інформація та телекомунікації	-	-
1.11	Фінансова та страхова діяльність	0,9	0,0
1.12	Операції з нерухомим майном	4,0	0,1
1.13	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,1	0,0
1.14	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	9,7	0,1
1.15	Освіта	24,0	0,3
1.16	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	28,3	0,4
1.17	Надання інших видів послуг	0,0	0,0

До основних забруднювачів атмосферного повітря області відносяться підприємства «Волинь-цемент» філія ПрАТ «Дікергофф цемент Україна», ПрАТ «Рівнеазот», ПрАТ «Кроноспан Рівне», ПрАТ «Вераллія Україна», ТзОВ «ОДЕК» Україна, ПрАТ «Костопільський завод скловиробів», Томашгородський кар'єр «Центр управління промисловістю» ПАТ «Укрзалізниця», ТзОВ «Укрмолпродукт», ТзОВ «Свиспан Лімітед», ПрАТ «Рокитнівський скляний завод», ТзОВ «Рівнетеплоенерго», ТзОВ «Вирівський кар'єр» та ТзОВ «Любомирське вапняно-силікатне підприємство» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. Основні забруднювачі атмосферного повітря у 2024 році

№ з/п	Назва об'єкта	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоподібними установами (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік	
		усього викидів, т/рік	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного пункту, %			очікуване	фактичне
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	ПрАТ «Рівнеазот»	1591,5	22,5	*	*	*	*	*
2	«Волинь-цемент» філія ПрАТ «Дікергофф цемент Україна»	1648,1	23,3	*	*	*	*	*
3	ПрАТ «Вераллія Україна»	485,8	6,9	*	*	*	*	*

4	ТзОВ «Кроноспан Рівне»	643,1	40,4	*	*	*	*	*
5	ТзОВ «ОДЕК Україна»	318,9	4,5	*	*	*	*	*

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	ПрАТ «Костопільський завод скловиробів»	237,5	3,4	*	*	*	*	*
7	ТОВ «Свиспан Лімітед»	113,2	1,6	*	*	*	*	*
8	ТзОВ «Рівнетеплоенерго»	962	1,4	*	*	*	*	*
9	ТзОВ «Укрмолпродукт»	132,4	1,9	*	*	*	*	*
10	Томашгородський кар'єр «Центр управління промисловістю» ПАТ «Укрзалізниця»	134,1	1,9	*	*	*	*	*
11	ТзОВ «Любомирське вапняно-силікатне підприємство»	81,6	1,2	*	*	*	*	*
12	ТзОВ «Вирівський кар'єр»	93,2	1,3	*	*	*	*	*
13	ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»	110,4	1,6	*	*	*	*	*

Примітка: * розробка показника не передбачена планом державних статистичних спостережень

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

За сучасних умов глобалізації та регіоналізації світових еколого-економічних відносин підвищується і роль регіональних утворень окремих держав, особливо щодо спільного вирішення транскордонних проблем стану навколишнього природного середовища, шляхом використання різних організаційно-економічних механізмів та інструментів. Оскільки проблеми в екологічній сфері накопичувалися протягом тривалого часу, для захисту населення і території недостатньо боротися із наслідками забруднення. Вирішення цього питання лежить у площині превентивації ризиків та загроз, що вимагає значних інвестиційних, організаційно-економічних, технічних та інших витрат.

Будь-яка господарська діяльність, а особливо та, що здійснюється на суміжних територіях, може стати причиною виникнення і поширення екологічних загроз і небезпек. Тому у прикордонних регіонах особлива увага при впровадженні різних видів економічної діяльності повинна приділятися дотриманню низки принципів, серед яких запобігання транскордонної шкоди, належна обачність, відповідність нормам міжнародного екологічного законодавства тощо.

Інформація щодо існуючих та потенційних транскордонних техногенно-екологічних загроз (обсяги викидів потенційно небезпечних об'єктів на суміжних прикордонних територіях) області наведена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6. Обсяги викидів потенційно небезпечних об'єктів на суміжних прикордонних територіях

№ з/п	Назва об'єкта	Розташування	Потенційний обсяг викидів, т/рік
1.	ТОВ «РівнеЕнергоАльянс»	34212, Сарненський р-н, с. Березове	31,407
2.	ПАТ «Томашгородський щебеневий завод»	34246, Сарненський р-н, селище Томашгород, вул. Поліська, 7	81,095
3.	ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»	34200, Сарненський р-н, селище Рокитне, вул. Пролетарська, 18	151,191
4.	ТОВ «Рокитнівський спецкар'єр»	34208, Сарненський р-н, с. Рокитне, вул. І.Франка, 101	41,524
5.	КЗ «Заріченська центральна районна лікарня»	34000, Вараський р-н, селище Зарічне, вул. Аерофлотська, 15	2,315

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

В області у 2024 році спостереження за станом забруднення атмосферного повітря та промислових викидів в атмосферу здійснювали:

Рівненський обласний центр з гідрометеорології;

ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» та його міжрайонні та міські відділи лабораторних досліджень.

Оцінка ступеня забрудненості атмосферного повітря в м. Рівне проводилась за матеріалами Рівненського обласного центру гідрометеорології, для чого на 3-х стаціонарних постах в м. Рівне відбирались проби атмосферного повітря, визначалась кислотність атмосферних опадів. Всі пости спостереження розташовані у частинах міста з інтенсивним рухом транспорту.

В пробах вимірювались концентрації 11 пріоритетних забруднювальних речовин, які найбільше впливають на організм людини і навколишнє середовище, а саме: пилю, діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду азоту, сірководню, фенолу, фтористого та хлористого водню, аміаку, формальдегіду, а також 8 важких металів – заліза, кадмію, марганцю, міді, нікелю, свинцю, хрому і цинку.

Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі м. Рівне наведено в табл. 2.7.

*Таблиця 2.7. Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі м. Рівне, в мг/м³ (*для важких металів в мкг/м³)*

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічний вміст, мг/м ³ (*для важких металів мкг/м ³)	Середньодобові ГДК	Максимальний вміст, мг/м ³ (*для важких металів мкг/м ³)	Максимально разові ГДК
Зважені речовини (пил)	3	1	0,056	0,15	0,71	0,5
Діоксид сірки	3	1	0,001	0,05	0,091	0,5
Оксид вуглецю	4	1	1,01	3,0	11,12	5,0
Діоксид азоту	3	1	0,031	0,04	0,286	0,2
Оксид азоту	3	1	0,025	0,06	0,173	0,4
Сірководень	2	1	0,001	не регламентується	0,016	0,008
Фенол	2	1	0,002	0,003	0,030	0,01
Фтористий водень	2	1	0,003	0,005	0,032	0,02
Хлористий водень	2	1	0,061	0,2	0,252	0,2
Аміак	4	1	0,001	0,04	0,039	0,2
Формальдегід	2	1	0,006	0,003	0,053	0,035
Кадмій	1	1	0,002*	0,3*	0,003*	-
Залізо	3	1	0,36*	40*	1,73*	-
Марганець	2	1	0,007*	1*	0,02*	10*
Мідь	2	1	0,022*	2*	0,15*	-
Нікель	1	1	0,008*	1*	0,02*	-
Свинець	1	1	0,010*	0,3*	0,04*	-
Хром	1	1	0,007*	1,5*	0,02*	1,5*
Цинк	3	1	0,034*	50*	0,07*	-

Середньорічні і максимальні концентрації забруднюючих речовин в кратності гранично допустимої концентрації (ГДК) в атмосферному повітрі міста Рівне наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8. Середньорічні і максимальні концентрації забруднюючих речовин (в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міста Рівне

Забруднююча речовина	Середньорічна концентрація	Максимальна з разових концентрацій
1	2	3
Зважені речовини (пил)	0,37	1,42
Діоксид сірки	0,02	0,18
Оксид вуглецю	0,34	2,22
Діоксид азоту	0,77	1,43
Оксид азоту	0,42	0,43
Сірководень	не регламентується	2,0
Фенол	0,67	3,0
Фтористий водень	0,60	1,6
Хлористий водень	0,30	1,26
Аміак	0,02	0,19
Формальдегід	2,0	1,54
Кадмій	0,007	
Залізо	0,009	
Марганець	0,007	0,002

1	2	3
Мідь	0,011	
Нікель	0,008	
Свинець	0,3	
Хром	0,005	0,13
Цинк	0,0007	

Середньорічні концентрації забруднюючих речовин не перевищували нормативів, за винятком формальдегіду, концентрація якого перевищували ГДК у 2 рази.

Аналізуючи концентрації забруднювальних домішок атмосферного повітря м. Рівне у 2024 році в порівнянні з 2023 роком, можна зробити наступні висновки:

- середньомісячні концентрації пилу спостерігались в межах 0,2 – 0,8 ГДК. Найменші середньомісячні концентрації спостерігалися у травні-червні, найбільші – у січні-квітні. Середньорічна концентрація дорівнювала 0,4 ГДК (у 2023 році – 0,2 ГДК). Значення максимальної з разових концентрації пилу спостерігались у межах 0,5 – 1,4 ГДК. Найбільша концентрація спостерігалась у лютому на посту спостережень № 5 на вул. Млинівська. Зафіксовано 5 випадків перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячні концентрації діоксиду сірки були в межах минулорічних показників 0,01 – 0,03 ГДК та не перевищували встановлені нормативи. Середньорічна концентрація дорівнювала 0,02 ГДК (у 2023 році – 0,02 ГДК). Максимальні з разових концентрації спостерігались в межах 0,02 – 0,1 ГДК. Випадків перевищення максимально разової ГДК не зафіксовано;

- середньомісячні значення оксиду вуглецю були на рівні минулорічних значень і спостерігались в межах 0,3 – 0,4 ГДК. Середньорічна концентрація дорівнювала 0,3 ГДК (у 2023 році – 0,3 ГДК). Значення максимально-разових концентрацій зафіксовані в межах 0,4 – 2,2 ГДК. Найбільше максимальне значення було у квітні на посту спостережень № 4 на вул. Ак.Грушевського. Зафіксовано 1 випадок перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячні концентрації діоксиду азоту зменшились, спостерігались в межах 0,6 – 1,1 ГДК. Середньорічна концентрація дорівнювала 0,8 ГДК (у 2023 році – 1,25 ГДК). Максимальні з разових концентрації спостерігались в межах 0,5 – 1,3 ГДК. Максимум спостерігався у травні на посту спостережень № 4 вул. Ак. Грушевського. Зафіксовано 6 випадків перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячний вміст оксиду азоту зменшився та не перевищував встановлені гранично-допустимі концентрації. Середньомісячні концентрації спостерігались в межах 0,3 – 0,5 ГДК. Середньорічна концентрація оксиду азоту дорівнювала 0,4 ГДК (у 2023 році – 0,6 ГДК). Максимальна з разових концентрації досягала 0,4 ГДК. Випадків перевищення максимально разової ГДК не зафіксовано;

- середньомісячні концентрації сірководню були в межах 0,001–0,002 мг/м³. Значення максимальних з разових концентрацій зафіксовані в межах 1 – 2 ГДК. Максимум спостерігався у квітні на посту спостережень № 5 на вул. Млинівська. Зафіксовано 54 випадки перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячні концентрації фенолу зменшились, і максимального значення 1 ГДК досягала у березні та серпні, мінімального 0,2 ГДК – у лютому. Середньорічна концентрація фенолу дорівнювала 0,5 ГДК (у 2023 році – 0,8 ГДК). Максимальні з разових концентрацій спостерігались у межах 0,7 – 3 ГДК. Найвища концентрація зафіксована у серпні та листопаді на посту спостережень № 1

вул. Небесної Сотні, та у квітні на посту спостережень № 4 вул. Ак. Грушевського. Зафіксовано 41 випадок перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячні концентрації фтористого водню були в межах 0,4 – 1,1 ГДК. Середньорічна концентрація фтористого водню дорівнювала 0,65 ГДК (у 2023 році – 1,2 ГДК). Максимальне значення було у грудні, мінімальне значення – у червні-липні. Значення максимальних з разових концентрацій спостерігались у межах 0,9 – 1,6 ГДК. Найвищі концентрації зафіксована у січні на посту спостережень № 5 вул. Млинівська. Зафіксовано 24 випадки перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячні значення хлористого водню спостерігались в межах минулорічних показників 0,2 – 0,4 ГДК та не перевищували встановлені гранично-допустимі концентрації. Середньорічна концентрація дорівнювала 0,3 ГДК (у 2023 році – 0,25 ГДК). Значення максимальних з разових концентрацій зафіксовані в межах 1 – 1,3 ГДК. Найбільші значення з максимально разових концентрацій зафіксовані у грудні на посту спостережень № 1 на вул. Небесної Сотні, у травні на постах спостережень № 4 вул. Ак. Грушевського та № 5 на вул. Млинівська. Зафіксовано 52 випадки перевищення максимально разової ГДК;

- середньомісячні концентрації формальдегіду дещо збільшились та спостерігались в межах 1,1 – 3,0 ГДК. Середньорічна концентрація формальдегіду дорівнювала 1,9 ГДК (у 2023 році – 1,7 ГДК). Максимальні з разових концентрацій спостерігались у межах 0,8 – 1,5 ГДК. Найбільша концентрація з максимально-разових зафіксована у серпні на посту спостережень № 1 на вул. Небесної Сотні. Зафіксовано 8 випадків перевищення максимально разової ГДК;

- середньорічна концентрація аміаку залишилась майже на рівні з минулорічним показником і становила 0,04 ГДК (у 2023 році – 0,03 ГДК). Випадків перевищення максимально разової ГДК не зафіксовано.

Концентрації важких металів у 2024 році не перевищували встановлених гранично допустимих концентрацій. Заміри проводились на посту спостережень №1 на вул. Небесної Сотні. Середньорічні концентрації кадмію, та хрому зменшились в порівнянні з минулим 2023 роком, а дещо зросли концентрації заліза, міді та цинку.

Кислотність атмосферних опадів протягом року була в межах 5,54-7,54 од. рН, що відповідає встановленим нормативам.

За даними спостережень протягом 2024 року екстремально високих рівнів забруднення атмосферного повітря в м. Рівне не спостерігалось. Рівень забруднення атмосферного повітря, згідно індексу забруднення (ІЗА) зменшився в порівнянні з минулим роком і у 2024 році дорівнював 4,61 (у 2023 році – 6,0).

Загальний рівень забруднення атмосферного повітря в м. Рівне оцінюється як низький (табл. 2.9).

Таблиця 2.9. Рівень забруднення атмосферного повітря за значенням індексу забруднення атмосферного повітря (ІЗА)

Рік	Міста, (значення ІЗА)	Забруднюючі речовини, які визначають високий рівень забруднення атмосферного повітря
2014	Рівне (7,4)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, оксид вуглецю
2015	Рівне (6,7)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, оксид вуглецю
2016	Рівне (6,52)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2017	Рівне (7,66)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2018	Рівне (6,25)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, оксид вуглецю
2019	Рівне (7,26)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2020	Рівне (5,74)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2021	Рівне (6,76)	формальдегід, фтористий водень, діоксид азоту, фенол, оксид азоту
2022	Рівне (5,75)	формальдегід, фтористий водень, діоксид азоту, фенол, оксид азоту
2023	Рівне (6,0)	формальдегід, фтористий водень, діоксид азоту, фенол, оксид азоту
2024	Рівне (4,61)	формальдегід, фтористий водень, фенол, діоксид азоту, оксид азоту

У 2024 році лабораторіями ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» проведено дослідження у 76 населених пунктах області, в тому числі у 62 сільських поселеннях. Відібрано 3197 проб атмосферного повітря, з них перевищення ГДК зафіксовано в 27 випадках, що становить 0,8 % відібраних проб. Перевищення спостерігалися за вмістом пилу, діоксиду азоту, аміаку, сірководню, формальдегіду. Концентрації інших хімічних речовин, що досліджувались в пробах атмосферного повітря, не перевищували встановлених нормативів.

Про виявлені перевищення гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин в атмосферному повітрі населених пунктів ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» та його структурні підрозділи інформували Головне управління Держпродспоживлужби в області.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

В 2024 році радіометричний аналіз проб атмосферних випадін з повітря проводився Рівненським обласним центром гідрометеорології в 19 пунктах спостережень 9 західних областей, з них два пункти знаходяться в межах Рівненської області – М Сарни, АМСЦ Рівне (табл. 2.10).

*Таблиця 2.10. Середньомісячна, максимально добова та місячна сумарна бета-активність атмосферних випадін, Бк/м²*добу*

Місяці	АМСЦ РІВНЕ			М САРНИ		
	<i>Р сер.</i>	<i>Р max.</i>	<i>Сумарна</i>	<i>Р сер.</i>	<i>Р max.</i>	<i>Сумарна</i>
Січень	1,7	2,8	52,9	1,7	2,7	53,8
Лютий	1,7	2,5	49,8	1,8	2,8	52,9
Березень	1,7	2,3	53,6	1,8	2,4	54,9
Квітень	1,8	2,4	53,2	1,8	2,9	53,0
Травень	1,8	2,3	54,4	1,8	2,3	54,8
Червень	1,8	2,4	53,1	1,7	2,4	52,3
Липень	1,8	2,8	56,6	1,8	2,8	56,5
Серпень	1,8	2,5	56,3	1,8	2,5	55,6
Вересень	1,7	2,8	52,6	1,7	2,4	50,9
Жовтень	1,9	2,8	58,4	1,9	2,8	57,7
Листопад	1,8	2,3	52,7	1,8	2,9	54,4
Грудень	1,7	2,4	53,7	1,7	2,5	52,7
Сума за 2024 рік	-	-	647,3	-	-	649,5

Протягом року різких коливань величини сумарної бета-активності не спостерігалось. Максимальні значення відрізняються від середньомісячних у 1,4-1,7 рази. Річна сумарна бета-активність атмосферних випадін в пунктах контролю перевищує доаварійні рівні приблизно в 1,1 рази (584 Бк/м² – середнє у колишньому СРСР доаварійне значення річної сумарної бета-активності атмосферних випадін). Випадків перевищення сумарної бета-активності значення 110 Бк/м² за добу у даних пунктах спостереження не виявлено.

Щомісячно проводився гама-спектрометричний аналіз проб атмосферних випадін на вміст ¹³⁷Cs у пунктах спостережень АМСЦ Рівне та МС Сарни. Випадків перевищення гранично допустимих рівнів концентрації ¹³⁷Cs в пробах не виявлено. Результати гама-спектрометричного аналізу проб атмосферних випадін у пунктах спостереження, що знаходяться на території області, наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11. Результати гама-спектрометричного аналізу проб атмосферних випадінь, Бк/м²*добу

Назва метеостанції	Місяці												За 2024 рік	
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	min.	max.
АМСЦ Рівне	0,04	0,07	0,06	0,09	0,09	0,06	0,03	0,06	0,08	0,09	0,04	0,08	0,03	0,09
МС Сарни	0,04	0,07	0,09	0,04	0,08	0,10	0,08	0,08	0,09	0,08	0,09	0,07	0,04	0,10

Щоденні спостереження за потужністю експозиційної дози гама-випромінювання проводились в 4 пунктах контролю: м. Рівне (радіологічна лабораторія), АМСЦ м. Рівне, М Сарни, М Дубно. Росту величини експозиційної дози гама-випромінювання в пунктах спостереження не встановлено, появу «свіжих» радіоактивних продуктів не зареєстровано. Детальний аналіз радіаційного стану у 2024 році в пунктах спостережень Рівненського центру гідрометеорології наведено в табл. 2.12 та на рис. 2.3.

Таблиця 2.12. Потужність експозиційної дози гама-випромінювання, мкР/год

Місяці	Радіологічна лабораторія м. Рівне			АМСЦ Рівне			М Сарни			М Дубно		
	min	max	сер.	min	max	сер.	min	max	сер.	min	max	сер.
Січень	11	15	13	12	15	13	10	13	12	11	14	12
Лютий	12	15	13	13	18	14	11	13	12	11	15	13
Березень	12	15	14	11	16	13	10	14	12	11	15	12
Квітень	12	15	14	12	15	14	11	13	12	11	15	13
Травень	12	15	14	11	15	12	11	14	11	11	15	13
Червень	12	15	13	11	15	13	10	13	12	10	14	13
Липень	12	15	14	11	15	13	11	13	12	11	15	13
Серпень	12	15	14	11	15	13	11	12	12	11	16	13
Вересень	11	15	14	12	15	13	11	13	12	11	15	13
Жовтень	12	15	14	10	15	12	11	13	12	11	15	13
Листопад	12	15	14	10	13	12	11	13	12	11	14	13
Грудень	11	15	14	10	13	12	11	14	12	11	16	13
За 2024 рік			14			13			12			13

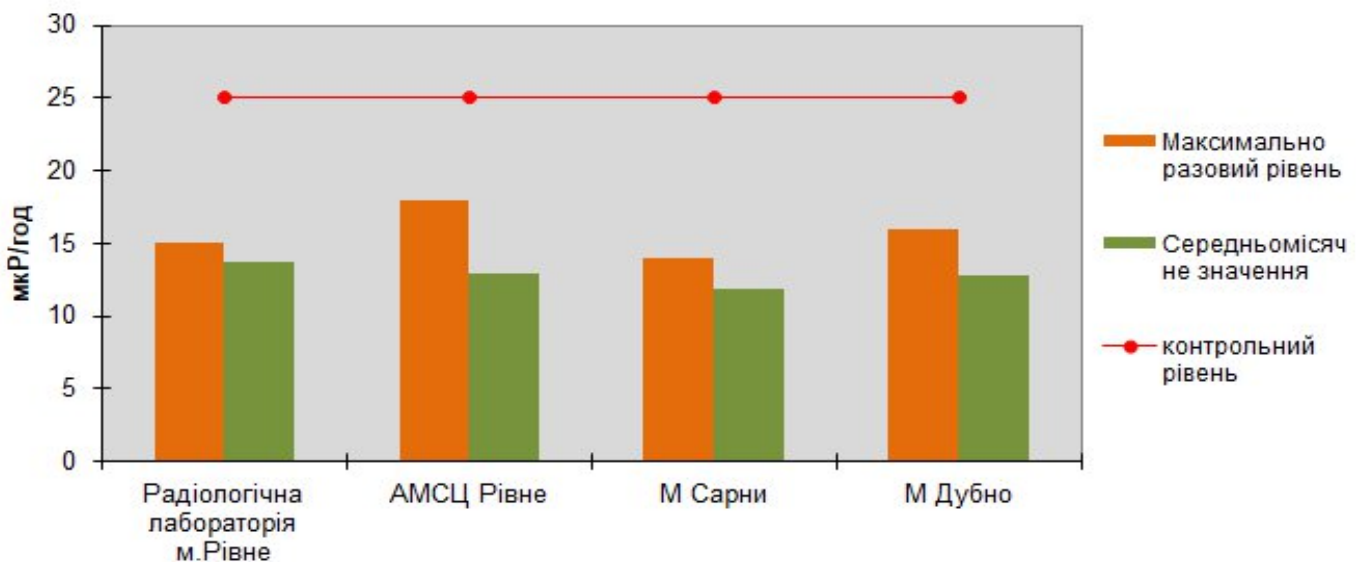

Рис. 2.3. Радіоактивне забруднення атмосферного повітря області у 2024 році

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Згідно звіту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) забруднене навколишнє середовище є однією найголовніших причин високої смертності у світі. Найбільше на здоров'я українців впливає забруднене повітря. Шкідливі речовини, що викидаються в атмосферу в результаті діяльності підприємств та автотранспорту, мають значний вплив на зміну клімату, а, відтак, і на погіршення стану здоров'я людей. Забруднення атмосферного повітря промислових міст призводить до отруєння населення токсичними речовинами, погіршення здоров'я, зниження працездатності, погіршує умови життя населення. Люди, що проживають в забруднених районах та поблизу автомагістралей, частіше хворіють на хвороби верхніх дихальних шляхів, серцево-судинні захворювання, а також хвороби ока. Шкідливі речовини в складі атмосферного повітря, часто є причиною патологій у новонароджених. Особливо шкідливо ці речовини впливають на плід в перші два триместри вагітності, коли відбуваються основні процеси його розвитку.

В цілому здоров'я населення можна оцінити такими показниками, як середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку, загальна смертність та смертність дітей до одного року життя, захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб.

За даними Головного управління статистики в області чисельність наявного населення становить 1141,8 тис. осіб, в т. ч. міське населення 541,8 тис. осіб, сільське – 600 тис. осіб. Середня тривалість життя в області дещо вища ніж в Україні в цілому і становить 69,9 роки (чоловіки – 64,9 роки, жінки – 75,1 роки).

За даними КП «Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» в цілому у 2024 році процес природного приросту набув вектору природного скорочення. В порівнянні з минулим 2023 роком природний приріст та рівень народжуваності зменшились, а рівні смертності та малюкової смертності навпаки зросли:

- природний приріст зменшився з -3,1 до -3,4 на 1000 осіб;
- рівень народжуваності дещо зменшився з 8,3 до 8,2 дітей на 1000 осіб;
- показник смертності дещо зріс з 11,4 до 11,6 на 1000 осіб;
- показник малюкової смертності зріс з 8,36 до 9,07 дітей на 1000 народжених живими.

Динаміка демографічних процесів в області наведена в табл. 2.13.

Таблиця 2.13. Динаміка демографічних процесів в області

Показники, на 1000 осіб	Значення показників за роками					Зміни у 2024 р. (+/-) у порівнянні з 2023 р.
	2020	2021	2022	2023	2024	
Народжуваність	10,6	10,2	8,9	8,3	8,2	-0,1
Загальна смертність	13,5	13,5	11,0	11,4	11,6	+0,2
Природний приріст (скорочення)	-2,9	-3,3	-2,1	-3,1	-3,4	-0,3
Показник малюкової смертності на 1000 дітей народжених живими	5,3	9,45	7,78	8,36	9,07	+0,71

За останні п'ять років в області відмічається зменшення кількості народжених дітей. За рахунок збільшення рівня смертності природний приріст у 2024 році зменшився з -3,1 до -3,4 на 1000 осіб. Природне поновлення населення зберігається лише у Сарненському та Вараському районах.

Також збільшився показник малюкової смертності і у 2024 році становив 9,07 на 1000 народжених живими (у 2023 році – 8,36 на 1000 народжених живими).

Вищою середнього обласного показника малюкова смертність у Вараському та Рівненському районах.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань. Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна (поширеність) враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

В 2024 році в порівнянні з 2023 роком в області відмічається збільшення рівнів поширеності хвороб з 2039,7 до 2120,2 на 1000 осіб серед всього населення.

Динаміка первинної захворюваності та поширеності хвороб серед населення Рівненщини за останні 5 років наведена в табл. 2.14.

Таблиця 2.14. Динаміка захворюваності та поширеності хвороб серед населення області (на 1000 осіб)

Категорії населення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Захворюваність всього населення області	591,1	793,2	759,6		
в т. ч. – дорослі	458,9	660,5	663,1		
- підлітки (15-17 років) та	1258,6	1214,3	1066,8		
- діти (до 14 років)	972,8				
Поширеність	1384,4	1708,1	1640,5	2039,7	2120,2

На першому місці за поширеністю хвороб серед населення області лідирують хвороби органів дихання. Поширеність хвороб органів дихання у 2024 році становила 439,8 випадки на 1000 осіб, на другому місці знаходиться поширеність хвороб системи кровообігу – 358,2 випадки на 1000 осіб, поширеність хвороб ендокринної системи – 132,2 випадки на 1000 осіб, злоякісних новоутворень – 26,8 випадки на 1000 осіб.

Динаміка поширеності серед населення області хвороб системи кровообігу, органів дихання, органів травлення, ендокринної системи, крові та кровотворних органів, новоутворень за останні 5 років наведена в табл. 2.15.

Таблиця 2.15. Поширеність хвороб (на 1000 осіб)

Класи хвороб	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Система кровообігу	320,2	344,1	335,4	380,6	358,2
Органи дихання	335,8	368,0	349,7	409,7	439,8
Ендокринна система	130,3	130,1	126,5	134,0	132,2
Кров і кровотворні органи	13,9	13,7	13,1	н/д	н/д
Новоутворення (злоякісні)	21,5	22,7	23,9	25,5	26,8

Зростання онкозахворюваності та захворюваності на туберкульоз залишається важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою як в області, так і в цілому в державі. Не останню роль у захворюваності населення цими хворобами відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією. Особливо небезпечними є радіонукліди, що потрапили у довкілля внаслідок аварії на ЧАЕС.

Онкологічна ситуація в області характеризується значною поширеністю злоякісних новоутворень серед населення, зростанням контингентів онкохворих, яка протягом останніх років зростає. Станом на 01.01.2025 року поширеність злоякісних

новоутворень становить 2680,1 на 100 тис. осіб, первинна захворюваність 284,4 на 100 тис. осіб. В порівнянні з 2023 роком поширеність злоякісних новоутворень серед населення області зросла на 4,4 %.

Ситуація з онкологічними захворюваннями та туберкульозом в області наведена в табл. 2.16.

Таблиця 2.16. Ситуація з онкологічними захворюваннями та туберкульозом (на 100 тис. осіб) в області за останні п'ять років

Назва показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Захворюваність на онкопатологію на 100 тис. осіб	224,3	244,5	252,5	272,4	284,4
Відсоток 4 стадії онкозахворювань (у вперше виявлених хворих)	13,1	13,4	13,5	13,9	13,7
Поширеність злоякісних новоутворень на 100 тис. осіб	2148,4	2273,8	2385,8	2518,4	2680,1
Захворюваність активним туберкульозом на 100 тис. осіб	30,6	31,7	37,5	39,5	33,9
Відсоток занедбаних форм туберкульозу (у вперше виявлених хворих)	35,4	33,2	32,6	23,4	20,0
Поширеність (хворобливості) активним туберкульозом на 100 тис. осіб	50,8	44,4	46,5	49,9	25,8

Найбільшу небезпеку становить Чорнобильська катастрофа, наслідки від якої досі не вдалося повністю ліквідувати. Найбільше постраждали ті, хто в цей період був ще дитиною, адже хвороби проявляються вже у більш зрілому віці. З роками стан речей лише погіршується. Так, у районах, які постраждали від радіоактивного забруднення в результаті Чорнобильської катастрофи, захворюваність онкопатологіями серед населення на порядок збільшилась.

Рівненщина нині залишається однією з найбільш постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи. До зон радіоактивного забруднення віднесено населені пункти північних районів області. Малі дози радіації спричиняють порушення розвитку та функціонування щитовидної залози, дихальної системи, органів кровотворення.

Забруднення атмосферного повітря, окрім прямої шкоди здоров'ю людей, негативно впливає на рослинний та тваринний світ, а саме призводить до уповільнення росту зелених насаджень, зменшення чисельності окремих видів рослин та тварин, зниження родючості ґрунтів та якості сільськогосподарської продукції.

Ступінь забруднення атмосферного повітря є визначаючим фактором для росту, розвитку, продуктивності рослин і екологічного благополуччя наземних екосистем в цілому. Коли вміст деяких складових газового середовища перевищує критичний рівень адаптації і стійкості, настає стресова реакція і порушується функціонування найбільш чутливих компонентів системи.

Серед основних впливів забруднювальних речовин, що містяться у атмосферному повітрі, на різні рівні екосистеми виділяють наступні: накопичення забруднювальних речовин у рослинах та інших компонентах екосистем (ґрунт, лісова підстилка, поверхневі та ґрунтові води); порушення, пов'язані із забрудненням продуктів харчування рослиноїдних тварин (наприклад, флюороз); зниження видової різноманітності, обумовлене у тому числі зміною умов конкуренції; порушення взаємозв'язків у спільнотах і в екосистемі в цілому; порушення біохімічних циклів; зниження стабільності екосистеми і послаблення її здатності до саморегуляції.

Найбільш небезпечними речовинами для рослин, що знаходяться у забрудненому атмосферному повітрі, є сірчистий ангідрид, фтормісткі сполуки та смог усіх типів. Внаслідок надлишку в повітрі сірчистого ангідриду листя дерев темнішає, зморщується й опадає, а голки хвойних дерев стають спочатку темно-

червоними, а потім засихають. Під дією фтору листя і квіти культурних рослин знебарвлюється, укриваються плямами, опадають, рослини гинуть.

Також значної шкоди зеленим насадженням завдають оксид вуглецю, хлор і хлористоводнева кислота, а також вуглеводні, зокрема, бензол, антрацен, бенз(а)пірен. Особливо негативно діють на рослини відпрацьовані гази автотранспорту, що спричиняє масове всихання дерев, чагарників і трав'яної рослинності. Забруднення повітря відпрацьованими газами автомобілів призводить до утворення фотооксидантів (фотохімічних окисників), що є джерелами вторинного забруднення повітря.

Рослини по-різному реагують на забруднення повітря, найбільш вразливими є яблуня, береза, груша, сосна, а більш стійкими – вишня, бузок, дуб тощо. Внаслідок забруднення повітря та під впливом інших антропогенних факторів тривалість життя дерев у населених пунктах значно менша, ніж у лісі. Для прикладу, граничний вік липи, ясеня та в'яза в лісі становить 250 – 400 років, а в місті – всього 40 – 80 років.

Атмосфера володіє здатністю до самоочищення від забруднювальних речовин. Повітряні потоки, що переносять забруднення, очищуються, зустрічаючи на своєму шляху зелені насадження. На деревах осаджуються не тільки тверді частки, але й леткі речовини. Саме завдяки здатності хімічних речовин проникати у тканини рослин, зелені насадження здатні мінімізувати вплив забруднювачів та багатьох інших негативних факторів (шум, вібрація) на організм людини. В населених пунктах з промисловими об'єктами та інтенсивним рухом автотранспорту наявність зелених і паркових зон приносить не лише естетичне задоволення, а й неабияку користь. Тому, важливим напрямком роботи в межах населених пунктів є збільшення зелених зон та створення територій і об'єктів природно-заповідного фонду, що охороняються законодавством, а саме парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, дендропарків та охорона вікових дерев тощо.

2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Відповідно до Закону України «Про охорону атмосферного повітря» викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися виключно після отримання дозволу на викиди, виданому суб'єкту господарювання дозвільним органом за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення. Підприємства, установи, організації та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та діяльність яких пов'язана з впливом фізичних та біологічних факторів на його стан, відповідно до законодавства зобов'язані: здійснювати організаційно-господарські, технічні та інші заходи щодо забезпечення виконання вимог, передбачених стандартами та нормативами екологічної безпеки у галузі охорони атмосферного повітря, дозволами на викиди забруднюючих речовин тощо; вживати заходи щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і зменшення впливу фізичних факторів; забезпечувати безперебійну ефективну роботу і підтримання у справному стані споруд, устаткування та апаратури для очищення викидів і зменшення рівнів впливу фізичних та біологічних факторів; здійснювати контроль за обсягом і

складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік; заздалегідь розробляти спеціальні заходи щодо охорони атмосферного повітря на випадок виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і вживати заходів для ліквідації причин, наслідків забруднення атмосферного повітря; забезпечувати здійснення інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів забруднюючих речовин стаціонарних і пересувних джерел та ефективності роботи газоочисних установок; забезпечувати розроблення методик виконання вимірювань, що враховують специфічні умови викиду забруднюючих речовин; використовувати метрологічно атестовані методики виконання вимірювань і повірені засоби вимірювальної техніки для визначення параметрів газопилового потоку і концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та викидах стаціонарних і пересувних джерел; здійснювати контроль за проектуванням, будівництвом і експлуатацією споруд, устаткування та апаратури для очищення газопилового потоку від забруднюючих речовин і зниження впливу фізичних та біологічних факторів, оснащення їх засобами вимірювальної техніки, необхідними для постійного контролю за ефективністю очищення, дотриманням нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин і рівнів впливу фізичних та біологічних факторів та інших вимог законодавства в галузі охорони атмосферного повітря; своєчасно і в повному обсязі сплачувати екологічний податок. Виконання заходів щодо охорони атмосферного повітря не повинно призводити до забруднення ґрунтів, вод та інших природних об'єктів. Найбільший обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря Рівненської області за 2024 рік надійшов від «Волинь-цемент» філії ПАТ «Дікергофф цемент Україна», ПрАТ «Рівнеазот» та ТЗОВ «Кроноспан Рівне».

Підприємствами – основними забруднювачами атмосферного повітря області у 2024 році були заплановані та виконані наступні заходи щодо зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря:

- на ПрАТ «Рівнеазот» проведено ремонт сховища рідкого аміаку № 16 в к. 153 в цеху аміаку № 1 на суму 130,016 тис.грн.; проведено ремонт сховища рідкого аміаку № 17 в к. 17 в цеху аміаку № 1 на суму 93,581 тис.грн.; проведено заміну каплевідбійних сіток в сепараційній частині ВТН поз. 3/1,2 в цеху аміачної селітри на суму 108,425 тис.грн. та проведено заміну ділянок витяжних трубопроводів аспіраційної системи АС-1, АС-2 в цеху складних мінеральних на суму 683,262 тис.грн.;

- на ТОВ «Кроноспан Рівне» здійснено закупівлю та встановлено мокрий електростатичний пилогазоочисник для очищення відпрацьованих газів на суму 97025,7 тис.грн. та проведено модернізацію введених в експлуатацію аспіраційних систем на суму 1111,1 тис.грн.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Рівненщина характеризується сприятливим кліматом для життєдіяльності людини. Проте особливості місцезположення, розвиток атмосферних процесів створюють умови для виникнення стихійних метеорологічних явищ, які приймають іноді катастрофічний характер і приносять значні збитки. Дійсно, погодні умови, клімат, водні ресурси впливають практично на всі аспекти життя людини.

Щоденно Рівненським обласним центром з гідрометеорології на метеостанціях області (Рівне, Дубно, Сарни) проводяться спостереження за параметрами погоди, а саме за температурним режимом, опадами, небезпечними та стихійними явищами погоди – грозами, градом, шквальним вітром, снігопадами, ожеледдю, туманами тощо. Дані збираються та аналізуються, трансформуючись у прогнози погоди та попередження про виникнення небезпечних та стихійних явищ, а також поповнюють архів гідрометеорологічних даних (формують кліматичні ряди).

Глобальне потепління клімату є на сьогодні визнаним процесом, який спостерігатиметься й у найближче десятиліття. На Рівненщині протягом останнього десятиріччя середньорічна температура повітря зросла в середньому на 1°C. Загалом, якщо говорити про зміну температури, то найбільше підвищення її відбувається в холодний період року. Це значить, що суттєво скорочується імовірність дуже тривалих і холодних періодів, проте не зменшується імовірність короткочасних сильних похолодань. Те саме стосується літнього періоду, коли суттєво зростає імовірність підвищення температури до 30°C і більше. Абсолютний мінімум температури повітря за майже 70-річний період безперервних спостережень -35°C зафіксований на метеостанціях в Сарнах у 1950 році, в Рівному та Дубно у 1987 році, абсолютний максимум +38°C – на метеостанції Сарни у 1961 році. Тенденцією є те, що останніми роками весняне тепло настає із запізненням, а вересень стає майже літнім місяцем.

Для холодного періоду характерні такі атмосферні явища, як різної інтенсивності тумани, морози, снігопади, ожеледні утворення, сильні штормові вітри, які спостерігаються щорічно, ймовірність їх виникнення досить висока (80-95 %).

В теплий період відмічаються сильна спека, надзвичайна пожежна небезпека, а також явища, пов'язані з хмарами вертикального розвитку (інтенсивні дощі, грози, град, шквали). Ці явища носять досить часто локальний характер.

Загалом 2024 рік видався на пів градуса теплішим від минулого року та найтеплішим за період спостережень – середня температура повітря пододала позначку +10° (що в центральній частині сталося вперше, в південній з 2015 року вже вп'яте, а в північній з 2019 року вчетверте) і становила 10-11° тепла, що на 2° вище кліматичної норми.

Найхолоднішим місяцем (і єдиним з від'ємною середньою температурою) був січень, із середньою температурою -1..-3° морозу, відповідно абсолютний мінімум був зафіксований 9 січня 2024 року на АМСЦ Рівне -19° морозу. Найтеплішим виявився липень, з середньою температурою +22° тепла, відповідно абсолютний максимум року + 36,3° тепла було зафіксовано 13 липня 2024 року на МСарни.

Рік характерний додатною аномалією температури, з середньою місячною температурою переважно вищою кліматичної норми на 2-7°. Винятками стали

січень, жовтень та листопад, коли середня температура була близькою до кліматичної норми.

Опадів за рік випало найменше в північній частині області 670 мм (109 % норми), в центральній частині області найбільше – 795 мм (131%), в південній частині області – 718 мм (111 %), що загалом дещо більше норми.

В часі вони також розподілилися нерівномірно. Максимальну їх кількість зафіксовано за даними МСарни, де у липні випало 177 мм (165 % від кліматичної норми), в центральній частині – 163 мм (173 % норми). Також великою кількістю опадів на більшій частині території області відзначився насамперед червень – 109-115 мм (140-153 % норми), на всій території січень – 71-82 мм (209-255 % норми), подекуди серпень – 84 мм (143 % норми) та жовтень – 69 мм (172 % норми), на більшій частині вересень – 67-70 мм (100-120 % норми), на всій території лютий – 46-52 мм (131-166 % норми).

Мінімум опадів зафіксовано за даними МСарни, де у грудні випало всього 18 мм (46 % від кліматичної норми). Дефіцитом відзначився на всій території також травень, коли випало лише 21-29 мм (34-43 % норми), у північній частині серпень – 25 мм (40 % норми). Недобір опадів відмічався у південній частині у листопаді – 26 мм (66 % норми), на решті території було 31-35 мм (74-96 % норми).

Близько норми опадів випало на всій території у березні – 41-47 мм (121-134 % норми) та у квітні – 34-42 мм (89-116 % норми), місцями у липні, на більшій частині у грудні – 40-47 мм (99-111 % норми).

2024 рік загалом був задовільним для виробничої діяльності господарства області. Впродовж року на території Рівненської області спостерігалось 7 стихійних метеорологічних явищ (СМЯ II) – 3 сильних заморозки, 2 сильних вітри і 2 сильних дощі, відповідно най значиміші процеси спостерігалися саме:

– 5 лютого 2024 року Рівненщина знаходилася у перехідній зоні між глибоким циклоном, центр якого від Скандинавського півострова перемістився на ЄТР, та азорським антициклоном з максимальним тиском біля Мадриду. Мезоструминна течія над Західною Європою та згущення баричних градієнтів біля землі обумовили значне посилення вітру на всій території області, а на МСарни зафіксовано сильний вітер – 25 м/с;

– 23 квітня 2024 року погодні умови більшу частину доби визначало малоградієнтне баричне поле підвищеного тиску, що сформувалося в холодній повітряній масі. Холодне полярне повітря, що надходило з північних широт, спричинило сильні заморозки в повітрі -1° на МСарни, вдень температура була $+10^{\circ}$ тепла;

– 1 липня 2024 року погодні умови визначали активні фронтальні розділи, що були пов'язані із північним циклоном, центр якого перемістився з півдня Швеції на територію Карелії. У другій половині дня холодний фронт із хвилями тропічної фронтальної системи, що перебував у стадії максимального загострення, обумовив активну грозову діяльність, на МСарни випав град з діаметром небезпечних градацій – 17 мм, та пройшов сильний дощ (опаді 59 мм);

– 3 серпня 2024 року погоду визначала північна частина локального циклону, що утворився над південно-західними районами України на вершині хвильового збурення та переміщувався в східному напрямку. На всій території області спостерігалися тривалі дощі. Значний дощ пройшов вночі на МДубно (опаді 16 мм) та вдень на АМСЦ Рівне (оп.44мм). На МДубно вдень спостерігався сильний дощ (опаді 59 мм за 6 год.), причому в період з 05.20 до 15.00 випало 71 мм опадів

(тривалість дощу склала 9 год. 40 хв.), що також відповідає критеріям стихійного метеорологічного явища (СМЯ II);

– 13 жовтня 2024 року вночі погода формувалася в полі підвищеного тиску. За рахунок прояснення та вторгнення арктичного повітря у ранкові години на АМСЦ Рівне та МСарни спостерігалися сильні замороки у повітрі $-0..-1^{\circ}$, вдень температура була $+14..+15^{\circ}$ тепла.

– 17-20 жовтня 2024 року Рівненщина перебувала під впливом потужного блокуючого антициклону, що сформувався над Скандинавією в холодній повітряній масі. Внаслідок адвекції холодного арктичного повітря, починаючи з 17 жовтня суттєво знизилася температура. На всій території області спостерігалися сильні заморозки у повітрі $-1..-4^{\circ}$;

– 16 грудня 2024 року погоду визначав активний північний циклон з основним центром над Норвезьким морем і вторинним над Ботнічною затокою. Рівненщина опинилася в зоні значних баричних градієнтів, у нижній та середній тропосфері спостерігалася струминна течія, що сприяла значному посиленню вітру. Вдень, під час проходження холодного фронтального розділу, спостерігався сильний вітер: на МСарни – 26 м/с, на АМСЦ Рівне – 25 м/с.

Суттєвих збитків господарському комплексу області завдано не було.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до змін клімату

На початку XXI століття світова спільнота визнала, що зміна клімату є однією з основних проблем світового розвитку з потенційно серйозними загрозами для глобальної економіки та міжнародної безпеки внаслідок підвищення прямих і непрямих ризиків, пов'язаних з енергетичною безпекою, забезпеченням продовольством і питною водою, стабільним існуванням екосистем, ризиків для здоров'я і життя людей.

За останні два десятиріччя питання щодо зміни клімату перетворилося в одну з найбільш гострих проблем світової економіки і політики у контексті вироблення стратегій скорочення викидів парникових газів і поступового переходу до низьковуглецевого розвитку всіх секторів економіки і складових життєдіяльності людини.

Україна активно впроваджує кліматичне законодавство, підходи до декарбонізації та зеленого відновлення.

У 2024 році прийнятий Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики», який визначає правові та організаційні засади державної кліматичної політики, спрямованої на досягнення кліматичної нейтральності України до 2050 року, забезпечення пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, низьковуглецевого та сталого розвитку, екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки України.

Рівненська область разом з іншими регіонами долучається до реалізації операційних планів заходів з реалізації Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 №1363-р, Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 №483-р.

Оцінка ризиків та вразливості територій та/або населених пунктів Рівненської області до зміни клімату проводилась у складі Планів дій сталого енергетичного розвитку та клімату територіальних громад.

Зокрема, у Рівненській міській територіальній громаді в рамках «Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Рівненської міської територіальної громади до 2030 року», який затверджено рішенням Рівненської міської ради від 08.12.2023 року № 4204, ГО «Екоклуб» розроблено Оцінку вразливості до зміни клімату Рівненської громади та рекомендації щодо заходів з адаптації до зміни клімату. Дане дослідження містить аналіз кліматичних ризиків та вразливостей території громади та розроблені заходи з адаптації (ознайомитися з дослідженням можна за посиланням: https://ecoclubrivne.org/research_adaptation/).

Крім того, розділ «Оцінка вразливості та заходи з адаптації громади до кліматичної зміни» розроблено у складі затверджених:

- Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Дубенської міської територіальної громади до 2030 року;
- Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Радивилівської міської об'єднаної територіальної громади до 2030 року;
- Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Клесівської селищної ради до 2030 року;
- Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Демидівської селищної ради до 2030 року.

План дій сталого енергетичного розвитку та клімату міста Сарни на період до 2030 року містить кліматичну складову (загальну оцінку вразливості міста Сарни до зміни клімату за індикаторами).

Зазначені документи розміщено на офіційних вебсайтах територіальних громад. На сьогодні в області розробляються:

- План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Рокитнівської селищної територіальної громади до 2030 (2050) року;
 - План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Вараської міської територіальної громади до 2030 (2050) року;
 - План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Костопільської міської територіальної громади до 2030 (2050) року,
- у складі яких буде розроблена оцінка вразливості до зміни клімату громад.

Рівне стало першим та єдиним містом в Україні, яке отримало грант на екологічний проєкт NetZeroCities, що спрямований на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Загальну координацію пілотного проєкту здійснює Департамент економічного розвитку Рівненської міської ради. Партнер – Національний університет водного господарства та природокористування.

Концепція NetZeroCities спрямована на удосконалення рішень, пов'язаних з енергоспоживанням, включаючи питання визначення пріоритетності об'єктів для впровадження заходів з енергоефективності та вибору відповідних технологій в галузі відновлюваної енергетики; підвищення обізнаності мешканців громади щодо вуглецевої нейтральності та енергоефективності.

У звітному 2024 році виконувалися такі заходи проєкту:

- розроблення програмного забезпечення – онлайн-платформи Муніципальний енергетичний паспорт для комплексного моніторингу та управління енергоспоживанням муніципальних будівель, використання якої дозволить

підвищити ефективність енергоспоживання на основі даних, отриманих з різних вузлів обліку;

- інвентаризація приладів обліку теплової енергії, електроенергії та води в будівлях комунальних закладів;

- закупівля приладів обліку енергоносіїв з можливістю дистанційної передачі даних та їх встановлення в будівлях комунальних закладів;

- проведення круглих столів із залученням експертів та зацікавлених сторін з метою напрацювання рішень, на основі яких буде проведено моделювання сценаріїв енергетичного розвитку громади до 2050 року, один з яких передбачає нуль викидів CO₂.

3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонowego шару

16 вересня – Міжнародний день охорони озонowego шару. У 1985 році у Відні (Австрія) 22 країни підписали Конвенцію про охорону озонowego шару. Через два роки, 16 вересня в Монреалі (Канада) був підписаний Протокол про речовини, які руйнують озонівий шар. Основною метою цих двох угод є запобігання руйнуванню озонowego шару внаслідок антропогенних дій, який фільтрує сонячне проміння і перешкоджає проникненню шкідливого ультрафіолетового проміння на поверхню Землі, тим самим зберігаючи життя на планеті. У рамках Монреальського протоколу вдалося заборонити виробництво і застосування 100 видів хімічних речовин, що руйнують озонівий шар. Багато з них зумовлюють глобальне потепління. В цілому, використання таких сполук скоротилося у світі більше ніж на 95%. Саме тому 19 грудня 1994 року Генеральна Асамблея ООН проголосила 16 вересня – день підписання протоколу – Міжнародним днем охорони озонowego шару планети.

В 2019 році Верховна Рада ухвалила закон «Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази». Реалізація закону створить сприятливі правові, організаційні умови для виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони озонowego шару та запобігання зміні клімату, що в свою чергу дозволить уникнути вжиття санкції, зокрема, повної заборона постачання цих речовин в країну. Оскільки власне виробництво цих речовин відсутнє, очікується, що це забезпечить імпорту та використання холодоагентів суб'єктами господарювання. Впровадження запропонованих механізмів регулювання сприятиме переходу галузі на озон і кліматобезпечні технології та речовини.

Очікувані сумарні витрати малого підприємництва на виконання запланованого регулювання впродовж п'яти років становлять 12249,982 тис. грн. В той же час, завдяки впровадженню альтернативних технологій, за розрахунками Групи з технічного та економічного оцінювання Монреальського протоколу, очікується підвищення показників енергоефективності на 20 – 30 %.

За рахунок зменшення впливу на стан озонowego шару та зміну клімату, очікується створення передумов для зміцнення та збереження здоров'я населення.

Реалізація вимог закону матиме безпосередній вплив на екологію, зокрема шляхом обмеження потрапляння до навколишнього природного середовища речовин, що мають негативний вплив на стан озонowego шару та зміну клімату.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Рівненщина, як і більшість областей західного і північного регіону України, багата на поверхневі води. Територією області протікає 149 річок довжиною понад 10 км, знаходяться 151 озеро, 12 водосховищ, 1546 ставків.

Загальна характеристика водних об'єктів області наведена у табл. 4.1.

Таблиця 4.1. Загальна характеристика водних об'єктів області

Назва водного об'єкту	Кількість	Примітка
Річки (довжиною понад 10 км), всього	149	загальна довжина річок в межах області 3946 км
в т.ч. великі	1	р. Прип'ять
середні	6	р. Стир, р. Іква, р. Горинь, р. Случ, р. Ствига, р. Льва
малі	142	-
Озера	151	загальна площа – 30,52 км ² , сумарний об'єм води майже 45,668 млн. м ³
в т.ч. найбільші озера	3	Нобель (4,99 км ²), Біле (4,53 км ²), Острівське (1,12 км ²)
Водосховища	12	загальна площа – 2942,4 га, сумарний об'єм води – 45,319 млн. м ³
в т.ч. найбільші водосховища	2	Хрінницьке на р. Стир (Дубенський район) Млинівське на р. Іква (Дубенський район)
Ставки	1546	Загальна площа 8489,48 га, акумулюють 93,733 млн. м ³ води

Серед річок області одна велика (р.Прип'ять), шість середніх (р. Стир, р. Іква, р. Горинь, р. Случ, р. Ствига, р. Льва) та 142 малі річки.

Річки області належать до басейну правої притоки Дніпра – р. Прип'ять і живляться в основному за рахунок талих, снігових вод, у меншій мірі – ґрунтових вод та атмосферних опадів. Основний напрямок течії рік з півдня на північ зумовлений загальним зниженням у цьому напрямку висотних відміток поверхні.

У будові річкової сітки відбилися відмінності рельєфу двох фізико-географічних зон, в яких розташована Рівненщина. У межах Полісся річки мають широкі, з заболоченими заплавами, долини, в яких є багато стариць та озер. У південній частині області, в межах Волинської височини, характер річок різко змінюється. Внаслідок значного зниження рельєфу швидкість течії річок збільшується до 0,5–1 м/с. Долини річок вузькі та глибокі, ширина заплав невелика.

Густота річкової сітки також нерівномірна. Вона більша в лісостеповій зоні області і дещо менша на Поліссі. Характеристика річок області наведена в табл. 4.2.

Таблиця 4.2. Характеристика річок області

Назва	Протяжність території області, км	Кількість населених пунктів вздовж берегової смуги, од.	Кількість гребель (водосховищ), од.	Кількість трубопроводів, що проходять через річку, од.				Кількість напірних каналізаційних колекторів, що перетинають водний об'єкт, од.
				газо -	нафто -	аміако -	продукт о -	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Великі річки								
Прип'ять	20	4	0	0	0	0	0	0
Усього	20	4	0	0	0	0	0	0
Середні річки								
Горинь	386	94	1	3	1	0	1	6
Стир	208	47	1	1	0	0	0	0
Случ	158	41	1	0	0	0	0	0
Іква	93	26	1	2	2	0	1	2
Ствига	60	7	0	0	0	0	0	0
Льва	111	13	1	0	0	0	0	0
Усього	1016	228	5	6	3	0	2	8

Продовження таблиці 4.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Малі річки (найбільші з них)								
Стохід	26	4	0	0	0	0	0	0
Простир	5	1	0	0	0	0	0	0
Жабичі	22	15	0	1	0	0	0	0
Слонівка	27	13	0	1	2	0	1	0
Вілія	30	7	0	1	0	0	0	1
Устя	68	19	1	0	2	0	1	6
Стубелка	86	31	1	2	0	0	0	0
Путилівка	25	2	0	0	0	0	0	0
Замчисько	40	8	0	1	0	0	0	0
Корчик	42	11	0	0	0	0	0	0
Бунів	27	5	0	0	0	0	0	0
Усього	3018	116	7	6	4	0	2	7
Разом	3946	348	12	12	7	0	4	15

В області налічується 151 озеро, загальна площа цих природних водойм становить 30,52 км², а сумарний об'єм води в них сягає майже 45,668 млн. м³. Майже всі озера зосереджені у поліській частині області. Найбільші серед озер Рівненщини – Нобель та Біле. Озеро Біле має максимальну глибину 26,8 м. Нобель розташоване в заплаві Прип'яті, його максимальна глибина 11,3 м. Крім того, на заплавах крупних річок налічується близько 750 заплавних і старичних водойм, площа яких, як і обриси берегів та водозапаси, можуть змінюватися з року в рік та протягом року у досить значних межах. Саме заплавні озера становлять найчисельнішу генетичну групу природних водойм Рівненщини. Другу велику групу природних водойм в області становлять карстові озера, які особливо поширені у північно-західній її частині.

В області налічується 12 водосховищ, з них 7 руслових, 5 наливних. Найбільші водосховища Хрінницьке на річці Стир і Млинівське на річці Іква.

Рівненщина рівномірно забезпечена поверхневими водами (водними об'єктами). Характеристика поверхневого стоку області наведена в табл. 4.3.

Таблиця 4.3. Характеристика поверхневого стоку області

Середньо багаторічний стік, км ³ /рік		Стік багатоводного року, км ³ /рік		Стік маловодного року, км ³ /рік		Водозабезпеченість стоком на одну людину, тис. м ³	
місцевий	сумарний	місцевий	сумарний	місцевий	сумарний	місцевий	сумарний
2,33	6,4	69,17	190,0	0,26	0,63	1,96	5,38

За гідрогеологічним районуванням територія області знаходиться переважно в межах Волино-Подільського артезіанського басейну і частково (на крайньому сході області) – Українського басейну тріщинуватих вод приуроченого до Українського кристалічного щита.

Загальні прогнозні ресурси підземних вод в області складають близько 1314,913 млн. м³/рік, затверджені запаси 165,707 млн. м³/рік, відсоток від прогнозних складає 12,6 %.

В межах Волино-Подільського артезіанського басейну гідрогеологічні умови відмічаються великою різноманітністю. Не всі водоносні комплекси Волино-Подільського артезіанського басейну використовуються для водопостачання в зв'язку з низькими гідрогеологічними характеристиками та якістю води, або великими матеріальними затратами для їх освоєння.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

За узагальненими даними державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) у 2024 році водокористувачами області забрано з природних водних об'єктів 120,975 млн. м³ прісної води, в тому числі 83,737 млн. м³ з поверхневих джерел і 37,238 млн. м³ з підземних водоносних горизонтів. Основні показники використання і відведення води наведені в табл. 4.4 та на рис. 4.1-4.2.

Таблиця 4.4. Основні показники використання і відведення води, млн. м³

Показники	2000	2020	2021	2022	2023	2024
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	144,4	116,328	116,624	104,484	116,136	120,975
у тому числі для використання	124,5	116,328	116,624	104,484	116,136	120,975
Спожито свіжої води, з неї на:	124,5	89,087	90,187	80,262	86,967	91,055
виробничі потреби	66,6	71,306	69,637	64,717	70,308	74,715
побутово-питні потреби	40,2	16,533	16,253	14,903	15,980	15,705
зрошення	-	0,002	0,013	-	-	-
сільськогосподарські потреби	5,7	0,841	0,147	0,039	0,139	0,009
інші		2,937	0,743	0,602	0,540	0,627
ставково-рибне господарство	3,388	4,622	3,397	3,63	35,016	35,196
Втрати води при транспортуванні	6,411	6,393	6,537	6,079	6,186	5,939
Загальне водовідведення з нього	98,49	59,469	57,412	50,806	55,922	56,531
у поверхневі водні об'єкти	95,6	56,793	56,98	50,492	55,504	56,072
у тому числі:						
забруднених зворотних вод	17,97	14,983	8,25	3,914	7,576	2,925
з них без очищення	0,66	0,022	0,845	-	0,838	-
нормативно очищених	47,88	20,273	29,983	28,673	25,930	30,059
нормативно чистих без очистки	29,75	21,538	18,747	17,905	21,997	23,088
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	3160	3992,217	4327,608	4219,676	4088,196	4341,956
Потужність очисних споруд	133,0	114,953	112,912	113,847	116,838	116,112

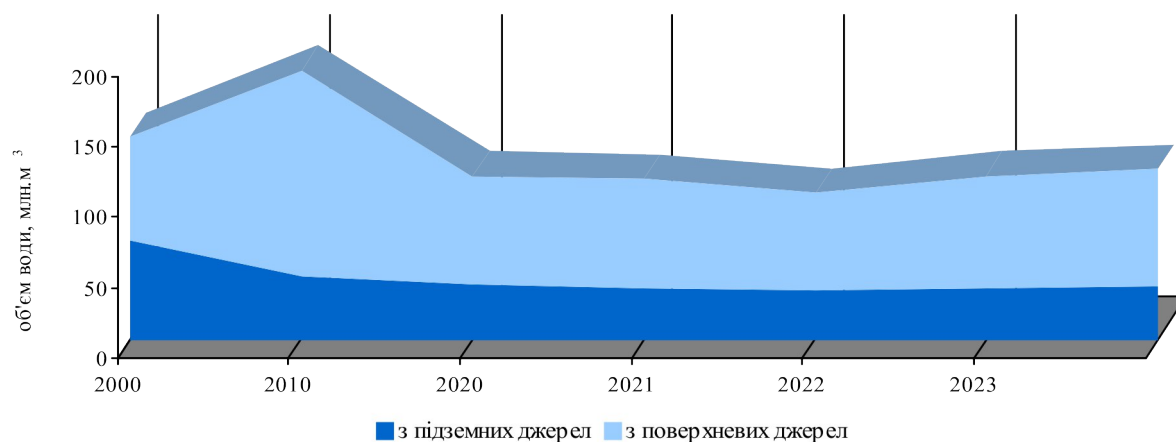

Рис.4.1. Динаміка забору води з поверхневих та підземних водних джерел, млн.м³

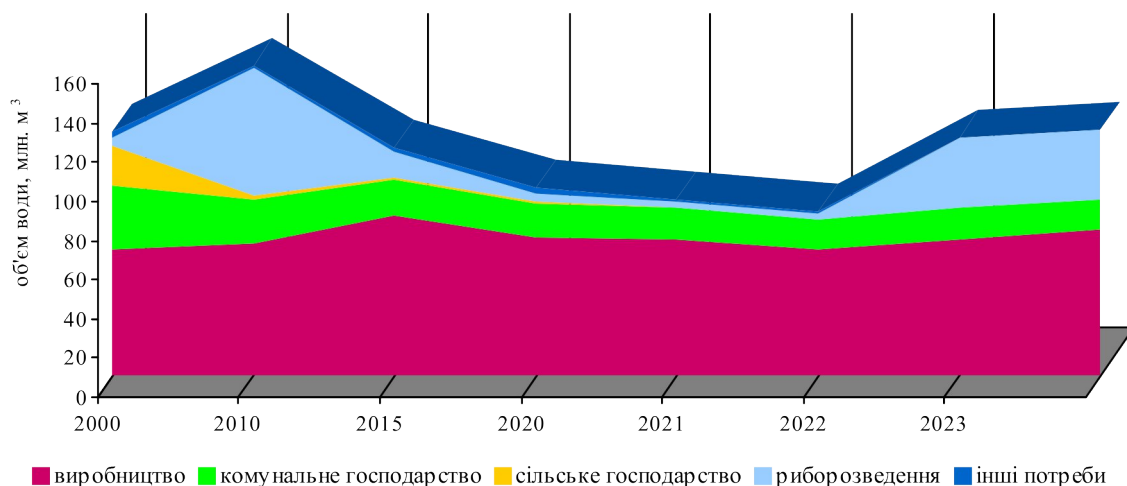

Рис. 4.2. Динаміка використання води за основними галузями економіки, млн.м³

Забір води за галузями економіки в області у 2024 році склав:

- промисловість – 74,715 млн. м³;
- сільське господарство – 0,009 млн. м³;
- риборозведення – 35,196 млн. м³;
- житлово-комунальне господарство – 15,705 млн. м³;
- інші галузі – 0,627 млн. м³.

Забір, використання та відведення води у 2024 році у басейнах основних річок наведено в табл. 4.5.

Таблиця 4.5. Забір, використання та відведення води у басейнах основних річок, млн.м³

Назва водного об'єкту (басейн річки)	Забрано води із природних водних об'єктів - всього	Використано води	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
Суббасейн р. Прип'ять	120,975	91,055	56,072	2,925
р. Стир	73,208	64,695	23,631	0,316
р. Горинь	41,157	24,650	28,238	1,142
р.Случ (басейн р.Горинь)	4,974	1,619	2,390	0,620
р. Ствига	1,636	0,091	1,813	0,847

Забір та використання води за 2020-2024 рр. наведено в табл. 4.6.

Таблиця 4.6. Забір і використання води, млн. м³ на рік

Рік	Найменування річкового басейну	Забрано води			Використано води					
		З поверхневих джерел	З підземних джерел	Разом	Промисловість	Сільське господарство	Комунальне господарство	Зрошення	Риборозведення	Інші галузі
2020	р. Прип'ять									
Разом в області		77,279	39,049	116,328	63,941	0,841	16,731	0,002	4,622	2,937
2021	р. Прип'ять									
Разом в області		77,634	36,99	116,624	69,637	0,147	16,253	0,013	3,397	0,743
2022	р. Прип'ять									
Разом в області		69,107	35,377	104,484	64,717	0,039	14,903	-	3,63	0,602
2023	р. Прип'ять									
Разом в області		78,987	37,149	116,136	70,308	0,139	15,98	-	35,016	0,540
2024	р. Прип'ять									
Разом в області		83,737	37,238	120,975	74,715	0,009	15,705	-	35,196	0,627

Розподіл використання та відведення води в розрізі адміністративно-територіальних одиниць області наведено в табл. 4.7.

Таблиця 4.7. Використання та відведення води в розрізі адміністративно-територіальних одиниць області, млн. м³

Адміністративно-територіальна одиниця	Використано води	з неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у т.ч. забруднених	з них без очищення
Вараський	61,014	2,084	58,931	20,658	0,268	-
Дубенський	4,314	1,436	2,869	3,591	0,208	-
Рівненський	24,55	11,610	12,313	24,464	1,125	-
Сарненський	1,177	0,575	0,602	7,359	1,324	-
Рівненська область, всього	91,055	15,705	74,715	56,072	2,925	-

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

В 2024 році у поверхневі водні об'єкти області скинуто 56,072 млн. м³ зворотних вод. Динаміка скидів зворотних вод за останні п'ять років наведена в табл. 4.8, а розподіл скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти в 2024 році – на рис.4.3.

Таблиця 4.8. Скиди зворотних вод, млн. м³ на рік

Рік	Категорія очищення	Найменування річкового басейну	Скинуто зворотних вод		
			У поверхневі водні об'єкти	У підземні горизонти	Разом
2020	О	басейн р. Прип'ять	20,273	-	20,273
	НО		0,022	-	0,022
	НДО		14,983	-	14,983
	НЧБО		21,538	-	21,538
Разом в області			56,793*	-	56,793*
2021	О	басейн р. Прип'ять	29,983	-	29,983
	НО		0,845	-	0,845
	НДО		7,405	-	7,405
	НЧБО		18,747	-	18,747
Разом в області			56,98*	-	56,98*
2022	О	басейн р. Прип'ять	28,673	-	28,673
	НО		-	-	-
	НДО		3,914	-	3,914
	НЧБО		17,905	-	17,905
Разом в області			50,492*	-	57,22*
2023	О	басейн р. Прип'ять	25,930	-	25,930
	НО		0,838	-	0,838
	НДО		6,738	-	6,738
	НЧБО		21,997	-	21,997
Разом в області			55,504*	-	55,504*
2024	О	басейн р. Прип'ять	30,059	-	30,059
	НО		-	-	-
	НДО		2,925	-	2,925
	НЧБО		23,088	-	23,088
Разом в області			56,072*	-	56,072*

Примітка * - загальний об'єм зворотних вод, що включає шахтно-кар'єрні зворотні води.

Відповідно до п. 5.16. наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.03.2015 № 78 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку водокористування», скиди шахтно-кар'єрних вод, що не використовуються, колекторно-дренажних вод, що відводяться з метою зниження рівня ґрунтових вод, а також вод, що відводяться на поля зрошення, рельєф місцевості, поля фільтрації, у накопичувачі та вигреби, у графах Форми № 2ТП-водгосп (річна), що містять інформацію про ступінь очистки зворотних вод (О, НО, НДО, НЧБО) не заповнюються.

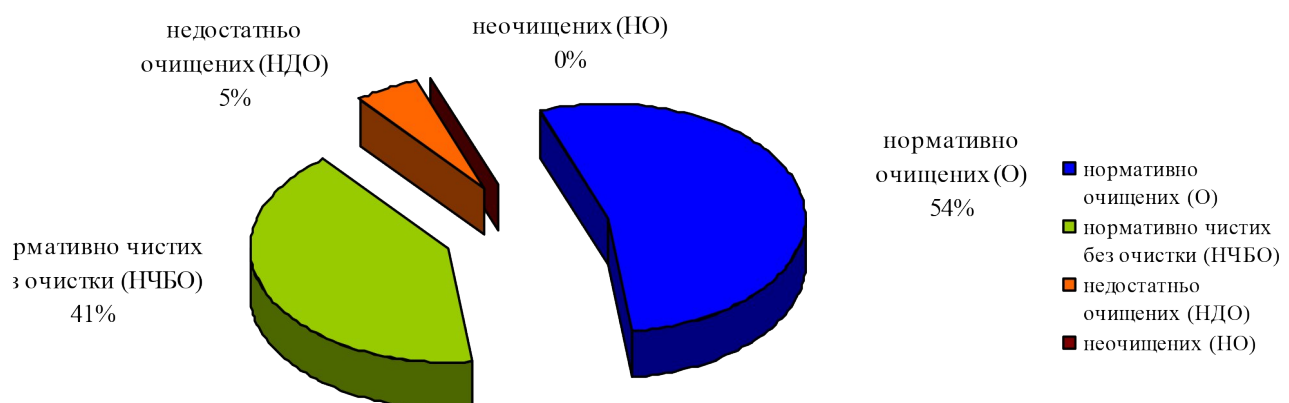

Рис 4.3. Розподіл скиду зворотних вод у поверхневі водні об'єкти в 2024 році, %

У складі зворотних вод нормативно очищені – 30,059 млн. м³, нормативно чисті без очистки – 23,088 млн. м³, недостатньо очищені – 2,925 млн. м³.

Нормативно очищені зворотні води проходили очистку на очисних спорудах біологічної та механічної очистки. В табл. 4.9 наведені типи очищення зворотних вод за 2020-2024 рр.

Таблиця 4.9. Типи очищення зворотних вод, млн. м³ на рік

Рік	Водний об'єкт	Скинуто разом	нормативно очищених				Потужність очисних споруд	
			Разом	Біологічна очистка	Фізико-хімічна очистка	Механічна очистка	Разом	В т.ч. перед скиданням до водного об'єкта
2020	р. Прип'ять							
Разом в області		56,793	20,273	6,823	0,09	13,36	114,953	114,953
2021	р. Прип'ять							
Разом в області		56,98	29,983	18,81	-	11,173	112,912	112,912
2022	р. Прип'ять							
Разом в області		50,492	28,673	17,121	-	11,552	113,847	113,847
2023	р. Прип'ять							
Разом в області		55,504	25,930	15,669	-	15,669	116,838	116,838
2024	р. Прип'ять							
Разом в області		56,072	30,059	17,206	-	12,852	116,112	116,112

У складі зворотних вод у поверхневій водоймі області в 2024 році наступні забруднюючі речовини, що наведені у табл. 4.10.

Таблиця 4.10. Скиди забруднюючих речовин у поверхневій водні об'єкти, т/рік

Забруднюючі речовини	тонн/рік
БСК ₅	0,1761
Завислі речовини	0,2156
Азот амонійний	0,0755
Нітриди	0,0237
Нітрати	1,053
Сульфати	1,4047
Хлориди	2,1657
Фосфати	0,1370483
Залізо	0,0079666
Нафтопродукти	0,0024883
СПАР	0,0018905
Фтор	0,00165
Мідь	0,0001362
Цинк	0,0000706
Формальдегід	0,0000317
Сухий залишок	7,5969
ХСК	1,1576
Хром +6	0,0000003
Марганець	0,0000003
Всього	14,0200828

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Використання та відведення води підприємствами галузей економіки наведено у табл. 4.11.

Таблиця 4.11. Використання та відведення води за галузями економіки, млн. м³

Галузь економіки	Використано води	з неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневій водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у т.ч. забруднені	з них без очищення
1	2	3	4	5	6	7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	56,123	0,795	55,328	12,511	-	-
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	16,585	13,714	2,328	12,785	1,610	-
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	9,157	0,043	9,113	9,539	-	-
Переробна промисловість	7,402	0,390	6,965	11,250	0,235	-
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,501	0,362	0,139	0,122	0,071	-

Продовження таблиці 4.11

1	2	3	4	5	6	7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,545	0,005	0,540	8,640	0,847	-
Інші галузі	0,742	0,396	0,302	1,225	1,009	-
Всього	91,05 5	15,705	74,715	56,072	2,925	-

У 2024 році забруднені зворотні води скидали підприємства, наведені у табл. 4.12.

Таблиця 4.12. Скиди забруднених зворотних вод підприємствами, тис. м³

Адміністративно-територіальні одиниці, підприємства	Об'єм скидів забруднених вод, тис. м ³
<i>Вараський район</i>	
КП «Добробут», селище Зарічне	37,3
КП «Благоустрій» м. Вараш	70,8
КП «АКВА» селище Володимирець	141,0
ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№ 76)» (с.Полиці)	18,5
<i>Дубенський район</i>	
Демидівське ВУЖКГ	16,0
Мирогощанський аграрний коледж	74,1
КП «Благоустрій громади» селище Млинів	81,6
КП «Комунальник», м. Радивилів	74,1
<i>Рівненський район</i>	
Острозьке КП «Водоканал»	172,9
КП «Березневодоканал»	124,5
ТзОВ «Західкапіталінвест»	87,7
ТОВ «Папірінвест»	13,1
ТОВ «Балашівський граніт»	3,6
КП «Корецьжитловодоканал»	23,0
ДКП «Костопільводоканал»	470,3
«Волинь Цемент» філія ПАТ «Дікергофф Цемент Україна»	772,4
ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна» м. Рівне	12,5
Оржівське ВУЖКГ	88,7
ТОВ «ОДЕК» Україна	104,8
ПрАТ «Вералія Україна»	59,5
ТОВ «Стовпинські ковбаси»	10,4
КЗ «Ясининицький навчально-реабілітаційний центр»	0,4
<i>Сарненський район</i>	
ПП санаторій «Горинь»	4,4
КП «Обласна психіатрична лікарня «Рівненської обласної ради (с. Орлівка)	20,9
КП «Екосервіс» м. Сарни	327,2
ТзОВ «Західна каолінова компанія»	9,8
КП «Клесівводоканал»	36,7
ВПФ «Каменярдів»	3,5
КП «Рокитневодоканал»	17,0
ПАТ «Томашгородський щебеневий завод»	248,5
ВП «Томашгородський кар'єр» філії «ЦУП» АТ «Укрзалізниця»	581,7

Основні забруднювачі водних об'єктів в 2022-2024 рр. в басейнах основних річок області наведені в табл. 4.13.

Таблиця 4.13. Основні забруднювачі водних об'єктів

Назва водокористувача-забруднювача	2022 р.		2023р.		2024 р.	
	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т
1	2	3	4	5	6	7
р. Стир						
КП «Добробут» селище Зарічне	36,1	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 1,5 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 1,4 Хлориди – 1,5 Фосфати – 0,0576 Залізо - 0,0072 СПАР – 0,0031	36,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 1,8 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 1,8 Хлориди – 0,9 Фосфати – 0,0493 Залізо - 0,0074 СПАР – 0,0037	37,3	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 ХСК – 1,6 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 1,6 Хлориди – 1,1 Фосфати – 0,026 Залізо - 0,0088 СПАР – 0,0039

Продовження таблиці 4.13

1	2	3	4	5	6	7
КП «Благоустрій» м. Вараш	-	-	-	-	70,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 0,4 ХСК – 0,5 Сульфати – 0,7 Хлориди – 0,9 Фосфати – 0,0129
ПАТ «Рафалівський кар'єр»	-	-	1334,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 2,4 Завислі речовини – 6,4 ХСК – 19,3 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 3,5 Сульфати – 49,7 Хлориди – 18,9 Фосфати – 0,1401 Залізо – 0,1124	-	-
р. Іква						
КП «Дубноводоканал»	1125,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 13,2 Завислі речовини – 1,5 ХСК – 38,2 Азот амонійний – 5,1 Хлориди – 111,3 Фосфати – 3,9621	1101,1	Органічні речовини (по БСК ₅) – 14,3 ХСК – 53,6 Азот амонійний – 5,5 Сульфати – 11,5 Хлориди – 87,9 Фосфати – 2,5389	-	-
Комунальне підприємство «Благоустрій громади» селище Млинів	75,3	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,9 ХСК – 4,4 Азот амонійний – 0,9 Нітрити – 0,2 Сульфати – 3,9 Хлориди – 2,8 Фосфати – 0,1514	75,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,3 ХСК – 2,1 Азот амонійний – 0,4 Сульфати – 2,6 Хлориди – 1,6 Залізо – 0,0241 Фосфати – 0,0214	81,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,4 ХСК – 3,2 Азот амонійний – 0,7 Сульфати – 3,5 Хлориди – 1,2 Фосфати – 0,017
р. Липка						
Мирогощанський аграрний коледж, с. Мирогоща Дубенський район	45,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,7 Завислі речовини – 0,7 ХСК – 3,3 Азот амонійний – 0,1 Сульфати – 2,7 Хлориди – 5,5 Фосфати – 0,1374	48,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,7 Завислі речовини – 0,7 ХСК – 3,6 Азот амонійний – 0,1 Сульфати – 2,8 Хлориди – 5,8 Фосфати – 0,1327	74,1	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,5 Завислі речовини – 0,8 ХСК – 2,5 Азот амонійний – 0,1 Сульфати – 2,1 Хлориди – 3,2 Фосфати – 0,0906 Залізо – 0,0048 Нафтопродукти – 0,0057
р. Жабичка						
Демидівське ВУЖКГ	16,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,3 Завислі речовини – 0,4 ХСК – 2,2 Азот амонійний – 0,3 Сульфати – 0,4 Хлориди – 0,7 Фосфати – 0,2387 Залізо – 0,0014	-	-	16,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,3 Завислі речовини – 0,2 ХСК – 1,2 Азот амонійний – 0,3 Сульфати – 1,2 Хлориди – 2,5 Фосфати – 0,0922 Залізо – 0,0055
р. Слонівка						
КП «Комунальник» м. Радивилів	80,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,1 Завислі речовини – 0,6 ХСК – 1,8 Сульфати – 2,4 Хлориди – 1,7 Фосфати – 0,1039 Залізо – 0,0118	80,3	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,8 Завислі речовини – 0,8 ХСК – 2,5 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,7 Сульфати – 0,8 Хлориди – 3,6 Фосфати – 0,1685 Залізо – 0,0042 Нафтопродукти – 0,0084	74,1	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,5 Завислі речовини – 0,8 ХСК – 2,5 Азот амонійний – 0,1 Сульфати – 2,1 Хлориди – 3,2 Фосфати – 0,0906 Залізо – 0,0048 Нафтопродукти – 0,0057

1	2	3	4	5	6	7
р. Горинь						
Оржівське ВУЖКГ	84,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,8 Завислі речовини – 0,2 ХСК – 3,4 Азот амонійний – 0,6 Нітрати – 0,1 Сульфати – 3,3 Хлориди – 1,9 Фосфати – 0,241	81,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,7 Завислі речовини – 0,4 ХСК – 3,8 Азот амонійний – 0,7 Нітрати – 0,1 Сульфати – 3,6 Хлориди – 2,7 Фосфати – 0,3418 Залізо – 0,0022	88,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,7 Завислі речовини – 0,3 ХСК – 4,0 Азот амонійний – 0,6 Сульфати – 3,1 Хлориди – 1,9 Фосфати – 0,2786
Острозьке КП «Водоканал»	166,3	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,7 Завислі речовини – 1,2 ХСК – 6,8 Азот амонійний – 1,1 Сульфати – 9,4 Хлориди – 9,9 Фосфати – 1,3188 Залізо – 0,0175 СПАР – 0,067 Нафтопродукти – 0,015	176,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 2,0 Завислі речовини – 1,8 ХСК – 9,8 Азот амонійний – 1,3 Сульфати – 11,0 Хлориди – 13,6 Фосфати – 1,3317 Залізо – 0,0375 СПАР – 0,0907 Нафтопродукти – 0,0159	172,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 2,0 Завислі речовини – 1,7 ХСК – 9,7 Азот амонійний – 1,3 Сульфати – 10,7 Хлориди – 13,3 Фосфати – 1,4181 Залізо – 0,036 СПАР – 0,0878 Нафтопродукти – 0,0156
ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№96)», с.Городище Рівненський район	32,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,4 Завислі речовини – 0,4 ХСК – 2,4 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 2,1 Хлориди – 2,4 Фосфати – 0,0544 Залізо – 0,0068	-	-	-	-
ТОВ «ОДЕК» України	94,5	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,5 Завислі речовини – 0,5 ХСК – 3,4 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,3 Сульфати – 4,3 Хлориди – 3,3 Фосфати – 0,224 Залізо – 0,0189 Формальдегід – 0,0243	74,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,3 Завислі речовини – 0,4 ХСК – 2,6 Нітрати – 0,2 Сульфати – 3,3 Хлориди – 2,8 Фосфати – 0,0502 Залізо – 0,016 Формальдегід – 0,0063 Нафтопродукти – 0,0023	104,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,4 Завислі речовини – 0,5 ХСК – 3,5 Нітрати – 0,3 Сульфати – 4,5 Хлориди – 3,1 Фосфати – 0,0908 Залізо – 0,0127 Формальдегід – 0,0097 Нафтопродукти – 0,0014
ПрАТ «Вералія Україна»	-	-	-	-	59,5	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 0,2 ХСК – 2,4 Нітрати – 0,1 Сульфати – 2,2 Хлориди – 5,4 Фосфати – 0,0095 Залізо – 0,0135
ПП санаторій «Горинь»	5,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 ХСК – 0,4 Завислі речовини – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 0,5 Хлориди – 0,6 Фосфати – 0,0189 Залізо – 0,0017 Нафтопродукти – 0,0003	4,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,4 Сульфати – 0,4 Хлориди – 0,6 Фосфати – 0,0168 Залізо – 0,0015 Нафтопродукти – 0,0002	4,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,3 Сульфати – 0,4 Хлориди – 0,5 Фосфати – 0,0145 Залізо – 0,0012 Нафтопродукти – 0,0002
ПрАТ «Івано-Долинський спецкар'єр»	164,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,6 Завислі речовини – 1,8 ХСК – 12,0 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,9 Сульфати – 12,4 Хлориди – 5,2 Фосфати – 0,0074 Залізо – 0,0507	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7
р. Случ						
КП «Березневодоканал»	137,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 7,1 Завислі речовини – 3,5 ХСК – 24,1 Азот амонійний - 3,1 Нітрати - 0,2 Сульфати – 2,9 Хлориди – 5,1 Залізо - 0,0213 Фосфати – 2,206	138,0	Органічні речовини(по БСК ₅) – 4,2 Завислі речовини – 1,7 ХСК – 12,6 Азот амонійний - 1,1 Сульфати – 2,7 Хлориди – 1,1 Залізо - 0,0148 Фосфати – 0,5509	124,5	Органічні речовини(по БСК ₅) – 1,8 Завислі речовини – 0,3 ХСК – 9,3 Азот амонійний - 1,0 Нітрати – 0,1 Сульфати – 3,2 Хлориди – 1,6 Фосфати – 0,7753
ДП «Зіренський спиртний завод»	-	-	86,7	Органічні речовини(по БСК ₅) – 4,0 Завислі речовини – 1,2 ХСК – 12,6 Нітрати – 0,1 Сульфати – 5,6 Хлориди – 3,0 Фосфати – 0,0546 Залізо - 0,0409	-	-
ТзОВ «Західкапіталінвест»	6,1	ХСК – 0,2 Сульфати – 0,3 Хлориди – 0,1 Залізо - 0,001	227,3	Органічні речовини(по БСК ₅) – 0,6 Завислі речовини – 1,1 ХСК – 7,6 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 0,4 Сульфати – 6,6 Хлориди – 2,3 Фосфати – 0,0042 Залізо - 0,2075	87,7	Органічні речовини(по БСК ₅) – 0,3 Завислі речовини – 0,7 ХСК – 2,3 Нітрати – 0,2 Сульфати – 1,5 Хлориди – 1,2 Фосфати – 0,0003 Залізо - 0,0165
ТОВ «Стовпинські ковбаси»	-	-	-	-	10,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 0,2 ХСК – 0,6 Сульфати – 0,6 Хлориди – 1,4 Залізо - 0,0048 Фосфати – 0,0301 СПАР – 0,0008 Нафтопродукти – 0,0002
ТОВ «Папірінвест» с. Моквин Рівненського району	10,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 ХСК – 0,5 Завислі речовини – 0,1 Сульфати – 0,2 Хлориди – 0,2 Фосфати – 0,0012 Залізо – 0,0016	8,3	Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,4 Сульфати – 0,4 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,002 Залізо – 0,0011	13,1	Органічні речовини(по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,6 Сульфати – 0,6 Хлориди – 0,3 Фосфати – 0,0047 Залізо – 0,0017
ТОВ «Балашівський граніт»	-	-	-	-	3,6	ХСК – 0,1 Сульфати – 0,1 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,0008 Залізо - 0,0006
КП «Екосервіс» м. Сарни	324,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 3,3 ХСК – 16,8 Завислі речовини – 1,6 Азот амонійний – 2,4 Нітрити – 0,1 Нітрати - 0,3 Сульфати – 11,6 Хлориди – 6,7 Залізо - 0,0354 Фосфати – 1,6175 Нафтопродукти – 0,0178	315,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 3,1 Завислі речовини – 1,7 ХСК – 16,5 Азот амонійний – 2,4 Нітрити – 0,1 Сульфати – 10,7 Залізо - 0,0343 Фосфати – 1,5218 Нафтопродукти – 0,0257	327,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 3,3 Завислі речовини – 1,9 ХСК – 16,9 Азот амонійний – 2,5 Сульфати – 11,6 Залізо - 0,0364 Фосфати – 1,5359 Нафтопродукти – 0,0163
КП «Обласна психіатрична лікарня» с. Орлівка Сарненського району	19,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,2 ХСК – 1,4 Азот амонійний – 0,1 Нітрати - 0,1 Сульфати – 1,4 Хлориди – 1,3 Залізо - 0,0061	21,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 0,2 ХСК – 1,5 Азот амонійний – 0,2 Нітрати - 0,1 Сульфати – 1,5 Хлориди – 1,7 Залізо - 0,0075	20,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 1,4 Азот амонійний – 0,1 Нітрати - 0,1 Сульфати – 1,4 Хлориди – 1,7 Залізо - 0,0063

		Фосфати – 0,0231		Фосфати – 0,0239		Фосфати – 0,0254
--	--	------------------	--	------------------	--	------------------

Продовження таблиці 4.13

1	2	3	4	5	6	7
ТзОВ «Західна каолінова компанія»	-	-	-	-	9,8	ХСК – 0,1 Сульфати – 0,2 Залізо – 0,0007
Сарненська дослідна станція	17,1	Органічні речовини(по БСК ₅) – 0,1 ХСК – 0,7 Завислі речовини – 0,1 Сульфати – 0,7 Хлориди – 0,4 Фосфати – 0,0029 Залізо – 0,0032	-	-	-	-
ДП «Підприємство Державної кримінально- виконавчої служби України (№46)»	-	-	39,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,3 Завислі речовини – 0,5 ХСК – 2,3 Нітрати – 0,1 Сульфати – 1,9 Хлориди – 2,6 Залізо – 0,0048 Фосфати – 0,0319	-	-
р. Люблінка						
КП «Клесівводокана л»	2,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 2,6 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,0251	-	-	36,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,4 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,1 Нітрати – 0,1 Сульфати – 2,0 Фосфати – 0,0173
р. Боркова						
ВПФ «Каменяр- Древ»	-	-	3,4	ХСК – 0,1 Сульфати – 0,1 Хлориди – 0,1 Залізо – 0,0003 Фосфати – 0,0005	3,5	Сульфати – 0,1 Хлориди – 0,1 Залізо – 0,001
р. Корчик						
КП «Корецьжитлово доканал»	18,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 0,6 Завислі речовини – 2,4 Азот амонійний – 0,3 Нітрати – 0,8 Сульфати – 2,5 Хлориди – 2,4 Залізо – 0,0271 Фосфати – 0,1446	21,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 2,7 ХСК – 0,7 Азот амонійний – 0,4 Нітрати – 0,6 Сульфати – 1,6 Хлориди – 1,7 Залізо – 0,0314 Фосфати – 0,1601	23,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 2,7 ХСК – 0,8 Азот амонійний – 0,4 Нітрати – 0,5 Сульфати – 1,3 Хлориди – 1,7 Залізо – 0,0429 Фосфати – 0,1707
ТОВ Холдингова компанія «Надра України»	0,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,0 Завислі речовини – 0,0 ХСК – 0,0 Сульфати – 0,0 Хлориди – 0,0 Залізо – 0,0 Фосфати – 0,0	-	-	-	-
р. Замчисько						
ДКП «Костопільводок анал»	459,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 4,5 Завислі речовини – 3,6 ХСК – 26,9 Азот амонійний – 2,6 Сульфати – 7,3 Хлориди – 26,8 СПАР – 0,0026 Фосфати – 2,9946	472,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 4,9 Завислі речовини – 3,8 ХСК – 27,4 Азот амонійний – 2,9 Сульфати – 7,7 Хлориди – 25,6 СПАР – 0,0094 Фосфати – 3,0595	470,3	Органічні речовини (по БСК ₅) – 4,7 Завислі речовини – 3,9 ХСК – 26,4 Азот амонійний – 2,8 Сульфати – 8,1 Хлориди – 24,1 СПАР – 0,0282 Фосфати – 2,9544
ТОВ «Українські лісопилні»	-	-	46,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 Завислі речовини – 0,4 ХСК – 1,4 Нітрати – 0,1 Сульфати – 1,2 Хлориди – 0,6 Нафтопродукти – 0,0069 Фосфати – 0,0131	-	-

1	2	3	4	5	6	7
р. Устя						
ПАТ «ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ Україна» («Волинь Цемент» філія ПРАТ «Дікергофф Цемент Україна»)	785,5	Органічні речовини (по БСК ₅) – 3,6 Завислі речовини – 4,8 ХСК – 21,6 Азот амонійний - 0,1 Нітроти – 0,1 Нітрати – 0,3 Сульфати – 48,4 Хлориди – 22,9 Фосфати – 0,0042 Залізо - 0,1767 Нафтопродукти–0,1766	764,9	Органічні речовини (по БСК ₅) –2,6 Завислі речовини – 4,1 ХСК – 17,6 Азот амонійний - 0,3 Нітроти – 2,3 Сульфати – 50,7 Хлориди – 14,0 Фосфати – 0,0267 Залізо - 0,042 Нафтопродукти – 0,0305	28,7	Органічні речовини (по БСК ₅) –0,1 ХСК – 0,8 Завислі речовини – 0,2 Нітроти - 0,1 Сульфати – 1,1 Хлориди – 0,7 Фосфати – 0,0001 Залізо - 0,0028 Нафтопродукти–0,0004 Цинк – 0,0003 Мідь - 0,0006 Марганець -0,0003 Хром 6+ - 0,0003
Комунальне Рівненське шляхово- експлуатаційне управління автомобільних доріг	-	-	1003,4	Органічні речовини (по БСК ₅) –4,5 Завислі речовини – 7,8 ХСК – 27,1 Азот амонійний - 0,1 Нітроти – 0,1 Нітрати - 4,3 Сульфати – 55,5 Хлориди – 30,0 Фосфати – 1,6122 Нафтопродукти – 0,0257	-	-
ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна»	14,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,4, Сульфати – 0,6, Хлориди – 0,2 Фосфати – 0,0013	11,2	Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,3 Сульфати – 0,4 Хлориди – 0,2 Фосфати – 0,0007	12,5	ХСК – 0,4 Сульфати – 0,5 Хлориди – 0,2 Фосфати – 0,0014
Товариство з обмеженою відповідальніс тю «ЕКВАТОР- Р»	6,0	ХСК – 0,1 Сульфати – 0,1 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,0009	9,6	Органічні речовини (по БСК ₅) –0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 0,2 Сульфати – 0,1 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,004	-	-
ОСББ «Центральна 47- А» м. Рівне	5,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 ХСК – 0,3 Азот амонійний – 0,1 Сульфати – 0,1 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,0116 Нафтопродукти – 0,0012	3,7	Органічні речовини (по БСК ₅) –0,1 ХСК – 0,8 Сульфати – 0,1 Фосфати – 0,0001 Нафтопродукти – 0,0001	-	-
ТзОВ «Обарівінвест»	0,9	ХСК – 0,1 Фосфати – 0,004 Залізо - 0,0001	0,7	Фосфати – 0,001	-	-
Підприємство Клевани «Комунсервіс» с. Зоря Рівненського району	151,1	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,8 Завислі речовини – 0,6 ХСК – 3,2 Азот амонійний - 0,2 Нітроти – 0,1 Нітрати - 3,0 Сульфати – 4,0 Хлориди – 21,8 Фосфати – 0,6133 Нафтопродукти – 0,0036	151,0	Органічні речовини (по БСК ₅) –1,1 Завислі речовини – 0,5 ХСК – 5,1 Азот амонійний - 0,6 Нітроти – 0,1 Нітрати - 2,0 Сульфати – 4,1 Хлориди – 21,0 Фосфати – 0,5456 Нафтопродукти – 0,0036	-	-
р. Стубелка						
КЗ «Ясининицький навчально- реабілітаційний центр» с. Ясининичі	0,5	ХСК – 0,1 Фосфати – 0,0002 Залізо – 0,0004	0,5	ХСК – 0,1 Фосфати – 0,0001 Завислі речовини – 0,048	0,4	ХСК – 0,1 Фосфати – 0,0001 Завислі речовини – 0,1
Підприємство Клевани «Комунсервіс» селище Клевани Рівненського району	24,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 0,7 Нітроти - 0,5 Сульфати – 0,6 Хлориди – 2,4 Фосфати – 0,095	25,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 ХСК – 0,9 Азот амонійний – 0,1 Нітроти - 0,4 Сульфати – 0,5 Хлориди – 2,9 Фосфати – 0,0949	-	-

		Нафтопродукти – 0,0003		Нафтопродукти – 0,0007		
1	2	3	4	5	6	7
р. Вирка						
ДП «Підприємство Державної кримінально- виконавчої служби України (№76)» с. Полиці Вараського району	-	-	19,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 1,5 Завислі речовини – 0,2 Азот амонійний – 0,1 Сульфати – 1,0 Хлориди – 1,4 Фосфати – 0,0211 Залізо – 0,0064	18,5	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,1 ХСК – 1,2 Сульфати – 1,0 Хлориди – 1,2 Фосфати – 0,0024 Залізо – 0,006
р. Бережанка						
КП «АКВА» селище Володим ирець	149,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,6 ХСК – 5,1 Азот амонійний – 0,8 Нітрати – 0,9 Сульфати – 2,7 Хлориди – 7,6 Залізо – 0,0273 Фосфати – 0,9612 СПАР – 0,0115 Нафтопродукти – 0,0499	-	-	141,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,7 ХСК – 5,1 Азот амонійний – 0,8 Нітрати – 1,0 Сульфати – 5,0 Хлориди – 6,8 Залізо – 0,0627 Фосфати – 0,8178 СПАР – 0,0169 Нафтопродукти – 0,0018
р. Льва						
Томашгородське ВУЖКГ	-	-	10,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Сульфати – 0,5 Хлориди – 1,2 Фосфати – 0,0293	-	-
ПАТ «Томашгородськ ий щебеневий завод»	2,4	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,5 Завислі речовини – 0,6 ХСК – 5,0 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 1,0 Сульфати – 5,5 Хлориди – 2,3 Фосфати – 0,0221 Залізо – 0,0337	3,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,5 Завислі речовини – 0,6 ХСК – 5,4 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 1,1 Сульфати – 5,5 Хлориди – 2,4 Фосфати – 0,0114 Залізо – 0,0302	248,5	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,7 Завислі речовини – 3,8 ХСК – 5,4 Нітрати – 2,4 Сульфати – 3,2 Хлориди – 2,5 Фосфати – 0,0012 Залізо – 0,0536
ВП «Томашгородськ ий кар'єр» філії «ЦУП» АТ «Укрзалізниця»	-	-	679,9	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,8 Завислі речовини – 2,0 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 1,4 Сульфати – 21,5 Хлориди – 8,2 Фосфати – 0,035 Залізо – 0,5572	581,7	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,5 Завислі речовини – 2,6 ХСК – 9,2 Азот амонійний – 0,1 Нітрати – 1,1 Сульфати – 27,4 Хлориди – 7,1 Фосфати – 0,0902 Залізо – 0,1909
ДП КДЗ «ВІТА» ПП «СОПІС»	45,6	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,1 Завислі речовини – 0,3 Нітрати – 0,7 Сульфати – 4,5 Хлориди – 0,6 Фосфати – 0,0009 Залізо – 0,0068	-	-	-	-
ВП «Клесівський кар'єр» філії «ЦУП» АТ «Укрзалізниця»	-	-	471,8	Органічні речовини (по БСК ₅) – 1,4 ХСК – 19,3 Завислі речовини – 2,1 Азот амонійний – 0,3 Нітрати – 1,3 Сульфати – 18,9 Хлориди – 11,5 Фосфати – 0,1051 Залізо – 0,3397	-	-
р. Бунів						
КП «Рокитневодока нал»	17,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 0,3 Азот амонійний – 0,7 Нітрати – 0,3	18,2	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 0,3 Азот амонійний – 0,5 Нітрати – 0,2	17,0	Органічні речовини (по БСК ₅) – 0,2 ХСК – 0,3 Азот амонійний – 0,4 Нітрати – 0,1

		Сульфати – 0,7 Хлориди – 0,3 Фосфати – 0,0089		Сульфати – 0,6 Хлориди – 0,1 Фосфати – 0,1163		Сульфати – 0,3 Фосфати – 0,1238
--	--	---	--	---	--	------------------------------------

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

З метою недопущення можливих транскордонних забруднень басейну річки Прип'ять проводився моніторинг за якісним станом водних об'єктів у прикордонних з республікою Білорусь пунктах спостережень, а саме Регіональним офісом водних ресурсів у області здійснювались спостереження на водних об'єктах Прип'ять, Стир, Горинь, Льва, Ствига.

В поверхневій воді транскордонних водних об'єктів на території області відмічався підвищений вмісту заліза загального, у деяких пунктах спостережень й амонію сольового, значення яких перевищували нормативи гранично-допустимих концентрацій (ГДК) для водойм рибогосподарського водокористування, а саме:

- на р. Прип'ять, с. Сенчиці – залізо загальне 2,3 ГДК;
- на р. Стир, смт Зарічне – амоній сольовий 1,5 ГДК, залізо загальне 1,9 ГДК;
- на р. Горинь, с. Висоцьк – залізо загальне 1,2 ГДК;
- на р. Ствига, с. Познань – амоній сольовий 1,5 ГДК, залізо загальне 2,5 ГДК;
- на р. Льва, с. Переброди – амоній сольовий 1,3 ГДК, залізо загальне 4,5 ГДК.

Результати спостережень Регіонального офісу водних ресурсів у області у поверхневій воді транскордонних водних об'єктів (середньорічні значення) наведено в табл. 4.14.

Таблиця 4.14. Перевищення вмісту забруднюючих речовин у поверхневій воді транскордонних водних об'єктів (середньорічні значення в ГДК)

Пункт спостережень	Перевищення вмісту забруднюючих речовин, в ГДК		
	БСК ₅	амоній сольовий	залізо загальне
р. Прип'ять, с. Сенчиці Заріченського району	0,9	0,9	2,3
р. Стир, смт Зарічне	0,9	1,5	1,9
р. Горинь, с. Висоцьк Дубровицького району	0,9	0,8	2,2
р. Ствига, с. Познань Рокитнівського району	0,9	1,5	2,5
р. Льва, с. Переброди Дубровицького району	0,8	1,3	4,5

4.3. Стан поверхневих вод

4.3.1. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод

У області забезпечення населення питною водою здійснюється виключно із джерел підземних водоносних горизонтів. Поверхневі водні об'єкти використовуються для організованого відпочинку, купання та заняття спортом.

Протягом 2024 року ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» здійснювався постійний лабораторний контроль за якістю питної води комунальних, відомчих, сільських та локальних централізованих водопроводів.

Лабораторно було обстежено 495 (у 2023 році – 493) об'єктів централізованого водопостачання, з яких 22 комунальні водопроводи, 97 відомчих, 209 сільських та 167 локальних водопроводів.

Всього з об'єктів централізованого господарсько-питного водопостачання відібрано та досліджено за санітарно-хімічними показниками 7250 проб води, 978 з них не відповідали вимогам ДСанПіНу – 13,5% (у 2023 році – 14,4%).

За мікробіологічними показниками досліджено 7767 проб, у 478 випадках мало місце відхилення від нормативних значень – 6,2%. Показник минулого року був вищий і становив 6,9%.

На комунальних водопроводах області відсоток невідповідності за санітарно-хімічними показниками становив – 3,4% (у 2023 році – 3,1%); відомчих водопроводах – 29,5% (у 2023 році – 28,6%); сільських – 25,8% (у 2023 році – 32,48%); локальних – 46,2% (у 2023 році – 50,2%).

Найбільший відсоток невідповідності за санітарно-хімічними показниками води із водопровідних мереж спостерігався на об'єктах водопостачання у Сарненському районі (Клесівська, Немовицька, Березівська, Висоцька, Вирівська територіальні громади) та Рівненському районі (В.Межиріцька, Соснівська, Малинська, Деражненська, Дядьковицька територіальні громади). Також вище середньо обласного показника невідповідності води з водопровідних мереж за санітарно-хімічними показниками спостерігалась у територіальних громадах Дубенського району: Підлозцівській, Тараканівській, Острожецькій. У Вараському районі невідповідність реєструвалася в Володимирецькій та Зарічненській територіальних громадах.

Невідповідність за санітарно-хімічними показниками реєструвалась за наступними інгредієнтами: забарвленість, каламутність, аміак, залізо, нітрати, жорсткість, водневий показник, лужність, кальцій.

Основна частка невідповідності питної води традиційно спостерігається за вмістом заліза загального, жорсткістю, каламутністю.

Середньо обласний показник вмісту нітратів у водопровідній мережі в 2024 році становив 2,2% (у 2023 р. – 1,6%).

Фахівцями санітарно-гігієнічної лабораторії методом газової хроматографії випробувано на вміст хлорорганічних пестицидів 117 зразків питної води з джерел централізованого водопостачання усіх 64 територіальних громад області, перевищень не виявлено.

За мікробіологічними показниками невідповідність якості води на комунальних водопроводах складала – 3,2% (у 2023 році – 2,9%), відомчих – 6,2 % (у 2023 році – 10,6%), сільських – 16,9% (у 2023 році – 17,2%), локальних – 13,7% (у 2023 році – 22,0%).

Якість води з водопровідних мереж за мікробіологічними показниками на об'єктах водопостачання у 2024 році практично на рівні з минулим: невідповідність – 5,2% (у 2023 році – 5,9%).

Найбільший відсоток невідповідності води з водопровідних мереж за мікробіологічними показниками спостерігався на об'єктах водопостачання Рівненського району (Дядьковицька, Городоцька, Здовбицька, Корнинська, Мізоцька, Олександрійська територіальні громади); Дубенського району (Привільненська, Мирогощанська, Бокіймівська територіальні громади); Сарненського району (Вирівська, Немовицька, Степанівська територіальні громади); Вараського району (Полицька, Володимирецька територіальні громади).

З метою гігієнічної оцінки радіаційної безпечності питної води у місцях водозаборів відібрано та досліджено 32 проби: 9 проб з комунальних водопроводів, 9 – з відомчих та 14 із сільських водопроводів. В усіх випробуваних зразках перевищень нормативних рівнів не зафіксовано.

РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» здійснює комплекс робіт, пов'язаних з видобутком та постачанням питної води, а також з відведенням стічних вод з повним біологічним очищенням.

Водозабір здійснюється із підземних джерел, які налічують 94 артезіанських свердловин, що розташовані на 7 водозабірних майданчиках. Водозабірні споруди (свердловини) здійснюють водозабір підземної води з верхньокрейдяного, Валдайського та Горбашівського водоносних горизонтів, обладнаних занурювальними насосами. Обсяг піднятої води з підземних джерел за 2024 рік становить 15964,91 тис. м³. Піднята вода очищається на 4 станціях знезалізнення загальною потужністю 121,5 тис. м³/добу:

- с. Горбаків, вул. Центральна, 46 (Гощанський район) – 2 станції, потужністю 40 тис.м³ кожна;

- м. Рівне, вул. Чорновола, 89 – 1 станція на 40 тис.м³;

- смт Гоща, вул. Костомарова, 11 – 1 станція на 1,5 тис.м³.

Для зберігання запасів води на підприємстві експлуатується 17 резервуарів чистої води, загальним об'ємом 107,8 тис. м³ та 20 водонапірних башт загальним об'ємом 1,2 тис. м³.

Протяжність водопровідних мереж РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» всього – 752,758 км.

РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» здійснює постійний лабораторний контроль за якістю питної води відповідно до вимог ДсанПіН 2.24.-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Дослідження якості питної води здійснюється власною акредитованою лабораторією, а саме:

- з підземних джерел водопостачання;
- на виході із насосних станцій перед надходженням у водопровідну мережу;
- у водопровідній мережі.

На підприємстві розроблений технологічний регламент з виробництва питної води із застосуванням гіпохлориту натрію марки «А», який передбачає цілодобову подачу води із стабільними заданими тисками у визначені зони м. Рівне, що унеможливорює гідроудари та забезпечує якісне водопостачання.

РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» запустив власне виробництво гіпохлориту. Установка із виробництва цієї хімічної сполуки необхідної для забезпечення міста якісною питною водою, тепер працює на одній з водопровідно-насосних станцій (ВНС). Ця установка на 20 % забезпечує потреби підприємства у гіпохлориті, який використовується для знезараження питної води.

Протяжність каналізаційних мереж РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» становить 304,045 км. Стічні води від споживачів перекачуються на очисні споруди 35 каналізаційними насосними станціями (КНС), в т.ч.: м. Рівне – 22 КНС та 1 ГКНС; селище Гоща – 3 КНС; селище Квасилів – 2 КНС; с. Олександрія – 2 КНС; с. Горбаків – 1 КНС, с.Бармаки – 2 КНС, с. Вересневе – 1 КНС та с. Велика Омеляна – 1 КНС.

На балансі підприємства знаходиться 4 комплекси каналізаційних очисних споруд. Окрім того, через недостатню потужність власних очисних споруд частина стічних вод м. Рівне перекачується для очистки на каналізаційні очисні споруди ПрАТ «Рівнеазот».

Забезпечення населення м. Рівне централізованою системою каналізації становить 95,5%. Частково відсутня каналізаційна мережа в районі «Басів кут», «Тинне», «Новий двір», «Червоні гори».

За 2024 рік на власних каналізаційних очисних спорудах підприємства було очищено 7377,37 тис. м³, передано на очистку на каналізаційні очисні споруди ПрАТ «Рівнеазот» – 5520,72 тис. м³.

В зв'язку з недостатньою потужністю каналізаційних очисних споруд м. Рівне підприємство несе значні збитки на перекачку та очистку стоків на каналізаційні очисні споруди «Рівнеазот». На перекачку стоків на очисні споруди ПрАТ «Рівнеазот» щорічно витрачається орієнтовно 2 млн. кВт/год. електроенергії.

З огляду на вище викладене та враховуючи той факт, що перекачування стоків на ПрАТ «Рівнеазот» є надзвичайно енергозатратним, питання будівництва каналізаційних очисних споруд для м. Рівне є першочерговим.

Оскільки, існуючі каналізаційні споруди м. Рівне амортизовані (каналізаційні очисні споруди збудовані ще в 1964 році) є нагальна необхідність в реконструкції та розширенні діючих очисних споруд з доведенням їх потужності до 60 тис. м³/добу для забезпечення якісної очистки стічних вод та дотримання норм ГДС.

Завдяки своєчасному виконанню профілактичних та капітальних ремонтів підприємством забезпечується стабільна та надійна робота водопровідно-каналізаційних об'єктів. За останні роки аварійних та надзвичайних ситуацій на водопровідно-каналізаційних мережах не було. Водночас, витоку неочищених стоків із каналізаційних колодязів, мереж та КНС на прилеглу територію та у водні об'єкти, що призвело б до забруднення довкілля, не допускалось.

4.3.2. Хімічний стан масивів поверхневих вод

В області спостереження та контроль за станом поверхневих вод за гідрохімічними показниками здійснюють:

- Рівненський та Волинський обласний центр з гідрометеорології;
- Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області;
- ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»;
- РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал», КП «Дубноводоканал»;
- державна екологічна інспекція Поліського округу.

Як і у минулі роки погіршенню якості поверхневих вод сприяють скиди недостатньо очищених та неочищених стічних вод комунальних підприємств області, які є найбільшими забруднювачами поверхневих вод, зокрема, в містах містах Березне, Вараш, Сарни, Костопіль, Корець, Острог, Радивилів та селищах Рокитне, Зарічне, Млинів, Оржів, Клесів, Володимирець та Демидівка.

Результати спостережень, проведені протягом 2024 року на водних об'єктах області, наводяться за середньорічними значеннями показників у порівнянні з гранично-допустимими концентраціями для водойм рибогосподарського та культурно-побутового призначення.

річка Прип'ять протікає північно-західною частиною області. Загальна довжина річки – 775 км, у межах області – 20 км, має 4 великі притоки понад 10 км.

Регіональним офісом водних ресурсів у Рівненській області річка контролювалась у пункті с. Сенчиці Зарічненського району (прикордонний контрольний пункт з Республікою Білорусь), де зафіксовані перевищення заліза

загального у 2,3 рази. За іншими показниками якість води в річці відповідає нормам ГДК.

річка Стир належить до басейну р. Прип'ять і є її правою притокою першого порядку. Річка бере початок на Львівщині поблизу джерел Західного Бугу і Серету. Стир протікає Волинською та Рівненською областями, а далі Республікою Білорусь. Загальна довжина річки становить 494 км, у межах області – 208 км. Стир має понад 10 великих приток. В річку скидаються промислово-зливові води ВП «Рівненська АЕС» та стічні води з комунальних очисних споруд м. Вараш та смт Зарічне, РОК «Біле озеро» ДП НАЕК «Енергоатом».

Волинським обласним центром з гідрометеорології здійснювались щомісячні спостереження за станом поверхневих вод у пункті біля с. Маюничі. Вміст вище встановлених нормативів ГДК спостерігався за 4 азотом нітритним у 1,7 рази.

Регіональним офісом водних ресурсів у Рівненській області річка контролювалась у пункті спостережень смт Зарічне (прикордонний пункт з Республікою Білорусь), де зафіксовані перевищення нормативів за амонієм сольовим у 1,5 рази, залізом загальним у 1,9 рази.

річка Іква належить до басейну р. Стир і є її правою притокою першого порядку. Бере початок поблизу с. Гусицько-Литовське Львівської області. Протікає територією Львівської, Тернопільської, Рівненської областей. Річка має 9 приток довжиною більш ніж 10 км, 18 приток довжиною до 10 км. Основними притоками Ікви в межах області є річки Тартацька і Людомирка. Загальна довжина річки 156 км, у межах області – 93 км. В річку скидаються стічні води з комунальних очисних споруд м. Дубно та смт Млинів.

річка Горинь є головною артерією Рівненщини. Річка належить до басейну р. Прип'ять і є її правою притокою першого порядку. Бере свій початок у Кременецьких горах з джерела у с. Волиця Тернопільської області на висоті 345 м над рівнем моря, протікає територією Рівненської області, а далі – Республіки Білорусь. Загальна довжина річки становить 659 км, у межах області – 386 км. Горинь має понад 15 великих приток, з них в межах області: Случ, Замчисько, Вілія, Устя, Стубелка (Стубазка), Бережанка. В річку скидаються стічні води з комунальних очисних споруд м. Острог, смт Гоща та Оржів, м. Дубровиця, стічні води підприємств ТзОВ «ОДЕК» Україна, Городищенської виправної колонії, стічні води ПАТ «Рівнеазот» та дренажні води з території відвалу фосфогіпсу ПАТ «Рівнеазот».

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Рівненській області спостереження проводились на річці у пункті с. Висоцьк Дубровицького району (прикордонний пункт з Республікою Білорусь), де зафіксовані перевищення за залізом загальним в 2,2 рази.

Рівненським обласним центром з гідрометеорології здійснювались щомісячні спостереження за станом поверхневих вод у пункті нижче смт Оржів нижче скиду з очисних споруд ТзОВ «ОДЕК» Україна, де зафіксовано перевищення вмісту забруднювальних речовин за БСК₅ в 1,3 рази, азотом амонійним 1,9 рази, азотом нітритним в 2,1 рази.

РОВОП ВКГ «Рівнеоблводоканал» здійснює щомісячні спостереження за станом поверхневих вод в 2 пунктах спостережень – до і після скиду очисних споруд Гощанської дільниці «Рівнеоблводоканал», де зафіксоване перевищення ГДК в за показниками БСК₅ в 1,7 та 1,7 рази відповідно, протягом року спостерігався

низький вміст розчиненого у воді кисню в межах 4,9-5,2 мг/дм³ при нормі не менше 6 мг/дм³.

річка Случ є найбільшою правою притокою р. Горинь. Бере початок з невеликого озера поблизу с. Червоний Случ (Хмельницька область), протікає територією Хмельницької, Житомирської та Рівненської областей. Загальна довжина річки 451 км, у межах області – 158 км. Случ має 78 приток. Основні притоки - річки Корчик, Переверзня, Вілля та інші невеличкі річки та струмки. На території області в річку скидають зворотні води з комунальних очисних споруд м. Березне, м. Сарни, КП «Обласна психіатрична лікарня» с. Орлівка Сарненського району та підприємств ТзОВ «Папірінвест» с. Моквин Костопільського району, ТОВ «Свиспан Лімітед», ДП «Зірненський спиртовий завод», ТОВ «Завод металевих виробів» м. Сарни.

Волинським обласним центром з гідрометеорології здійснювались щомісячні спостереження за станом поверхневих вод у пункті нижче м. Сарни. Вміст вище встановлених нормативів ГДК спостерігався за показниками азотом амонійним у 1,2 рази та азотом нітритним у 1,2 рази.

річка Замчисько належить до басейну р. Горинь та є її правою притокою першого порядку. Протікає територією Рівненської області. Довжина - 40 км. За початок річки прийнята точка, що розташована у 2 км на північ від с. Пустомити Гощанського району. Річка має одну притоку довжиною більше 10 км. В річку скидають стічні води з комунальних очисних споруд м. Костопіль та підприємств ЗАТ «Костопільський завод скловиробів», ТзОВ «Хмизи сервіс» (Костопільський молокозавод) та ТзОВ «Свиспан Лімітед».

річка Устя є лівою притокою першого порядку р. Горинь і протікає територією Здолбунівського та Рівненського районів області. Бере початок за два кілометри на південний схід від с. Дермань Перший. Довжина річки становить 68 км. Вона має 28 приток до 10 км та три притоки довжиною більше 10 км. В річку скидаються стічні води з очисних споруд смт Квасилів, с. Зоря, м. Рівне і злизові води м. Рівне.

Рівненським обласним центром з гідрометеорології здійснювались щомісячні спостереження за станом поверхневих вод у пункті нижче міста Рівне. Вміст вище встановлених нормативів ГДК спостерігався за показниками БСК₅ у 1,9 рази, азотом амонійним у 8,2 рази, азотом нітритним у 3,2 рази.

РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» здійснювало щомісячні спостереження за станом поверхневих вод в 4 пунктах спостережень на р. Устя – до і після скидів з очисних споруд Квасилівської дільниці та каналізаційних очисних споруд м. Рівне.

За результатами спостережень на річці Устя у пункті до і після скиду стічних вод очисних споруд Квасилівської дільниці РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» вміст розчиненого у воді кисню був низьким 4,7 мг/дм³ при нормі не менше 6 мг/дм³, перевищення нормативів зафіксовані за БСК₅ в 3 і 3,1 рази, залізом загальним в 2 та 2 рази. У пункті до і після скиду стічних вод з очисних споруд м. Рівне перевищення нормативів зафіксовані за БСК₅, в 1,6 та 1,7 рази.

річка Ствига є правою притокою Прип'яті, бере початок з боліт Клесівської рівнини, що на Поліссі, за 5 км на південний захід від с. Будки-Сновидовицькі, протікає територією Рокитнівського району Рівненської області та Брестської і Гомельської областей Республіки Білорусь. Загальна довжина водотоку 178 км, у межах області – 66 км.

За даними спостережень Регіонального офісу водних ресурсів у Рівненській області річка у с. Познань Рокитнівського району (прикордонний пункт з

Білорусією) зафіксовані перевищення ГДК за амонієм сольовим в 1,5 рази, залізом загальним в 2,5 рази.

річка Льва бере початок в с. Карпилівка Рокитнівського району, протікає територією Рокитнівського, Дубровицького районів Рівненської області та Пінського району Республіки Білорусь. Загальна довжина водотоку 172 км, у межах області – 111 км. Річка протікає з півдня області на північ і впадає в р. Ствига. Для річки характерне природне забруднення органічними сполуками та залізом загальним. В річку скидаються стічні води з комунальних очисних споруд смт Томашгород Рокитнівського району.

За даними спостережень Регіонального офісу водних ресурсів у Рівненській області річка в с. Переброди (прикордонний пункт з Республікою Білорусь) зафіксовані перевищення ГДК за амонієм сольовим в 1,3 рази, залізом загальним у 4,5 рази.

Результати державного моніторингу поверхневих вод, проведеного Регіональним офісом водних ресурсів в області, наведено в табл. 4.15.

Таблиця 4.15. Результати державного моніторингу вод

Назва водного об'єкта	Кількість державних моніторингових створів спостереження, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
1	2	3	4	5	6
р. Прип'ять	1	1	24	264	БСК – 3 NH ₄ – 6 ХСК – 3 NO ₂ – 3 Fe – 2
р. Стир	1	1	24	264	БСК – 3 NH ₄ – 9 ХСК – 2 NO ₂ – 2 Fe – 1
р. Горинь	1	1	22	264	БСК – 3 NH ₄ – 5 NO ₂ – 2 ХСК – 1 Fe – 1
р. Ствига	1	1	22	264	БСК – 3 NH ₄ – 10 ХСК – 2 Fe – 2 NO ₂ – 3
р. Льва	1	1	22	264	NH ₄ – 12 ХСК – 2 Fe – 2

Протягом 2024 року спеціалістами ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» проводився відбір проб води в 62 точках - місцях масового відпочинку населення. Досліджено 439 проб води поверхневих водних об'єктів на санітарно-хімічні показники, з них не відповідали вимогам 113 проби (26 %) за показниками каламутність, запах, БПК₅, ХСК. Невідповідність нормативам реєструвалась у водоймах Сарненської територіальної громади (в м. Сарни оз. Селянське та рекреаційна зона р. Случ, в с. Орлівка ставок Орлівський кар'єр), Здолбунівської територіальної громади (водойми м. Здолбунів – дитячий пляж на водосховищі р. Устя, ставок на вул. Заводській, зона Гідропарк), м.Рівне на оз. Басів Кут.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Протягом 2024 року в області спеціалістами ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» на мікробіологічні показники відібрано 323 проби поверхневої води, з них не відповідали нормативним вимогам 66 проб (20 %). На паразитологічні показники досліджено 224 проби води поверхневих водних об'єктів, з них 10 проб (4,5 %) не відповідала нормам.

Нестандартні проби за мікробіологічними показниками спостерігалися у водоймах Сарненської територіальної громади (в м. Сарни оз. Селянське та рекреаційна зона р. Случ, в с. Орлівка ставок Орлівський кар'єр), Здолбунівської територіальної громади (водойми м. Здолбунів – дитячий пляж на водосховищі р. Устя, ставок на вул. Заводській, зона Гідропарк), м.Рівне на оз. Басів Кут.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Радіоактивне забруднення поверхневих вод в області визначається в основному впливом Рівненської і Хмельницької атомних електростанцій. В області моніторинг радіаційного стану поверхневих вод здійснює:

- Рівненський обласний центр з гідрометеорології;
- Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області.

Обласним центром з гідрометеорології в зоні дії Рівненської та Хмельницької АЕС відбирались проби поверхневих вод для гамма-спектрометричного аналізу на вміст в них ^{137}Cs . Аналіз радіоактивного забруднення поверхневих вод навколо АЕС надано в табл. 4.16.

Таблиця 4.16. Результати аналізу проб води на вміст в них ^{137}Cs , Бк/м³

Об'єкт, орієнтир	I-півріччя 23.05.2024	II- півріччя 22.10.2024	Середнє	Max	Min
<i>Рівненська АЕС</i>					
1. р. Стир, гідропост вище АЕС	1,58	2,25	1,92	2,25	1,58
2. р. Стир, с. Бабка, промстоки, нижче АЕС	2,30	2,42	2,36	2,42	2,30
<i>Хмельницька АЕС</i>	21.05.2024	08.10.2024			
1. р. Горинь, с. Полянь, вище АЕС	1,62	2,25	1,94	2,25	1,62
2. р. Горинь, с. Вельбівне, нижче АЕС	1,79	3,73	2,76	3,73	1,79

Радіаційний стан в районах діючих Рівненської та Хмельницької АЕС у 2024 році був стабільним. Питома активність ^{137}Cs у поверхневій воді пунктів спостережень гідрометцентру навколо Рівненської АЕС була значно нижчою за допустимі рівні (ДР-2006).

Радіологічною лабораторією Регіонального офісу водних ресурсів у Рівненській області проводяться спостереження проб поверхневих вод у прикордонних з білорусією пунктах спостережень, в т. ч. гама-спектрометричні (на ^{137}Cs) та радіохімічні (на ^{90}Sr).

Аналіз забруднення радіонуклідами поверхневих вод в прикордонних пунктах спостережень надано в табл. 4.17.

Таблиця 4.17. Результати аналізу проб води на вміст в них ^{137}Cs і ^{90}Sr , пКі/л

№ з/п	Найменування пунктів спостережень	Концентрація ¹³⁷ Cs				Концентрація ⁹⁰ Sr			
		середньорічна		Max за	Min за	середньорічна		Max за	Min за
		2023	2024	2024 р.	2024р.	2023	2024	2024 р.	2024 р.
Прикордонні пункти спостережень									
1	р. Стир, смт Зарічне	2,0	2,0	2,0	2,0	0,10	0,10	0,12	0,08
2	р. Горинь, с. Висоцьк	2,0	2,0	2,0	2,0	0,11	0,11	0,15	0,08
3	р. Льва, с. Переброди	2,0	2,0	2,0	2,0	0,19	0,18	0,25	0,13
4	р. Ствига, с. Познань	2,0	2,0	2,0	2,0	0,20	0,23	0,37	0,14
5	р. Прип'ять, с. Сенчиці	2,0	2,0	2,0	2,0	0,10	0,10	0,12	0,08

У прикордонних з білорусією пунктах спостережень питома активності ^{137}Cs були до 2,0 пКі/л та ^{90}Sr – 0,08–0,37 пКі/л та не перевищували допустимі рівні. Максимальну активність радіонукліду ^{90}Sr було зафіксовано на р. Ствига в с. Познань у березні 2024 року, дане значення не перевищує допустимі рівні (ДР-2006) (рис. 4.4).

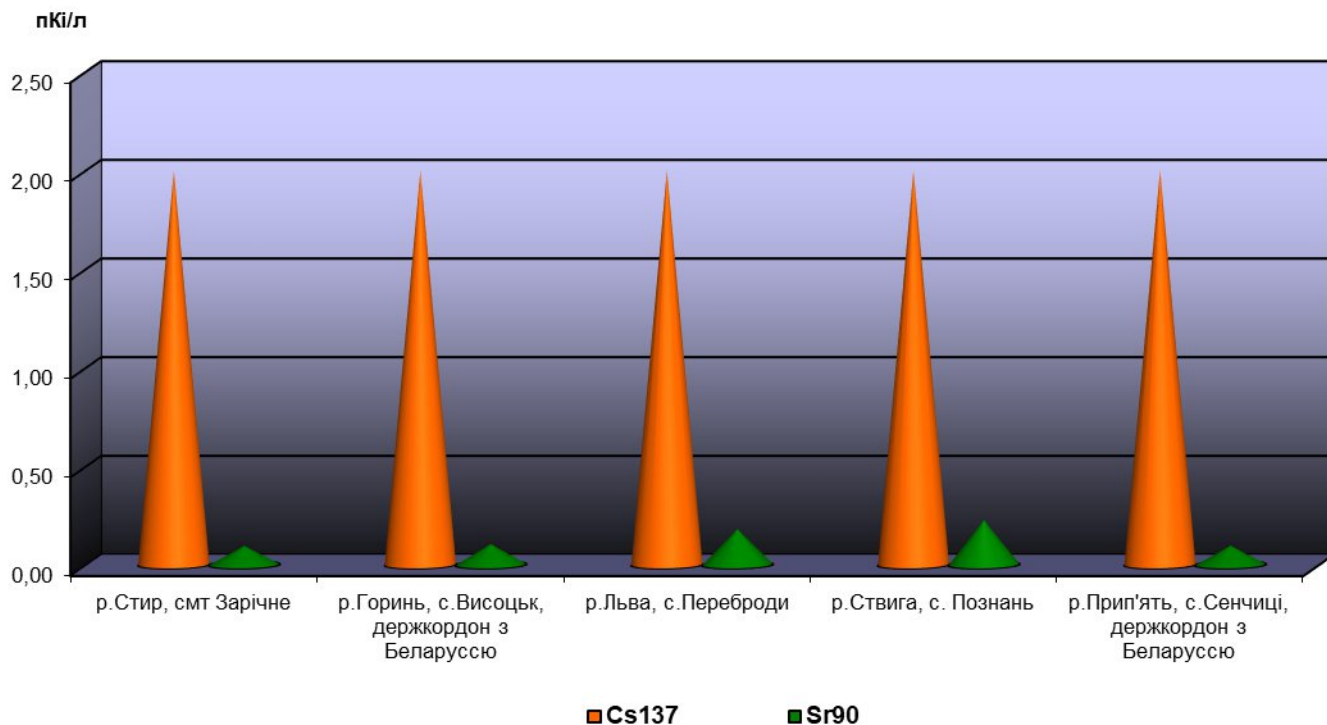

Рис.4.4. Радіоактивне забруднення поверхневих вод (середньорічні показники) у прикордонних пунктах у 2024 році

4.4. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

З метою охорони і раціонального використання водних ресурсів здійснювались заходи, які передбачені Обласною програмою охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки. Зокрема, за рахунок коштів обласного та місцевих природоохоронних фондів проводились заходи:

з реконструкції очисних споруд продуктивністю 1000 м³/добу в смт Оржів Рівненського району в сумі 12368 тис. грн. та придбано насосне і технологічне обладнання для заміни такого, яке використало свої технічні можливості, на комунальних каналізаційних системах міста Вараш та селища Клевани в сумі 871,95 тис. грн.;

щодо відновлення санітарного стану р. Устя та водойм її басейну на території Здолбунівської територіальної громади Рівненського району шляхом внесення вапнякових меліорантів на суму 98,0 тис. грн.;

за рахунок коштів місцевих бюджетів та інші кошти придбано і влаштовано стаціонарні автоматизовані пости моніторингу повітря на вміст шкідливих речовин у м. Костопіль, придбано прилади радіаційного контролю атмосферного повітря (дозиметр-радіометр) для Острозької міської ради.

Завдяки своєчасному виконанню профілактичних та капітальних ремонтів підприємством РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» забезпечується стабільна та надійна робота водопровідно-каналізаційних об'єктів. За останні роки аварійних та надзвичайних ситуацій на водопровідно-каналізаційних мережах не було. Водночас, витоку неочищених стоків із каналізаційних колодязів, мереж та КНС на прилеглу територію та у водні об'єкти, що призвело б до забруднення довкілля, не допускалось.

Протягом 2024 року замінено та відремонтовано 360 п.м. водопровідних мереж різних діаметрів, 75 засувки на водопровідних мережах, замінено та

встановлено 13 люків, ліквідовано 810 пошкоджень на водопровідних мережах, а також замінено та відремонтовано 420 п.м. каналізаційних мереж, ліквідовано 25 аварій і 2642 засмічення на каналізаційних мережах.

За власні кошти підприємства загальною вартістю 11684,433 тис. грн. виконано наступні роботи з капітального та поточного ремонту.

На об'єктах водопостачання:

капітальні ремонти водопроводу (заміна/встановлення засувки діаметром 100 мм, 150 мм, 200 мм, 300 мм) в м. Рівне на вул. Медична, 7, вул. Кн.Гальшки-Карпінського, вул.Замкова, 31, вул.Шкільна, вул. Малорівненська-Басівкутська, вул. Замкова (гідропарк), вул. Захисників Маріуполя (Костромська), 25, вул. Кулика і Гудачека-Вербова, вул.Кавказька, 1, вул.Героїв Поліції 30,40, вул. Соборна, 259, вул. архітектора Бургінйона - С.Крушельницької, вул.Басівкутська - Малорівненська вул.Студентська - В.Стельмаха, вул.Соборній, 438, вул. Дубенська (штаб армії), вул. Кобзарська, 17, на вул.Серпанковій, на вул.Кулика і Гудачека-Кн.Острозького, на вул. Шухевича, 18, на вул.Архітектора Бургінйона, 33; в селищі Квасилів на вул.Рівненська, 2, вул.Молодіжна, 44

капітальний ремонт водопроводу в м. Рівне на вул.Замкова, 22 (заміна засувки діаметром 100 мм, ремонт водопроводу методом протягування труб діаметром 75 мм – 36 м); на вул.Ст. Бандери, 28 (заміна водопроводу (протягування) діаметром 32 мм – 14 м, встановлення засувки діаметром 50 мм; на вул. Директорії, 5 діаметром 63 мм довжиною 33 м; Капітальний ремонт водопроводу по вул. Захисників Маріуполя в районі КНС №5 (заміна водопроводу д.530 мм на 400 мм довжиною 144 м), на вул.Радгоспній у с.Б.Криниця (заміна водопроводу д. 100 мм - 48 м, д.75 мм - 10 м, д.50 мм - 5 м), на вул.О.Теліги, 2 (заміна водопроводу д.32 мм - 15 м, д.63 мм - 12 м), на вул.Дворецькій, 186 (заміна водопроводу д.63 мм – 10 м), на вул.Замковій, 10а (ремонт водопроводу методом протягування д.75 мм – 24 м), на вул. Студентська кут Стельмаха, на вул. Київська, 6, на вул. Соборна, 259 на вул. Захисників Маріуполя в районі КНС-5

влаштування ПНС у підвальному приміщенні будинку м.Рівне, вул.Соборна, 257 Б та вул.Богоявленська, 6;

заміна насосних агрегатів ПНС ЦТП «Студентська, 6а», на артезіанській свердловині №3 с.Велика Омеляна майданчика №4 «Боярка», на свердловині №1 с.Франівка;

капітальний ремонт на станції знезалізнення води №1 с.Горбаків, вул.Центральна, 46 (монтаж частотного перетворювача до насосного агрегата №2 у машинній залі), на станції знезалізнення «Новий Двір» (монтаж трансформаторів напруги КТП-606);

встановлення датчиків ультразвукових ВНС Боярка.

На об'єктах водовідведення:

капітальні ремонти на очисних спорудах каналізації в м. Рівне встановлення датчиків ультразвукових, монтаж талі, на КНС №1 заміна напірної засувки діаметром 250 мм, на КНС №3 (монтаж дренажного насоса), КНС №9 (заміна дренажного насоса), облаштування аварійного скиду ГКНС (встановлення засувки д.400 мм), заміна всмоктувальної засувки д.200 мм насоса КФС 500/20 (мулова НС №6);

капітальний ремонт каналізаційного колектора (заміна трубопроводу діаметром 500 мм) в м. Рівне на вул.Будівельників (20 м), на вул.Дивізії, 29 (18,8 м); ГКНС-ОС в районі «Вишнева гора» (102 м);

капітальний ремонт напірного колектора в районі пожежної частини ПрАТ «Рівнеазот» встановлення засувки д.150 мм;

капітальний ремонт каналізаційних мереж в м.Рівне на вул.Соборна БОС 250 (заміна каналізаційної мережі д.160 мм – 18 м) на вул.Кн.Ольги, 13 (заміна каналізаційної мережі д.200 мм – 24 м) на вул.О.Теліги, 49 (заміна каналізаційної мережі д.160 мм – 24 м) на вул.Міцкевича,12 – І.Волошина (заміна каналізаційної мережі д.200мм – 12 м), на вул.Замкова, 12-14 (прокладання мережі д.250 мм – 60 м);

капітальні ремонти в селищі Гоща на очисних спорудах каналізації (встановлення станції управління «Каскад» на дренажний насос 50WQ20-25-3, заміна ерліфтів №5, 8, 9, прокладання трубопровода д.50 мм довжиною 80 м для розмішування концентрації стічних вод у первинних відстійниках з технічною водою, встановлення засувки діаметром 150 мм з електроприводом на пісколовках №1 та №2), на КНС №2 (капітальний ремонт насоса СМ150-125-315, обв'язка насосного агрегату, підсилення станини);

капітальні ремонти в селища Квасилів на КНС (встановлення занурювального насоса), на КНС №1 встановлення зворотного клапана діаметром 150 мм та очисних спорудах каналізації (встановлення вентилятора в приміщенні центрифуги, засувки діаметром 100 мм), заміна аварійної ділянки каналізаційної мережі на вул.Б.Хмельницького, 1 (18 м);

заміна насосного агрегату на ПНС с.Красносілля.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ОБЛАСТІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування екологічної мережі області

Біологічне різноманіття – це все різноманіття життя на планеті, яке сьогодні стрімко скорочується. Вимирають рослини, зникають з лиця Землі тварини і ліси. Багато в чому, виною тому активна діяльність людини. Наслідком занепокоєння про подальшу долю біологічного різноманіття видів на нашій планеті стала пропозиція Конференції ООН з навколишнього середовища і сталого розвитку (1992, Ріо-де-Жанейро). Учасники форуму запропонували світовій громадськості звернути увагу, в першу чергу, на збереження біологічної різноманітності – як живих видів, так і екологічних систем. Була прийнята Конвенція про біологічне різноманіття, і сьогодні її сторонами є близько 200 держав. Цілі, до яких прагнуть країни, що приєдналися до Конвенції, очевидні: збереження біологічного різноманіття живих видів і екологічних систем, стале використання компонентів біологічного різноманіття та отримання вигоди від використання генетичних ресурсів.

Секретаріат Конвенції про біорізноманіття та Картахенського протоколу про біобезпеку знаходиться в м. Монреаль (Канада). Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про охорону біологічного різноманіття 29 листопада 1994 року, а також ухвалила ряд законів щодо ратифікації, приєднання та виконання інших міжнародних договорів, що регулюють питання збереження та використання біологічного різноманіття. 22 вересня 2004 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки. На національному рівні координацію реалізації положень законів та відповідних програм здійснює Національна Комісія з питань збереження біорізноманіття та Міністерство екології та природних ресурсів України.

5.1.1. Загальна характеристика

Біорізноманіття Земної кулі – це приблизно 1,6 млн. описаних біологічних видів, але, за різними оцінками, реальна кількість видів на Землі є значно більше. Будь-який живий організм грає свою роль в екосистемі і представляється часткою харчового ланцюга, які складаються в харчові мережі. Якщо одна частинка такого ланцюга випадає, під загрозою знаходиться вся екосистема. Скорочення видів тварин і рослин викликає деградацію екосистеми. Результат – опустелювання земель, скорочення продуктивності земельних угідь і, врешті погіршення умов життя.

За останні 400 років планета втратила близько 100 видів лише хребетних тварин. На цей час приблизно 22 тисячі видів рослин і тварин перебувають на межі зникнення. Сьогодні у світі під загрозою зникнення перебуває понад 7 тисяч видів тварин і майже 60 тисяч видів рослин. Ми маємо переглянути стосунки «людина – природа».

Україна щедро обдарована рослинністю: флора налічує майже 4500 видів рослин, з них понад 700 видів – лікарські. Внаслідок нераціонального використання, а також інтенсивного рекреаційного навантаження виснажуються природні запаси рослинності, а окремі види вже занесені до переліку зникаючих.

В офіційному виданні «Конвенції про біорізноманіття» (1992) біорізноманіття у дослівному перекладі означають як «варіабельність живих організмів із всіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні системи і екологічні комплекси, частиною яких вони є; це поняття включає в себе різноманіття у межах виду, міжвидове та міжекосистемне». У цьому означенні до біорізноманіття включають екосистеми як просторові складові, в межах яких воно і функціонує (деякі дослідники за аналогією долучають до цього поняття різноманіття ценозів, біоценозів і навіть ландшафтів). На відміну від об'єктивного таксономічного (на рівні популяцій і видів) підходу до розуміння і оцінки біорізноманіття, типологічний підхід дає суб'єктивне уявлення про континуальне розміщення рослинних і тваринних угруповань (біоценозів), і, відповідно, їх доцільно відносити до наукового сприйняття (відображення) різноманіття екосистем, ценозів і ландшафтів і не змішувати з більш-менш реальним популяційно-видовим (таксономічним) рівнем біорізноманіття. Крім того, усі рівні видового різноманіття мають спадкові властивості, а екосистемне є не спадковим, а функціональним явищем. Тому до поняття «біорізноманіття» не слід включати різні просторові (типологічні) системи (біоценози, екосистеми, ландшафти). В межах останніх проводять кількісну і якісну оцінку біорізноманіття на видовому (таксономічному) рівні. При цьому слід враховувати життєву форму організмів (дерева, кущі, трави, мохи), яка створює домінуючий аспект угруповання і значною мірою регулює біорізноманіття.

Майже половина видів організмів, що перебувають на межі зникнення, пов'язана з лісами. Аналіз 10 тис. видів дерев (з відомих 100 тис.) свідчить, що стан майже 6 тис. з них є загрозливим (у т. ч. 976 – критичним). Біорізноманіття на планеті на видовому рівні ще недостатньо вивчене. Загалом описано близько 1,7 млн видів організмів, прогностична оцінка припускає існування від 5 до 100 млн видів. Найбагатшими на біорізноманіття екосистемами є ліси, в першу чергу тропічні, в яких зосереджено до 90 % усіх видів організмів Землі.

В Україні майже повністю вивчено біорізноманіття судинних рослин, мохів, лишайників і хребетних тварин; значно менше – водоростей, грибів, міксоміцетів, комах, червів та найпростіших; мало вивчено мікроорганізми та віруси. Всього налічується до 70 тис. видів біоти. Флора представлена майже 27 тис. видів, серед яких судинних рослин бл. 5 тис. (дикорослих – 4523, в культурі – понад 500), грибів і міксоміцетів – 14–15 тис., водоростей – 4720, лишайників – 1322, мохів – 763–800. За життєвою формою судинні рослини представлені: деревами – 76 (1,7 %) видів, чагарниками – 278 (6 %), багаторічними – 2856 (63,1 %), дворічними – 329 (7,3 %) та однорічними – 984 (21,7 %) трав'янистими видами рослин. У фауні налічується понад 45 тис. видів тварин: хребетних – 836, у т. ч. ссавців – 198, птахів – 400, плазунів – 21, земноводних – 17, риб – 200; безхребетних – понад 44 тис., у т. ч. членистоногих – 38 440, з яких понад 35 тис. припадає на комах, нематод – 3350, найпростіших – 1800, молюсків – 600. За ін. даними, в Україні налічується 34 309 видів тварин, серед яких до найпростіших належать 1224 види, безхребетних (без членистоногих) – 3480, членистоногих (включаючи комах) – 28902, хордових (разом з хребетними) – 703 види. Найбільш вивчене біорізноманіття біосферних і природних заповідників.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Споживацьке ставлення до природних ресурсів призводить до втрати лісів, степів, які є середовищем існування багатьох видів, зокрема тих, що занесені до Червоної книги. Саме жива природа є основою життя на Землі та фундаментом гармонійного існування.

Біологічне різноманіття продовжує скорочуватися, а екологічна рівновага все ще піддається змінам. Близько 60 % екологічної системи деградує або використовується нерозважливо, що веде до тяжких наслідків

Одним з головних і найдійовіших методів збереження біорізноманіття, є створення природоохоронних територій. Саме вони забезпечують умови, необхідні для зменшення шкідливого антропогенного впливу на біологічні об'єкти, сприяють збереженню цілісності екологічних систем, у яких можуть підтримуватись природні механізми відносин між біологічними видами, конче потрібними для існування екосистем.

Однією із основних причин дії антропогенних факторів на природні комплекси Рівненського природного заповідника є близьке розташування населених пунктів та інших місць, які активно використовуються людьми. В той час, як для більшості території заповідника така дія компенсується охоронною зоною суміжних користувачів (переважно – лісових господарств, прилеглі до заповідника квартали яких мають особливий режим та виконують своєрідну буферну функцію), частина території Грабунського, Більського та Білоозерського природоохоронних науково-дослідних відділень такої можливості позбавлена. Зокрема, територія безпосередньо межує із населеними пунктами Грабунь, Більськ, Більська Воля, Рудка, Озірці, звідки відбувається захід місцевих жителів, проникнення свійських і домашніх тварин, шумовий вплив тощо. Ділянкою постійного антропогенного впливу є і зона відпочинку на озері Біле (територія рятувальної станції; землі відокремленого підрозділу «Рівненська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом» з туристичною базою; землі філії «Рафалівського лісового господарство»), що також безпосередньо межує з територією Білоозерського дослідного відділення Рівненського природного заповідника. На цій території, окрім власне відпочинку населення, ведеться будівництво землекористувачами (влаштування огорож, пірсів, будиночків, атракціонів) та організація й проведення розважальних заходів. З метою зменшення негативного впливу та запобігання порушенню природних комплексів заповідника територія патрулюється службою охорони заповідника, на межах встановлені інформаційні та попереджувальні знаки, проводяться роз'яснювальні роботи. З метою підвищення екологічної свідомості населення поруч із зоною відпочинку діє еколого-пізнавальна стежка «Білоозерські бори».

З метою охорони та збереження природних комплексів Рівненського заповідника у 2024 році працівниками державної охорони заповідника проведено комплекс заходів, зокрема: проведено догляд за мінералізованими смугами та протипожежними розривами в обсязі 362 км (у Білоозерському відділенні – 93 км, у Карасинському відділенні – 66 км, Північному відділенні – 43 км, Старосільському відділенні – 48, Грабунському відділенні – 65 км, Більському відділенні – 47 км).

Протягом 2024 року на території Рівненського природного заповідника пожежі виявлені у Північному відділенні (5 випадків, кв. 53 від. 6), загальна площа складає яких склала 2 га.

До основних антропогенних чинників, що впливають на природні комплекси та об'єкти Нобельського національного природного парку, належать: агровиробництво, передусім застосування пестицидів і внесення добрив, нелегальний видобуток бурштину, пожежі, лісозаготівля, а також порушення природоохоронного режиму заповідних територій.

Агровиробництво, у межах території парку не має значного поширення, оскільки більшість сільськогосподарських угідь розташовані поза його межами, переважно навколо населених пунктів. На цих угіддях застосовуються пестициди, проте їхня висока вартість обмежує обсяги внесення. Потенційно ці хімічні речовини можуть надходити на територію Парку через ґрунти та воду разом із поверхневим і підземним стоком, а також із потоками повітря, однак цілеспрямованих досліджень цих процесів не проводилося. Пестициди чинять негативний вплив на тваринний світ Парку, зокрема спричиняють підвищену смертність потомства, обмежують чисельність популяцій і створюють несприятливі умови для існування багатьох видів. Особливо негативно застосування пестицидів впливає на безхребетні тварини, особливо на комах. Так, для різних районів Рівненської області є підтверджені факти масової загибелі медоносних бджіл внаслідок внесення інсектицидів на поля господарств. Міграція елементів мінерального живлення з агроугідь, особливо азоту, в результаті внесення мінеральних добрив викликає евтрофікацію водойм і здійснює вплив на видовий склад водних та прибережно-водних організмів.

Нелегальний видобуток бурштину має місце в південних лісових масивах на території парку (природоохоронні науково-дослідні відділення № 5, 2). В лісах нині спостерігаються поодинокі викопані «котловини» ставки для забору води та місця гідророзмиву ґрунту. В цих місцях верхній шар ґрунту та рослинний покрив зазнав суттєвих негативних трансформацій.

29 січня 2024 року під час патрулювання лісового масиву кв. 80 вид. 1 Мульчицького лісництва ДП «Рафалівський лісгосп» на території Нобельського нацпарку, працівниками парку спільно з працівниками поліції було виявлено безхозний транспортний засіб без номерних знаків та мотопомпу кустарного виробництва, а також 4 пожежні шланги та 4 металеві наконечники по типу швайбер. На місці знайденого обладнання було виявлено явні ознаки незаконного видобутку бурштину, правопорушників на місці скоєння злочину не було виявлено.

28 лютого 2024 року під час проведення спільного з працівниками поліції патрулювання території парку в кв. 49 Острівського лісництва філії «Висоцьке лісове господарство» ДСГП «Ліси України», було виявлено безхозний автомобіль УАЗ без номерних знаків та дві мотопомпи кустарного виробництва. На місці знайденого обладнання було виявлено явні ознаки незаконного видобутку бурштину, правопорушників на місці скоєння злочину не було виявлено. Мотопомпи та автомобіль вилучено та передано до Відділення поліції № 2 Вараського РВ ГУНП в Рівненській області.

1 квітня 2024 року під час проведення спільного з працівниками поліції патрулювання території парку в кв. 51 Річицького лісництва філії «Висоцьке лісове господарство» ДСГП «Ліси України», було виявлено та вилучено дві мотопомпи кустарного виробництва. Мотопомпи вилучено та передано до Відділення поліції № 2 Вараського РВ ГУНП в Рівненській області.

15 травня 2024 року під час проведення спільного з працівниками поліції патрулювання території парку лісового масиву поблизу села Кухітська Воля у кв. 66

вид. 73 Острівського лісництва філії «Висоцьке лісове господарство» ДСГП «Ліси України», було виявлено 2 мотопомпи кустарного виробництва для видобутку бурштину та два автомобілі марки УАЗ, також було затримано одну невідому особу яка здійснювала незаконний видобуток бурштину шляхом гідророзмиву ґрунту. Мотопомпи були розташовані на території Нобельського національного природного парку, а сам видобуток здійснювався поза межами нацпарку.

На території Парку постійно проводяться патрулювання природоохоронних територій. Особливу увагу приділяють місцям, де раніше фіксували незаконну діяльність видобутку бурштину. Тобто, працівники Парку активно здійснюють природоохоронну діяльність та виконують покладені на них обов'язки, чим перешкоджають незаконній діяльності. Правопорушники намагаються підбурювати населення та протидіяти роботі Нобельського національного природного парку.

Пожежі – постійні супутники лісових та нелісових територій, особливо у літній пожежонебезпечний період. У лісових територіях найбільшою пожежонебезпечністю відзначаються хвойні насадження. Нелісові території найбільш пожежонебезпечні в осінній період, коли наземна частина трав'яного покриву висихає і представляє собою значні маси сухого травостою. Протягом 2024 року виникла надзвичайної ситуації на території Нобельського національного природного парку виявлена пожежа. 6 вересня 2024 квартал 29, 32 Острівського лісництва філії «Висоцьке лісове господарство» ДСГП «Ліси України», пожежею знищено підлісок, підстилки, ягідники, лісові насадження хвойних та м'яколистяних дерев, молоді ліси, а також пошкоджено середньовікові хвойні та м'яколистяні насадження до 5 га.

У 2024 року в межах національного природного парку «Дермансько-Острозький» спеціальних досліджень щодо впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі не проводилось. Рубки головного користування, санітарні, суцільно-санітарні, лісовідновлювальні й інші види рубок на землях, які включені до складу національного парку з вилученням та без вилучення у землекористувачів, не проводились.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Біорізноманіття України є її національним багатством, збереження та невиснажливе використання якого визнано одним з пріоритетів державної політики в сфері природокористування, екологічної безпеки та охорони природного довкілля, невід'ємною умовою екологічно збалансованого соціально-економічного розвитку.

Для вивчення стану природного середовища та його компонентів й збереження наявного різноманіття на території Рівненського природного заповідника щорічно ведуться систематичні спостереження та проводяться окремі наукові дослідження, зокрема, 1 2024 році:

- моніторинг водно-болотних птахів територій міжнародного значення – проведено 23 обліки журавля, 23 – тетерукових птахів, обстежено 101 гніздо денних хижих птахів, сов, лелеки чорного, 50 штучних гніздівель для гоголя, 15 – для сивораки, проведено 12 акустичних обліків фонових видів птахів;

- моніторинг гідрологічних показників водного режиму територій міжнародного значення – здійснено заміри рівнів води на 21 гідроекологічному пості, визначено 1533 показників;

- моніторинг стану видів особливої цінності – обстежено 50 локалітетів 10 рідкісних видів рослин;
- ремонт та відновлення зруйнованих гнізд птахів – відремонтовано зруйноване гніздо підорлика великого (Північне відділення, кв. 23), яке було пошкоджено внаслідок буревію;
- популяризація відомостей про рідкісні тварини та пропаганда їх збереження – проведено 4 уроки-презентації, присвячених Дню зникаючих видів (21 травня) у навчальних закладах м.Сарни, Сарненського та Рівненського районів, на ТРК «Полісся» проведено виступи «День зникаючих видів», «Цікаві факти до Дня рисі», «Міжнародна ніч кажанів», «Міжнародний день журавля», «День пам'яті втрачених видів», відео на ютуб каналі Рівненського природного заповідника «Мати рись та її рисенята», у газеті «Сарненські новини» опубліковано статті «Важливість збереження кажанів», «Бережімо пташиний символ Полісся»;
- кадастр адвентивних видів та територій їх поширення – закартовано поширення 70 місцезростань 20 видів адвентивних рослин у масивах заповідника та внесено відомості до бази даних та QGIS;
- відновлення гідрологічного режиму масивів Сомине та Сира Погоня – підготовлено наукове обґрунтування щодо відновлення гідрологічного режиму масивів Сомине і Сира Погоня, які були погоджені науково-технічною радою Рівненського природного заповідника від 15.10.2024 р.;
- ведення інвентаризації флори, фауни та їх угруповань – інвентаризовано 228 видів флори (судинні, мохи, лишайники), підтверджено інвентаризацією 410 видів тварин - всі рідкісні флори і фауни види закартовані та описані;
- дослідження маловивчених систематичних груп тварин і рослин – в рамках 2 договірних тем, 2 дисертаційних досліджень та досліджень працівників установи вивчено видовий склад, популяційні характеристики лишайників, мохів, молюсків та перетинчастокрилих комах. Загалом флора заповідника поповнилась 27 видами: 20 – лишайниками, 5 – мохами, 2 – судинними видами; фауна поповнилась 131 видом безхребетних гідробіонтів, поповнились відомості з розподілу деяких відомих видів у відділеннях заповідника;
- ведення гідробіологічних досліджень – в рамках договірної теми здійснено дослідження гідробіонтів на основних типах водойм заповідника в тому числі на гідроекологічних постах, здійснено вивчення видового, кількісного складу та екологічної характеристики водойм, загалом виявлено 53 види гідробіонтів;
- ведення бази даних об'єктів природно-заповідного фонду регіону та її наповнення – в рамках моніторингу лелеки чорного, підорлика великого та сиворакаш, видів занесених до Червоної книги України, обстежено 2 національних природних парки Нобельський та Пуща Радзівіла.

5.1.4. Формування екомережі області

Рішенням Рівненської обласної ради від 17 червня 2016 року № 225 затверджено Регіональну схему екологічної мережі Рівненської області (схвалену розпорядженням голови облдержадміністрації від 19 травня 2016 року № 281).

До елементів регіональної екологічної мережі області включені такі основні блоки:

1 - природні регіони, де зосереджено наявні та плановані природно-заповідні території. Насамперед це регіони:

- Кременецького горбогір'я та прилеглих територій,
- Малого Полісся
- Волинської височини
- Надслучанських дислокацій
- Поліської низовини з унікальними екосистемами боліт та лісових комплексів
- Річкові екосистеми

2 - основні комунікаційні елементи регіональної екологічної мережі, а саме – широтні природні коридори, що забезпечують природні зв'язки зонального характеру:

- Долини Прип'яті (міжнародний)
- Волинської височини (міжнародний)
- Малополіський (Малополісько-Горинський)
- Північноподільський (як складова Галицько-Слобожанського національного екокоридору)

3 - меридіональні природні коридори, просторово обмежені долинами середніх і малих річок: Стиру, Горині, Ікви, Случі та інші, які об'єднують водні та заплавні території – шляхи міграції численних видів рослин і тварин.

На основі цих принципів науково обґрунтована й розроблена система важливіших складових регіональної екомережі – природних ядер та екокоридорів.

Виділені важливіші ключові території (ядра) – переважно національного та макрорегіонального значення. Ці ядра узгоджені зі структурою Поліського екологічного коридору національної екологічної мережі України (Фіторізноманіття. 2006). Відповідно, ці ядра визначені на картографічному рівні в системі базових елементів регіональної екологічної мережі.

До цієї категорії ядер належать:

1. Прип'ять-Стохідське
2. Білоозерсько-Черемське
3. Перебродське
4. Сиропогонське
5. Соминське
6. Надслучанське
7. Дермансько-Острозьке (Бущанське)
8. Демидівське

Також виділені та картографічно візуалізовані важливіші екокоридори національного (у тому числі й міжнародного), міжрегіонального та регіонального рівнів:

1. Любешівсько-Зарічненський
2. Зарічненсько-Дубровицький

3. Соминсько-Перебродський
4. Сиропогонсько-Соминський
5. Сиропогонсько-Олевський
6. Соминсько-Надслучанський
7. Цумансько-Дубровицький
8. Любешівсько-Черемський
9. Черемсько-Білозерсько-Маневицький
10. Цумансько-Надслучанський
11. Дермансько-Горинський
12. Північноподільсько-Кременецький (Гологоро-Кременецький)
13. Малополіський

З них перших три екокоридори регіонального рівня формують Любешівсько-Перебродський екокоридор національної екомережі у складі Поліського екокоридору макрорівня.

Сиропогонсько-Олевський, Любешівсько-Черемський, Черемсько-Білозерсько-Маневицький, Цумансько-Надслучанський, Північноподільсько-Кременецький (Гологоро-Кременецький) та Малополіський екокоридори відіграють міжрегіональне значення.

Крім того, в системі регіональної екомережі Рівненської області виділені річкові екокоридори, які відіграють важливу регіональну й міжрегіональну біокомунікативну роль в системі об'єктів водного та прибережно-водного середовища, об'єднуючи відповідні типи водних, прибережних та евтрофно-болотних типів оселищ: 14. Іквянський

15. Стирський південний
16. Горинський південний
17. Горинський північний
18. Случанський
19. Стирський північний
20. Великогоринський

Таблиця 5.1. Складові структурних елементів екологічної мережі

№ з/п	Адміністративно-територіальні одиниці області	Загальна площа, тис. га	Загальна площа екомережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га										
				території та об'єкти природно-заповідного фонду	землі водного фонду	водно-болотні угіддя	водоохоронні зони	землі лісового фонду	полезачисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду	землі оздоровчого призначення їх природними ресурсами	землі рекреаційного призначення, які використовуються для організації масового відпочинку населення і туризму та проведення спортивних заходів	пасовища, сіножаті	радіоактивно забруднені землі, що не використовуються та підлягають окремій охороні як природні регіони з окремим статусом	інші природні території, об'єкти, землі
	Рівненська область	2005.1	1920.40	229.1	43.3	106.64	404.04	805.8	-	0.1	0.1	254.2	-	

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Лісові ресурси в області розміщені нерівномірно, в основному зосереджені в її північній частині. У лісовому покриві хвойні породи дерев становлять 65,4 %, м'яколисті – 23,8 %, твердолисті – 10,8 %.

Особливу групу хвойних лісів на Рівненщині становлять ялинові ліси (у поліській частині області). У найбільш зволжених місцях зустрічаються сосново-ялинові ліси біломошники, де до ялини та сосни домішується вільха чорна.

Серед специфічних рослинних угруповань області слід згадати своєрідні «крейдянні ліси» (соснові та дубово-соснові асоціації на відслоненнях крейди), фрагменти яких зустрічаються у лісостеповій частині області, а також сусідні з ними рослинні угруповання «наскельних степів» (вишня степова, ковила волосиста, осока низька, люцерна розпростерта та інші). Старі дуби віком понад 250 років ростуть на площі 54 га в урочищі «Острожчин» Острозького району, на площі 14 га в урочищі «Олександрівка» Дубенського району. Дубові насадження збереглися в урочищі «Нетреба» Рокитнівського району на площі 52 га.

Всього понад 1,6 тис. видів рослин зустрічається на Рівненщині. Вони створюють зелене вбрання лісів, барвисті килими лук і галявин, простори боліт. Серед рослин є чимало рідкісних, що охороняються законом. 81 вид судинних рослин та грибів області занесено до Червоної книги України. Значну групу серед охоронних рослин становлять види з цікавою біологією – орхідеї та комахоїдні, взяті під охорону в багатьох країнах світу.

Тундрові й тайгові види у флорі України є залишками тих часів, коли північна частина її території була вкрита льодовиком. У флорі Рівненщини близько двох десятків таких видів. Наприклад, плавуни – їхні повзучі стебла, що утворюють зелене плетіння, рясно вкриті вузькими жорсткими листками і схожі на волохатих звірів. Наукова назва «лікоподіум» у перекладі з грецької означає «вовча лапа».

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Загальна площа лісів Рівненської області становить 734,5 тис.га. З них, у користуванні ДП «Ліси України» – 614,4 тис. га, Міністерства оборони України – 11,8 тис. га, Міндовкілля – 42,3 тис. га, землі спеціалізованих кооперативів – 66 тис. га. Лісистість області становить 36,4 %. Відомості про землі лісогосподарського призначення області наведені в табл. 5.2.

Таблиця 5.2. Землі лісогосподарського призначення

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Кількість
1.	Загальна площа земель лісогосподарського призначення у тому числі:	тис. га	734,5
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га, %	614,4
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних ССБК	тис. га	66,0
1.3	площа земель лісогосподарського призначення власників лісів Міндовкілля	тис. га	42,3
1.4	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	га	
1.5	площа земель лісогосподарського призначення Міноборони	тис.га	11,8
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю л/г підприємств ДП „Ліси України”	тис. га	523,6
3.	Загальний запас деревини за звітний період	тис. м3	56187,3
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар земель лісогосподарського призначення	м3	76,5
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	га	0,6
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	м ³	47
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	36,4

Лісовідновні заходи здійснюються в обсягах, які забезпечують повне заліснення площ зрубів від рубок головного користування в межах розрахункових лісосік, суцільних санітарних рубок тощо.

Роботи з лісовідновлення спрямовані на підвищення біологічної стійкості та продуктивності насаджень шляхом введення до їх складу високопродуктивних швидкоростучих порід-інтродуцентів (модрина, бука, ялини, дуба червоного, інших) та шляхом переведення лісового насадництва на генетико-селекційну основу, що передбачає збільшення обсягів заготівлі насіння з покращеними властивостями з об'єктів постійної лісонасінневої бази, вирощування садивного матеріалу та створення лісових культур з його використанням. Це дає можливість підвищити продуктивність лісів на 15-20 %. Для виконання робіт з лісовідновлення на лісових розсадниках державних лісогосподарських підприємств щороку заплановано вирощувати понад 30 млн. стандартного садивного матеріалу сіянців порід дерев та понад 150 тис. саджанців.

Упродовж 2020-2024 років забезпечено перевиконання основних планових завдань із лісокультурної та лісогосподарської діяльності. У 2024 році роботи з лісовідтворення виконані на площі 3964,2 га, в тому числі посадка і посів лісових культур проведені на площі 2783,9 га. Лісовідновлення, лісорозведення та створення лісових насаджень в області наведено в табл. 5.3.

Таблиця 5.3. Динаміка лісовідновлення та створення захисних лісонасаджень, га

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Лісовідновлення, лісорозведення на землях лісогосподарського призначення	5021	5379	4766	3719,4	3964,2
в т.ч. посадка і посів лісових культур	3518,1	3668	3017	2582,3	2783,9
Створення захисних насаджень на непридатних для сільського господарства землях	-	-	-	-	-
Створення полезахисних лісових смуг	-	-	-	-	-

Спеціальне використання лісових ресурсів державного значення у 2024 році наведене в табл. 5.4.

Таблиця 5.4. Спеціальне використання лісових ресурсів державного значення

Назва користувачів (філії)	Категорія лісів	Усього, га/ м ³	У тому числі за господарствами (ліквідна деревина, м ³)					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			площа, га	запас, м ³	площа, га	запас, м ³	площа, га	запас, м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Філія Березнівське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	3,5/754	3,5	754	0	0	0	0
	3	0	0	0	0	0	0	0
	4	163,2/28080	116,8	20032	6,2	724	40,2	7324
	Разом	166,7/28834	120,3	20786	6,2	724	40,2	7324
Філія Висоцьке ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0
	3	12,9/2453	3	549	1,5	294	8,4	1610
	4	292,6/57510	228,5	43883	6,1	1173	58	12454
	Разом	305,5/59963	231,5	44432	7,6	1467	66,4	14064
Філія Дубенське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	18,8/5359	3,5	1028	11,9	3546	3,4	785
	3	10,2/2632	1	277	7,6	1854	1,6	501
	4	255,1/83248	107,2	37731	127	37536	20,9	7981
	Разом	284,1/91239	111,7	39036	146,5	42936	25,9	9267
Філія Клесівське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	378/81156	313,5	69811	12,6	3083	51,9	8262
	3	14,4/2860	10,5	1883	1,3	457	2,8	520
	4	0	0	0	0	0	0	0
	Разом	392,6/84016	324	71694	13,9	3540	54,7	8782

Продовження таблиці 5.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Філія Костопільське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	130,1/35549	41,6	12165	36,3	9266	52,2	14118
	3	4,8/1299	1,4	359	1,1	254	2,3	686
	4	302,6/83705	203,3	59354	15,1	3852	84,2	20499
	Разом	437,5/120553	246,3	71878	52,5	13372	138,7	35303
Філія Рокитнівське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	1/198	1	198	0	0	0	0
	3	4,2/919	1,7	379	0	0	2,5	540
	4	91,6/16425	11	2911	6,7	1155	73,9	12359
	Разом	96,8/17542	13,7	3488	6,7	1155	76,4	12899
Філія Сарненське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	0	0	0	0	0	0
	4	457,4/129234	396,8	114381	9,5	2345	51,1	12508
	Разом	457,4/129234	396,8	114381	9,5	2345	51,1	12508
Філія Соснівське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0
	3	0	0	0	0	0	0	0
	4	244,2/55035	199,2	46768	6,2	1557	38,8	6710
	Разом	244,2/55035	199,2	46768	6,2	1557	38,8	6710
Філія Рафалівське ЛГ	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	271,9/67385	202,7	52325	5,1	1265	64,1	13795
	3	4,1/820	2,7	495	0	0	1,4	325
	4	4/855	1	230	0	0	3	625
	Разом	280/68205	206,4	53050	5,1	1265	68,5	14745
Усього по філіям ДСГП «Ліси України» в межах Рівненської обл.	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	803,3/190401	565,8	136281	65,9	17160	171,6	36960
	3	50,8/10983	20,3	3942	11,5	2859	19	4182
	4	1810,7/454092	1263,8	32529	176,8	48342	370,1	80460
	Разом	2664,8/655476	1849,9	465513	254,2	68361	560,7	121602
Волинський військовий лісгосп (Рівненська обл.)	1	0	0	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0	0
	3	0,9/192	0	0	0,9	192	0	0
	4	36,3/5995	6,6	1290	7,8	1383	21,9	3322
	Разом	37,2/6187	6,6	1290	8,7	1580	21,9	3322

З метою недопущення виникнення пожеж у лісових масивах області спеціалістами лісогосподарських підприємств області постійно проводилась роз'яснювальна робота серед населення щодо необхідності дотримання правил пожежної безпеки під час перебування у лісових масивах і на торфополях, попередження випадків необережного поводження з вогнем та недопущення розпалювання вогнищ. Лісокористувачами області прийняті рішення про обмеження відвідування лісів населенням та в'їзду до них транспортних засобів у період високої пожежної небезпеки, розроблено комплексні плани-заходи на поточний рік із запобігання виникнення пожеж та їх гасіння з відповідними розрахунками сил та засобів. З цією метою в'їзди до лісових масивів обладнані шлагбаумами.

З метою оперативного реагування на виникнення лісових пожеж у складі лісогосподарських підприємств області діє 17 лісових пожежних станцій укомплектованих 88 пожежними автомобілями, 47 лісопожежними модулями, 189 тракторами з ґрунтообробним обладнанням, 159 мотопомпами, 938 ранцевими лісовими вогнегасниками, різноманітним протипожежним обладнанням. В кожному лісництві створені пункти зосередження протипожежної техніки, обладнання та інвентарю. Пункти укомплектовані транспортом для доставки пожежних команд до місця гасіння лісових пожеж, пристосованою технікою та обладнанням для їх гасіння, ємностями для створення запасів води та об'єктовими резервними запасами паливно-мастильних матеріалів. Сформовано пожежні команди з гасіння лісових пожеж. В особливо небезпечних в пожежному відношенні лісових масивах лісовою

охороною разом з працівниками відомчого підрозділу поліції систематично проводяться патрулювання на попередньо розроблених маршрутах.

Для підвищення оперативності у боротьбі з лісовими пожежами в насадженнях лісового фонду влаштовані штучні пожежні водойми та збудовані пірси для забору води пожежною технікою.

У лісогосподарських філіях на території Рівненської області ДП «Ліси України» створена мережа протипожежного спостереження, яка складається з 91 спостережного пункту, з яких 86 – вежі, та працює 47 телевізійних систем відеоспостереження. Для оперативної інформації діє система радіозв'язку, яка нараховує 299 радіостанцій.

Загибелі лісових насаджень від пожеж у 2024 році не було.

Заготівля другорядних лісових матеріалів, побічні лісові користування і використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних, освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт відносяться до спеціального використання лісових ресурсів місцевого значення, тому проводиться згідно з вимогами Лісового кодексу України.

Порядок використання лісових ресурсів був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 року № 761, рішенням обласної ради від 22 квітня 2011 року № 265 «Про порядок і умови виділення лімітів та організації справляння збору при здійсненні побічних користувань і заготівлі другорядних лісових матеріалів». Заготівля (в тому числі закупка у населення) дикорослих плодів, ягід, горіхів, грибів, лікарської технічної сировини тощо в області в 2024 році проводились на основі лімітів та дозволів, виданих постійними лісокористувачами.

Протягом всього сезону заготівлі лісовою охороною області і оперативними групами, створеними із представників органів місцевого самоврядування, фіскальних, природоохоронних та правоохоронних органів, проводився постійний контроль за повним використанням суб'єктами підприємницької діяльності виділених лімітів на заготівлю лісових ресурсів. Використовуються наявні ліміти не повністю через зменшення заготівель лісових ресурсів суб'єктами підприємницької діяльності у зв'язку зі зниженням попиту на цю сировину, з низькою врожайністю окремих видів ягід та грибів через посуху.

Затверджені та виділені ліміти на заготівлю побічних лісових ресурсів постійними лісокористувачами в 2024 році наведені в табл. 5.5.

Таблиця 5.5. Заготівля недревних рослинних ресурсів

<i>Назва сировини</i>	<i>Затверджено лімітів на заготівлю, тонн</i>	<i>Виділено лімітів, тонн</i>
Дикорослі ягоди	5334,5	2732,5
Гриби	790,9	306
Соки деревні	-	-
Лікарська технічна сировина	167,5	4,6

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З метою збереження типових та унікальних природних комплексів з усією сукупністю їх компонентів, в тому числі біологічного та ландшафтного різноманіття створено об'єкти природно-заповідного фонду області. Найбільшими з них є Рівненський природний заповідник, національний природний парк «Дермансько-Острозький», Нобельський національний природний парк та національний природний парк «Пуща Радзівіла».

Відповідно до 4 видання Червоної книги України на території Рівненського природного заповідника, станом на 31.12.2024, зареєстровано 51 види рослин та 3 види грибів, занесених до Червоної книги. До Європейського червоного списку занесено 19 видів судинних рослин (згідно IUCN RedListofThreatenedSpecies, Version 2021.3. www.iucnredlist.org), до Додатку 1 Бернської конвенції – 4 види, регіонально рідкісних – 52 види (Відповідно до: «Переліку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Рівненської області» занесені до переліку регіонально рідкісних видів рослин Рівненської області від 7 грудня 2018 р. №1229).

У 2024 році працівниками заповідника було виявлено 35 нових місцезростань 8-ти відомих видів рослин раритетної флори.

Рослинний світ заповідника використовується виключно в наукових цілях, здебільшого з метою інвентаризації та обліку чисельності без вилучення з природи. В окремих випадках проводиться відбір зразків флори в гербарій заповідника з метою подальшого встановлення видової приналежності в камеральних чи лабораторних умовах, що здійснюється в межах погоджених лімітів та виданих дозволів на відбір гербарних зразків. У 2024 році з території заповідника працівниками проводився відбір зразків рослин, гербарій поповнився 65 зразками

В складі флори території національного природного парку «Дермансько-Острозький» нараховується 160 видів судинних рослин, 5 видів мохів та 2 види грибів, які підлягають охороні на різних рівнях. Це види, занесені до Додатку № 1 Бернської конвенції (8 видів), до списку CITES (18 видів) та Європейського Червоного списку (2 види) – міжнародний рівень охорони, Червоної книги України (51 вид) – державний рівень та списку рослин, які охороняються у Рівненській області (113 видів) – регіональний рівень.

Станом на 01.01.2025 р. інвентарний перелік флори Нобельського національного природного парку, в порівнянні з попереднім роком збільшився на 176 видів та становить 695 видів рослин і грибних організмів. До Червоної книги України занесено 27 видів рослин. Серед них за природоохоронним статусом 4 види є рідкісними, 14 видів – вразливими, 1 вид – зникаючими, 8 видів – неоціненими.

За попередніми даними інвентарний перелік флори національного природного парку «Пуща Радзівіла» складає 457 видів вищих судинних рослин, з них до Червоної книги України занесено 12 видів рослин. На досліджуваній території встановлено зростання 21 виду із 17 родин, які підлягають регіональній охороні на території Рівненської області.

Таблиця 5.6. Види рослин та грибів, які охороняються у 2024 році

Показники	Рівненський природний заповідник	НПП «Дермансько-Острозький»	Нобельський НПП	НПП «Пуца Радзівіла»
Загальна кількість видів рослин та грибів, од.	1540	1118	695	457
Види рослин та грибів, занесені до Червоної книги України, од.	54	51	27	12
Види рослин та грибів, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, од.	4	8	3	2
Види рослин та грибів, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	13	18	-	-

Таблиця 5.7. Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2025 року)

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	Регіонально-рідкісні види	CITES	Європейський червоний список	Червоний список МСОП
1	2	3	4	5	6	7
Абрикос звичайний <i>Armeniaca vulgaris</i> Mill.						DD
Авран лікарський <i>Gratiola officinalis</i> L.						LC
Агрус відхилений <i>Grossularia reclinata</i> (L.) Mill.			+			
Айстра степова <i>Aster amellus</i> L.			+			
Аконіт шерстистовустьй <i>Aconitum lasiostomum</i>			+			
Анемона лісова <i>Anemone sylvestris</i> L.			+			
Андромеда багатоліста <i>Andromeda polifolia</i> L.			+			
Асплений волосовидний <i>Asplenium trichomanes</i>			+			
Асплений муровий <i>Asplenium ruta-muraria</i>			+			
Астрагал піщаний <i>Astragalus arenarius</i> L.					+	
Астранція велика <i>Astrantia major</i> L.			+			
Ахірофорус плямистий <i>Achyrophorus maculatus</i> (L.) Scop.			+			
Багатоніжка звичайна <i>Polypodium vulgare</i> L.			+		+	
Багаторядник Брауна <i>Polystichum braunii</i> (Spenn) Fee*			+			
Багаторядник шипуватий <i>Polystichum aculeatum</i>			+			
Багно звичайне <i>Ledum palustre</i> L.						LC
Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	+					
Берега низька <i>Betula humilis</i> Schrank.	+					
Берега повисла (бородавчаста) <i>Betula pendula</i> Roth.						LC
Берега пухнаста <i>Betula pubescens</i> Ehrh.						LC
Берула пряма <i>Berula erecta</i> (Huds.) Coville						LC
Бекманія звичайна <i>Beckmannia eruciformis</i> (L.) Host			+			
Билинець комарниковий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	+			+		
Бобівник трилистий <i>Menyanthes trifoliata</i> L.					+	
Борідник паростковий <i>Jovibarba sobolifera</i> (Sims) Opiz	+					
Бруслиця <i>Rhodococcum vitis-idaea</i> (L.) Avror						LC
Булатка велика квіткова <i>Cephalanthera damasonium</i> (Mill.) Druce.	+			+		
Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch	+			+	+	
Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.) Rich.	+			+		
Буркун білий <i>Melilotus albus</i> Medik.					LC	
Валеріана цілолиста <i>Valeriana simplicifolia</i>			+			
Верба лапландська <i>Salix lapponum</i> L.	+					
Верба мирзинолиста (чорніюча) <i>Salix myrsinifolia</i> Salisb			+			
Верба попеляста <i>Salix cinerea</i> L.						LC
Верба Старке <i>Salix starkeana</i> Willd.	+					
Верба чорнична <i>Salix myrtilloides</i> L.	+					
Вербозілля звичайне <i>Lysimachia vulgaris</i> L.					LC	LC
Вербозілля лучне <i>Lysimachia nummularia</i> L.					LC	LC
Верес звичайний <i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull					+	
Вероніка лікарська <i>Veronica officinalis</i> L.					+	
Вероніка струмкова <i>Veronica beccabunga</i> L.			+		+	LC
Вероніка широколиста <i>Veronica teucrium</i> L.			+			

Продовження таблиці 5.7

1	2	3	4	5	6	7
Вероніка чебрецелиста <i>Veronica serpyllifolia</i> L.						LC
Вероніка щиткова <i>Veronica scutellata</i> L.					LC	LC
Вех широколистий <i>Sium latifolium</i> L.					LC	
Вишня-черешня <i>Cerasus avium</i> (L.) Moench					LC	
Вишня степова <i>Cerasus fruticosa</i>			+			
Вільха клейка <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.						LC
Відкашник звичайний <i>Carlina vulgaris</i> L.			+			
Вовконіг європейський <i>Lycopus europaeus</i> L.					LC	LC
Вовче тіло болотне <i>Comarum palustre</i> L.						LC
Вовчі ягоди звичайні <i>Daphne mezereum</i> L.			+			
Вовчі ягоди пахучі <i>Daphne cneorum</i> L.	+					
Водопериця колосиста <i>Myriophyllum spicatum</i> L.						LC
Водяна сосонка звичайна <i>Hippuris vulgaris</i> L.			+			
Водяний жовтець водний <i>Battachium aquatile</i> (L.) Dumort			+			
Водяний жовтець волосистолістий <i>Batrachium trichophyllum</i> (Chaix) Bosch			+			
Водяний жовтець завитий <i>Batrachium circinatum</i> (Sibth.) Spach			+			
Водяний різак алоєвидний <i>Stratiotes aloides</i> L.					+	
Водяний хрін земноводний <i>Rorippa amphibia</i> (L.) Besser					LC	LC
Водяний хрін болотяний <i>Rorippa palustris</i> (L.) Besser					LC	
Водяний хрін короткоплідний <i>Rorippa brachycarpa</i> (C.A. Mey.) Hayek					+	
Вольфія безкоренева <i>Wolffia arrhiza</i> (L.) Horkel ex Wimm.			+			
Волошка фрігійська <i>Centaurea phrygia</i> L.			+			
Вужачка звичайна <i>Ophioglossum vulgatum</i> L.						LC
В'яз гладкий <i>Ulmus laevis</i> Pall.						DD
Гадючник в'язолистий <i>Filipendula ulmaria</i> (L.) Maxim						LC
Гачківник глянкуватий <i>Hamatocaulis vernicosus</i> (Mitt.) Hedenäs.		+				
Гвоздика армеріюподібна <i>Dianthus armeria</i> L.			+			
Гвоздика голувата <i>Dianthus glabriusculus</i>			+			
Гвоздика картузіанська <i>Dianthus carthusianorum</i> L.			+			
Гвоздика несправжньо відстовбурчена <i>Dianthus pseudosquarrosus</i> (Novak). Klok.			+			
Гвоздика стиснуточашечкова <i>Dianthus stenocalyx</i> Juz			+			
Гвоздика несправжньо пізня <i>Dianthus pseudoserotinus</i> Blocki	вр.		+			
Гелодій Бландова <i>Helodium blandowii</i> (F. Weber et D. Mohr) Warnst.	+					
Герань криваво-червона <i>Geranium sanguineum</i> L.			+			
Герань лісова <i>Geranium sylvaticum</i> L.			+			
Герань темна <i>Geranium phaeum</i>			+			
Гіркокаштан звичайний <i>Aesculus hippocastanum</i> L.						NT
Гірчак звичайний <i>Polygonum aviculare</i> L.					+	
Гірчак земноводний <i>Persicaria amphibia</i> (L.) Delarbre					LC	LC
Гірчак перцевий <i>Persicaria hydropiper</i> (L.) Delarbre					LC	LC
Гірчак плямистий <i>Persicaria maculosa</i> Gray					LC	LC
Глечики жовті <i>Nuphar lutea</i> (L.) Smith					+	
Глід український <i>Crataegus ucrainica</i> Pojark					+	
Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	+			+		
Голокучник дубовий <i>Gymnocarpium dryopteris</i>			+			
Голокучник Роберта <i>Gymnocarpium robertianum</i>			+			
Горіх грецький <i>Juglans regia</i> L.						NT
Горошок плотовий <i>Vicia sepium</i> L.					LC	
Граб звичайний <i>Carpinus betulus</i> L.						LC
Гравілат алепський <i>Geum aleppicum</i> Jacq			+			
Гравілат річковий <i>Geum rivale</i> L.						LC
Гравілат міський <i>Geum urbanum</i> L.					+	
Грицики звичайні <i>Capcella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.					+	
Гронянка багатороздільна <i>Botrychium multifidum</i> (S.G. Gmel.) Rupr.	рд					
Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.	вр					
Груша звичайна <i>Pyrus communis</i> L.					+	
Гудійєра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	+			+	+	
Дзвоники оленячі <i>Campanula cervicaria</i>			+			
Дзвоники болонські <i>Campanula bononiensis</i> L.			+			
Дзвоники широколисті <i>Campanula latifolia</i> L.			+			
Дзвоники персиколісті <i>Campanula persicifolia</i> L.			+			
Деревій звичайний <i>Achillea millefolium</i> L.						LC
Дикран зелений <i>Dicranum viride</i> (Sull. et Lesq.) Lindb.		+				
Дрік германський <i>Genista germanica</i> L.			+			
Дуб звичайний <i>Quercus robur</i> L.					+	
Дуб скельний <i>Quercus petraea</i> (Mattuschka) Liebl.			+			
Дудник лісовий <i>Angelica sylvestris</i> L.						LC
Жабурник звичайний <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> L.					+	

Продовження таблиці 5.7

1	2	3	4	5	6	7
Жеруха гірка <i>Cardamine amara</i> L.			+		+	
Жеруха лучна <i>Cardamine pratensis</i> L.					+	
Живокіст лікарський <i>Symphytum officinale</i> L.					+	
Жимолость пухната <i>Lonicera xylosteum</i>			+			
Жировик Лезеля <i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich.	+	+		+	+	
Жовтозілля Якова <i>Senecio jacobaea</i> L.						DD
Жовтець вогнистий <i>Ranunculus flammula</i> L.					+	LC
Жовтець сланкий <i>Ranunculus reptans</i> L.			+		+	
Жовтець повзучий <i>Ranunculus repens</i> L.					+	
Жовтець язиколістий <i>Ranunculus lingua</i> L.					+	
Журавлина болотна <i>Oxycoccus palustris</i> Pers.						LC
Журавлина дрібнопліда <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. Ex Rupr.	+					
Звіробій звичайний <i>Hypericum perforatum</i> L.					+	
Звіробій гірський <i>Hypericum montanum</i> L.			+			
Звіробій сланкий <i>Hypericum humifusum</i>			+			
Звіробій стрункий <i>Hypericum elegans</i> Stephan ex Willd.			+		+	
Звіробій чотирикрилий <i>Hypericum tetrapterum</i> Fries			+			
Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	+					
Зелениця триколоскова <i>Diphasiastrum tristachyum</i> (Pursh) Holub	+					
Зелениця Цайллера <i>Diphasiastrum zeilleri</i> (Rouy) Holub	+					
Зимолюбка зонтична <i>Chimaphila umbellata</i> (L.) W.Barton			+			
Зіновать регенсбурська <i>Chamaecytisus ratisbonensis</i>			+			
Зніт дрібноквітковий <i>Epilobium parviflorum</i> Schreb.						LC
Зніт шорсткий <i>Epilobium hirsutum</i> L.						LC
Зозуліні сльози яйцеподібні <i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	+			+		
Зозуліні черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L.	+	+		+		
Золототисячник звичайний <i>Centaureum erythraea</i> Rafn						LC
Зубниця бульбиста <i>Dentaria bulbifera</i> L.			+			
Зубниця залозиста <i>Dentaria glandulosa</i> Waldst. Et Kit			+			
Егагропіла ліня, кладофора куляста <i>Aegagropila linnaei</i> Kütz.	рд					
Еремогоне скельна <i>Eremogone saxatilis</i>			+			
Еспарцет піщаний <i>Onobrychis arenaria</i> (Kit.) DC.			+			
Елодея канадська <i>Elodea canadensis</i> Michx.						LC
Їжака голівка маленька <i>Sparganium minimum</i> Wallr.			+			
Їжака голівка пряма <i>Sparganium erectum</i> L.					+	
Їжака голівка плаваюча <i>Sparganium natans</i>			+			
Кадило сарматське <i>Melittis sarmatica</i>			+			
Калачики вирізані <i>Malva excise</i>			+			
Калина звичайна <i>Viburnum opulus</i> L.					+	
Калюжниця болотна <i>Caltha palustris</i> L.					+	LC
Кашка повзуча (конюшина повзуча) <i>Amoria repens</i> (L.) C. Presl (<i>Trifolium repens</i> L.)						LC
Кипець великий <i>Koeleria grandis</i> Bess. Ex Gorski			+			
Китятки гіркуваті <i>Polygala amarella</i>			+			
Клопогін європейський <i>Cimicifuga europaea</i>			+			
Козельці українські <i>Tragopogon ucrainicus</i>					+	
Коломонночок зігнутий <i>Succisella inflexa</i> (Kluk) G.Beck	рд					
Комиш лісовий <i>Scirpus sylvaticus</i> L.					+	
Комиш укорінливий <i>Scirpus radicans</i> Schkuhr					+	
Конвалія звичайна <i>Convallaria majalis</i> L.					+	
Конюшина альпійська <i>Trifolium alpestre</i> L.			+		+	
Конюшина гірська <i>Trifolium montanum</i> L.			+			
Конюшина лучна <i>Trifolium pratense</i> L.					+	
Конюшина польова <i>Trifolium arvense</i> L.					+	
Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	+			+	+	LC
Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. Ex Bernh.) Schult.	+			+	+	
Коручка чемерниковидна <i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz	+			+	+	
Косарики черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L.	+					
Костриця поліська <i>Festuca polesica</i> Zapal.			+			
Котячі лапки дводомні <i>Antennaria dioica</i> (L.) Gaertn			+			
Кропива дводомна <i>Urtica dioica</i> L.					+	
Куга озерна <i>Schoenoplectus lacustris</i> (L.) Palla					+	
Куколиця дводомна <i>Melandrium dioicum</i> (L.) Coss. et Germ.			+			
Купальниця європейська <i>Trollius europaeus</i>			+			
Купина пахуча <i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druse					+	
Кушир підводний <i>Ceratophyllum submersum</i> L.			+		+	
Кушир темно-зелений <i>Ceratophyllum demersum</i> L.					+	
Латаття біле <i>Nymphaea alba</i> L.			+		+	
Латаття сніжно-біле <i>Nymphaea candida</i> J. Et C. Presl			+		+	

Продовження таблиці 5.7

1	2	3	4	5	6	7
Латук дикий <i>Lactuca serriola</i> Torner					+	
Лешиця волотиста <i>Gypsophila paniculata</i> L.			+			
Лешиця рівновершинна <i>Gypsophila fastigiata</i> L.			+			
Лепешняк великий <i>Glyceria maxima</i> (C.Hartm) Holub.					+	
Лепешняк плаваючий <i>Glyceria fluitans</i> (L.) R. Br.					+	
Лікоподієлла заплавна <i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub	+					LC
Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	+					
Ліщина звичайна <i>Corylus avellana</i> L.						LC
Ломиніс прямий <i>Clematis recta</i> L.			+			
Ломикамінь болотний <i>Saxifraga hirculus</i> L.	+	+				
Лопух справжній <i>Arctium lappa</i> L.					+	
Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	+					
Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	+			+	+	
Любка зеленківкова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	+			+	+	
Люцерна хмелеподібна <i>Medicago lupulina</i> L.					LC	
Льон жовтий <i>Linum flavum</i>			+			
М'якух болотний, хамарбія болотна <i>Hammarbya paludosa</i> (L.) O.Kuntze	+			+	LC	
Маруна щиткова <i>Pyrethrum corymbosum</i> L. Scop.			+			
Меезія тригранна <i>Meesia triquetra</i> (L. Ex Jolycl.) Angstr.	+					
Мітлиця повзуча <i>Agrostis stolonifera</i> L.					LC	LC
Міцеліс стінний <i>Mycelis muralis</i> (L.) Dumort.					LC	
Молодильник озерний <i>Isoetes lacustris</i> L.	+				+	
Молодило руське <i>Sempervivum ruthenicum</i> Schnittsp. et C.B. Lehm.			+			
Молочай гранчастий <i>Euphorbia angulata</i> Jacq.			+			
Молочай болотний <i>Euphorbia palustris</i> L.						LC
Морква дика <i>Daucus carota</i> L.					+	
Мутин собачий <i>Mutinus caninus</i> (Huds.) Fr.	+					
Мучниця звичайна <i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Spreng.			+		+	
М'ята водяна <i>Mentha aquatica</i> L.					LC	LC
М'ята польова <i>Mentha arvensis</i> L.						LC
Наперстянка великоцвіта <i>Digitalis grandiflora</i> Mill.			+			
Незабудка болотна <i>Myosotis palustris</i> Hill					LC	
Незабудка литовська <i>Myosotis lithuanica</i>			+			
Образки болотні <i>Calla palustris</i> L.					LC	LC
Одноквітка звичайна <i>Moneses uniflora</i>			+			
Оман високий <i>Inula helenium</i> L.			+			
Оман верболистий <i>Inula salicina</i> L.			+			
Омег водяний <i>Oenanthe aquatica</i> (L.) Poir.					+	LC
Омфалодес завитий <i>Omphalodes scorpioides</i> (Haenke) Schrank			+			
Орлики звичайні <i>Aquilegia vulgaris</i>			+			
Осока багнова <i>Carex limosa</i> L.			+		+	
Осока волотиста <i>Carex paniculata</i> L.			+		+	LC
Осока висока <i>Carex elata</i> All.					LC	LC
Осока Гартмана <i>Carex hartmanii</i> Cajand.			+			
Осока гірська <i>Carex montana</i> L.			+			
Осока гостра <i>Carex acuta</i> L.					+	LC
Осока дводомна <i>Carex dioica</i> L.	+					
Осока Девелла <i>Carex davalliana</i> Smith.	+					
Осока дерниста <i>Carex cespitosa</i> L.						LC
Осока Едера <i>Carex oederi</i> Retz.						LC
Осока загострена <i>Carex acutiformis</i> Ehrh.					LC	LC
Осока зближена <i>Carex appropinquata</i> Schum.					LC	LC
Осока здута <i>Carex rostrata</i> Stokes					+	
Осока їжакова <i>Carex echinata</i> Murr.						LC
Осока несправжньоосмикавцева <i>Carex pseudocyperus</i> L.					LC	LC
Осока низька <i>Carex humilis</i>			+			
Осока побережна <i>Carex riparia</i> Curt.					+	LC
Осока повисла <i>Carex flacca</i>			+			
Осока пухирчаста <i>Carex vesicaria</i> L.					+	
Осока тонкокоренивищна <i>Carex chordoriza</i> Ehrh.	+				+	
Осока пухнатопада <i>Carex lasiocarpa</i> Ehrh.					LC	LC
Осока тонкокоренивищна <i>Carex chordoriza</i> Ehrh.	+				+	
Осока торфова <i>Carex heleonastes</i>	+					
Осока Хоста <i>Carex hostiana</i> DC.	+		+			
Осока чорна <i>Carex nigra</i> (L.) Reichenb.						LC
Очерет звичайний <i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.					LC	LC
Очеретянка тростинова <i>Phalaroides arundinacea</i> (L.) Rausch.					LC	LC
Очиток їдкий <i>Sedum acre</i> L.					+	
Очиток шестириядний <i>Sedum sexangulare</i> L.			+			

Продовження таблиці 5.7

1	2	3	4	5	6	7
Пажитниця багаторічна <i>Lolium perenne</i> L.					+	
Палуделла відстовбурчена <i>Paludella squarrosa</i> (Hedw.) Brid.	+					
Пальчатокорінник м'ясочервоний, зозульки м'ясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	+			+	+	
Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	+			+		
Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P.F. Hunt et Summ.	+			+		
Пальчатокорінник (зозульки) Траунштейнера <i>Dactylorhiza traunsteineri</i> (Saut. ex Rchb.) Soó					LC	
Пальчатокорінник Фукса, зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	+			+	+	
Паслін солодко-гіркий <i>Solanum dulcamara</i> L.					+	
Первоцвіт високий <i>Primula elatior</i>			+			
Перстач білий <i>Potentilla alba</i> L.			+			
Перстач гусячий <i>Potentilla anserina</i> L.						LC
Перстач норвезький <i>Potentilla norvegica</i> L.						LC
Перстач темний <i>Potentilla obscura</i> Willd			+			
Півники болотні <i>Iris pseudacorus</i> L.					+	
Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	+					
Півники угорські <i>Iris hungarica</i> Waldst. et Kit.			+			
Підбіл звичайний <i>Tussilago farfara</i> L.					+	
Підмаренник багновий <i>Galium uliginosum</i> L.						LC
Підмаренник болотний <i>Galium palustre</i> L.						LC
Підмаренник трійчастий <i>Galium trifidum</i> L.						LC
Підмаренник посередній <i>Galium intermedium</i> Schult.			+			
Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	+					
Плаушник болотний <i>Hottonia palustris</i> L.					+	
Плакун верболистий <i>Lythrum salicaria</i> L.					LC	LC
Плаун булавовидний <i>Lycopodium clavatum</i> L.					+	
Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L.	+					
Плаунець заплавної <i>Lycopodiella inundata</i>	+					
Плетуха звичайна <i>Calystegia sepium</i> (L.) R. Br.						LC
Плоскуха звичайна <i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P. Beauv.						LC
Плющ звичайний <i>Hedera helix</i>			+			
Подорожник великий <i>Plantago major</i> L.					+	
Порхавка болотяна <i>Bovista paludosa</i> Lév.	+	.				
Прозанник плямистий <i>Trommsdorffia maculata</i> (L.) Bernh.			+			
Псевдокалієргон трирядний <i>Pseudocalliergon trifarium</i> (F. Weber et D. Mohr) Loeske	+					
Пухирник звичайний <i>Utricularia vulgaris</i> L.					+	
Пухирник малий <i>Utricularia minor</i> L.	+				+	
Пухирник середній <i>Utricularia intermedia</i> Hayne	+				+	
Пухівка піхвова <i>Eriophorum vaginatum</i> L.						LC
Пухівка вузьколиста <i>Eriophorum angustifolium</i> Honck.					LC	LC
Пухівка струнка <i>Eriophorum gracile</i> Koch.			+		+	
Пухівка широколиста <i>Eriophorum latifolium</i> Hoppe						LC
Пшінка весняна <i>Ficaria verna</i> Huds.					+	
Райграс високий <i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) P. Beauv. ex J. Presl et C. Presl					LC	
Рдесник блискучий <i>Potamogeton lucens</i> L.						LC
Рдесник вузлуватий <i>Potamogeton nodosus</i> Poir.						LC
Рдесник довгий <i>Potamogeton praelongus</i> Wulf.			+		+	
Рдесник кучерявий <i>Potamogeton crispus</i> L.					LC	LC
Рдесник плаваючий <i>Potamogeton natans</i> L.					+	
Рдесник пронизанолистий <i>Potamogeton perfoliatus</i> L.					+	
Рдесник стиснутий <i>Potamogeton compressus</i> L.					+	
Рдесник туполистий <i>Potamogeton obtusifolius</i> Mert. & W.D.J.Koch		+				
Ринхоспора біла <i>Rhynchospora alba</i>			+			
Рівноплідник рутвицелистий <i>Isopyrum thalictroides</i> L.			+			
Робінія звичайна (біла акація) <i>Robinia pseudoacacia</i> L.						LC
Рогіз вузьколистий <i>Typha angustifolia</i> L.					+	
Рогіз широколистий <i>Typha latifolia</i> L.					+	
Рододендрон жовтий <i>Rhododendron luteum</i> Sweet		+	+		+	
Родовик лікарський <i>Sanguisorba officinalis</i> L.						LC
Роман напівфарбувальний <i>Anthemis subtinctoria</i> L.			+			
Росичка англійська (Р. Довголиста) <i>Drosera anglica</i> Huds.	+					
Росичка круглолиста <i>Drosera rotundifolia</i> L.			+		+	
Росичка середня <i>Drosera intermedia</i> Hayne	+					
Рутвиця орликолиста <i>Thalictrum aquilegifolium</i> L.			+			
Ряска мала <i>Lemna minor</i> L.					+	
Рядовка опенькоподібна <i>Tricholoma focale</i> (Fries) Ricken	+					

Продовження таблиці 5.7

1	2	3	4	5	6	7
Сальвінія плаваюча - <i>Salvinia natans</i> L.		+				
Самосил часниковий <i>Teucrium scordium</i> L.			+			
Сашник іржавий <i>Schoenus ferrugineus</i> L.	+					
Свербіжниця ворсянколиста <i>Knautia dipsacifolia</i> Kreutzer			+			
Сверція багаторічна <i>Swertia perennis</i> L.	+					
Серпій фарбувальний <i>Serratula tinctoria</i> L.			+			
Синюха голуба <i>Polemonium caeruleum</i>			+			
Ситник бульбистий <i>Juncus bulbosus</i> L.	+				+	LC
Ситник жаб'ячий <i>Juncus bufonius</i> L.					+	
Ситник нитковидний <i>Juncus filiformis</i> L.			+			
Ситник розлогий <i>Juncus effusus</i> L.					+	
Ситник скупчений <i>Juncus conglomeratus</i> L.						LC
Ситник членистий <i>Juncus articulatus</i> L.					+	LC
Ситняг голчастий <i>Eleocharis acicularis</i> (L.) Roem. Et Schult.					+	
Ситняг сосочкоподібний <i>Eleocharis mamillata</i> H.Lindb.	+				+	
Ситовник жовтуватий <i>Pycreus flavescens</i> (L.) P. Beauv. ex Rchb.			+			
Скереда болотна <i>Crepis paludosa</i> (L.) Moench			+			
Скорзонера низька <i>Scorzonera humilis</i> L.			+			
Скополія карніолійська <i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	+					
Скорпідій скорпіноподібний <i>Scorpidium scorpioides</i> (Hedw.) Limpr.	+					
Слива вишнеподібна <i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.					DD	
Смородина блискуча <i>Ribes lucidum</i>			+			
Сокироносиця барвиста <i>Securigera varia</i> (L.) Lassen					LC	
Сонццевіт звичайний <i>Helianthemum nummularium</i>			+			
Сон розкритий <i>Pulsatilla patens</i> (L.) Mill.	+	+				
Сон широколистий <i>Pulsatilla latifolia</i> (L.) Mill., P. Patens	+	+				
Сосна звичайна <i>Pinus sylvestris</i> L.						LC
Спіродела багатокоренева <i>Spirodela polyrrhiza</i> (L.) Schleid.					LC	LC
Стрілолист стрілолистий <i>Sagittaria sagittifolia</i> L.					+	
Стародуб широколистий <i>Laserpitium latifolium</i>			+			
Страусове перо звичайне <i>Matteuccia struthiopteris</i>			+			
Суниці лісові <i>Fragaria vesca</i> L.					+	
Суріпиця звичайна <i>Barbarea vulgaris</i> W.T. Aiton					LC	LC
Сусак зонтичний <i>Butomus umbellatus</i> L.					LC	LC
Суховершки великоквіткові <i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholl.			+			
Таволжник звичайний <i>Aruncus vulgaris</i> Rafin (<i>Aruncus dioicus</i> auct.)			+			
Талабаниця (тисдалія) голостебла <i>Teesdalia nudicaulis</i> (L.) W.T. Aiton			+			
Тимофіївка лучна <i>Phleum pratense</i> L.					+	
Тимофіївка степова <i>Phleum phleoides</i> (L.) Karst.			+			
Тирлич звичайний <i>Gentiana pneumonanthe</i> L.			+		+	
Тисдалія голостебла <i>Teesdalia nudicaulis</i> (L.) R.Br.		+				
Товстянка звичайна <i>Pinguicula vulgaris</i> L.	+					
Тонконіг болотний <i>Poa palustris</i> L.						LC
Тонконіг лучний <i>Poa pratensis</i> L.					+	
Тонконіг однорічний <i>Poa annua</i> L.						LC
Тополя чорна <i>Populus nigra</i> L.						DD
Трутовик зонтичний <i>Polyporus umbellatus</i>	+					
Тричастківка триборозенчаста <i>Staurogeton trisulcus</i> (L.) Schur					LC	LC
Турча болотна <i>Hottonia palustris</i> L.					LC	LC
Фегоптерис з'єднуючий <i>Phegopteris connectili</i>			+			
Фіалка болотна <i>Viola palustris</i> L.						LC
Фіалка гола <i>Viola rupestris</i>			+			
Фіалка собача <i>Viola canina</i> L.					+	
Фіалка триколірна <i>Viola tricolor</i> L.					+	
Фітеума колосиста <i>Phyteuma spicatum</i>			+			
Фітеума куляста <i>Phyteuma orbiculare</i> L.			+			
Хамедафна чашкова, торф'яниця чашечкова <i>Chamaedaphne calyculata</i> (L.) Moench	+					
Хара витончена <i>Chara delicatula</i> C. Agardh	+					
Хвоц болотний <i>Equisetum palustre</i> L.					+	LC
Хвоц великий <i>Equisetum telmateia</i>			+			
Хвоц зимуючий <i>Equisetum hyemale</i> L.						LC
Хвоц рябий <i>Equisetum variegatum</i>			+			
Хвоц польовий <i>Equisetum arvense</i> L.					+	
Хвоц річковий <i>Equisetum fluviatile</i> L.					+	
Хлопавка звичайна <i>Oberna behen</i> (L.) Ikonn.						LC
Хміль звичайний <i>Humulus lupulus</i> L.					+	
Хрящ-молочник золотисто-жовтий <i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	+					
Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	+				+	

Продовження таблиці 5.7

1	2	3	4	5	6	7
Цибуля овочева <i>Allium oleraceum</i> L.					LC	
Цибуля часникова <i>Allium scorodoprasum</i> L.			+			
Цикорій дикий <i>Cichorium intybus</i> L.					LC	
Цикута отруйна <i>Cicuta virosa</i>					+	
Цирцея альпійська <i>Circaea alpina</i> L.			+			
Пмин пісковий <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench						NT
Частуха подорожникова <i>Alisma plantago-aquatica</i> L.					LC	LC
Черета листяна <i>Bidens frondosa</i> L.						LC
Черета поникла <i>Bidens cernua</i> L.					+	
Черемха звичайна <i>Padus avium</i> Mill.					LC	
Чина болотна <i>Lathyrus palustris</i> L.					LC	LC
Чина лісова <i>Lathyrus sylvestris</i> L.					+	
Чина чорна <i>Lathyrus niger</i> (L.) Bernh.			+			
Чистець болотний <i>Stachys palustris</i> L.						LC
Чистець германський <i>Stachys germanica</i> L.			+			
Чистотіл великий <i>Chelidonium majus</i> L.					+	
Чорниця <i>Vaccinium myrtillus</i> L.					+	
Чихавка верболиста <i>Ptarmica salicifolia</i> (Besser) Serg.						LC
Шейхцерія болотна <i>Scheuchzeria palustris</i> L.	+					
Шпегель Морісона <i>Spergula morisonii</i> Boreau			+			
Шолудивник королівський <i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> L.	+					
Шоломниця звичайна <i>Scutellaria galericulata</i> L.						LC
Щавель прибережний <i>Rumex hydrolapathum</i> Huds.					+	
Щитник австрійський <i>Dryopteris austriaca</i> (Jacq.) Woytnar ex Schinz et Thell.			+			
Щитник гребенястий <i>Dryopteris cristata</i>			+			
Щитник розставлений <i>Dryopteris dilatata</i> (Hoffm.) A. Gray			+			
Щитолісник звичайний <i>Hydrocotyle vulgaris</i> L.	+				+	
Юринея несправжньоволошковидна <i>Jurinea pseudocyanoides</i> Klok.		+	+			
Юринея волошковидна <i>Jurinea cyanoides</i>		+				
Яблуня лісова <i>Malus sylvestris</i> Mill.					+	
Язичник сибірський <i>Ligularia sibirica</i> Cass.	вр.	+				
Ялина європейська <i>Picea abies</i> (L.) Karst.						LC
Яловець звичайний <i>Juniperus communis</i> L.						LC
Ясен пенсильванський <i>Fraxinus pennsylvanica</i> L.						CR
Ясен звичайний <i>Fraxinus excelsior</i> L.						NT
Усього	80	14	141	19	159	105

Примітка: * категорії видів Червоної книги України 2009 р.

зк (зн) – зникаючі

вр – вразливі

рд (рк, рідк) – рідкісні

но (неоц) – неоцінені

**Червоний список Міжнародного союзу охорони природи та Європейський червоний список

Близький до стану загрози зникнення / Near Threatened (NT)

Знаходиться під невеликою загрозою / Least Concern (LC)

Відомості недостатні / Data Deficient (DD)

5.2.4. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Список синтаксонів рослинності Рівненського природного заповідника за домінантною класифікацією рослинності та на засадах флористичної класифікації подано в 10 томі Літопису природи заповідника, з доповненням у 14 томі Літопису природи заповідника, у 2024 році нових синтаксонів не виявлено. Список рослинних угруповань, які належать до 13 синтаксонів, внесених до видання Зеленої книги України (2009):

1) 22. Угруповання звичайнодубових лісів (*Quercetaroboris*) з домінуванням у травостої цибулі ведмежої (*Allium ursinum*);

2) 43. Угруповання звичайнососнових лісів звичайноялівцевих (*Pineta sylvestris juniperosa communis*) та звичайнодубово–звичайнососнових лісів звичайноялівцевих (*Querceto (roboris)–Pineta (sylvestris) juniperosa communis*);

3) 44. Угруповання звичайнососнових лісів жовторододендронових (*Pineta sylvestris rhododendrosa lutei*) та звичайнодубово–звичайнососнових лісів жовторододендронових (*Querceto (roboris)–Pineta (sylvestris) rhododendrosa lutei*);

4) 46. Угрупування ялиново–клейковільхово–звичайнососнових лісів (*Piceeto (abietis)–Alneto (glutinosae)–Pineta (sylvestris)*) та ялиново–повислоберезово–звичайнососнових лісів (*Piceeto (abietis)–Betuleto (pendulae)–Pineta (sylvestris)*);

5) 69. Угрупування ялинових лісів (*Piceetaabietis*);

6) 129. Угрупування формацій горбасто–мочажинного комплексу фускум–магелланікум–сфагновоїпригніченозвичайнососнової (*Sphagneta (fusci, magellanic) depressipinetosa (sylvestris)*), осоково–сфагнової (*Cariceto (rostrataeetlimosae)–Sphagneta (cuspidati)*), шейхцерієво–сфагнової (*Scheuchzerieto–Sphagneta (cuspidati)*);

7) 130. Угрупування формації фускум–сфагновоїпригніченозвичайнососнової (*Sphagneta (fusci) depressipinetosa (sylvestris)*);

8) 131. Угрупування формацій шейхцерієво–сфагнової (*Scheuchzerieto (palustris) – Sphagneta*), осоково–шейхцерієво–сфагнової (*Cariceto–Scheuchzerieto (palustris)–Sphagneta*);

9) 140. Угрупування формації глечиків жовтих (*Nupharetaluteae*);

10) 141. Угрупування формації їжачої голівки маленької (*Sparganietaminimi*);

11) 146. Угрупування формації латаття сніжно–білого (*Nymphaeetacandidae*);

12) 149. Угрупування формації молодильника озерного (*Isoëtetalacustris*);

13) 152. Угрупування формації пухирника малого (*Utricularietaminoris*).

На території Національного природного парку «Дермансько-Острозький» виділено 19 угруповань з Зеленої книги України, які наведено нижче:

1) 19. Угрупування звичайнодубових лісів (*Querceta roboris*) з домінуванням плюща звичайного (*Hedera helix*);

2) 21. Угрупування звичайнодубових лісів (*Querceta roboris*) з домінуванням у травостой скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*);

3) 22. Угрупування звичайнодубових лісів (*Querceta roboris*) з домінуванням у травостой цибулі ведмежої (*Allium ursinum*);

4) 26. Угрупування скельнодубово–звичайнодубових лісів (*Querceto (petraeae)–Querceta (roboris)*);

5) 31. Угрупування ацидофільних скельнодубових лісів (*Querceta petraeae*);

6) 35. Угрупування звичайнососново–скельнодубових лісів (*Pineto (sylvestris)–Querceta (petraeae)*);

7) 40. Угрупування скельнодубово–звичайнососнових лісів (*Querceto (petraeae)–Pineta (sylvestris)*);

8) 46. Угрупування ялиново–клейковільхово–звичайнососнових лісів (*Piceeto (abietis)–Alneto (glutinosae)–Pineta (sylvestris)*) та ялиново–повислоберезово–звичайнососнових лісів (*Piceeto (abietis)–Betuleto (pendulae)–Pineta (sylvestris)*);

9) 53. Угрупування клейковільхових лісів (*Alneto glutinosae*) з домінуванням у травостой страусового пера звичайного (*Matteuccia struthiopteris*);

10) 61. Угрупування яворових лісів (*Acereta pseudoplatani*) з домінуванням у травостой лунарії оживаючої (*Lunaria rediviva*);

11) 62. Угрупування яворових лісів (*Acereta pseudoplatani*) з домінуванням у травостой скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*);

12) 63. Угрупування яворових лісів (*Acereta pseudoplatani*) з домінуванням у травостой цибулі ведмежої (*Allium ursinum*);

13) 69. Угрупування ялинових лісів (*Piceeta abietis*);

- 14) 102. Угрупування формації осоки низької (*Cariceta humilis*);
- 15) 123. Угрупування формації іржавосашниково–гіпнової (*Schoeneto (ferruginei)–Hypneta*);
- 16) 126. Угрупування формації осоки Девелла (*Cariceta davallianae*);
- 17) 140. Угрупування формації глечиків жовтих (*Nuphareta luteae*);
- 18) 144. Угрупування формації куширу напівзануреного (*Ceratophylleta submersi*);
- 19) 146. Угрупування формації латаття сніжно-білого (*Nymphaeeta candidae*).

5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

За даними департаменту житлово-комунального господарства, енергетики та енергоефективності облдержадміністрації площа зелених насаджень населених пунктів області станом на 01.01.2025 року складає 3130,55 га, із них площа зелених насаджень загального користування – 1115,53 га. Доглядом охоплено 994,84 га зелених насаджень загального користування (89 %), витрати на їх утримання за 2024 рік склали 55910,71 тис. грн.

Таблиця 5.8. Озеленення населених пунктів (у містах та селищах міського типу), га

Заходи	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Площа зелених насаджень загального користування	1032,5	1115,53	1115,53	1115,53	1115,53
Створено нових зелених насаджень	-	83,03	-	-	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень	-	-	-	-	-
Проведено догляд за насадженнями	929,07	985,08	982,73	983,83	994,84

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.03.2010 №777-р «Деякі питання проведення щорічної акції «За чисте довкілля» та дня благоустрою населених пунктів», у 2025 році на Рівненщині забезпечено проведення акції «За чисте довкілля» та дня благоустрою територій населених пунктів. Місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування здійснені заходи із благоустрою та озеленення населених пунктів області. Впорядковано та приведено до належного санітарного стану 4,8 млн. м² парків та скверів, 13,5 млн. м² прибудинкових територій, 2631 одиницю дитячих та спортивних майданчиків, 845 господарських майданчиків, 51,8 млн. м² тротуарів, вулиць та доріг населених пунктів, 1071 кладовище, 918 братських могил, меморіальних комплексів, місць почесних поховань, 1176 зупинок міського транспорту, 0,97 млн. м² берегів водойм. Висаджено 3,95 тисяч саджанців дерев та 3,46 тисяч саджанців кущів. Ліквідовано 516 несанкціонованих звалищ у межах смуг вулиць та доріг населених пунктів, на прибудинкових територіях і пустирях. Загальна вартість виконаних робіт склала понад 18,3 млн. грн.

5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах області

Станом на 31.12.2024 у Рівненському природному заповіднику зареєстровано 61 вид адвентивних рослин, що становить 8,7 % від загального списку судинних рослин заповідника, у національному природному парку «Дермансько-Острозький» виявлено 57 адвентивних види рослин, що становить 7,8 % від загального списку флори судинних рослин нацпарку. Наведені види поширені переважно на антропогенно порушених екотопах (узбіччя доріг, колишні торфозробки, меліоративні канали, порушені землі в наслідок незаконного видобутку бурштину-

сирцю, закинуті пасовища та рілля), які займають незначний відсоток території природо-заповідних об'єктів. Чисельність особин перелічених видів невелика і не становить загрози місцевому біорізноманіттю. Виключення становлять інвазійні види, зокрема золотушник канадський, угруповання якого займають значні площі на порушених торфовидобутком землях. Оскільки територія заповідних об'єктів оточена ділянками зі значним антропогенним впливом, прогнозується, що при подальших дослідженнях цей список буде значно більшим.

Протягом 2024 року працівниками Рівненського природного заповідника здійснено дослідження щодо поширення і зростання адвентивних видів рослин, на підставі яких виявлено 5 адвентивних (чужорідних) видів судинних рослин, що мають статус інвазійних в Україні та Європі.

Таблиця 5.9. Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдженню виду*
Галінсога дрібноцвіта (Galinsoga parviflora Cav.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Грицики звичайні (Capsella bursapastoris)	ні	Агротехнічні заходи: сівозмінна, міжрядна культивування, скошування до цвітіння.
Горобиноаронія Мічуріна (Sorbaronia x mitschurinii (A.K. Skvortsov et Maitul.) Sennikov)	-	не здійснювались
Злиночка канадська (Conyza Canadensis)	так	Гербіцидна обробка, мульчування, механічне видалення до насіннєвого дозрівання.
Аронія чорноплідна (Aronia melanocarpa)	ні	Обмеження висадження в природних екосистемах, моніторинг поширення, викопування самосіву.
Алича (Prunus cerasifera)	ні	Видалення в природних зонах, контроль розмноження кореневою порослю, запобігання розповсюдження плодів.
Дуб червоний (Quercus rubra L.)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Пропонується поступово видалити вид зі складу деревних насаджень заповідника та заборонити його додаткові насадження.
Жарновець віниковий (Sarothamnus scoparius (L.) W.D.J. Koch)	-	не здійснювались
Злинка однорічна (Erigeron annuus (L.) Pers.)	-	не здійснювались
Ірга колосиста (Amelanchier spicata (Lam.) C. Koch)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Заборонити додаткові культурні насадження.
Квасениця джерельна (Xanthoxalis fontana (Benge) Holub)		Спеціальні заходи не проводилися.
Елодея канадська (Elodea canadensis Michx.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Ерехтис нечуйвітровий (Erechtites hieracifolius (L.) DC.)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Пропонується видалення особин виду в місцях його виявлення до бутонізації
Енотера дворічна (Oenothera biennis L.)	-	не здійснювались
Золотушник канадський (Solidago canadensis L.)		Спеціальні заходи не проводилися.
Клен ясенелистий (Acer negundo L.)		Спеціальні заходи не проводилися.
Коніза канадська (Conyzacandensis (L.) Cronq.)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Пропонується контроль стану популяцій виду й обмеження його поширення на прилеглих площах.
Лепеха звичайна (Acorus calamus L.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Латук дикий (Lactuca serriola Torner)	-	не здійснювались
Розрив-трава дрібноквіткова (Impatiens parviflora DC.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Птелея трилиста (Ptelea trifoliata L.)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Заборонити додаткові культурні насадження. Пропонується контроль стану культурної популяції виду.
Рейнгутрія японська (Reynoutria japonica Houtt.)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Заборонити використання виду в культурі. Пропонується контроль стану локальної популяції виду.
Слива вишнеподібна (Prunus cerasifera Ehrh.)	-	не здійснювались
Ситник тонкий (Juncus tenuis Willd.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Сосна Банкса (Pinus banksiana Lamb.)	-	Спеціальні заходи не проводилися. Пропонується: фіксувати місця природного поновлення виду та проводити контроль стану його популяцій, заборонити додаткові насадження виду, поступово видалити його зі складу деревних насаджень заповідника.

Стенактис однорічний (Stenactis annua Nees)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Черета зчеплена (Bidens connata Muhl. ex Willd.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Черета листяна (Bidens frondosa L.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.
Щириця звичайна (Amaranthus retroflexus L.)	-	Спеціальні заходи не проводилися.

Примітка: * За більшістю видів проводиться моніторинг їх місць зростань. Частина з них перебувають лише в антропогенно-порушених екотопах (узбіччя доріг, колишні торфорозробки, меліоративні канали)

За даними управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в області розповсюджені карантинні організми: бур'ян *амброзія полинолиста* на площі 167,603 га, шкідники *золотиста картопляна нематода* на площі 368,314 га, *західний кукурудзяний жук* на площі 777,89 га та *американський білий метелик* на площі 117,6 га.

Фітосанітарний стан території (огляд поширення регульованих шкідливих організмів) Рівненської області за 2024 рік відображено в табл. 5.10.

Таблиця 5.10. Карантинний стан області, станом на 01.01.2025 року

№ з/п	Заражено				Площа зараження, га			
	Райони	Міст і населених пунктів	Присадибних ділянок	Господарств всіх форм власності	На присадибних ділянках	В господарствах всіх форм власності	На інших землях	Всього
<i>Карантинний бур'ян - амброзія полинолиста</i>								
1.	Вараський	2	-	1	-	30,0	0,01	30,01
2.	Дубенський	18	-	-	-	-	16,05	16,05
3.	Рівненський	25	-	3	-	40,88	49,943	90,823
4.	Сарненський	8	21	-	5,52	-	25,20	30,72
	Всього в області	53	21	4	5,52	70,88	91,203	167,603
<i>Шкідники</i>								
<i>Золотиста картопляна нематода</i>								
1.	Вараський	4	81	-	25,11	-	-	25,11
2.	Рівненський	10	237	-	75,04	-	-	75,04
3.	Сарненський	39	1253	-	268,164	-	-	268,164
	Всього в області	53	1571	-	368,314	-	-	368,314
<i>Західний кукурудзяний жук</i>								
1.	Дубенський	2	-	2	-	420,0	-	420,0
2.	Рівненський	5	-	6	-	357,89	-	357,89
	Всього в області	7	-	8	-	777,89	-	777,89
<i>Американський білий метелик</i>								
1.	Дубенський	1	-	-	-	-	4,5	4,5
2.	Рівненський	18	-	-	-	-	50,1	50,1
3.	Сарненський	6	-	-	-	-	63,0	63,0
	Всього в області	25	-	-	-	-	117,6	117,6

Державними фітосанітарними інспекторами протягом 2024 року проведено моніторинг території області на 23,1 тис.га посівних площ, а також 109,6 тис. м² складських приміщень на виявлення шкідливих організмів, що становить 101 % від загальної запланованої площі обстежень.

Моніторинг на виявлення карантинних бур'янів, обмежено поширених в Україні, проведено у всіх районах області на загальній площі понад 2 тис. га. У Рівненському районі виявлено нове вогнище карантинного бур'яну на площі 8 га, на якій запроваджено карантинний режим (розпорядження голови Рівненської райдержадміністрації від 26.09.2024 №222). В області запроваджений карантинний режим по амброзії полинолистій на площі 167,603 га. Проведено ревізію старих вогнищ амброзії полинолистій на площі 159,603 га в 4 районах області (підтверджено наявність старих вогнищ на площі 158,203 га). Землевласниками та землекористувачами, на території яких є наявні вогнища амброзії полинолистій, під контролем державних фітосанітарних інспекторів проводилась боротьба на вогнищах як хімічним (внесенням гербіциду), так і механічним (виривання поодиноких рослин амброзії, скошування) методами.

Проведено моніторинг на виявлення американського білого метелика в 4 районах області на загальній площі 617,6 га, в т.ч. ревізії вогнищ на площі 117,6 га. Підтверджено наявність старих вогнищ на площі 88,1 га.

За результатами моніторингу посадок картоплі з одночасним відбором ґрунтових зразків на виявлення золотистої та блідої картопляних, колумбійської та несправжньої колумбійської галових, стеблової нематоди та раку картоплі на площі 100 га цист нематод, РШО не виявлено.

Проведено інвентаризацію вогнищ золотистої картопляної нематоди в 3 районах області 49 населених пунктах на площі 211,6 га, внаслідок якої виявлено цисти золотистої картопляної нематоди на площі 84,84 га (374 присадибні ділянки). Розпорядженням Сарненської райдержадміністрації від 12.06.2024 №107 скасовано карантинний режим із 256 присадибних ділянок на загальній площі 60,51 га (13 населених пунктів повністю, 8 – частково).

Проведено моніторинг з метою виявлення нових вогнищ західного кукурудзяного жука на площі 2,5 тис. га, з них за допомогою феромонних пасток – 0,5 га, західного кукурудзяного жука виявлено на площі 50 га, на якій запроваджено карантинний режим (розпорядження голови Рівненської райдержадміністрації від 27.08.2024 №194). Внаслідок проведеної ревізії вогнищ ЗКЖ карантинного організму не виявлено. На невиявлених площах проводяться заходи по локалізації та ліквідації шкідника агротехнічним методом (дотримання сівозміни). Розпорядженнями голови Дубенської райдержадміністрації від 26.09.2024 № 121 та Рівненської райдержадміністрації від 26.09.2024 №223 скасовано карантинний режим на площі 868,45 га та 364,28 га відповідно. На сьогоднішній день в області запроваджений карантинний режим по західному кукурудзяному жуку на площі 777,89 га.

Для встановлення фітосанітарного стану лісових насаджень на території області проведено обстеження на виявлення 7 шкідливих організмів на площі 11,5 тис. га, шкідливі організми не виявлені.

Станом на 31.12.2024 року в Рівненській області розроблено та впроваджено 14 програм з локалізації та ліквідації шкідливих організмів: 2 – борщівник Сосновського, 3 – американський білий метелик, 8 – амброзія полинолиста. На проведення заходів за програмами впродовж року виділено та освоєно 28 тис. грн.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ хребетних видів області широко представлений ссавцями, птахами, плазунами, земноводними, круглоротими та рибами.

Поліська зона характеризується великим розмаїттям фауни, серед представників якої зустрічаються і рідкісні у сучасній Україні представники хребетних (лось, рись, глухар, тетерук, рябчик тощо).

У лісостеповій зоні області зростає чисельність зайців, лисиць, мишовидних гризунів та землерийв, проте видовий склад лісової фауни тут значно бідніший, ніж у лісах Полісся (частіше зустрічаються лише білки, лісові куниці, дещо менше – вовки, дикі кабани тощо). Разом з тим, є чимало видів хребетних, які поширені всією територією області, не маючи певних регіональних ареалів. Серед таких представники орнітофауни – водоплавні, болотні та лучні птахи (качки, кулики, перепілки).

Найбільш поширені родини хребетних на Рівненщині:

- ссавці: білячі, боброві, вепрячі, вовчкові, гладконосі, зайцеві, землерийкові, їжакові, котячі, кротові, куницеві, мишині, нутрієві, оленячі, підковоносі, полівкові, полорогі, хом'якові;
- птахи: вівсянкові, воронові, в'юркові, голубині, дрімлюгові, дроздові, дятлові, жайворонкові, завирушкові, зозулеві, вивільгові, качині, королькові, кропивникові, ластівкові, лелекові, мартинові, мухоловкові, норцеві, одудові, омелюхові, пастушкові, пищухові, плискові, серпокрильцеві, сивкові, сиворакшеві, синицеві, слачкові, соколині, сорокопудові, тетерукові, ткачукові, фазанові, чаплеві, шпакові, яструбині;
- плазуни: веретінцеві, вужеві, гадюкові, черепахові (наземні), ящіркові;
- земноводні: жаб'ячі, квакшеві, круглозяикові, ропухові, саламандрові;
- риби: коропові, лососеві, окуневі, сомові, тріскові, щукові, бичкові, в'юнові, колючкові.

У межах зооценозів сосново-березових лісів, що домінують у поліській частині області та характеризуються зниженим кормовим і захисним потенціалом, відмічається відносно збіднення фауни хребетних. Простежується чітка залежність видового складу фауни та щільності окремих популяцій від віку і складу деревостанів, а також від сезонів року.

У молодих сосново-березових лісах (до 10 років), особливо у весняно-літній період, домінують окремі види плазунів та земноводних (ропухи, квакші, ящірки прудкі, веретінниці, звичайні вужі, гадюки), а також гніздові птахи (тетерук, болотяна сова, дрімлюга тощо). Часто у молодих лісах годуються рябчики, зяблики, синиці, мухоловки та інші птахи, які гніздяться переважно у старих лісах.

З розвитком сосново-березових лісів крони їх все більше змикаються, що збільшує захисні можливості лісу і сприяє поширенню лисиць, кабанів, косуль, енотовидних собак тощо. При цьому у 25-30-річних лісах зменшується кількість птахів, майже зникають земноводні і плазуни.

У старих (50-60 років) соснових лісах інтенсивно розвивається підлісок, що сприятливо позначається на видовій різноманітності і щільності тваринного світу, особливо птахів та мишовидних гризунів.

Зооценози дубово-соснових лісів, що поширені переважно у південній частині області, відрізняються більшою видовою різноманітністю та щільністю пернатих і мишовидних гризунів (лісової полівки, жовтогорлої миші), що особливо помітно у

теплі пори року. Одночасно зростає кількість трофічно пов'язаних з ними хижих птахів та звірів, насамперед куниць, ласок, лисиць, тхорів.

Багата кормова база дубово-соснових лісів, наявність зручних місць для гніздування і норіння, висока захисна здатність густих лісових масивів сприяють широкому розвитку інших видів хребетних – земноводних (ропухи, гостромордої жаби, квакші, тритонів), плазунів, птахів (особливо дроздових, дятлів, горобиних, а також тетеруків), інших різноманітних тварин, у тому числі цінних хутрових і промислових видів (косуль, диких кабанів тощо).

Зооценози водойм і річкових заплав притаманні водним об'єктам (річки, природні та штучні водойми) та прилеглим до них ділянкам заплав. Особливістю цих зооценозів є значне поширення іхтіофауни, представленої 10 родинами риб, насамперед короповими (плітка, лящ, ялець, в'язь, краснопірка, лин). Крім них зустрічаються представники щукових, сомових, окуневих, в'юнових. В останні десятиріччя успішно проводиться акліматизація окремих видів лососевих, форелі, білого амура, товстолобика та інших видів промислових риб. Проте основу ставкового господарства в області становить розведення коропів.

5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства

Станом на 01.01.2025 року площа мисливських угідь області становить 1 млн. 367,7 тис.га, (лісові угіддя – 698,1 тис. га, польові – 577 тис. га, водно-болотні – 85,3 тис. га). Мисливські угіддя закріплені за 83 користувачами різних форм власності де зайнято біля 400 чоловік, які мають відповідно робочі місця.

Відповідно мисливські угіддя області надані в користування:

- 44 громадським організаціям – 912,4 тис.га або 66,7 %, із них за системою УТМР (із 16 районними організаціями УТМР та КП «Мисливець» – 598,5 тис. га, що становить 43,7 %);
- 39 приватним організаціям – 455,3 тис.га або 33,3%.

Державні лісомисливські господарства в області відсутні.

В області нараховується 20171 мисливець, у зв'язку із Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» (зі змінами), наказом начальника обласної військової адміністрації від 8 липня 2022 року № 276 «Про встановлення обмежень щодоздійснення полювання та регулювання питань у галузі мисливського господарства на період воєнного стану на території Рівненської області» полювання в Рівненській області не проводилося.

Незважаючи на те, що в Україні мисливське господарство в теперішній час повністю збиткове, більшість користувачів безповоротно інвестують в мисливську галузь значні кошти.

Динаміка чисельності та добування основних видів мисливських тварин в області наведена в табл. 5.11-5.12.

Таблиця 5.11. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Вид мисливських тварин	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6
Копитні	18551	18563	19195	20076	23398
Кабан	407	477	654	862	1643
Козуля	15590	15552	15872	16353	17259
Лось	1085	1068	1091	1174	1380
Олень благородний	1349	1326	1494	1598	2765
Олень плямистий	-	-	-	-	87

Лань	70	89	84	89	159
Муфлон	50	51	-	-	105
Хутрові звірі	55593	54904	53529	57780	50093

Продовження таблиці 5.11

1	2	3	4	5	6
Білка	4579	4311	4510	4675	4118
Бобер	5231	5053	5116	5277	4160
Борсук	1576	1540	1564	1574	1301
Видра	744	772	704	730	571
Вовк	106	110	111	180	215
Єнотовидний собака	649	657	639	721	491
Заєць-русак	32208	32564	33177	34651	31377
Кіт лісовий	-	-	-	-	-
Куниця лісова	2610	2592	2446	2578	2274
Куниця кам'яна	396	316	-	0	0
Лисиця червона	769	737	771	2831	2553
Норка американська	1681	-	-	-	0
Ондатра	4144	3815	3716	3766	2455
Рись	19	27	21	27	72
Тхір лісовий	881	798	754	770	506
Перната дичина	415705	404162	45335	-	292323
Гуси	1100	1305			1033
Кулики	55181	54881			34457
Голуби	125901	120036			91210
Фазан	1325	1433			1084
Сіра куріпка	12071	12250			14018
Перепілка	32946	30636			20849
Глухар	289	251	276	298	876
Качка	116238	120198	43363	-	83765
Тетерук	1917	1762	1696	1743	1699
Рябчик	3111	2947			2629
Лебідь	802	671			771
Лиска	57744	51928			35317
Курочка водяна	3145	2935			1926
Норець великий (чомга)	3935	2929			2689

Таблиця 5.12. Добування основних видів мисливських тварин (голів)

Рік	Вид мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано	Причина невикористання
2020	Лось	-	-	-	-	
	Козуля	1649	1501	1321	148	Відсутність попиту
	Кабан	-	-	-	-	
	Олень благородний	69	63	35	6	Відсутність попиту
	Олень плямистий	-	-	-	-	
2021	Лось	-	-	-	-	
	Козуля	1696	1631	1514	78	Відсутність попиту
	Кабан	-	-	-	-	
	Олень благородний	121	117	90	20	Відсутність попиту
	Олень плямистий	-	-	-	-	
2022*	Лось	-	-	1 факт браконьерства	-	Червонокнижний вид
	Козуля	1721	-	-	-	-
	Кабан	-	-	-	-	-
	Олень благородний	113	-	-	-	-
	Олень плямистий	-	-	-	-	-
2023*	Олень благородний	123	-	-	-	
	Лось європейський	-	-	-	-	Червонокнижний вид
	Косуля (козуля)	1706	-	1	-	
	Кабан	-	-	-	-	
	Олень плямистий	-	-	-	-	
	Лань	8	-	-	-	
	Муфлон	9	-	-	-	
	Бобер	144	-	-	-	
	Борсук	18	-	-	-	
	Куниця	31	-	-	-	
2024*	Білка	10	-	-	-	
	Ондатра	10	-	-	-	
	Лось	-	-	-	-	
	Козуля	-	-	-	-	
	Кабан	-	-	-	-	
	Олень благородний	-	-	-	-	
	Олень плямистий	-	-	-	-	

Для збільшення чисельності тварин в лісах області проводяться роботи з підвищення ефективності біотехнічних заходів, покращення стану охорони мисливських угідь від браконьєрства. Результативними заходами щодо охорони живих ресурсів від браконьєрів є проведення широкомасштабних операцій із залученням повітряного транспорту, автотранспорту і плавзасобів. У 2024 році працівниками всіх інспектуючих служб (рибоохоронного патруля, держекоінспекції Поліського округу та Поліського лісового офісу) під час проведення систематичних рейдів щодо запобігання протизаконному добуванню мисливських тварин і вилову риби виявлено 915 фактів браконьєрства.

5.3.3. Стан і ведення рибного господарства

Рівненщина багата водними об'єктами як природного так і штучного походження, які цілком або частково придатні для ведення рибного господарства. В основному такими об'єктами являються штучні стави, водосховища та озера. В області функціонують суб'єкти аквакультури, які здійснюють рибогосподарську діяльність у сфері аквакультури (вид сільськогосподарської діяльності, що пов'язаний зі штучним розведенням, утриманням та вирощуванням водних біоресурсів у повністю або частково контрольованих умовах для одержання продукції) відповідно до Закону України «Про аквакультуру». За напрямками діяльності аквакультура здійснюється з метою отримання товарної продукції та її подальшої реалізації (товарна аквакультура), штучного розведення (відтворення), вирощування водних біоресурсів; надання рекреаційних послуг (організація відпочинку громадян, надання права спортивного, любительського рибальства, зелений туризм).

Основними напрямками отримання товарної аквакультури може бути випасна, ставкова та індустріальна аквакультура. Для здійснення ставкової аквакультури використовуються рибогосподарські технологічні водойми, руслові, балочні та одамбовані рибницькі ставки, штучно відокремлені від материнських водних об'єктів (їх частин), обводнені торфові кар'єри в умовах рибницьких господарств (риборозплідники, нерестово-вирощувальні, товарні, повносистемні господарства). З метою здійснення випасної аквакультури використовуються рибогосподарські водні об'єкти (їх частини), рибогосподарські технологічні водойми при цьому не використовуються (здійснюється за екстенсивною формою за відсутності негативного впливу на навколишнє природне середовище). Для індустріальної аквакультури використовуються рибницькі басейни, рибницькі садки, акваріуми, а також частини водних об'єктів із застосуванням спеціальних технологічних пристроїв - плавучих садків, колекторів для молюсків, установок замкнутого водопостачання тощо.

У 2024 році на території області в експлуатації суб'єктів аквакультури було 384 ставків (вирощувальних, нагульних, нерестових, маточних, тощо) загальною площею 3082,2 га, 6 резервуарів та басейнів загальним об'ємом 110 м³, а також установки замкнутого водопостачання об'ємом 622,6 м³.

Таблиця 5.13. Обсяги виробленої товарної продукції аквакультури у 2024 році

Назва виду	Ставки		Садки		Установки замкнутого постачання		Всього:	
	к-сть, шт.	маса, кг	к-сть, шт.	маса, кг	к-сть, шт.	маса, кг	к-сть, шт.	маса, кг
Короп звичайний	91906	96573	-	-	-	-	91906	96573
Амур білий	1528	1800	-	-	-	-	1528	1800
Гібрид товстолобиків	17771	41502	-	-	-	-	17771	41502

Карась сріблястий	63408	16099	-	-	-	-	63408	16099
Щука	410	490	-	-	-	-	410	490
Окунь звичайний	1200	300	-	-	-	-	1200	300
Кларієвий сомик	-	-	-	-	151000	74031,8	151000	74031,8
Райдужна форель	1630	440	-	-	-	-	1630	440
Інші плітка	18080	2254	-	-	-	-	18080	2254

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Основними природоохоронними установами області, що займаються відтворенням та охороною рідкісних і зникаючих видів тварин, є Рівненський природний заповідник, національні природні парки: «Дермансько-Острозький», «Нобельський» та «Пуща Радзівіла». На території цих заповідних об'єктів охороняється природний комплекс в цілому, в тому числі і його фауністична складова.

Станом на 01.01.2025 року на території Рівненського природного заповідника достовірно відмічено 219 видів тварин, що знаходяться під регламентованою національною або міжнародною охороною. Серед них – 110 видів із Червоної книги України, 58 – з Європейського червоного списку, 40 – з Червоного списку МСОП, 183 – із Додатку 2 Бернської конвенції, 65 – зі списку CITES, 29 – зі списку AEWA, 16 – зі списку EUROBATS, 98 – зі списку CMS.

Список фауни, що охороняється в національному природному парку «Дермансько-Острозький», включає 257 видів. Зокрема, до Червоної книги України занесено 69 видів, до Європейського червоного списку – 41 видів, із додатків 2 та 3 Бернської конвенції – 237 видів, Вашингтонською конвенцією охороняється 29 видів, Боннською конвенцією – 90 видів, з Червоного списку МСОП (IUSN) - 31 видів тварин, 31 види – зі списку AEWA, 15 видів – зі списку EUROBATS.

На території Нобельського національного природного парку охороняється 287 видів тварин. Серед яких: до Червоної книги України занесено 67 видів, до Європейського червоного списку – 37 видів, до додатків Бернської конвенції – 241 види, до додатків Боннської конвенції (CMS) – 101 вид, 37 видів – зі списку CITES, 21 вид – з Червоного списку МСОП, 35 види охороняється відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів, 4 види - відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів.

Загальна кількість видів тваринного світу, що охороняється на території національного природного парку «Пуща Радзівіла», складає 230 видів тварин. Зокрема, до Червоної книги України занесено 27 видів, до Європейського червоного списку – 16 видів, до Червоного списку МСОП – 16 видів, до додатків Бернської конвенції – 14 видів, до додатків Боннської конвенції (CMS) – 7 видів, 7 видів – зі списку CITES, 3 види охороняється відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів, 7 видів - відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів.

Тваринний світ на території заповідних об'єктів використовується виключно в наукових цілях, здебільшого з метою інвентаризації та обліку чисельності фауни без нанесення шкоди тваринам. В окремих випадках проводиться відбір зразків фауни безхребетних тварин з метою подальшого встановлення видової приналежності в камеральних умовах, що здійснюється в межах погоджених лімітів та виданих дозволів на відбір екземплярів безхребетних тварин.

Кількість видів та перелік фауни, які охороняються, наведені в табл. 5.14 - 5.15.

Таблиця 5.14. Види фауни, які охороняються у 2024 році

Показники	Рівненський природний заповідник	НПП «Дермансько-Острозький»	Нобельський НПП	НПП «Пуца Радзівіла»
Загальна кількість видів фауни, що охороняється, од.	219	257	287	88
Види фауни, занесені до Червоної книги України, од.	110	69	67	27
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	65	30	37	7
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	183	237	241	55
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	98	90	101	7
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	29	32	35	-
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS), од.	16	15	4	7
Види фауни, занесені до Європейського червоного списку	58	41	13	16
Види фауни, занесені до Червоного списку Міжнародного Союзу Охорони Природи	40	31	21	16

Таблиця 5.15. Перелік видів тварин, що охороняються в Рівненській області (станом на 01.01.2025 року)

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	Червоний список МСОП
1	2	3	4	5	6	7	8	9
КОМАХИ								
Андрена бобова <i>Andrena ovatula</i> (Kirby)							NT	
Бджола-гесляр фіолетова <i>Xylocopa violacea</i>	Рд							
Білоноська білолоба <i>Leucorrhinia albifrons</i> (Burmeis.)	Зн	2						
Білоноська болотна <i>Leucorrhinia pectoralis</i> (Charp.)		2						
Білоноська товстохвоста <i>Leucorrhinia caudalis</i> (Charp.)		2						
Білоноська червонувата <i>Leucorrhinia rubicunda</i> (L.)							VU	
Борос Шнайдера <i>Boros schneideri</i> (Panzer)	Рд						VU	
Бронзівка велика зелена <i>Protaetia</i> (<i>Cetonischema</i>) <i>speciosissima</i> Scop							NT	
Восковик восьмикрапковий <i>Gnorimus variabilis</i> L.							NT	
Ведмедиця велика <i>Pericallia matronula</i> L.	Вр							
Ведмедиця-господиня <i>Callimorpha dominula</i> (L.)	Вр							
Ведмедиця Метелькана <i>Diacrisia metelkana</i> (Lederer)	Зн							
Вусач мускусний <i>Aromia moschata</i> (L.)	Вр							
Головчак Палемон <i>Cartocephalus palaemon</i>							VU	
Джміль моховий <i>Bombus muscorum</i> (L.)	Рд						VU	
* <i>Epeolus cruciger</i> (Panzer)							NT	NT
Дозорець-імператор <i>Anax imperator</i> Laech	Вр							
Дукачик непарний <i>Lycaena dispar</i> (Haworth)		2						NT
Жовтюх торфовищний <i>Colias palaeno</i> (L.)	Зн							
Жук-олень <i>Lucanus cervus</i> L.	Рд	3					NT	
Жук-самітник <i>Osmoderma barnabita</i>	Вр	2					EN	VU
Зеленотілка північна <i>Somatochlora arctica</i> (Zetterst.)	Вр							
Зеленотілка альпійська <i>Somatochlora metallica</i> (Van. Lin.)							VU	
Каліпробла особлива <i>Caliprobola speciosa</i>	Вр							
Красуня діва <i>Calopteryx virgo</i> L.	Вр							
Коромисло велике <i>Aeshna grandis</i> (L.)							VU	
Коромисло очеретяне <i>Aeshna juncea</i> (L.)							EN	
Красотіл пахучий <i>Calosoma sycophanta</i>	Вр							
Ксилокопа звичайна <i>Xylocopa valga</i> (Gerstaecker)	Рд							
* <i>Colletes succinctus</i> (L.)							NT	
* <i>Halictus leucaneus</i> Ebmer							VU	
* <i>Lasioglossum brevicorne</i> (Schenck)							NT	
* <i>Lasioglossum costulatum</i> (Kr.)							NT	
* <i>Lasioglossum quadrinotatum</i> Sch.							NT	
* <i>Sphecodes cristatus</i> Hagens							NT	
Льодовичник Вествуда <i>Boreus westwoodi</i> (Hagen)	Вр							
Лютка-наречена <i>Lestes sponsa</i> (Hansemann)							NT	
Мінливець великий <i>Apatura iris</i> (L.)	Вр							
Мнемозина <i>Parnassius mnemosyne</i>	Вр	2						
Мураха руда лісова <i>Formica rufa</i> L.								NT
Мураха мала лісова <i>Formica polyctena</i> Foerster								NT

1	2	3	4	5	6	7	8	9
* <i>Microdon major</i> Andries							EN	EN
Негаленія чудова <i>Nehalennia speciosa</i> (Charp.)	Вр						NT	VU
Осадець ахіна <i>Lopinga achine</i> (Scopoli)		2					VU	
Офіогомфус Цецилія <i>Ophiogomphus cecilia</i>	Вр	2						
Пасмовець тополевий <i>Limnitis populi</i> (L.)	Вр							
Перлівець Евномія <i>Boloria eunomia</i> (Esper)	Вр							
Плавунець широкий <i>Dytiscus latissimus</i> L.	Нв	2						VU
Плоскотілка червона <i>Cucujus cinnaberinus</i> (Scopoli)	Вр	2					NT	NT
Плосконіжка звичайна – <i>Platynemius pennipes</i> (Pallas, 1771)								LC
Подалірій – <i>Iphiclides podalirius</i> (Linnaeus, 1758)								LC
* <i>Cucujus haematodes</i> Erichson							EN	
Пилкоротиця південна <i>Temnostoma meridionale</i>	Вр							NT
Прочанок болотяний <i>Coenonympha tullia</i> (Muller)							VU	
Прочанок Едип <i>Coenonympha oedippus</i> (Fabr.)	Зн	2					EN	NT
Райдужниця велика, мінливець великий <i>Apatura iris</i>	Вр							
Рябець Аврнія <i>Euphydryas aurinia</i>	Вр	2						
Рябець великий <i>Матурна</i> <i>Euphydryas maturna</i>	Вр	2					EN	VU
Рябець Бритомартида <i>Melitaea britomartis</i> Assman							NT	
Сатурнія грушева <i>Saturnia pyri</i>	Вр						EN	
Сатурнія мала <i>Saturnia pavonia</i> (L.)	Рд							
Сколія гігантська <i>Megascolia maculata</i>	Но							
Сатир залізний <i>Hipparchia statilinus</i> (Hufnagel)	Рд						NT	
Синявець Аріон <i>Maculinea arion</i>		2					VU	LR
Синявець чорнуватий <i>Maculinea nausithous</i> (Bergstr.)		2					NT	NT
Синявець Телей <i>Maculinea teleius</i>		2					EN	LR
Сінниця Геро <i>Coenonympha hero</i>	Вр							VU
Стрілка списоносна <i>Coenagrion hastulatum</i> (Charpent.)							VU	
Стрічка орденова малинова <i>Catocala sponsa</i>	Рд							
Стрічка тополева, пасмовець тополевий <i>Limnitis populi</i>	Вр							
Сфекс рудуватий <i>Sphex funerarius</i> Gussakovskij	Но							
Тонкочеревець звичайний <i>Sympetrum vulgatum</i> (L.)							VU	
Тонкочеревець перев'язаний <i>Sympetrum pedemontanum</i> (Muller)	Вр							
Тонкочеревець жовтий <i>Sympetrum flaveolum</i> (L.)							EN	
Тонкочеревець чорний <i>Sympetrum danae</i> (Sulzer)							EN	
Турун Менетріє <i>Carabus menetriesi</i> (Hummel)	Вр							
* <i>Agabus clypealis</i> (Thomson)								EN
Червонець непарний, дукачик непарний <i>Lycaena dispar</i>		2					EN	
Чорнотілка лісова <i>Upis ceramoides</i> (L.)								NT
П'ЯВКИ								
П'явка медична <i>Hirudo medicinalis</i> L.	Вр	3	2					NT
МОЛЮСКИ (Равлики)								
Закрутка вузькорота <i>Vertigo angustior</i>	Рд						VU	LR
Кулька струмкова <i>Sphaerium rivicola</i> (Lamarck)							VU	VU
Крихітка альпійська <i>Pupilla alpicola</i> (Charpentier)	Зн							
Беззубка качина <i>Anodonta anatina</i> (L.)							VU	
Перлівниця звичайна <i>Unio pictorum</i> (L.)							NT	
Пралісниця північна <i>Macrogastra borealis</i> (O.Boettger)	Р							
РИБИ								
Бистрянка російська – <i>Alburnoides rossicus</i> (Berg, 1924)	Зн	III						LC
Бичок пісочник <i>Neogobius fluviatilis</i>		2						LC
Білізна європейська – <i>Aspius aspius</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Білий амур східноазійський – <i>Ctenopharyngodon idella</i> (Valenciennes, 1844)								LC
Верховка звичайна <i>Leucaspius delineatus</i>		3						
Верховодка – <i>Alburnus alburnus</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Вугор звичайний (європейський) <i>Anguilla anguilla</i> (L.)	Зн		2				CR	CR
В'юн звичайний <i>Misgurnus fossilis</i> (L.)		3						
В'язь звичайний <i>Leuciscus idus</i> (L.)	Вр							
Гірчак європейський <i>Rhodeus amarus</i>		3						
Гольян озерний <i>Rhynchocypris perchurus</i> (Pall.)	Зн							
Головень європейський – <i>Squalius cephalus</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Йорж звичайний – <i>Gymnocephalus cernuus</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Йорж носар – <i>Gymnocephalus acerinus</i> (Gueldenstaedt, 1774)	Зн							LC
Карась звичайний <i>Carassius carassius</i> (L.)	Вр							
Карась сріблястий – <i>Carassius gibelio</i> (Bloch, 1782)								LC
Карликовий сомик коричневий – <i>Ameiurus nebulosus</i> (Lesueur, 1819)								LC
Короп звичайний – <i>Cyprinus carpio</i>							VU	VU
Краснопірка звичайна – <i>Scardinius erythrophthalmus</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Лин звичайний – <i>Tinca tinca</i> (Linnaeus, 1758)								LC

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лящ звичайний – <i>Abramis brama</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Марена дніпровська – <i>Barbus borysthenicus</i> (Dybowski, 1862)	Зн							LC
Минь річковий <i>Lota lota</i> (L.)	Вр							
Мінога українська – <i>Eudontomyzon mariae</i> (Berg, 1931)	Зн	III						LC
Озерний гольян звичайний – <i>Eupallasella percunurus</i> (Palass, 1814)	Зн							LC
Окунь звичайний – <i>Perca fluviatilis</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Підуст звичайний – <i>Chodrostoma nasus</i> (Linnaeus, 1758)	+	III						LC
Пічкур звичайний – <i>Gobio gobio</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Плітка звичайна – <i>Rutilus rutilus</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Плоскирка європейська – <i>Blicca bjoerkna</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Сом європейський <i>Silurus glanis</i> (L.)		3						
Судак звичайний – <i>Sander lucioperca</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Товстолобик білий <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> (Valenciennes)								NT
Товстолобик строкатий південнокитайський – <i>Hypophthalmichthys nobilis</i> (Richardson, 1845)								LC
Чехоня звичайна – <i>Pelecus cultratus</i> (Linnaeus, 1758)		III						LC
Щипавка звичайна <i>Cobitis taenia</i> (L.)		3						
Щука звичайна – <i>Esox lucius</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Ялець звичайний – <i>Leuciscus leuciscus</i> (Linnaeus, 1758)	Вр							LC
ЗЕМНОВОДНІ								
Джерелянка червоночерева <i>Bombina bombina</i> (L.)		2						
Жаба гостоморда <i>Rana arvalis</i> Nilsson		2						
Жаба їстівна <i>Pelophylax esculentus</i>		3						
Жаба озерна <i>Pelophylax ridibundus</i>		3						
Жаба ставкова <i>Pelophylax lessonae</i>		3						
Жаба трав'яна <i>Rana temporaria</i>		3						
Землянка звичайна <i>Pelobates fuscus</i>		2						
Райка звичайна <i>Hyla arborea</i>		2						
Ропуха зелена <i>Bufo viridis</i>		2						
Ропуха очеретяна <i>Bufo calamita</i> Laurenti	Вр	2						
Ропуха сіра, або звичайна <i>Bufo bufo</i>		3						
Східна райка <i>Hyla orientalis</i>		2						
Тритон звичайний <i>Lissotriton vulgaris</i>		3						
Тритон гребенястий <i>Triturus cristatus</i> Laurenti	Вр	2						
Часничниця звичайна <i>Pelobates fuscus</i>		2						
ПЛАЗУНИ								
Веретільниця ламка <i>Anguis fragilis</i>		3						
Вуж звичайний <i>Natrix natrix</i>		3						
Гадюка звичайна <i>Vipera berus</i>		3						
Мідянка <i>Coronella austriaca</i> Laurenti	Вр	2						
Черепаша болотяна <i>Emys orbicularis</i> L.		2	3				NT	NT
Ящірка живородна <i>Zootoca vivipara</i>		3						
Ящірка прудка <i>Lacerta agilis</i>		2						
ПТАХИ								
Балабан <i>Falco cherrug</i>	Вр	2	2	2			EN	EN
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>		3		2	+			
Баранець великий <i>Gallinago media</i> (Lath.)	Зн	2		2	+			NT
Баранець звичайний <i>Gallinago gallinago</i> (L.)		3		2	+		VU	
Баранець малий <i>Lympocryptes minimus</i> (Brün.)		3		2	+			
Бджолоїдка <i>Merops apiaster</i>		2		2	+			
Берестянка звичайна <i>Hippolais icterina</i> (Vieill.)		2	3					
Беркут <i>Aquila chrysaetos</i> (Linnaeus)	Вр	2	2					
Боривітер звичайний <i>Falco tinnunculus</i> (L.)		2	2					
Брижач <i>Philomachus pugnax</i> (L.)		3		2	+		NT	
Бугай <i>Botaurus stellaris</i> (L.)		2		2	+			
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>		2		2	+			
Вивільга <i>Oriolus oriolus</i> (L.)		2	3					
Вівсянка звичайна <i>Emberiza citrinella</i> (L.)		2	3					
Вівсянка очеретяна <i>Emberiza schoeniclus</i> (L.)		2						
Вівчарик весняний <i>Phylloscopus trochilus</i> (L.)		2						
Вівчарик жовтобровий <i>Phylloscopus sibilatrix</i> (Bechst.)		2						
Вівчарик зелений <i>Phylloscopus trochiloides</i> (Sund.)		2						
Вівчарик-ковалик <i>Phylloscopus collybita</i> (Vieill.)		2						
Вільшанка <i>Erithacus rubecula</i> (L.)		2	3					
Волове очко <i>Troglodytes troglodytes</i> (L.)		2	3					
В'юрок <i>Fringilla montifringilla</i>		3						
Галка – <i>Corvus monedula</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Гагара червоноголова <i>Gavia stellata</i> Pontop.		2		2	+			
Гагара чорноголова <i>Gavia arctica</i> (L.)		2		2	+			

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Гаїчка болотяна <i>Parus palustris</i> (L.)		2						
Гаїчка-пухляк <i>Parus montanus</i> Bodd.		2						
Глушець <i>Tetrao urogallus</i> (L.)	Зн	3						
Гоголь <i>Bucephala clangula</i> (L.)	Рд	3		2	+			
Голуб сизий <i>Columba livia</i>		3						
Голуб-синяк <i>Columba oenas</i> L.	Вр	3						
Горихвістка звичайна <i>Phoenicurus phoenicurus</i> (L.)		2						
Горихвістка чорна <i>Phoenicurus ohruros</i> (Gmel.)		2						
Горіхівка <i>Nucifraga caryocatactes</i> (L.)		2						
Горлиця звичайна <i>Streptopelia turtur</i>		3					VU	VU
Горлиця садова <i>Streptopelia decaocto</i>		3						
Горобець польовий <i>Passer montanus</i>		3						
Горобець хатній – <i>Passer domesticus</i> (Linnaeus, 1758)								LC
Грак <i>Corvus frugilegus</i> (L.)							VU	
Грицик великий <i>Limosa limosa</i> (L.)	Вр	3		2	+		NT	NT
Гуменник <i>Anser fabalis</i> (Latham)		3		2	+			
Гуска білолоба <i>Anser albifrons</i> (Scop.)		3		2	+			
Гуска сіра <i>Anser anser</i> (L.)		3		2	+			
Гуска мала <i>Anser erythropus</i>	Вр	2		2	+		VU	VU
Деркач <i>Crex crex</i> (L.)		2		2	+			
Дрізд білобровий <i>Turdus iliacus</i> L.		3						NT
Дрізд співочий <i>Turdus philomelos</i> C.L.Brehm		3	3					
Дрізд чорний <i>Turdus merula</i> L.		3	3					
Дрізд-омелюх <i>Turdus viscivorus</i> L.		3		2				
Дрімлюга <i>Caprimulgus europaeus</i> L.		2						
Дятел білоспинний <i>Dendrocopos leucotos</i> (Bechst.)	Рд	2						
Дятел звичайний <i>Dendrocopos major</i> (L.)		2						
Дятел малий <i>Dendrocopos minor</i> (L.)		2						
Дятел середній <i>Dendrocopos medius</i> (L.)		2						
Дятел сирійський <i>Dendrocopos syriacus</i>		2						
Дятел трипалій <i>Picoides tridactylus</i> (L.)	Вр	2						
Жайворонок лісовий <i>Lullula arborea</i>		3	3					
Жайворонок польовий <i>Alauda arvensis</i>		3	3					
Жовна зелена <i>Picus viridis</i> L.	Вр	2						
Жовна сива <i>Picus canus</i> Gmel.		2						
Жовна чорна <i>Dryocopus martius</i> (L.)		2						
Журавель сирій <i>Grus grus</i> (L.)	Рд	2	2	2	+			
Зеленяк <i>Chloris chloris</i> (L.)		2						
Зимняк <i>Buteo lagopus</i> (Pontop.)		2	2					
Змієїд <i>Circaetus gallicus</i> (Gmel.)	Рд	2	2					
Зозуля звичайна <i>Cuculus canorus</i>		3						
Золотомушка жовточуба <i>Regulus regulus</i> (L.)		2						
Золотомушка червоночуба <i>Regulus ignicapillus</i>	Но	2						
Зяблик <i>Fringilla coelebs</i>		3						
Кам'янка звичайна <i>Oenanthe oenanthe</i> (L.)		2						
Канюк звичайний <i>Buteo buteo</i> (L.)		2	2					
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i> (L.)		2		2	+			
Кібчик <i>Falco vespertinus</i> L.		2	2				VU	VU
Кобилочка річкова <i>Locustella fluviatilis</i> (Wolf)		2		2				
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i> (Savi)		2		2				
Кобилочка-цвіркун <i>Locustella naevia</i>		2		2				
Коловодник болотяний <i>Tringa glareola</i> L.		2		2	+			
Коловодник великий <i>Tringa nebularia</i> (Gunnerus)		3		2	+			
Коловодник звичайний <i>Tringa totanus</i> (L.)		3		2	+		VU	
Коловодник лісовий <i>Tringa ochropus</i> L.		2		2	+			
Коловодник ставковий <i>Tringa stagnatilis</i> (B.)	Зн	2		2	+			
Коловодник чорний <i>Tringa erythropus</i> (Pall.)		3		2	+			
Коноплянка <i>Acanthis cannabina</i> (L.)		2	3					
Костогриз <i>Coccothraustes coccothraustes</i> (L.)		2						
Крем'яшник <i>Arenaria interpres</i> (L.)		2		2	+			
Крех великий <i>Mergus merganser</i> L.		3		2	+			
Крех малий <i>Mergus albellus</i> L.		2		2	+			
Крех середній <i>Mergus serrator</i> L.	Вр	3		2	+		NT	
Крижень <i>Anas platyrhynchos</i> L.		3		2	+			
Кропив'янка прудка <i>Sylvia curruca</i> (L.)		2	3					
Кропив'янка рябогруда <i>Sylvia nisoria</i> (Bechst.)		2	3					
Кропив'янка садова <i>Sylvia borin</i> (Bodd.)		2	3					
Кропив'янка сіра <i>Sylvia communis</i> Lath.		2						
Кропив'янка чорноголова <i>Sylvia atricapilla</i> (L.)		2	3					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Крук <i>Corvus corax</i>		3						
Крутиголовка <i>Jynx torquilla</i> L.		2						
Крячок білокрилий <i>Chlidonias leucopterus</i> (Temm.)		2		2	+			
Крячок білощокий <i>Chlidonias hybrida</i> (Pall.)		2		2	+			
Крячок каспійський <i>Hydroprogne caspia</i> (Pall.)	Вр	2		2	+			
Крячок малий <i>Sterna albifrons</i> Pall.	Рд	2		2	+			
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i> L.		2		2	+			
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i> (L.)		2		2	+			
Кульон великий <i>Numenius arquata</i> (L.)	Зн	3		2	+		NT	NT
Куріпка сіра <i>Perdix perdix</i>		3						
Курочка водяна <i>Gallinula chloropus</i>		3		2	+			
Ластівка берегова <i>Riparia riparia</i> (L.)		2						
Ластівка міська <i>Delichon urbica</i> (L.)		2						
Ластівка сільська <i>Hirundo rustica</i> L.		2						
Лебідь-кликун <i>Cygnus cygnus</i> (L.)		2		2	+			
Лебідь малий <i>Cygnus columbianus</i> [bewickii]	Рд	2		2	+		VU	
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i> (Gmel.)		3		2	+			
Лелека білий <i>Ciconia ciconia</i> (L.)		2		2	+			
Лелека чорний <i>Ciconia nigra</i> (L.)	Рд	2	2	2	+			
Лиска <i>Fulica atra</i> L.		3		2	+		NT	
Лунь лучний <i>Circus pygargus</i> (L.)	Вр	2	2					
Лунь очеретяний <i>Circus aeruginosus</i> (L.)		2	2					
Лунь польовий <i>Circus cyaneus</i> (L.)	Рд	2	2					
Лунь степовий <i>Circus macrourus</i> (S.G.Gmelin)	Зн	2	2					NT
Мартин звичайний <i>Larus ridibundus</i>		3		2	+			
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>		3		2	+			
Мартин малий <i>Larus minutus</i> Pall.		2		2	+			
Мартин сивий <i>Larus canus</i>		3		2	+			
Мартин чорнокрилий <i>Larus fuscus</i> (L.)				2	+			
Мартин сріблястий <i>Larus argentatus</i> Pontopp.				2	+			
Могильник <i>Aquila heliaca</i> Savigny	Рд	2	1					VU
Морянка <i>Clangula hyemalis</i> (L.)		3		2	+			VU
Мухоловка білошия <i>Ficedula albicollis</i> (Temm.)		2						
Мухоловка мала <i>Ficedula parva</i> (Bechst.)		2	3					
Мухоловка сіра <i>Muscicapa striata</i> (Pall.)		2						
Мухоловка строката <i>Ficedula hypoleuca</i> (Pall.)		2						
Набережник <i>Actitis hypoleucos</i> (L.)		3		2	+			
Нерозень <i>Anas strepera</i> L.	Рд	3		2	+			
Одуд <i>Upupa epops</i> L.		2						
Омелюх <i>Bombicilla garrulous</i> (L.)		2						
Орлан-білохвіст <i>Haliaeetus albicilla</i> (L.)	Рд	2	1					
Орябок <i>Tetrastes bonasia</i> (L.)	Вр	3						
Орел-карлик <i>Hieraetus pennatus</i> (G.)	Рд	3	2	2				
Осоїд <i>Pernis apivorus</i> (L.)		2	2	2				
Очеретянка велика <i>Acrocephalus arundinaceus</i> (L.)		2		2				
Очеретянка лучна <i>Acrocephalus schoenobaenus</i> (L.)		2		2				
Очеретянка прудка <i>Acrocephalus paludicola</i> (Vieill.)	Зн			2			VU	VU
Очеретянка ставкова <i>Acrocephalus scirpaceus</i> (Hermann)		2		2				
Очеретянка чагарникова <i>Acrocephalus palustris</i> (Bechst.)		2		2				
Пастушок <i>Rallus aquaticus</i>		3		2	+			
Перепілка <i>Coturnix coturnix</i> (L.)		3					NT	
Підкоришник звичайний <i>Certhia familiaris</i> (L.)		2						
Підорлик великий <i>Aquila clanga</i> Pall.	Рд	2	2				VU	VU
Підорлик малий <i>Aquila pomarina</i> C.L.Brehm	Рд	2	2					
Підсоколик великий <i>Falco subbuteo</i> (L.)		2		2				
Підсоколик малий <i>Falco columbarius</i> L.		2		2			VU	
Пірникоза велика <i>Podiceps cristatus</i>		3		2	+			
Пірникоза мала <i>Podiceps ruficollis</i> (Pall.)		2		2	+			
Пірникоза сірощока <i>Podiceps grisegena</i> (Bodd.)	Вр	2		2	+		VU	
Пірникоза червоношия <i>Podiceps auritus</i> (L.)	Вр	2		2	+		NT	VU
Пірникоза чорношия <i>Podiceps nigricollis</i> C.L.Brehm		2		2	+		VU	
Пісочник малий <i>Charadrius dubius</i> L.		2		2	+			
Пісочник великий <i>Charadrius hiaticula</i>	Рд	2		2	+			
Плиса біла <i>Motacilla alba</i> L.		2						
Плиса жовта <i>Motacilla flava</i> L.		2						
Плиса жовтогорола <i>Motacilla citreola</i> Pall.		2						
Побережник білохвостий <i>Calidris temminckii</i> (Leisl.)		2		2	+			
Побережник чорногрудий <i>Calidris alpina</i> (L.)		2		2	+			
Повзик <i>Sitta europaea</i> L.		2						

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i> (L.)		2		2	+			
Погонич малий <i>Porzana parva</i> (Scop.)		2		2	+			
Попелюх <i>Aythya ferina</i> (L.)		3		2	+		VU	VU
Посмітюха <i>Galerida cristata</i> (L.)		3						
Припутень <i>Columba palumbus</i> (L.)		3						
Пугач <i>Bubo bubo</i> (L.)	Рд	2	2					
Пуночка <i>Plectrophenax nivalis</i> (L.)		2						
Ремез <i>Remiz pendulinus</i> (L.)		2						
Рибалочка <i>Alcedo atthis</i> (L.)		2						
Сапсан <i>Falco peregrinus</i> Tunst.	Рд	2	1					
Свищ <i>Anas penelope</i> (L.)		3		2	+			
Серпокрилець чорний <i>Apus apus</i>		3					NT	
Сивка звичайна <i>Pluvialis apricaria</i> (L.)		3		2	+			
Сивка морська <i>Pluvialis squatarola</i> (L.)		3		2	+			
Сиворакша <i>Coracias garrulus</i> (L.)	Зн	2						
Синиця біла <i>Parus cyanus</i> (L.)	Рд	2						
Синиця блакитна <i>Parus caeruleus</i> (L.)		2						
Синиця велика <i>Parus major</i> (L.)		2						
Синиця вусата <i>Panurus biarmicus</i> (L.)		2						
Синиця довгохвоста <i>Aegithalos caudatus</i>		3						
Синиця чорна <i>Parus ater</i> (L.)		2	3					
Синиця чубата <i>Parus cristatus</i> (L.)		2						
Синьга <i>Melanitta nigra</i> (L.)		3		2	+			
Синьошийка <i>Luscinia svecica</i> (L.)		2	3					
Сич волохатий <i>Aegolius funereus</i> (L.)	Рд	2	2					
Сич хатній <i>Athene noctua</i>		2	2					
Сичик горобець <i>Glaucidium passerinum</i> (L.)	Вр	2	2					
Скопа <i>Pandion haliaetus</i> (L.)	Зн	2	2					
Слуква <i>Scolopax rusticola</i> (L.)		3		2	+			
Снігур <i>Pyrrhula pyrrhula</i> (L.)			3					
Сова болотяна <i>Asio flammeus</i> (Pontop.)	Рд	2	2					
Сова бородата <i>Stris nebulosa</i> Forster	Рд	2	2					
Сова вухата <i>Asio otus</i> (L.)		2	2					
Сова сіра <i>Strix aluco</i> (L.)		2	2					
Сойка <i>Garrulus glandarius</i> (L.)		2	2					
Соловейко східний <i>Luscinia luscinia</i> (L.)		2	3					
Сорокопуд сірий <i>Lanius excubitor</i> L.	Рд	2						
Сорокопуд терновий <i>Lanius collurio</i> L.		2						
Тетерук <i>Lyrurus tetrax</i> (L.)	Зн	3						
Тинівка лісова <i>Prunella modularis</i> (Scop.)		2						
Трав'янка лучна <i>Saxicola rubetra</i> (L.)		2						
Трав'янка чорноголова <i>Saxicola torquata</i>		2		2				
Турпан <i>Melanitta fusca</i> (L.)		3		2	+		VU	VU
Чайка <i>Vanellus vanellus</i> (L.)		3		2	+		VU	NT
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i> (L.)		2		2				
Чапля сіра <i>Ardea cinerea</i>		3		2	+			
Чепура велика <i>Egretta alba</i> (L.)		2		2	+			
Чепура мала <i>Egretta garzetta</i> (L.)		2		2	+			
Чернь білоока <i>Aythya nyroca</i> (Güldenstadt)	Вр	3		2	+			NT
Чернь морська <i>Aythya marila</i> (L.)		3		2	+			
Чернь чубата <i>Aythya fuligula</i> (L.)		3		2	+		NT	
Чечітка біла <i>Acanthis hornemanni</i> (Holboll)		2	3					
Чечітка звичайна <i>Acanthis flammea</i> (L.)		2	3					
Чечевиця звичайна <i>Carpodacus erythrinus</i> (Pall.)		2	3					
Чиж <i>Spinus spinus</i> (L.)		2	3					
Чикотень <i>Turdus pilaris</i> (L.)		3		2				
Чирянка велика <i>Anas querquedula</i> (L.)		3		2	+			
Чирянка мала <i>Anas crecca</i> (L.)		3		2	+			
Широконоска <i>Anas chapeata</i> (L.)		3		2	+			
Шилохвіст <i>Anas acuta</i> (L.)		3		2	+		VU	
Шишкар ялиновий <i>Loxia curvirostra</i>		2	3					
Шишкар білокрилий <i>Loxia leucoptera</i>		2						
Шуліка чорний <i>Milvus migrans</i> (Bodd.)	Вр	2	2					
Щеврик лісовий <i>Anthus trivialis</i> (L.)		2						
Щеврик лучний <i>Anthus pratensis</i> (L.)		2						
Щеврик польовий <i>Anthus campestris</i> (L.)		2						
Щедрик <i>Serinus serinus</i> (Pall.)		2	3					
Щиглик <i>Carduelis carduelis</i> (L.)		2	3					
Яструб великий <i>Accipiter gentilis</i> (L.)		2	2					

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Яструб малий <i>Accipiter nisus</i> (L.)		2	2					
ССАВЦІ								
Білозубка білочерева <i>Crocidura leucodon</i>	Нв	3						
Білозубка мала <i>Crocidura suaveolens</i>		3						
Бобер європейський <i>Castor fiber</i>		3						
Борсук звичайний <i>Meles meles</i>		3					NT	
Бурозубка звичайна <i>Sorex araneus</i>		3						
Бурозубка мала <i>Sorex minutus</i>		3						
Ведмідь бурий <i>Ursus arctos</i> (L.)	Зн	2	2					
Вечірниця дозріла <i>Nyctalus noctula</i> Schreber	Вр	2		2		+		
Вечірниця мала <i>Nyctalus leisleri</i> (Kuhl.)	Вр	2		2		+		
Вивірка звичайна <i>Sciurus vulgaris</i>		3						
Вечірниця велетенська <i>Nyctalus lasiopterus</i>	Зн	2		2		+		VU
Видра річкова <i>Lutra lutra</i> L.	Вр	2	1				NT	NT
Візон річковий <i>Neogale vison</i> (S.)								
Вовк <i>Canis lupus</i> L.		2	2					
Вовчок лісовий <i>Dryomys nitedula</i>		3						
Вовчок сірий <i>Glis glis</i>		3						
Вовчок ліщинний <i>Muscardinus avellanarius</i>		3						
Вухань бурий <i>Plecotus auritus</i> (L.)	Вр	2		2		+		
Вухань сірий <i>Plecotus austriacus</i>	Рк	2		2		+		
Горностай <i>Mustela erminea</i> L.	Вр							
Заєць сірий <i>Lepus europaeus</i> (L.)		2						
Заєць білий <i>Lepus timidus</i> (L.)	Вр	3						
Кажан пізній <i>Eptesicus serotinus</i> Schreber	Вр	2		2		+		
Кіт лісовий <i>Felis silvestris</i> Schreber	Вр	2	2					
Козуля європейська <i>Capreolus capreolus</i>		3						
Куниця кам'яна <i>Martes foina</i>		3						
Куниця лісова <i>Martes martes</i>		3						
Ласка звичайна <i>Mustela nivalis</i>		3						
Ліскулька руда <i>Muscardinus avellanarius</i> L.		3					VU	
Лилик двоколірний <i>Vespertilio murinus</i> (L.)	Вр	2		2		+		
Лилик північний <i>Eptesicus nilsoni</i>	Вр	2		2		+		
Лось європейський <i>Alces alces</i>	Вр	3						
Мідиця звичайна <i>Sorex araneus</i> (L.)		3						
Мишівка лісова <i>Sicista betulina</i>	Вр	2						
Мишівка степова <i>Sicista subtilis</i>	Зн	2					NT	
Нетопир лісовий або Натузиса <i>Pipistrellus nathusii</i> Keys.et.Blas.	Вр	2		2		+		
Нетопир малий <i>Pipistrellus pipistrellus</i> Schreber	Вр	3		2		+		
Нетопир-карлик <i>Pipistrellus pygmaeus</i> Leach	Вр	2		2		+		
Нічниця велика <i>Myotis myotis</i>	Вр	2		2		+		
Нічниця водяна <i>Myotis daubentonii</i> Kuhl	Вр	2		2		+		
Нічниця вусата <i>Myotis mystacinus</i>	Вр	2		2		+		
Нічниця війчаста <i>Myotis nattereri</i>	Зн	2		2		+		
Нічниця Брандта <i>Myotis brandtii</i> (Eversmann)	Вр	2		2		+		
Нічниця довговуха <i>Myotis bechsteini</i>	Зн	2		2		+		
Нічниця ставкова <i>Myotis dasycneme</i>	Зн	2		2		+	NT	NT
Норка європейська <i>Mustela lutreola</i> (L.)	Зн	2					CR	CR
Олень благородний <i>Cervus elaphus</i>		3						
Рись звичайна <i>Lynx lynx</i> L.	Вр	3	2					
Рись євразійська – <i>Lynx lynx</i> (Linnaeus, 1758)	Рд	III	2					LC
Рясоніжка (кутора) велика <i>Neomys fodiens</i>		3						
Рясоніжка мала <i>Neomys anomalus</i> Cabrera	Вр	3						
Сарна європейська <i>Capreolus Capreolus</i> (L.)		3						
Тхір лісовий <i>Mustela putorius</i> L.	Вр	3						
Широкоух європейський <i>Barbastella barbastellus</i> Schr.	Зн	2		2		+	VU	NT
Усього:	140	330	68	119	83	19	80	76

Примітка:

категорії видів Червоної книги України 2009 р.

Зн – зникаючі, Вр – вразливі

Рд – рідкісні, Но – неоцінені

Вашингтонська конвенція (CITES): 1 – додаток 1, 2 – додаток 2, 3 – додаток 3

Європейський червоний список:

Зникаючий E, Вразливий V

Рідкісний R, Недостатньо відомий K

Невизначений I

Вид під загрозою, що вивчається *

Бернська конвенція: 2 – додаток 2, 3 – додаток 3

для хребетних наведено види із Додатку II конвенції, в Додаток III конвенції включено 83,6% фауни хребетних, частина з яких є звичайними видами в Україні і не потребують особливої охорони

Боннська конвенція: 1 – додаток 1, 2 – додаток 2

Червоний список Міжнародного Союзу охорони природи:

Знаходиться під загрозою / Endangered (EN)

Вразливий / Vulnerable (VU)

Близький до стану загрози зникнення / Near Threatened (NT)

Низький ризик зникнення / Low Risk (LR)

Відносно благополучний / Least Concern (LC)

Таблиця 5.16. Перелік видів тварин, що охороняються, і які з'явилися чи зникли на території області за 2019-2024 роки

Назва виду	З'явилися	Зникли	Причина
2019			
Минь річковий	+		Результати науково-дослідної теми
Кутора мала	+		Результати науково-дослідної теми
Мишівка лісова	+		Результати науково-дослідної теми
Пісочник великий	+		Зміна гідрологічного режиму на ставку Венера (висихання, утворення піщаних кіс)
2020			
Вечірниця велетенська	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території
Сколія гігантська	+		Виявлено в результаті досліджень
2021			
Джміль моховий	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
Ведмідь бурий	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
В'язь звичайний	+		Виявлений в ході обстеження території Нобельського національного природного парку
2022			
Ведмедиця Метелькана	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
Кіт лісовий	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
2023			
-	-	-	-
2024			
Пралісниця північна	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
Крихітка альпійська	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
Закрутка вузьковуста	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
Сфекс рудуватий	+		Виявлений в ході детальнішого обстеження території Рівненського природного заповідника
Зубр європейський	+		Виявлений в ході обстеження території НПППР
Рись євразійська	+		Виявлений в ході обстеження території НПППР
Видра річкова	+		Виявлений в ході обстеження території НПППР

Таблиця 5.17. Охорона та відтворення тваринного світу

Район	Усього видів тварин, занесених до Червоної книги України, екз.	Кількість видів тварин, занесених до Червоної книги України, відтворено на території Рівненського природного заповідника, екз., назва	Кількість популяцій видів тварин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Вараський (на території Рівненського природного заповідника та Нобельського нацпарку)	122	-	-
Сарненський (на території Рівненського природного заповідника та нацпарку «Пуца Радзівіла»)	121	-	-
Рівненський (на території нацпарку «Дермансько-Острозький»)	69	-	-

Таблиця 5.18. Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Систематична група тварин	Види, яким загрожує небезпека					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Комахи	35	35	39	40	35	43
Інші безхребетні	1	1	2	2	1	4
Кісткові риби	3	3	6	5	5	5
Земноводні	1	1	2	2	2	3
Плазуни	1	1	1	1	1	1
Птахи	42	42	45	46	44	70
Ссавці	28	31	32	34	32	53

5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів

Охорона водних біоресурсів та основні шляхи її забезпечення визначаються відповідно до Законів України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища» та інших нормативно-правових актів.

Контроль за дотриманням Правил рибальства на території області здійснює Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Рівненській області (Рівненський рибоохоронний патруль). Також, окрім працівників рибоохорони, контроль вправі здійснювати в межах своїх повноважень посадові особи Держекоінспекції, працівники поліції та можуть залучатися громадські інспектори рибоохорони та охорони довкілля. Заходи з охорони водних біоресурсів у межах своїх повноважень здійснюють і місцеві державні адміністрації.

За 2024 рік державними інспекторами Рівненського рибоохоронного патруля викрито 691 порушення правил рибальства та нараховано збитків за незаконний вилов водних біоресурсів на загальну суму 848,504 тис. грн., вилучено 379 заборонених знарядь лову.

Протягом звітного періоду 2024 року у галузі охорони водних ресурсів Державною екологічною інспекцією поліського округу складено 121 протокол на загальну суму штрафів 71,4 тис. грн., стягнуто 70,72 тис. грн.

Протягом звітного періоду 2024 року нараховано збитки та виставлено 4 претензії на загальну суму 159,304 тис.грн.

Природно-заповідними установами області забезпечується охорона та відтворення водних біоресурсів водних об'єктів, що входять до складу їх території. З цією метою облаштовується мережа гідропостів, здійснюються спостереження за станом індикаторних видів – зообентосу на водоймах, проводиться аналіз кількісного та якісного складу зоопланктерів, їх сезонної і біотичної динаміки.

5.3.6. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах області

Серед адвентивної фауни хребетних на території природоохоронних, науково-дослідних установ загальнодержавного значення області трапляється 10 видів:

- *Норка американська (Mustela vison)* – відмічена в 6 відділеннях (в 2024 році окрім Більського) Рівненського природного заповідника, а також на території Нобельського національного природного парку. В порівнянні з минулими роками спостерігається тенденція до незначного зменшення популяції. Стабільна популяція виду залишається в умовах гідромережі оз. Сомине та в урочищі Баньки Карасинського природоохоронного науково-дослідного відділення Рівненського природного заповідника. Оскільки попередні роки в заповіднику не фіксувалося спостережень норки європейської (*Mustela lutreola*), визначення міри впливу адвентивного виду норки американської на даний момент встановити неможливо, дана проблема потребує спеціального вивчення.

- *Собака єнотоподібний (Nyctereutes procyonoides)* – відмічений у всіх відділеннях Рівненського природного заповідника. Стан популяції стабільний. Контроль за регуляцією єнотоподібного собаки в заповіднику встановлює хижацтво з боку рисі євразійської та вовка (найбільш це виражено на масивах Сомине і Переброди). Зафіксовано щонайменше 5 фактів вбивства єнотоподібних собак

риссю та 3 невстановлені факти загибелі даного адвентивного виду. Факти, що підтверджували розмноження цього виду в заповіднику відсутні. На даному етапі відбулася повна натуралізація виду, сформувалась цілісна структура його популяції в Україні вцілому та на Поліссі зокрема.

- *Ондатра* (*Ondatra zibethicus*) – відмічена у Білоозерському, Карасинському, Грабуньському, Старосільському та Північному відділеннях заповідника, на території Нобельського національного природного парку, можлива й на інших територіях. Ймовірно через зміну гідрологічного режиму, чисельність виду зменшилась. Це підтверджується відсутністю її у пелетках хижих птахів. Негативно впливає на стан популяції аборигенної нориці водяної (щур водяний) (*Arvicola amphibius*), чисельність якої скорочується.

- *Амур білий* (*Stenopharyngodon idella*) – фіксувався на оз. Біле Білоозерського ПНДВ заповідника. Особливістю виду є те, що в наших умовах Полісся вид не розмножується. У буферній зоні фіксуються одиночні особини, які досягають до 9 кг вагою. Видимих ознак впливу виду на екосистему озера не зафіксовано. Через відсутність здатності до розмноження в озері є ймовірність його повного виловлювання з боку рибалок у суміжній буферній зоні озера, а також при наявності бідних умов для його існування - до повного зникнення.

- *Товстолобик білий* (*Hypophthalmichthys molitrix*) – фіксувався на оз. Біле Білоозерського ПНДВ під час нелегального запуску у буферній зоні озера в 2020 році (протягом 2023 року фактів виявлення виду не підтверджено).

- *Сомик каналний* (*Ameiurus nebulosus*) – вид одиночно трапляється в оз. Сомине Карасинського природоохоронного науково-дослідного відділення Рівненського природного заповідника, а також на території Нобельського національного природного парку. Особливістю виду є надзвичайно висока селективність у виборі об'єктів живлення (власне через це він і є цінним об'єктом рибництва) – може використовувати в їжу будь-які організми тваринного походження. В цьому відношенні йому поступається навіть ротань-головешка. Даний вид є вкрай негативним компонентом іхтіофауни та його вплив важко передбачити. Однак, при розмноженні даного виду в оз. Сомине, на думку науковців заповідника, наслідки будуть вкрай негативними, адже озеро має обмежені кормові ресурси і даний вид, будучи хижаком, поступово винищить найбільш вразливі компоненти іхтіофауни – йоржа і пічкура.

- *Головешка амурська* або *ротан* (*Perccottus glenii*) – вид спостерігається у всіх водоймах заповідника, а також на території Нобельського національного природного парку. Спеціальних досліджень даного виду в 2024 році не проводилось. Основним аспектом впливу ротаня на біоту є його висока пластичність і здатність виживати в екстремальних умовах. Це можна розділити на кілька основних факторів: пряма конкуренція за кормову базу; пряме знищення інших видів риби в результаті використання їх ікри і молоді як кормової бази; значення ротаня-головешки, як частки кормового раціону інших видів тварин.

- *Карась сріблястий* (*Carassius auratus*) – відмічений на території Нобельського національного природного парку, однак спеціальні дослідження виду не проводилися. Створює конкуренцію аборигенним видам риби та витісняє популяцію карася золотистого *Carassius carassius* внаслідок гібридизації.

Сонечко-арлекін (*Harmonia axyridis*) – відмічений для Білоозерського, Карасинського та Північного природоохоронного науково-дослідного відділення Рівненського природного заповідника (вірогідно трапляється й на решті території), в

межах Нобельського національного природного парку. Східноазіатський вид, якому властиві значні скупчення та кочівлі на великі відстані. Є хижаком, відтак очевидним є вплив на інших комах, що слугують кормом, а також становлять істотну конкуренцію аборигенним комахам-ентомофагам, в тому числі – місцевим видам жуків-сонечок. Крім того, у літературі неодноразово вказують випадки поїдання гармонією азійською інших видів сонечок, що також матиме значний вплив на чисельність популяції аборигенів.

- *Пелопей вигнутий (Sceliphron curvatum)* – відмічений вперше у 2021 році на території Грабунського природоохоронного науково-дослідного відділення Рівненського заповідника. Є хижаком, харчується, здебільшого, павуками, при цьому, на відміну від аборигенного виду – пелопея звичайного (*Sceliphron destillatorium*) – полює часто не тільки на дорослих павуків, а й на ювенільних, що створює неабияку конкуренцію для аборигенного виду та має значний вплив на популяції павуків. Проте, пелопей вигнутий обмежений у своєму поширенні наявністю придатних для побудови гнізда місць. Оскільки батьківщиною виду є Азія, він не пристосований до дуже низьких температур середовища і будує гнізда переважно у житлових чи не житлових будівлях людей.

Таблиця 5.19. Інформація про чужорідні види тварин (види-вселенці), що відмічені на території Рівненського природного заповідника та Нобельського національного природного парку

Назва виду (українська і латинська)	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
Норка американська (<i>Mustela vison</i>)	синхронні зимові обліки ссавців, кадастр усіх фіксацій виду
Собака єнотоподібний (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)	синхронні зимові обліки ссавців, кадастр усіх фіксацій виду
Ондатра (<i>Ondatra zibethicus</i>)	спеціальні заходи не проводилися
Головешка амурська або ротан (<i>Perccottus glenii</i>)	спеціальні заходи не проводилися
Карась сріблястий (<i>Carassius auratus</i>)	спеціальні заходи не проводилися
Амур білий (<i>Ctenopharyngodon idella</i>)	моніторинг фактів потрапляння із суміжних територій
Товстолобик білий (<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>)	моніторинг фактів потрапляння із суміжних територій
Сомик каналний (<i>Ameiurus nebulosus</i>)	моніторинг фактів потрапляння із суміжних територій
Сонечко-арлекін (<i>Harmonia axyridis</i>)	спеціальні заходи не проводилися
Пелопей вигнутий (<i>Sceliphron curvatum</i>)	кадастр усіх знахідок, аналіз динаміки розповсюдження

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду області

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин в області створена та існує мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2025 року віднесено 335 територій та об'єктів загальною площею 229,1 тис. га, що складає 11,4 % від загальної площі області, в тому числі 29 об'єктів загальнодержавного значення площею 114,5 тис. га та 306 об'єктів місцевого значення площею 114,6 тис. га.

Найбільш визначні об'єкти природно-заповідного фонду області:

Рівненський природний заповідник загальною площею 47047 га (в постійне користування передано ділянок загальною площею 42291,2 га), є найбільшим природним заповідником України та єдиним заповідником Рівненщини, створений з метою збереження типових та унікальних природних комплексів Полісся з усією сукупністю їх компонентів, в тому числі – біо- та ландшафтним різноманіттям. Він складається з чотирьох масивів, розташованих на території Вараського, Сарненського районів. До складу заповідника входять найкрасивіші озера українського Полісся – Сомине та Біле та водно-болотні угіддя міжнародного значення «Переброди», «Сира Погоня», «Сомине», «Біле озеро та Коза-Березина».

З метою підвищення ефективності збереження водно-болотних комплексів триває процедура приєднання до складу заповідника ще 6395 га водно-болотних територій, які є функціональними частинами болотних масивів «Переброди» та «Сомине», а також підготовлене наукове обґрунтування для підвищення ефективності охорони болотних масивів «Сира Погоня» та «Білоозерський» шляхом приєднання до складу заповідника частин боліт, а також створення охоронної зони та відповідних ландшафтних заказників по периметру. На кінець року роботи зупинились на рівні погодження з боку Кабінету міністрів України, а також погодження з боку землекористувачів (Масив Білоозерський – відмова; масив Сира Погоня – відсутність будь яких коментарів з боку землекористувача)

Одною з важливих проблем залишається гальмування процесу приведення у відповідність площ заповідника до норм Указу президента України, а також процесу розширення заповідника, що свою чергу не дає можливості виділення буферної охоронної зони та організації на них моніторингу. Також гостро стоїть питання активізації намірів щодо надрокористування на суміжних територіях заповідника, що впливає на процес розширення заповідника та збереження надбань науки.

Нагальним є вирішення питання щодо припинення та пом'якшення процесів впливу суміжних користувачів в регіоні, а також налагодження режиму охоронної зони заповідника та його дотримання в умовах військового стану.

Національний природний парк «Дермансько-Острозький» створений відповідно до Указу Президента України від 11 грудня 2009 року № 1039/2009 «Про створення національного природного парку «Дермансько-Острозький». До території національного природного парку «Дермансько-Острозький» погоджено включення 5448,3 га земель державної власності, а саме: 1647,6 га земель, що надаються (у тому числі із вилученням у землекористувачів) національному природному парку в постійне користування, і 3800,7 га земель, які включаються до його складу без вилучення.

Територія парку – це переважно лісові землі, які знаходяться у землекористуванні Дубенської філії ДП «Ліси України» (колишнє ДП «Острозький лісгосп - Наказ Держлісагентства «Про припинення Державного підприємства «Острозьке лісове господарство»» (Верхівське, Новомалинське та Мостівське лісництво). Внаслідок реорганізації та зміни підпорядкування ДП СЛАП «Острозький держлісгосп» та ДП СЛАП «Здолбунівський держлісгосп» (Розпорядження Кабінету міністрів України від 3 липня 2012 р. № 584 «Про передачу цілісних майнових комплексів державних лісгосподарських підприємств до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів») лісові землі, що знаходились в їх користуванні та увійшли до складу нацпарку, були надані в користування відповідно Костопільській філії ДП «Ліси України» (колишнього ДП «Рівненський лісгосп» (кв. 57-62, 64-72, 74 ДП СЛАП «Здолбунівський держлісгосп»); ТОВ Мізоцький лісовик (кв.кв. 37, 38, 45, 49, 54-56 ДП СЛАП «Здолбунівський держлісгосп» (кв.кв. 29-31 ССЛВК «Острозький лісгосп»). Крім того, площі лук, пасовищ розміщені на землях запасу Новомалинської, Кутяківської, Буцанської, Новомишаницької, Будеразької та Ступнівської сільських рад.

Найбільшою перепорою повноцінного функціонування національного природного парку «Дермансько-Острозький» є проблема з передачею земель від існуючих землекористувачів – лісгосподарських підприємств. Адміністрація нацпарку зіштовхнулася з неврегульованістю даного питання на законодавчому рівні, відсутністю чіткого механізму вилучення земель, що перебувають у користуванні державних підприємств, та передачі установам природно-заповідного фонду.

Основні результати у вирішенні питань, що стосуються передачі земель:

1) Затверджено Проект землеустрою та надано в постійне користування парку земельні ділянки загальною площею 100 га в межах Острозької міської територіальної громади (Розпорядження Рівненської обласної державної адміністрації (Рівненської обласної військової адміністрації) № 243 від 24 серпня 2022 р.). На ділянки зареєстровані речові права.

2) Завершується розроблення Проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок національного природного парку «Дермансько-Острозький» та оформлення прав користування земельними ділянками за рахунок земель лісового фонду, що перебували в постійному користуванні ДП «Острозьке лісове господарство» на території колишнього Острозького р-ну площею 174,9 га. На сьогодні Рівненською облдержадміністрацією розроблено Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про погодження зміни цільового призначення земельних ділянок», який повернуто після правової експертизи Мініюсту на доопрацювання.

3) Завершується розроблення Проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок національного природного парку «Дермансько-Острозький» та оформлення прав користування земельними ділянками за рахунок земель лісового фонду, що перебували в постійному користуванні ДП «Острозьке лісове господарство» на території колишнього Здолбунівського району площею 316,8547 га. На сьогодні Рівненською облдержадміністрацією розроблено Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про погодження зміни цільового призначення земельних ділянок», на який Мінфіном надано зауваження. Відповідно до зауважень, на розгляді Міндовкілля перебувають фінансово-економічні розрахунки до проекту акта.

4) Триває розроблення Проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок за рахунок земель запасу на території колишньої Будеразької сільської ради Здолбунівського району – 145,1 га. Проект повернуто Рівненською

облдержадміністрацією розробнику на доопрацювання, проєкт доопрацьовано, надіслано до Рівненської облдержадміністрації на затвердження.

Подані клопотання до землекористувачів про передачу земельних ділянок. На сьогодні отримано розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації «Про затвердження технічної документації із землеустрою щодо поділу земельної ділянки на території Мізоцької селищної ради Рівненського району» щодо поділу земельної ділянки площею 70 га (землі за межами населеного пункту), аналогічне рішення очікується від Мізоцької селищної ради на площу 75,1 га.

5) Отримано розпорядження Рівненської облдержадміністрації на розроблення Проєкту землеустрою на вилучення 647,5 га земель колишнього ДП СЛАП «Здолбунівський ДСЛГ» (нині філія «Костопільське лісове господарство» ДП «Ліси України»). Адміністрацією національного природного парку вживалися наступні заходи для пришвидшення розроблення проєктів землеустрою: оперативне реагування та виправлення всіх зауважень, що стосуються Проєкту землеустрою, що розробляється у співпраці з Департаментом екології Рівненської облдержадміністрації; неодноразове звернення до ССЛВК «Острозький держспецлісгосп» щодо надання нотаріально засвідченої згоди на вилучення 258 га земель; неодноразове подання до Міндовкілля запитів на виділення коштів на розроблення Проєкту землеустрою з надання земельних ділянок площею 647,5 га у постійне користування; неодноразове подання до Міндовкілля запитів на виділення коштів на розроблення Проєкту землеустрою із встановлення меж загальною площею 3800,7 га.

Нобельський національний природний парк загальною площею 25,3 тис. га знаходиться на території Вараського району, до складу парку входять типові та унікальні природні комплекси Західного Полісся, які мають природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність.

Національний природний парк «Пуца Радзівіла» створений Указом Президента України від 1 січня 2022 року №4/2022 у Сарненському районі на площі 24,265 тис. га земель державної власності. До складу парку входять типові та унікальні для українського Полісся природні комплекси в басейні річки Ствига з сукупністю лісових озер, ставків та боліт, на території яких знаходяться рідкісні, ендемічні і реліктові види рослин та тварин, занесені до Червоної книги України. На території парку зростають 1300-річний дуб-патріарх обхватом понад 8 м та його молодші брати віком 600-700 років з розміщеними на них бортьми, старі віковічні ялини європейські та сосни Веймутова.

Три регіональні ландшафтні парки:

«Прип'ять-Стохід», площею 21,6 тис. га, знаходиться на території Вараського району, представляє один з унікальних природних комплексів як в Україні, так і у Східній Європі, тут зливаючись річки Прип'ять та Стохід нагадують дельту Дунаю;

«Надслучанський», площею 17,2 тис. га, знаходиться на території Рівненського району, з унікальними краєвидами «надслучанської Швейцарії»;

«Дермансько-Мостівський», площею 19,8 тис. га, знаходиться на території Рівненського району. Створення парку дозволило при збереженні традиційного господарювання одночасно розвивати нові види діяльності – рекреацію та туризм, а також сприяти збереженню унікальних типових природних комплексів, історично-культурних пам'яток старовинного Дерманя та інших населених пунктів.

Державний дендрологічний парк Березнівського лісового коледжу, площею 29,5 га в м. Березне, де зростає 750 видів рослин, з яких 51 вид охороняється, в тому числі 18 видів занесено до Червоної книги України. Окрім характерних для цієї зони

рослин, тут ростуть екзотичні представники Далекого Сходу, Сибіру, Криму, Кавказу, Середньої Азії, Америки, Японії і Китаю.

Рівненський зоологічний парк, площею 11,6 га в м. Рівне – є особливим природним комплексом в системі міста, що поєднує в собі природне середовище і штучні споруди та служить для утримання різних видів тварин в умовах неволі. Основними завданнями, які постають перед зоопарком, є утримання та демонстрація живих представників дикої фауни, освітня та виховна робота, збереження і розведення рідкісних, зникаючих видів тварин, науково-дослідницька робота з вивчення біології диких тварин. В зоопарку утримується 220 видів тварин, з яких 13 видів занесені до Червоної книги України.

Таблиця 5.20. Структура та динаміка природоохоронних об'єктів (загальнодержавного та місцевого значення)

Категорія об'єкту ПЗФ	Кількість				Площа, тис. га				Площа територій суворої заповідності, тис. га			
	2000	2022	2023	2024	2000	2022	2023	2024	2000	2022	2023	2024
Природні заповідники	1	1	1	1	47,047	42,289	42,289	42,289	42,289	42,289	42,289	42,289
Національні природні парки	-	2	3	3	-	30,767	55,032	55,032	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	2	3	3	3	38,871	58,708	58,708	58,708	-	-	-	-
Заказники загальнодержавного значення	13	13	13	13	16,457	16,720	16,720	16,720	-	-	-	-
в тому числі:									-	-	-	-
- загальнозоологічні	1	1	1	1	0,100	0,100	0,100	0,100	-	-	-	-
- ботанічні	8	8	8	8	12,321	12,301	12,301	12,301	-	-	-	-
- ландшафтні	1	1	1	1	0,927	0,905	0,905	0,905	-	-	-	-
- лісові	1	1	1	1	0,110	0,110	0,110	0,110	-	-	-	-
- гідрологічні	2	2	2	2	2,999	3,304	3,304	3,304	-	-	-	-
Заказники місцевого значення	98	114	114	114	49,716	50,789	50,789	50,789	-	-	-	-
в тому числі:									-	-	-	-
- загальнозоологічні	6	5	5	5	7,797	3,129	3,129	3,129	-	-	-	-
- ботанічні	31	38	38	38	28,718	32,372	32,372	32,372	-	-	-	-
- ландшафтні	3	11	11	11	1,407	2,852	2,852	2,852	-	-	-	-
- лісові	15	18	18	18	2,084	2,353	2,353	2,353	-	-	-	-
- гідрологічні	10	11	11	11	1,760	2,442	2,442	2,442	-	-	-	-
- орнітологічні	9	9	9	9	1,593	1,581	1,581	1,581	-	-	-	-
- ентомологічні	18	16	16	16	0,371	0,344	0,344	0,344	-	-	-	-
- геологічні	4	4	4	4	2,731	2,460	2,460	2,460	-	-	-	-
- іхтіологічні	2	2	2	2	3,255	3,255	3,255	3,255				
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	8	8	8	8	0,391	0,420	0,420	0,420	-	-	-	-
в тому числі: - комплексні	1	1	1	1	0,048	0,091	0,091	0,091	-	-	-	-
- ботанічні	4	4	4	4	0,256	0,243	0,243	0,243	-	-	-	-
- зоологічні	1	1	1	1	0,014	0,013	0,013	0,013	-	-	-	-
- гідрологічні	2	2	2	2	0,073	0,073	0,073	0,073				
Пам'ятки природи місцевого значення	41	63	76	79	0,306	0,411	1,604	1,609	-	-	-	-
в тому числі: - комплексні	11	14	14	14	0,112	0,131	0,131	0,131	-	-	-	-
- ботанічні	23	33	33	35	0,186	0,218	0,218	0,218	-	-	-	-
- гідрологічні	5	14	14	14	0,005	0,059	0,059	0,059	-	-	-	-
- геологічні	2	2	2	3	0,003	0,003	0,003	0,008	-	-	-	-
- пралісові	-	-	13	13	-	0	1,1929	1,1929				
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	1	1	1	1	0,029	0,029	0,029	0,029	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення				1				0,0076	-	-	-	-
Зоологічні парки загальнодержавного значення	1	1	1	1	0,012	0,012	0,012	0,012	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	2	2	2	2	0,039	0,039	0,039	0,039	-	-	-	-

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	11	13	13	13	0,121	0,137	0,137	0,137				
Державні заповідні урочища	90	96	96	96	3,011	3,329	3,329	3,329	-	-	-	-
в тому числі: - лісові	80	85	85	85	2,183	2,499	2,499	2,499	42,289	42,289	42,289	42,289
- болотні	10	11	11	11	0,830	0,830	0,830	0,830				
Всього в області	268	317	331	335	155,963	203,624	229,108	229,108				

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

На території Рівненського природного заповідника розташовані 4 водно-болотних угіддя (ВБУ) міжнародного значення (Рамсарські угіддя) – UA-2274 «Болотний масив Сира Погоня», UA-2275 «Болотний масив Сомине», UA-2281 «Біле озеро та болото Коза-Березина» та UA-1402 «Торфово-болотний масив Переброди», останній з яких є складовою транскордонного Рамсарського угіддя «Болота Ольман та Переброд»; на території заповідника розташоване одне ІВА-угіддя (територія міжнародного значення, важлива для птахів) – UA 008 «Болото Сира Погоня».

З метою охорони та моніторингу водно-болотних угідь міжнародного значення, що розташовані на території Рівненщини, згідно пунктів спеціального плану заходів на 2024 рік, погодженого Науково-технічною радою Рівненського ПЗ, здійснено:

- в рамках завдання з проведення досліджень щодо моніторингу зміни рівнів води здійснено щотижневі заміри показників рівнів води на 21 гідропостах в межах ВБУ, Загалом зібрано 1533 показників;

- в рамках завдання з проведення сезонних обліків птахів на території ВБУ проведено 2 обліки на стаціонарних маршрутах (масиви Сомине, Сира Погоня), 10 обліків водоплавних птахів на водоймах, 23 синхронних обліків на токовищах тетеруків, глушця та гніздування журавля сірого, а також здійснений моніторинг заселення 101 гнізд хижих птахів та лелеки чорного, 50 - гоголя та 15- сиворакиши, 10 гнізд підорлика великого;

- в рамках моніторингу фонових видів (в тому числі видів птахів що охороняються Бернською конвенцією) закладено 6 стаціонарів для акустичного моніторингу, проведено 12 таких обліків;

- в рамках «Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів» здійснено ряд обліків на водоймах заповідника із визначенням видового та кількісного складу мігруючих видів птахів. Окрім цього здійснено моніторинг стану популяцій окремих видів, згідно конвенції, а саме: проведено серію синхронних обліків журавля сірого; стан популяції лелеки чорного в заповіднику та півночі Рівненської області; проведено обліки гніздової популяції куликів на масиві Сира Погоня

Північна частина Нобельського національного парку загальною площею 9980 га входить до складу водно-болотних угідь (ВБУ) міжнародного значення «Заплава р. Прип'ять» – це 26,5% від загальної площі ВБУ. Ця ж територія Парку входить і до транскордонних українсько-білоруських ВБУ «Стохід-Прип'ять-Простир».

5.4.3. Формування Смарагдової мережі

Смарагдова мережа є мережею територій спеціального інтересу щодо їх збереження, визначених Бернською конвенцією, і представляє аналог мережі Natura 2000, існуючої в Європейському союзі, в країнах, що не є його членами. Основною вимогою до об'єктів Смарагдової мережі є наявність видів, перелічених в Бернській конвенції та резолюціях 4 і 6 Постійного комітету конвенції.

Рівненський природний заповідник є важливою складовою екомережі області – є найбільшим природним заповідником України та єдиним заповідником Рівненщини, входить до Смарагдової мережі України (UA 0000023).

Нобельський національний природний парк є важливою складовою екомережі області – північна частина території Парку входить до складу об'єкта Смарагдової мережі України Stokhid-Nobel UA 0000168 і межує на заході з об'єктом Смарагдової мережі Prypiat-Stokhid National Nature Park UA 0000044, а південна частина території Парку на півдні межує з об'єктом Смарагдової мережі Rivnenskyi Nature Reserve UA 0000023.

Національний природний парк «Дермансько-Острозький» є об'єктом Смарагдової мережі за № UA0000102 Dermansko-Ostrozkyi NNP.

5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

У Рівненському природному заповіднику діє Еколого-просвітницький центр, до якого входить бібліотека, конференц-зал, а також музей природи, де представлений 15 фотостендів щодо структури, організації та діяльності заповідника, ландшафтів, ґрунтів, раритетної флори заповідника, експозиції мінералів та гірських порід, фауни хребетних та фауни комах заповідника та регіону, колекція гнізд та кладок птахів, експозиція мохів та лишайників, експозиція молюсків, експозиція гербарних зразків. Також експозиція музею природи доповнена фотоілюстративним матеріалом та короткими інформаційним довідками про окремі об'єкти флори та фауни. В бібліотеці заповідника зібрано понад 2 тис. одиниць літератури (періодичні та неперіодичні видання екологічної, еколого-освітньої, природоохоронної, природничої та наукової тематики).

При Рівненському природному заповіднику діють 4 екологічні стежки: «Білоозерські бори» (Білоозерський масив, Вараський район, 4,5 км), «По масиву Сира Погоня» (масив Сира Погоня, Сарненський р-н, 4 маршрути загальною протяжністю 28 км), «Екосистеми урочища Крисине» (масив Переброди, Сарненський район, 13,5 км), еколого-пізнавальна стежка «В гостях у чорного лелеки» (неподалік від центральної садиби заповідника, Страшівське лісництво Сарненського лісгоспу, 3,6 км), а також два велосипедні маршрути околицями міста Сарни («Маршрут вихідного дня» протяжністю 29 км та «Заплавами Случа», протяжністю 33,5 км).

Загалом протягом 2024 року на базі еколого-просвітницького центру заповідника було проведено 196 заходів, до яких було залучено 5609 осіб.

Проводилися інформаційні і освітні заходи та тренінг, приурочені до таких екологічних дат: Міжнародного зимового обліку птахів населених пунктів, Всесвітнього дня водно-болотних угідь, Дня дикої природи, Всесвітнього дня води, Міжнародного дня мігруючих птахів (навесні та восени), Всесвітнього дня зникаючих видів (21 травня), Міжнародного дня навколишнього середовища, Міжнародного дня біорізноманіття, Всесвітнього дня ящірки, Міжнародної ночі кажанів, Дня лісу, Всесвітнього дня журавля, Всесвітнього дня захисту тварин, Дня синички та проведено тренінг «Життя – без сміття»:

Окрім тематичних уроків та заходів до екологічних дат у навчальних закладах проведено уроки-презентації «Рівненський природний заповідник. Червона книга України. Зелена книга України», «Не допусти пожежі в лісі – збережи

біорізноманіття краю!», «ПЗФ. Рівненський природний заповідник», «Першоцвіти», «Жива весна», «Вічнозелені рослини», заходи на природі «25 років Рівненському природному заповіднику» на масиві «Сомине» та «Переброди» та тиждень знайомства із Рівненським природним заповідником, виробнича практика, інтерактивні ігри «Птахознайко», «Знайди слід тварини» та майстер-класи. Працівники заповідника долучились до Всесвітнього дня прибирання «WorldCleanupDay».

На офіційному сайті Рівненського природного заповідника та через сторінку заповідника у мережі Фейсбук (<https://www.facebook.com/RivneReserve>) було зроблено 163 пости та інформаційні матеріали.

Розроблено згідно брендбуку макет буклету на англійській мові «Naturereserverivnenskyi».

Протягом 2024 року на ТРК «Полісся» двічі на тиждень в радіоефір виходила програма «Природа і людина» - всього вийшли в ефір 52 радіопередачі. Підготовлено та опубліковано 19 статей у медіа.

В 2024 році працівниками *національного природного парку «Дермансько-Острозький»* проведено 36 еколого-освітніх заходів, до яких залучено 919 осіб.

Проведено низку заходів та акцій, приурочених до Міжнародних екологічних дат, зокрема: Міжнародного зимового обліку птахів населених пунктів, Всесвітнього дня дикої природи, Всесвітнього дня води, Всесвітнього дня водно-болотних угідь, Дня Землі, Всесвітнього Дня Мігруючих птахів, Дня Довкілля, Міжнародного дня біорізноманіття, Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища, Всесвітнього дня прибирання, Міжнародної ночі кажанів, Всесвітнього дня захисту тварин, акцій «Збережемо первоцвіти», «Збережи ялинку» та «Допоможи птахам взимку».

На базі національного природного парку «Дермансько-Острозький» постійно проходять заняття гуртка «Ботаніка» Рівненської малої академії наук учнівської молоді, у 2024 року проведено 20 занять. Вихованці гуртка «Ботаніка» зайняли призові місця на 2 етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту учнівських науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України, 2 учнів здобули 1 місце.

Видано 3 публікації екологічного та природоохоронного характеру в регіональній періодиці. Активно проводиться інформаційна робота на сторінці парку в соціальних мережах.

На території національного природного парку розроблено 3 екологічні стежки і 2 туристичні маршрути, а також маршрут релігійного паломництва, що частково проходить територією національного парку.

Екологічна стежка «Від Волині до Поділля». Відвідувачі мають змогу ознайомитись із особливостями трьох фізико-географічних областей – Волинської височини, Малого Полісся та Подільської височини, які змінюють одна одну на відносно невеликому проміжку екостежки. Характер маршруту – лінійний, протяжність – 5,5 км, спосіб пересування – піший, тривалість проходження – 3 години.

Орнітологічна екологічна стежка «Заплавою річки Збитинки». Основна мета – ознайомлення з різноманітністю орнітофауни національного парку. Характер маршруту – лінійний, тип маршруту – пізнавально-туристичний, протяжність – 3 км, спосіб пересування – піший, кількість купинок – 7, тривалість проходження – 2 години. Маршрут промаркований, облаштований, також регулярно здійснюється впорядкування маршруту.

Екологічна стежка «Урочище «Вільхава». Основна мета – ознайомлення з природними комплексами, флорою та фауною національного парку. Маршрут стежки має кільцевий характер, протяжність його – 2 км, кількість зупинок – 7, середня тривалість проходження з врахуванням зупинок – 1,5 год, спосіб пересування – піший. В рамках облаштування, за сприяння Управління культури і туризму Рівненської ОДА та приватного підприємства «Бюро інноваційних технологій» виготовлено та встановлено 11 інформаційних щитів, 10 інформаційно-пізнавальних стендів, створено екологічний клас просто неба, місця короткострокового відпочинку, нанесено маркування.

Туристичний маршрут «Заплавою річки Збитинка». Основною метою є ознайомлення з природними комплексами, флорою та фауною Малого Полісся, історико-культурною спадщиною регіону. Характер маршруту – лінійний, протяжність – 38 км, спосіб пересування – піший, тривалість проходження – 2 дні.

Туристичний маршрут «Велика пригода». Відвідувачі зможуть ознайомитися з унікальними історичними місцями та подіями Рівненщини, з природними особливостями Малого Полісся, Мізоцького кряжу та Кременецьких гір. Характер маршруту – кільцевий, протяжність – 65 км, спосіб пересування – велосипедом або пішки, тривалість – 1-3 дні.

Регулярно проводяться тематичні тури та екскурсії на території національного природного парку по зазначених об'єктах. Протягом року співробітниками парку було проведено 20 екскурсій загальною кількістю 499 учасників. Оцінка впливу туристів на природні комплекси не здійснювалась, проте цей вплив є незначним, оскільки туристична інфраструктура парку не розвивається в зв'язку з ситуацією з передачею земель.

23-27 травня 2024 року – територією парку проходив п'ятиденний мандрівний табір «Стежками князів Острозьких» спрямований на національно-патріотичне виховання молоді. Участь в ньому взяли особи із 12-ти областей України. Маршрут десятого мандрівного табору незмінний. Учасники традиційно стартують від Замкової гори в Острозі. Звідти маршрут пролягає через Межиріч, Новомалин, Бушу, урочище Пекло, село Батьківці. Фінішують учасники в урочищі Гурби, де відбувся найбільший бій між бійцями УПА і військами НКВС. Загальна протяжність маршруту 50 км (105 учасників).

31 травня 2024 року - екскурсія екологічною стежкою «Урочище Вільхава» для студентів ВПО Національного університету «Острозька академія» в межах проекту «Соціальні інновації та технології для сталого зростання через розвиток культурного туризму» в пілоті «Textour. Via Regia Ukraine» (17 учасників).

Також, періодично здійснюються групові та індивідуальні велопоїздки веломаршрутом «Велика пригода» у національному парку «Дермансько-Острозький».

Екоосвітня *Нобельського національного природного парку* постійно проводять екологічні уроки, лекції, «круглі столи», вікторини та конкурси, загальні екскурсії по природно-заповідній території, організовують природоохоронні акції тощо.

Протягом 2024 року організовано 144 екологічно-освітні заходи, до яких було залучено в загальному 2437 осіб; проведено 13 екскурсій для 94 осіб територією Нобельського національного природного парку; здійснено 34 публікації в друкованих медіа, а також опубліковано 187 дописів на сторінках Нобельського нацпарку у соціальних мережах на екологічну та природоохоронну тематику. Також

було опубліковано 207 інформаційних повідомлень Нобельського нацпарку в різних інтернет-джерелах; укладено угоди про співпрацю з Борівським, Млинківським, Кухченським та Нобельським ліцеями (загалом станом на 31 грудня 2024 року укладено угоди про співпрацю з 15 закладами загальної середньої освіти); підписано Генеральну угоду з НУВГП та Договір про організацію філії кафедри на виробництві на базі Нобельського нацпарку, Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю з БО «Благодійний фонд відновлення природи України», Меморандум про співпрацю з 13 державною пожежно-рятувальною частиною 6 державного пожежно-рятувального загону ГУ ДСНС України у Рівненській області; розроблено 14 нових екологічних уроків на природоохоронну тематику, екологічні вікторини «Знавці планети Земля» та «Орнітологічний КВК», а також інтелектуально-розважальну гру «Граючи, пізнаємо природу».

Підготовлено і надруковано: інформаційні листівки «Сон розкритий на території Нобельського національного природного парку», «Правила пожежної безпеки в природних екосистемах», «Збережемо дикі орхідеї»; календарі на 2025 рік зі світлинами озер парку, які розповсюджено серед учнів та вчителів місцевих закладів освіти, місцевого населення та відвідувачів Нобельського нацпарку.

Протягом 2024 року працівники відділу еколого-освітньої роботи та рекреації взяли участь загалом у 23 конференціях, семінарах/вебінарах, круглих столах тощо. Зокрема, 21 січня 2024 року на озері Нобель було проведено змагання з підльодного лову риби. Метою заходу була не тільки популяризація риболовного спорту, але й збір коштів на потреби ЗСУ. У змаганні взяли участь 17 рибалок різних вікових груп, як спортсмени, так і любителі. У рамках заходу вдалося зібрати 5000 грн., які були спрямовані на придбання FPV дронів.

Проведено природоохоронні акції «Допоможемо птахам взимку», «Збережемо первоцвіти», конкурс фотографій «Нобельський національний природний парк в об'єктиві».

До Всесвітнього дня прибирання організовано акцію з очищення довкілля, у ході якої здійснили колективне прибирання шести локацій. Завдяки спільним зусиллям зібрали 2,7 тонни сміття, яке було вивезено на паспортизоване сміттєзвалище.

Організовано прес-тур для представників регіональних медіа, членів Національної спілки журналістів України, присвячений Міжнародному дню туризму та 5-річчю створення Нобельського національного парку.

Організовано акцію спільно з учителями та вихованцями Дитячої школи мистецтв з метою залучення молоді до пізнання природи рідного краю. Юні митці створили 16 творчих робіт на тему «Червонокнижні птахи Полісся» та були нагороджені заохочувальними подарунками, оформлено виставку творчих робіт в приміщенні Зарічненської центральної бібліотеки.

Здійснювалась діяльність за міжнародними проєктами:

- 6 травня 2024 року відбувся візит іноземного партнера, представника британської компанії Tellus. У рамках якого представник компанії відвідав об'єкт, переданий Нобельському нацпарку в якості офісного приміщення, оглянув стан будівлі, було обговорено план дій з реконструкції, а також ключові аспекти подальшої співпраці та комунікації між партнерами.

- 4 липня 2024 року директор нацпарку здійснив закордонне відрядження до Республіки Польща з метою отримання гуманітарної допомоги від Управління

охорони навколишнього природного середовища Мінприроди Литовської Республіки.

- 24 липня 2024 року Нобельський нацпарку відвідали представники Франкфуртського зоологічного товариства в Україні (FZS Ukraine), а саме: керівник Міхаель Бромбахер, Еллені Вендрас – координаторка проекту «Полісся – дика природа без кордонів», а також виконавчий директор БО «Благодійний фонд відновлення природи України» Анастасія Драпалюк. Представники Парку разом із делегацією відвідали торфове болото «Бабій Мох», де спільно було обговорено проблеми та план дій щодо реалізації міжнародного природоохоронного проекту з відновлення даного торфовища.

- 13 серпня 2024 року за підтримки Global Environment Facility Глобального екологічного фонду та UNDP Ukraine / ПРООН в Україні відбулася передача ІТ-техніки Нобельському нацпарку для моніторингу та виявлення рідкісних видів, а також покращення управління персоналом.

- 10 грудня 2024 року підписано Грантову угоду по проекту «Створення системи моніторингу для збереження біорізноманіття транскордонних природоохоронних територій» в рамках Програми Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027, в рамках якої планується будівництво Центру моніторингу біорізноманіття, який поєднуватиме функції дослідницької установи та осередку екоосвіти.

Території Нобельського національного природного парку мають величезний рекреаційний потенціал для розвитку наукового, пізнавально-екологічного, історико-культурного, сільського або зеленого туризму, а також спортивного та любительського рибальства. Наявність водних об'єктів (12 озер та 7 річок) зумовлює постійний інтерес туристів до цих територій. Зокрема, на території Парку розташоване найбільше на Рівненщині озеро – Нобель, водне плесо якого має орієнтовну площу 500 га. Крім того, тут знаходиться водно-болотне угіддя міжнародного значення «Заплава річки Прип'ять», яке охороняється Рамсарською конвенцією і є ідеальним місцем для орнітологічних спостережень.

Окрім природних об'єктів, на території Нобельського нацпарку збереглися пам'ятки історико-культурної спадщини. Зокрема, тут можна побачити німецькі фортифікаційні споруди на піщаній дюні в заплаві річки Стохід, городище XIII ст. в урочищі «Церковна гора» (с. Нобель), німецьке військове поховання часів Першої світової війни (с. Ніговищі), на піщаних дюнах серед боліт – значну кількість археологічних пам'яток кам'яної доби. Також, територією Нобельського нацпарку простягається найдовша вузькоколійна залізниця Європи «Антонівка-Зарічне».

Науково-освітня діяльність *Рівненського зоологічного парку* спрямована на пропагування природничих та екологічних знань, роботу з відвідувачами, висвітлення роботи закладу в засобах масової інформації, поширення новин через мережу Інтернет, зокрема, на соціальних сторінках та офіційному сайті установи, програма опікунства тварин зоопарку.

Протягом року екскурсоводи проводять оглядові екскурсії територією зоопарку. Відвідувачі, які вперше відвідують Рівненський зоопарк, або якщо їх цікавлять факти з життя тварин в природі і в експозиції, мають можливість замовити оглядову екскурсію, на якій вони мають змогу розширити свій кругозір про світ фауни, отримати інформацію про поширення в природі кожного виду тварин,

представленого в Рівненському зоопарку, та ознайомитись з історію розвитку установи.

Рівненський зоопарк позиціонує себе, як зоопарк континентів, де кожен з відвідувачів має змогу познайомитись з різними тваринами усього світу та почути історії та легенди народів тих континентів (Амазонська Сельва, Африканська Саванна тощо). Екскурсії є різнобічними, освітньо-просвітницькими та пізнавальними.

Крім того, постійно протягом року працівниками зоопарку проводились показові годівлі тварин зоопарку. В зоопарку залучаються установи та організації Рівненщини та інших регіонів України, які виступають благодійниками та опікуються певною групою тварин.

5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

З метою запобігання поширення інфекційних хвороб, зокрема сказу, проводилось регулювання чисельності диких та здичавілих тварин.

Таблиця 5.21. Регулювання чисельності диких та здичавілих тварин з метою запобігання поширення інфекційних хвороб у 2024 році

Хижі та шкідливі для мисливства тварини	Чисельність, голів	Добуто, голів	Проведено досліджень	Виявлено випадків захворювань
Вовки	257	20		
Лисиці	3386	566	504	20
Єнотовидні собаки	721	5	2	2
Шакал	x	4	1	
Бродячі собаки	x	83	29	10
Бродячі коти	x	7	42	27
Інші (домашня коза, бобер, їжак)	x	-		
Всього	4364	685	660	59

Примітка: x – дані відсутні

У 2024 році в області було зареєстровано 48 неблагополучних пунктів по сказу, в яких захворіло 68 тварин, з них 14 лисиць, 39 котів, 12 собак, 2 єнотовидні собаки та один кріль. Станом на 1 січня 2025 року проведені оздоровчі заходи і знято карантинні обмеження з 48 неблагополучних пунктів, зареєстрованих у 2024 році і перехідних з 2023 року, в інших 17 оздоровчі заходи тривають.

Рівненською регіональною державною лабораторією Держпродспоживслужби проведено 730 вірусологічних досліджень та виявлено 68 позитивних випадків захворювання тварин на сказ.

Протягом року в області організовано і проведено профілактичне щеплення проти сказу собак в кількості 108875 голів, котів – 79328 голів, великої рогатої худоби – 1565 голів, дрібної рогатої худоби – 600 голів, свиней – 193 голови, коней – 19 голів, хутрових та диких звірів у зоопарку – 73 голови.

З метою профілактики і недопущення захворювання на сказ тварин і людей, проводиться інформаційно-просвітницька робота серед населення області. В минулому році спеціалістами районних управлінь Головного управління Держпродспоживслужби в Рівненській області, установ державної ветеринарної медицини та ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» проведено 80 тисяч бесід, прочитано 204 лекції, в медіа опубліковано 47 статей, здійснено 18 виступів на місцевому радіо та телебаченні, поширено в соцмережах, місцях частого перебування людей понад 25 тисяч листівок.

Шляхом наземного розподілу принад з вакциною, проведено весняну та осінню кампанії з пероральної вакцинації диких м'ясоїдних тварин проти сказу на площі 10500 км², при цьому використовувалось по 262500 доз вакцини на кожную компанію.

З метою швидкого реагування у випадку виникнення підозри на африканську чуму свиней та контролю і координації дій щодо недопущення занесення збудника африканської чуми свиней на територію області, створено робочі групи з фахівців Головного управління Держпродспоживслужби та установ державної ветеринарної медицини області. В державних установах ветеринарної медицини створений резерв дезінфікуючих засобів, закуплено необхідні ветеринарні препарати, матеріали, інструментарій для вчасного реагування при підозрі захворювання, а також на випадок виникнення надзвичайних ситуацій.

Знаходиться на контролі облік і рух поголів'я свиней, які знаходяться в приватній власності громадян, заборонено без відома служби державної

ветеринарної медицини переміщення тварин. В господарствах різних форм власності у 2024 році щеплено проти класичної чуми близько 196 тисяч голів свиней.

Досліджено на африканську чуму 948 матеріалів від домашніх свиней, позитивних випадків не виявлено.

З метою профілактики, недопущення виникнення нових спалахів захворювання на африканську чуму свиней проводиться роз'яснювальна робота серед власників свинарських господарств і населення області. В місцях найбільшого перебування людей розміщуються листівки.

Для профілактики інфекційних, інвазійних захворювань тварин і птиці проводяться щеплення та обробки відповідно до Плану протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних тварин.

01.01.2024 року на водоймі осушувальної системи «Загороща» магістрального каналу Південного міжрайонного управління водного господарства, за адресою с. Корнин, Корнинська сільська рада, було виявлено 8 голів мертвих лебедів. Спеціалістами ветеринарної медицини Рівненського району відібрано патологічний від 2 трупів лебедів та направлено до Івано-Франківської регіональної Державної лабораторії Держпродспоживслужби для дослідження, де експертизою № 000002 від 02.01.2024 року встановлено захворювання лебедів на високопатогенний грип. В той же день проведено засідання ДНПК при Рівненській райдержадміністрації «Про введення карантинних обмежень на території осушувальної системи «Загороща», магістрального каналу Південного міжрайонного управління водного господарства та затвердження плану комплексних заходів з ліквідації вогнища грипу птиці. Після виконання всіх заходів по ліквідації грипу птиці було оздоровлено неблагополучний пункт та знято карантинні обмеження з даного захворювання.

З досліджених 30665 проб сироваток крові великої рогатої худоби в індивідуальному секторі, методом РІД, виділено 402 серопозитивних тварини. З досліджених 20129 проб сироваток крові великої рогатої худоби в господарствах області, методом ІФА, виділено 57 позитивних тварин.

Область благополучна з туберкульозу тварин уже понад 30 років. В 2024 році реагуючих на туберкулін тварин не виявлено.

В засобах масової інформації висвітлювалися питання профілактики та недопущення занесення на території області грипу птиці, хвороби Ньюкасла, сказу, лейкозу, лептоспірозу, туберкульозу, африканської чуми свиней та інших хвороб тварин.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

За даними головного управління Держгеокадастру у області загальна площа земель області становить 2005,1 тис. га, з них 46,2 % займають сільськогосподарські угіддя, 40,2 % – ліси та інші лісовкриті площі, 3,0 % – забудовані землі, 5,3 % – відкриті заболочені землі, 1,6 % – відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебнем, галькою, голими скелями), 1,5 % – інші землі, 2,2 % – території, покриті поверхневими водами. Структури земельного фонду області наведена в табл. 6.1. та на рис. 6.1.

Таблиця 6.1. Структура земельного фонду області

Основні види земель та угідь	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	2005,1	100
у т.ч. 1. Сільськогосподарські угіддя	926,2	46,2
з них: рілля	656,8	32,8
перелоги	3,5	0,2
багаторічні насадження	11,7	0,6
сіножаті і пасовища	254,2	12,7
2. Ліси і інші лісовкриті площі	805,8	40,2
з них вкриті лісовою рослинністю	744,1	37,1
3. Забудовані землі	59,6	3,0
4. Відкриті заболочені землі	106,6	5,3
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебнем, галькою, голими скелями)	31,9	1,6
6. Інші землі	31,8	1,5
Усього земель (суша)	1961,9	97,8
Території, покриті поверхневими водами	43,2	2,2

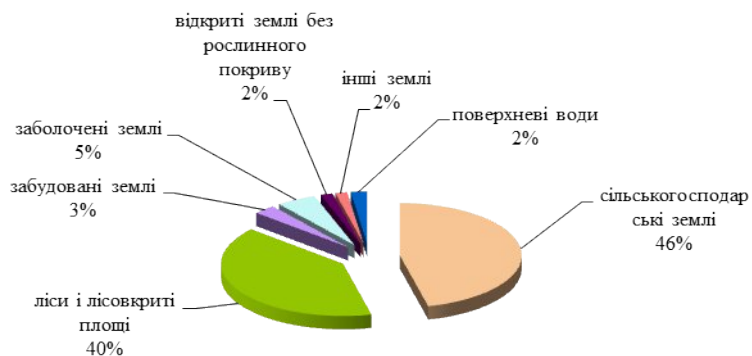

Рис. 6.1. Структура земельного фонду області

6.1.2. Стан ґрунтів

Ґрунтовий покрив області неоднорідний. Найбільш поширеними типами ґрунтів є дерново-підзолисті, опідзолені, дернові, торфові та торфоболотні ґрунти. Дерново-підзолисті, характерні для Полісся, малородючі, бідні на поживні речовини ґрунти утворились під лісовою рослинністю на водно льодовикових відкладах. На лесах Волинського плато сформувались світло-сірі ґрунти і опідзолені чорноземи, вони досить родючі, тому майже всі розорані. Південь Полісся представляють дернові та торфоболотні ґрунти в заболочених пониженнях озерно-льодовикового та річкового походження. За механічним складом найбільше поширений тип ґрунту –

легкий, середній та важкий суглинок. Близько 60 % дерново-підзолистих ґрунтів області інтенсивно використовуються в сільськогосподарському виробництві.

Ґрунт – це специфічний елемент біосфери, він не тільки акумулює токсичні речовини, але й виступає як природний буфер. Ґрунт здатний трансформувати сполуки металів, зв'язувати їх у менш доступні форми, тим самим знижуючи їх надходження до рослин. Він має здатність до самоочищення – саме у цьому полягає бар'єрна функція ґрунтів як елемента ландшафту.

Зрозуміло, що природні буферні властивості ґрунтів до дії забруднювачів мають певну межу. Тому при насиченні ґрунту хімічними компонентами, він може стати джерелом вторинного забруднення для підземних вод, поверхневих водних об'єктів, атмосферного повітря, для кормів тварин і продуктів харчування людини. На відміну від інших середовищ у ґрунті відсутня можливість їх швидкого очищення, тому хімічні забруднювачі можуть зберігатися в ньому довгі роки і, включаючись до ланцюгів живлення, обумовлювати тривалу дію токсикантів. Це підвищує ризик виникнення хронічних інтоксикацій.

В області контроль та моніторинг за станом забруднення ґрунтів здійснюють:

- державна екологічна інспекція Поліського округу;
- ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»
- Рівненська філія ДУ «Держґрунтохорона».

Державною екологічною інспекцією Поліського округу за напрямком контролю за охороною земель проведено 185 ресурсних перевірок. До адміністративної відповідальності притягнуто 105 осіб на загальну суму штрафів 60,962 тис. грн., стягнуто 59,687 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства становить 378,749 тис. грн. з них 308,366 тис. грн. на невстановлених осіб. Пред'явлено до сплати 40 претензій на суму 70,383 тис.грн, стягнуто 40 на суму 375,971 тис.грн., з врахуванням раніше виставлених, в тому числі в примусовому порядку за рішенням суду стягнуто 4 претензії за забруднення та засмічення земельних ділянок з Тараканівської сільської ради на суму 306,290 тис. грн.

Претензії про відшкодування збитків були пред'явлені:

за забруднення частини земельної ділянки внаслідок випалювання деревного вугілля поблизу с. Замостище, вул. Шевченка, 24, Рівненського району, правопорушнику пред'явлено претензію на суму 0,276 тис. грн., яка сплачена добровільно;

за забруднення земель внаслідок пориву каналізаційної мережі КП «Костопільводоканал» Костопільської міської ради, за результатами рейдового заходу пред'явлено претензію на суму 0,263 тис.грн., яка сплачена добровільно;

за засмічення земельної ділянки площею 5 м² побутовими відходами на території державного заповідного урочища (болотне) «Озеро Воронки», що знаходиться поблизу с. Воронки Вараського району, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 1,360 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 0,108 тис. грн., яка сплачена добровільно;

за засмічення земель побутовими відходами площею 1,3 м² в прибережній захисній смузі водного об'єкту в с. Велика Омеляна Рівненського району, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено 1 протокол на суму 1,360 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 0,154 тис. грн.;

за засмічення земель побутовими відходами площею 1,5 м² в прибережній захисній смузі водного об'єкту р. Устя в с. Корнин Рівненського району, винну

особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено 1 протокол на суму 1,360 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 0,178 тис. грн.;

за засмічення побутовими відходами земель водного фонду площею 0,00012 га в с. Немовичі Сарненського району, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 1,020 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 0,142 тис. грн.

за самовільне зайняття земель водного фонду в прибережній смузі р. Горинь за межами с. Нетребя Сарненського району шляхом розорювання земель з метою вирощування сільськогосподарських культур на площі 0,8 га, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 0,425 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 2,147 тис. грн., яка добровільно сплачена;

за нецільове використання земель водного фонду в прибережній смузі р. Горинь за межами с. Нетребя Сарненського району шляхом розорювання земель з метою вирощування сільськогосподарських культур на площі 0,8 га, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 0,340 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 10,275 тис. грн., яка сплачена добровільно;

за засмічення побутовими відходами земель водного фонду площею 0,00025 га в с. Підлозці Дубенського району, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 1,360 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 0,296 тис. грн., яка сплачена добровільно;

за порушення режиму і правил використання земель водного фонду в прибережній смузі р. Горинь поблизу с. Калинівка Сарненського району шляхом розорювання земель з метою вирощування сільськогосподарських культур на площі 2,173 га, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 0,425 тис. грн., пред'явлено претензію на суму 27,909 тис. грн., яка сплачена добровільно;

за самовільне зайняття земель водного фонду в прибережній смузі р. Горинь поблизу с. Калинівка Сарненського району шляхом розорювання земель з метою вирощування сільськогосподарських культур на площі 2,173 га, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 0,510 тис. грн., пред'явлено претензію на суму 5,831 тис. грн., яка сплачена добровільно.

за нецільове використання земель водного фонду на площі 0,179 га шляхом будівництва водного об'єкту на земельній ділянці, яка була надана в користування для культурно-оздоровчих потреб, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 0,425 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 13,451 тис. грн., яка сплачена добровільно;

за нецільове використання земель водного фонду на площі 0,046 га шляхом будівництва водного об'єкту на земельній ділянці, яка була надана в користування для культурно-оздоровчих потреб, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, винну особу притягнуто до адміністративної відповідальності, складено протокол на суму 0,425 тис. грн., пред'явлено претензію на загальну суму 3,457 тис. грн., яка сплачена добровільно.

На правоохоронні органи передані наступні матеріали:

на території Сарненської міської ради Сарненського району поблизу міста Сарни на земельній ділянці лісгосподарського призначення, що знаходиться у

користуванні ДСГП «Ліси України», встановлено факт засмічення земель відходами деревообробки (тирса, кора) площею 0,405 га. Правопорушники своїми діями заподіяли шкоду державі внаслідок засмічення та забруднення земель на суму 294,911 тис. грн. Листом Державної екологічної інспекції Поліського округу від 12.01.2024 № 189/4/1-06 направлено копії матеріалів, складених за результатами проведення рейдового заходу, Сарненському районному відділу поліції ГУНП в Рівненській області для встановлення винних осіб та притягнення їх до кримінальної відповідальності. Листом Сарненського РВП ГУНП в Рівненській області від 18.06.2024 № 10371/205/01-2024 повідомлено про невнесення повідомлення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та припинення його розгляду;

на території Білокриницької сільської ради Рівненського району виявлено каналізаційний колодязь, з якого витікають рідкі побутові відходи на відкриту ділянку землі. Спеціалістами інспекції відібрані проби ґрунту, виявлено перевищення вмісту забруднюючих речовин. Правопорушники своїми діями заподіяли шкоду державі внаслідок забруднення земель на суму 13,455 тис. грн. Листом Державної екологічної інспекції Поліського округу від 05.03.2024 № 952/4/1-06 направлено копії відповідних матеріалів, Рівненському районному відділу поліції ГУНП в Рівненській області для встановлення винних осіб та притягнення їх до кримінальної відповідальності. Державною екологічною інспекцією Поліського округу направлено лист від 01.07.2024 № 3113/4/1-06 Рівненському РВП ГУНП в Рівненській області щодо розгляду вказаного звернення. Рівненським РВП ГУНП в Рівненській області листом повідомлено, що на даний час відсутні підстави для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

в ході розгляду звернення гр. Лади О.М. від 26.01.2024 року за № 001018, поданого з використанням засобів «ЕкоЗагроза» щодо забруднення водозбірної площі р. Замчисько встановлено, що біля літнього майданчика ресторану «Рагі» (узбецька кухня) за адресою м. Костопіль, вул. Коперніка, 2Г виявлено забруднення земель речовиною невідомого походження. Державною екологічною інспекцією Поліського округу листом від 05.03.2024 року № 941/4/2-06 направлені копії матеріалів до Костопільського РУП ГУНП в Рівненській області щодо забруднення земель на водозбірній площі р. Замчисько в м. Костопіль невідомими особами. Зареєстровано в ІТС ІПНП ВП №2 Рівненського РУП ГУНП в Рівненській області за № 2899 від 26.04.2024 року. В листі ВП №2 Рівненського РУП ГУНП в Рівненській області від 24.05.2024 зазначено, що на даний час відсутні підстави для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Спеціалісти Державної екологічної інспекції Поліського округу області були залучені в межах кримінальних проваджень внаслідок військової агресії російської федерації на території України, і здійснювали виїзди на відбір проб ґрунту в місцях ракетного удару рф поблизу об'єктів НЕК «Укренерго».

Лабораторіями ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» відбирались проби ґрунту на визначення санітарно-хімічних, мікробіологічних, радіологічних показників, вмісту гельмінтів в житловій зоні (на території дитячих закладів та майданчиків), місцях масового відпочинку населення (в зоні пляжів), місцях видалення відходів (на території полігонів твердих побутових відходів та сміттєзвалищ) та з осередків гео- та біогельмінтозів.

Протягом 2024 року відібрано 1960 проб ґрунту. Перевищення гранично-допустимих концентрацій виявлено у 38 пробах (1,9 % відібраних проб).

Переважна більшість проб ґрунту була відібрана в житловій зоні (на територіях дитячих закладів та майданчиків), в місцях масового відпочинку населення (зона пляжів), в місцях видалення відходів (полігони побутових відходів, сміттєзвалища) і з осередків гео- та біогельмінтозів.

За хімічними показниками досліджено 529 проб, в т.ч. 66 проб – на вміст пестицидів (з них 34 проби досліджено методом газової хроматографії на вміст хлорорганічних пестицидів) та 43 проби – на вміст важких металів. В 6 зразках ґрунту виявлено перевищений вміст хлорорганічних пестицидів (1,1 % від загальної кількості досліджених проб або 9,1 % від кількості проб досліджених на наявність пестицидів).

За мікробіологічними показниками досліджено 276 проб, виявлено бактеріальне забруднення у 20 зразках ґрунту. Показник невідповідності становив 7,2 %. Бактеріальне забруднення було зафіксовано у пробах, відібраних в зоні впливу сміттєзвалищ та в зоні пляжів.

На паразитологічними показниками (гельмінти) досліджено 1155 проб, у 11 випадках вони не відповідали діючим нормам – 0,95 %. Позитивні результати спостерігались у пробах, які були відібрані в осередках захворювання, на території дитячих закладів (майданчиків), в зоні пляжів та в зоні впливу сміттєзвалищ.

На радіологічні показники досліджено 84 зразка ґрунту – перевищень показників радіологічної безпеки не виявлено.

6.1.3. Деградація земель

Перехід до ринкових відносин, зміна форм власності вимагають нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Нині виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги щодо захисту ґрунтів від деградації, забезпечувати відтворення родючості наданих йому в оренду й приватну власність земель.

Досвід показує, що в сільськогосподарських підприємствах, особливо останніми роками, порушуються землеробські технології господарювання – не дотримуються сівозміни, вносяться низькі норми органічних і мінеральних добрив, не виконується вапнування кислих ґрунтів. Все це призводить до недобору врожаю і зниження родючості ґрунтів, погіршення екологічної ситуації в цілому.

Під деградацією ґрунтів слід розуміти погіршення властивостей, родючості і якості ґрунту, яке обумовлено зміною умов ґрунтоутворення внаслідок впливу природних або антропогенних чинників. У більш широкому розумінні поняття «деградація ґрунтів» охоплює як погіршення основних якісних показників родючості без помітних ознак руйнування або зникнення генетичних особливостей ґрунтів, так і фізичне руйнування ґрунтових горизонтів аж до втрати ґрунтом не лише своїх функцій як середовища існування, а й повного його фізичного зникнення. Це негативне явище супроводжується зменшенням вмісту гумусу, руйнуванням структури та зниженням родючості ґрунтів. Деградація ґрунтів, а нерідко і повне їх виключення із сільськогосподарського використання, відбувається внаслідок процесів водної та вітрової ерозії, дегуміфікації, декальцинації, переущільнення сільськогосподарською технікою, нераціональної експлуатації

зрошувальних систем, яка призводить до підтоплення і заболочування, вторинного засолення й осолонцювання ґрунтів, через порушення агротехніки, заростання бур'янами та чагарниками, незбалансоване застосування мінеральних добрив, забруднення токсичними речовинами, радіонуклідами, нерегульоване випасання худоби.

Найбільш поширеними видами деградації є водна ерозія – 56 %, вітрова ерозія – 28 %, хімічна – 12 %, фізична деградація – 4 %. З усіх видів деградації, якщо оцінювати їх у світових масштабах, найбільш поширеною і шкідливою є ерозія ґрунтів. Вітрова ерозія поширена переважно у північній частині області та спричиняє знищення продуктивності земельних ресурсів і деградації агроландшафтів. Основними чинниками, які впливають на процеси ерозії земель на території області є сільське господарство, промисловість та транспорт. Крім того, зростають площі середньо і сильно змитих ґрунтів, тобто слабозмиті переходять у категорію середньозмитих, а середньозмиті – в категорію сильнозмитих. Внаслідок ерозії ґрунтів вимиваються орні землі, луки, замулюються водойми.

У 2024 році Рівненським офісом водних ресурсів у Рівненській області проводились дослідження факторів, що впливають на родючість ґрунтів та їх водно-фізичні властивості, зокрема визначалась кислотність ґрунтів на осушувальних землях з інтенсивним сільськогосподарським використанням та землях з природньо низькими показниками родючості.

Таблиця 6.3. Розподіл осушуваних земель області за ступенем кислотності ґрунтів за матеріалам зйомки 2024 року

№ з/п	Район	Площа кислотної зйомки, га	Ступінь кислотності, га					
			лужні	нейтральні	всього	кислі		
						у тому числі		
						слабо кислі	середньо кислі	сильно кислі
1	Рівненський район							
	- Березнівський	2760	–	870	1890	720	810	360
	- Костопільський	3210	660	780	1770	600	840	330
2	Вараський район							
	- Володимирецький	1740	270	420	1050	270	270	510
	- Зарічненський	2280	330	810	1140	330	390	420
3	Сарненський район							
	- Сарненський	4920	810	2040	2070	360	960	750
	- Рокитнівський	3870	480	1440	1950	720	540	690
	- Дубровицький	5400	720	2430	2250	870	720	660
4	Дубенський район	930	780	150	–	–	–	–
	Всього в області	30410	9300	9310	11800	4520	5760	1520

Визначення кислотності ґрунтів у 2024 році проводилось на землях з інтенсивним сільськогосподарським використанням та землях з природньо низькими показниками родючості. Значна частина кислих ґрунтів, пропорційно загальній площі зйомки, як і в минулі роки, спостерігається у Вараському (Володимирецькому та Зарічненському), Сарненському (Дубровицькому, Сарненському та Рокитнівському), а також Рівненському (Березнівському, Костопільському) районах. Відповідно 60, 42, 50, 42, 50, та 68 і 55%. В останні роки площі з кислими ґрунтами залишаються досить високими. Зростання площ відбувається за рахунок істотного збільшення слабо кислих і середньо кислих ґрунтів.

Причинами зростання цих площ є техногенне забруднення ґрунтів, використання фізіологічно кислих мінеральних добрив, зменшення внесення органічних добрив, тривале нехтування заходами хімічної меліорації, що в свою

чергу сприяє декальцинації ґрунтів, трансформації слабо кислих ґрунтів в середньо і сильно кислі. Зростання цих площ зайвий раз підтверджує невиконання сільгоспвиробниками заходів по вапнуванню ґрунтів та корегуванні сівозмін. За матеріалами кислотної зйомки 2024 року станом на 01.01.2025 року проведення хімічної меліорації потребують середньо та сильнокислі ґрунти загальною площею 8250 га сільськогосподарських угідь.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Антропогенне навантаження на навколишнє природне середовище протягом багатьох десятиріч спричинило значну техногенну ураженість агросфери. Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси області є сільське господарство, промисловість та транспорт.

Найбільшу загрозу становлять явища, які спостерігаються в ґрунтовому покриві, де внаслідок ерозії, відкритих розробок корисних копалин та будівельної сировини, забруднення хімічними речовинами і промисловими викидами, неправильної агротехніки деградовано й виведено з використання значні площі продуктивних земель.

В результаті інтенсивного землеробства сільськогосподарське освоєння території області становить 85,3 %, а розораність сільськогосподарських угідь – 77,8 %. За низької культури сільськогосподарського природокористування, недосконалості й відсутності спеціальної сільськогосподарської техніки, посилюються несприятливі процеси у ландшафтних комплексах. Це призводить до того, що природне середовище втрачає притаманні йому властивості до саморегуляції. Через частий обробіток землі розпилюється поверхня ґрунту, здійснюється його ущільнення колесами важких тракторів і комбайнів. Нормальна об'ємна маса структурного ґрунту становить 1,1-1,2 г/см³, а на багатьох полях до 1,6-1,7 г/см³, що значно перевищує критичні величини. У таких ґрунтах майже вдвоє зменшується загальна пористість, різко знижується водопроникна і водоутримуюча здатність, зменшується опірність ґрунту до ерозійних процесів.

Втрата ґрунтами грудкової структури у верхньому горизонті відбувається внаслідок постійного зменшення вмісту органічних речовин, механічного руйнування структури різноманітними знаряддями обробітку, а також під впливом опадів, вітру, перепаду температур.

Однією з причин втрати родючості є багаторазовий обробіток ґрунтів різними знаряддями за допомогою потужної і важкої техніки. Добрива, посівний матеріал, зерно і солома, коренеплоди і бульбоплоди завозяться причепами. Часто трапляється так, що автотранспорт, уникаючи розмитих доріг, їде полем, через посіви, утворюючи паралельні тимчасові дороги.

Глобальною проблемою сьогодні є постійне зменшення вмісту гумусу, який відіграє провідну роль у формуванні ґрунту, його цінних агрохімічних властивостей.

Територія Рівненщини пересікається трубопроводними, газовими та нафтовими магістралями. Недоліки у технології перекачування та стихійні витіки нафтопродуктів на поверхню землі спричиняють забруднення ґрунтів. Зокрема, ситуація на пункті перекачки нафтопроводу «Дружба» в районі смт Смига Дубенського району, де протягом багатьох років формуються ареали забруднення ґрунтів продуктами нафто транспортування. Високий вміст нафтопродуктів спостерігається в ґрунтах на узбіччях автошляхів та на ділянках, прилеглих до залізничних полотен.

Найбільш негативно впливає на земельні ресурси гірничодобувна галузь промисловості. Під час гірничодобувних робіт змінюються природні ландшафти місцевості, порушується ґрунтово-рослинний покрив. Недостатню увагу приділяють здійсненню рекультивації земель на місці відпрацьованих відкритим способом родовищ корисних копалин, відновленню родючості й народногосподарської цінності порушених земель.

Одним із шляхів покращення ситуації в даній проблематиці є питання напрацювання схем зі збереженням природної родючості ґрунтів на етапах передпроектного планування з використання територій.

Інформація щодо порушених земель та їх рекультивації наведені в табл. 6.4.

Таблиця 6.4. Порушення та рекультивація земель

Землі	2020	2021	2022	2023	2024
Порушені, тис. га	-	-	-	-	-
% до загальної площі території	-	-	-	-	-
Відпрацьовані, тис. га	-	-	-	-	-
% до загальної площі території	-	-	-	-	-
Рекультивовані, тис. га	-	-	-	-	-
% до загальної площі території	-	-	-	-	-
Перебувають у стадії рекультивації, тис.га	-	0,0167	0,0167	0,0167	0,0167
% до загальної площі території	-	0,0008	0,0008	0,0008	0,0008

6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель

Згідно Регіональної програми розвитку земельних відносин у області на 2023-2025 роки, затвердженої розпорядженням голови Рівненської облдержадміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 31 січня 2023 року № 35, за кошти обласного бюджету, що надходять у порядку відшкодування втрат лісгосподарського виробництва, у 2024 році проведено державну інвентаризацію земельних ділянок державної власності для розміщення та експлуатації будівель і споруд автомобільного транспорту та дорожнього господарства (дороги місцевого значення) на загальну площу 1507,5668 га на суму 166,4 тис. грн.

Згідно Плану заходів із захисту від шкідливої дії вод на 2024 рік, за бюджетною програмою по КПКВК 2707070 «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, в тому числі в басейні р.Тиса у Закарпатській області», затвердженого наказом Держводагенства від 03.04.2024 №59 (зі змінами), у 2024 році здійснено виконання будівельних робіт на об'єкті «Захист від шкідливої дії талих та зливових вод жителів с.Ниви-Золочівські Демидівського району (нове будівництво)» загальною вартістю 6176,385 тис. грн.

7.НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

В області обліковується 400 родовищ з 18 видів різноманітних корисних копалин, з яких 130 експлуатується.

Стан і використання мінерально-сировинних ресурсів області приведено нижче в табл. 7.1

Таблиця 7.1. Мінерально-сировинна база області

№ п/п	Види корисних копалин	Загальна кількість родовищ		Од. виміру	Видобуто за рік	Балансові запаси кінець року
		всього	розробляються			
КОПАЛИНИ ГОРЮЧІ КОРИСНІ						
Тверді корисні копалини						
	Торф	112	11	тис. т	266,46	120853* 6545
НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ						
Гірничо хімічні корисні копалини						
2.	Сапропель	37	0	тис. т	-	7655
3.	Агрохімічна сировина (фосфорити руда) фосфорит (P ₂ O ₅)	1	1	тис. т тис. т	- -	3533,45 243,55
4.	Сировина для вапнування ґрунтів	3	2	тис. т	-	1948
Гірничорудні корисні копалини						
5.	Бурштин	8 (19) розвід.	5	кг	24590	39235** 385392,4
6.	Пегматит	3	0	тис. т	-	342,35
7.	Каолін	2	1	тис. т	-	5098,7
Будівельні корисні копалини						
8.	Цементна сировина	3	1	тис. т	1203,3	352479,3
9.	Пісок скляний	3	1	тис. т	26,11	3117,9
10.	Сировина для мінвати (базальт)	4	2	тис. т	17,88	423300,4
11.	Камінь облицювальний (граніт, габро, діабаз, базальт)	8	6	тис. м3	10,2	11459,9
12.	Камінь будівельний (граніт, габро, діорит, базальт)	48	28	тис. м3	3387,14	832816,3
13.	Пісок будівельний	33	14	тис. м3	565,35	73894,3
14.	Цегельна сировина	53	10	тис. м3	87,58	46426,6
15.	Карбонатна сировина для вапна	2	1	тис. т	-	1092
16.	Крейда будівельна	4	1	тис. т	117,1	28732,9
ПІДЗЕМНІ ВОДИ						
17.	Води питні і технічні	49	30	тис.м3/ добу	60,57	454
18.	Мінеральні підземні води	8	7	м3/добу	60,26	1790
	Разом:	400 (19)	130		-	

Примітка: 120853* - в чисельнику промислові запаси , в знаменнику - категорії С₂
6545

39235** - в чисельнику промислові запаси С₁, в знаменнику – - категорії С₂
385392,38

Мінерально-сировинна база області на 28%. складається з твердих корисних копалин паливно-енергетичного напрямку – торфу; на 39,5% – із сировини для виробництва будівельних матеріалів; 14,4% – це питні, технічні та мінеральні підземні води, 7% - гірничорудні та 10,3% – гірничо-хімічні корисні копалини. Стан і використання мінерально-сировинних ресурсів області наведено таблиці 7.1.

Основні родовища торфу Рівненщини пов'язані з низинними болотами і зосереджені у північній частині області, де за запасами виділяються родовища Морочне, Дубняки, Кремінне. Значні торфові масиви знаходяться у басейні

р. Веселуха (Радно, Коза-Березіна), на Случ-Горинському межиріччі (Чемерне), у басейні р.Ствиги (Вілія, Стеризівка). Потужність торфу в окремих родовищах Рівненського Полісся сягає 7-8 м. Дещо менші за масштабами і запасами торфу родовища Малого Полісся (Верба, Майдан у Дубенському районі). Торф використовується як паливо для комунальних потреб та, частково, як добриво для сільського господарства.

В 2023 році видобуток торфу здійснювали 4 підприємства з 10, які володіють спецдозволами на видобування торфу на родовищах, зокрема: ТОВ «Торф Ленд Україна» на родовищах Морочно-1 та Морочно-2, ТОВ «Рівнеенергоальянс» - родовищі Вілія, ТОВ «Ленд Гроу» - родовищі Старники та ВКФ «Несподіваний шанс» - Кутянка-Вілія; два перших з них в обмеженій кількості, у зв'язку з розташуванням родовищ в безпосередній близькості до кордону з Білорусією.

На Рівненщині обліковуються 37 родовищ сапропелю із запасами 7,65 млн. тонн, які зосереджені в північних районах області. Сапропель – цінний природний, екологічно чистий планктонний біостимулятор, який тисячоліттями формувався на дні прісних водойм (озер) з рештків планктонних і бентосових організмів в процесі бактеріальних перетворень при недостатчі кисню. Основна сфера використання сапропелю: добрива, мінерально-вітамінні добавки для харчування птиці, ВРХ, лікувальні грязі. Жодне з родовищ не розробляється.

У Рівненському районі, в межах Здолбунівського вузла виявлено і оцінено шість ділянок з неглибоким (до 20 м) заляганням покладів зернистих фосфоритів із сумарними запасами 81,1 млн. тонн руди або 4,9 млн. тонн P_2O_5 . Розвідане Милятинське родовище зернистих фосфоритів експлуатується ПрАТ «Західноукраїнська гірнична компанія», фосфорити якого є унікальним комплексним добривом і меліорантом одночасно, що відновлюють родючість ґрунтів і покращують якість врожаїв. Однак, тривалий час родовище не розробляється.

Рівненщина володіє унікальною сировинною базою таких корисних копалин як базальт і бурштин, видобуток яких здійснюється в області і складає: базальтів – 100 %, бурштину – до 80 % від загального видобутку в Україні.

Єдиним постачальником базальтової сировини (щебінь, крихта) для виробництва мінеральної вати та волокон і виготовлення на їх основі широкого асортименту ефективних теплоізоляційних виробів на підприємствах України, являється ПрАТ «Івано-Долинський спецкар'єр», яке розробляє однойменне родовище базальтів. Проте, розвиток такого виробництва в області відсутній.

Станом на 01.01.2024 року Державним балансом обліковуються вісім родовищ бурштину, з яких 5 експлуатуються: Золоте, Клесівське (ділянки: Пугач, Федорівська), Томашгородське у Сарненському, Володимирець Східний та Каноничі у Вараському районах.

Видобуток бурштину на родовищах здійснювали чотири підприємства: ТОВ «Технобуд» на Федорівській ділянці та ТОВ «Будтранс Логістик» на ділянці Пугач Клесівського родовища; ТОВ «Центр «Сонячне ремесло» на родовищі Володимирець Східний та ТОВ «Інклюз-8» на родовищі Каноничі. Загальний видобуток бурштину склав 14,8 тони. Крім того, на 19 бурштиноносних ділянках проводилися розвідувальні роботи, у тому числі дослідно-промисловий видобуток бурштину, який склав 9,8 тонни.

Пошуковими роботами визначений крупний Рівненсько-Волинський міднорудний район загальною площею 98 км², який охоплює частину Рівненської області, де знаходиться Рафалівський міднорудний вузол. За прогнозною оцінкою

району, в його надрах зосереджено до 25 млн тонн самородної міді, а в окремих вузлах – до 4-5 млн тонн. Через відсутність фінансування, геологорозвідувальні роботи в межах Рафалівського вузла припинені.

Будівельна індустрія області спирається, в основному, на власну сировинну базу, головними напрямками якої є розробка родовищ крейди, цементної та цегельної сировини, каменю будівельного і облицювального, піску будівельного.

На території області налічується понад 150 родовищ різноманітних корисних копалин, які застосовуються у будівництві, з них більше 60 розробляється.

Видобуток будівельної сировини останніми роками значно зріс, зокрема: будівельного каменю на 147 %, піску – 107 %, цегельної сировини – 173 % та крейди будівельної – 308 %.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Рівненська область в геоструктурному відношенні розташована в межах Волино-Подільського артезіанського басейну та, частково, у області тріщинних вод Українського щита (східна частина Сарненського району).

Основні водоносні горизонти підземних питних і технічних вод приурочені до верхньокрейдяних відкладів, силурійських вапняків та пісковиків, верхньопротерозойських пісковиків та тріщинної зони кристалічних порід докембрію.

Рівненщина має значні ресурси підземних прісних вод. У розрахунку на одну людину цей показник у 2,5 рази перевищує середній показник в Україні.

Серед інших ресурсів, що можуть доповнювати економічну базу Рівненщини, значне місце належить мінеральним водам. Бальнеологічні властивості вод і малозатратність їх видобутку – основи розвитку перспективної галузі. Найбільш перспективними мінеральними водами є хлоридно-натрієві питні води миргородського типу, що мають найбільше поширення в області. Вони тяжіють переважно до вулканогенно-теригенних порід венду і палеозою, і залягають на глибинах від 70-80 до 750 м. Запаси цих вод розвідані в селах Малий Мидськ Костопільського району, Жобрин, і Олександрія Рівненського району, селищі Степань Сарненського району та містах Березне і Острог.

На 6 родовищах: Жобринське (ділянка Жобринська та Водограйна), Маломидське, Острозьке, Острозьке-1 та Степанське здійснюється видобуток та промисловий розлив мінеральних лікувально-столових вод в скляний посуд і поліетиленову тару для внутрішнього застосування.

Радонові мінеральні води зустрічаються поблизу сіл Вири Сарненського та Маринин Березнівського районів.

Основні висновки стосовно трансформації підземних вод області:

глибокозалягаючі (артезіанські води), які використовуються для централізованого водопостачання, не несуть якісних змін і, в основному, відповідають санітарним нормам питних вод;

постчорнобильське забруднення радіонуклідами не встановлено;

перші від поверхні ґрунтові води значно трансформовані, і в них проходять негативні якісні зміни хімічного складу.

В регіональному плані відзначаються зміни хімічного складу підземних вод на територіях з низьким залісненням, відносно високим техногенним навантаженням, підвищеним внесенням мінеральних добрив, що обумовлює певні проблеми самоочищення ґрунтових вод.

Значними джерелами забруднення підземних вод є промислові підприємства і, головним чином, їх стічні води, що акумулюються в ставках накопичувачах, відстійниках на полях фільтрації, очисних спорудах, з яких вони потрапляють у ґрунтові води та надходять у більш глибокі водоносні горизонти.

Підвищену небезпеку являють собою невпорядковані склади отрутохімікатів і паливно-мастильних матеріалів, сміттєзвалища, населені пункти, які не мають каналізаційних мереж.

Потенційними джерелами забруднення підземних вод є занедбані свердловини або свердловини, що вийшли з ладу і підлягають санітарно-технічному тампонажу, свердловини без впорядкованих зон санітарно-технічного режиму, особливо коли вони розміщені безпосередньо біля джерел забруднення і не мають постійної герметизації.

Під постійним контролем знаходяться джерела забруднення питних вод в межах депресійної зони, що утворилися в районі дії Горбаківського водозабору, який є найбільшим джерелом водопостачання м. Рівне і частини населених пунктів Гощанського та Рівненського районів. За результатами досліджень на карту нанесена територія впливу експлуатації основного водоносного горизонту на мезокайнозойський водоносний комплекс.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

На території Рівненської області мають розвиток екзогенні геологічні процеси (ЕГП) природно-історичного походження, серед яких найбільш інтенсивно проявляються карст, підтоплення, заболочування, бокова та яружна ерозії.

Рівненська комплексна геологічна партія ДП «Українська геологічна компанія» виконує моніторинг екзогенних геологічних процесів на території області. У зв'язку з війною з російською федерацією відсутнє державне фінансування на виконання геологічних робіт і вони у 2022-2024 роках не проводяться. Інформація про динаміку екзогенних геологічних процесів у 2024 році в області відсутня.

7.3. Погоджувальна діяльність у сфері використання надр

До департаменту екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації не надходили документи від суб'єктів господарювання

Під особливим контролем обласної державної адміністрації перебуває питання розгляду матеріалів щодо надання в користування земельних ділянок для видобування бурштину.

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Здійснення державного контролю за геологічним вивченням та раціональним і ефективним використанням надр проводиться Державною службою геології та надр України.

7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр

Враховуючи, що перед Україною стоять завдання стосовно виведення економіки держави з кризової ситуації та формування належного рівня економічної безпеки держави у довгостроковій перспективі, перед Державною службою геології та надр України як центральним органом виконавчої влади у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр постає задача забезпечення постійного нарощування запасів корисних копалин, що потребує щорічного зростання обсягів геологорозвідувальних робіт більше, ніж у 2 рази, проти сьогоденного їх рівня.

Проблема розвитку мінерально-сировинної бази України як матеріальної основи зростання національної економіки потребує зваженого системного підходу, оптимальним варіантом якого є збалансоване використання ресурсів держави і приватного бізнесу та запровадження інноваційно-інвестиційного механізму надрокористування. Це дасть змогу підвищити ефективність засобів впливу з боку держави на розвиток геологічної галузі, забезпечити впровадження сучасних ефективних форм господарювання, створити додаткові робочі місця на підприємствах мінерально-сировинного комплексу та збільшити його внесок у розвиток національної економіки, зменшити її залежність від імпорту окремих видів мінеральної сировини та зміцнити експортний потенціал.

Враховуючи наведене, центральний орган виконавчої влади у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр (Держгеонадра) надає надра у користування шляхом видачі спеціальних дозволів на користування надрами із встановленням умов користування надрами, визначених центральними органами виконавчої влади, відповідальними за формування та реалізацію державної політики у сферах охорони навколишнього природного середовища, водних ресурсів, та органами місцевого самоврядування.

Поряд з цим на Держгеонадра, як на уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері надрокористування, покладено завдання щодо здійснення державного геологічного контролю за геологічним вивченням та використанням надр, зокрема в частині виконання надрокористувачами вимог законодавства про надрокористування та особливих умов спеціальних дозволів на користування надрами.

Таким чином Держгеонадра реалізують державну політику щодо контролю за використанням суб'єктами господарювання стратегічного ресурсу, який належить народу України.

Разом із тим, як показав досвід радикального обмеження перевірок у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, це мало негативні наслідки як для суспільства, так і для держави.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Питання поводження з відходами є дуже актуальною, адже Україна посідає одне з чільних місць у світі за масштабом, гостротою та складністю проблеми відходів. Військова агресія російської федерації дуже вплинула та змінила регіони України, багато наших співвітчизників змушені були залишити свої домівки, що спричинило в більшості областей зміну навантаження на критичну інфраструктуру. Не стала винятком сфера поводження з відходами, яка зазнає впливу через руйнування інфраструктури, прибуття внутрішньо переміщених осіб, спад економічної активності. Відсутність ефективної системи поводження з відходами на рівні регіону зумовлює накопичення їх значної кількості у місцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкілля, забруднення його основних компонентів: земельних, водних та атмосферних ресурсів, погіршення умов проживання населення області.

На сьогодні надзвичайно важливі нововведення та реформи у сфері управління з відходами, тому Верховною Радою України прийнято новий рамковий Закон «Про управління відходами», який набув чинності з 9 липня 2023 року. Цей Закон регулює відносини, пов'язані із запобіганням утворенню та з управлінням відходами, що утворюються в Україні, а також з управлінням відходами, що перевозяться через територію України, вивозяться за її межі та ввозяться в Україну з метою відновлення, у тому числі рециклінгу. Також законом передбачено розробку Регіональних та місцевих планів управління відходами.

З метою реалізації Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820, виконання Національного плану управління відходами до 2033 року в Рівненській області завершено роботу над проєктом Регіонального плану управління відходами у Рівненській області до 2033 року (далі – Регіональний план). Реалізація та виконання плану заходів передбачених Регіональним планом забезпечить ефективне функціонування системи управління відходами на інноваційних засадах, а також впровадження стратегічного планування спрямованого на реформування та удосконалення системи управління відходами.

Відповідно до державного статистичного спостереження № 1 - відходи «Поводження з відходами» обсяг накопичення небезпечних промислових відходів та промислових відходів, що не є небезпечними станом на 01.01.2025 року становить 191,696 тис. т, у тому небезпечні відходи – 0,373 тис. т, відходи, що не є небезпечними – 191,322 тис. т (табл. 8.1).

Таблиця 8.1. Накопичення відходів (станом на 01.01.2025 року)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням відходів	од	349
2	Накопичено відходів, усього	т	191696,015
3	Небезпечні відходи	т	373,422
4	Відходи, що не є небезпечними	т	191322,593

Примітка: *Відповідно до частини третьої статті 7 та пункту 2 частини першої статті 19 Закону України «Про управління відходами» постановою Кабінету Міністрів України від 20.10.2023 № 1102 затверджено Порядок класифікації відходів та Національний перелік відходів, відповідно до якого відходи поділяються на два класи: 1) небезпечні відходи; 2) відходи, що не є небезпечними.

Таблиця 8.2. Рух безпечних і небезпечних відходів у 2024 році, т

Назва відходів	Кількість підприємств, охоплених спостереженням, од	Наявність відходів на 01.01.2024 у тимчасовому зберіганні, т	Прибуло відходів протягом 2024, т	Вибуло відходів протягом 2024, т	Наявність відходів на 01.01.2025 у тимчасовому зберіганні, т		
					т	у % до 01.01.2024	розподіл, %
Небезпечні відходи	172	282,685	1636,268	1545,531	373,422	-	0,2
Відходи, що не є небезпечними	336	188648,948	637464,606	634790,961	191322,593	-	99,8
Відходи, усього:	349	188931,633	639100,874	636336,49	191696,015	1040,0	100

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

У 2024 році в області утворилось разом з відходами, одержаними зі сторони, 552,6 тис. т відходів, з них відновлено – 11,3 тис. т, спалено – 74,6 тис. т. Основні показники поведження з відходами наведено в табл. 8.3.

Таблиця 8.3. Основні показники поведження з відходами у 2022 -2024 роках (тис. т)

№ з/п	Показники	2022	2023	2024
1	Утворено	569,4	487,9	552,6
2	Отримано зі сторони	176,8	197,5	216,8
3	Імпортовано	0,0	0,0	0,0
4	Утилізовано (перероблено)	17,6	37,5	11,3
5	Спалено	51,5	56,3	74,6
6	Передано іншим підприємствам	234,9	241,8	202,7
7	Експортовано	-	-	-
8	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	178,1	199,6	271,3
9	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	0,0	0,0	0,0
10	Вилучено з інших причин, включаючи уточнення класу небезпеки	0,0	0,0	0,0
11	Наявність на кінець року у тимчасовому зберіганні	2908,9	1842,8	191,7
12	Утворення відходів I-IV класів небезпеки у розрахунку на 1 км ² , т	28,4	24,3	27,6
13	Утворення відходів I-IV класів небезпеки у розрахунку на 1 особу, кг	498,7	427,3	483,9

Підприємства – основні утворювачі відходів наведені у табл. 8.4.

Таблиця 8.4. Підприємства - основні утворювачі відходів

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Наявність відходів на початок року, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2023, т	Наявність відходів на кінець року, т
1	2	3	4	5	6	7
1	ПрАТ «РІВНЕАЗОТ»	13 02 08* Інші моторні, індустриальні та мастильні оливи	Небезпечні	0	12,500	0
		16 06 01* Батареї та акумулятори свинцеві	Небезпечні	0	1,380	0
		16 08 02* Відпрацьовані каталізатори, що містять небезпечні перехідні метали або небезпечні сполуки перехідних металів	Небезпечні	0	77,620	0
		19 08 05 Шлами від оброблення міських стічних вод	Відходи, що не є небезпечними	0	991,520	0
2	ТзОВ «Кроноспан Рівне»	13 02 08* Інші моторні, індустриальні та мастильні оливи	Небезпечні	0	15,460	0
		17 04 05 Метали (включаючи їх сплави/чавун та сталь)	Відходи, що не є небезпечними	0	702,499	0
3	ПрАТ «Дубномолоко»	13 02 06* Синтетичні та моторні	Небезпечні	0	0,015	0

		мастила, трансмісійні та мастильні оливи				
--	--	---	--	--	--	--

Продовження таблиці 8.4

1	2	3	4	5	6	7
4	ТзОВ «Завод металевих виробів»	11 01 05* Травильні кислоти	Небезпечні	0	62,500	62,500
5	ТзОВ «Клесівський кар'єр нерудних копалин «ТЕХНОБУД»	16 06 01* Свинцеві батареї та акумулятори	Небезпечні	0	3,354	0
		13 02 08* Інші моторні, індустриальні та мастильні оливи	Небезпечні	0,607	9,406	9,379
		16 03 03* Неорганічні відходи що містять небезпечні речовини	Небезпечні	0	1,000	0
		13 08 99* Відходи нафтопродуктів інші, не визначені в інших підгрупах цієї групи	Небезпечні	0	1,058	0
6	ТзОВ «Вирівський кар'єр»	13 02 08* Інші моторні, індустриальні та мастильні оливи	Небезпечні	0	6,651	0
		16 06 01* Свинцеві батареї та акумулятори	Небезпечні	0	0,075	0
7	ТзОВ «ОДЕК» Україна	03 01 05 Тирса, стружка, обрізки, деревина, ДСП і шпон	Відходи, що не є небезпечними	7196,499	175335,988	4564,092
8	ТзОВ «Свиспан Лімітед»	16 06 01* Свинцеві батареї та акумулятори	Небезпечні	0,536	0,200	0,736
		13 02 06* Синтетичні та моторні мастила, трансмісійні та мастильні оливи	Небезпечні	1,550	1,700	3,250
		15 02 02* Абсорбенти, фільтрувальні матеріали (включаючи оливні фільтри інакше не визначені), обтиральне ганчір'я та захисний одяг, забруднений небезпечними речовинами	Небезпечні	0,200	1,002	0,445

До обласного реєстру місць видалення відходів Рівненської області станом на 01.01.2025 року внесено 22 сміттєзвалища для промислових відходів загальною площею 242,24 га.

Серед основних екологічних проблем, пов'язаних з утворенням та розміщенням небезпечних відходів, слід виділити такі:

1. У відвалі ПрАТ «Рівнеазот» на площі 58 га заскладовано 15,4 млн. т фосфогіпс - дигідрату;

2. У відвалі ТОВ «Волинь-шифер» на площі 2,5 га заскладовано 116.455 тис. т азбестоцементних відходів.

3. З метою отримання повних та достовірних даних щодо місць та обсягів накопичення непридатних до застосування та заборонених до використання пестицидів, моніторингу ситуації щодо стану їх зберігання, оцінки ризиків для здоров'я людей та навколишнього природного середовища та виконання доручення заступника голови обласної державної адміністрації від 20.06.2022 №дор.62/01-61/22 щодо інвентаризації місць накопичення непридатних до застосування та заборонених до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту

рослин (далі – ХЗЗР), в області у серпні 2022 року проведено інвентаризацію місць накопичення заборонених і непридатних до використання ХЗЗР. За результатами робіт районних інвентаризаційних комісій, залишок непридатних пестицидів на території області становив 46,515 т.

Протягом 2023 року проведено роботи з вивезення непридатних пестицидів, які зберігались на території Здолбунівської міської ради Рівненського району (с. Ільпінь та с. Глинськ) загальною масою 5,77 т, а також на території Дубровицької міської ради Сарненського району (м. Дубровиця та с. Трипутня) загальною масою 2,057 т. Роботи з перевезення та видалення вказаних непридатних ХЗЗР проведено ТОВ «ЕКО НОВА» за кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

Станом на 01.01.2025 на території Рівненської області залишається 21 місце зберігання заборонених до застосування і непридатних до використання ХЗЗР загальною вагою 38,688 т: на території Рівненського району 15 місць (загальна вага 32,188 т), Дубенського району 4 місця (загальна вага 4,5 т), Сарненського району 2 місця (загальна вага 2 т).

Інформація про поводження з непридатними пестицидами наведено в табл.8.5.

Таблиця 8.5. Поводження з непридатними пестицидами

№ з/п	Назва одиниці адміністративно – територіального устрою області (територіальна громада)	Кількість на початок 2024 р., т	Утворено(виявлено) впродовж року, т	Знешкоджено впродовж року, т	Кількість на кінець 2024 р., т
1	2	3	4	5	6
Рівненський район					
1	Березнівська міська територіальна громада	3,425			3,425
	с.Яцьковичі	1,1			1,1
	с.Грушівка	2,325			2,325
2	Соснівська селищна територіальна громада	0,92			0,92
	с.Маринин	0,92			0,92
3	Мізоцька селищна територіальна громада	3,3			3,3
	с.Спасів	0,8			0,8
	с.Дармань Перша	0,4			0,4
	с.Дармань Друга	0,5			0,5
	с.Суйми (с.Півче)	0,5			0,5
	с.Мала Мощаниця	1,1			1,1
4	Здовбицька сільська територіальна громада	1,4			1,4
	с.Миротин	1,4			1,4
5	Великомежиріцька сільська територіальна громада	1,5			1,5
	с.Світанок	1,5			1,5
6	Острозька міська територіальна громада	1,367			1,367
	с.Верхів	1,367			1,367
7	Рівненська міська територіальна громада	8,2			8,2
	ТДВ «Плодородсадник» м. Рівне, вул.Січових Стрільців, 24	8,2			8,2
8	Великоомелянська сільська територіальна громада	7,361			7,361
	с. Велика Омеляна	7,361			7,361
9	Дядьковицька сільська територіальна громада	4,326			4,326
	с. Кривичі	4,326			4,326
10	Зорянська сільська територіальна громада	0,389			0,389
	с.Зоря	0,389			0,389
Дубенський район					
11	Острожецька сільська	0,3			0,3

	територіальна громада				
	с. Малин	0,3			0,3

Продовження таблиці 8.5

1	2	3	4	5	6
12	Тараканівська сільська територіальна громада	2,7			2,7
	с. Рачин	2,7			2,7
13	Привіленьська сільська територіальна громада	1			1
	с. Привільне	1			1
14	Радивилівська міська територіальна громада	0,5			0,5
	с. Дружба	0,5			0,5
Сарненський район					
15	Рокитнівська селищна територіальна громада	2			2
	с.Карпилівка	1			1
	с.Борове СГПП «Промінь»	1			1
	Всього	38,688			38,688

В 2024 році на території області аварій під час поводження з небезпечними хімічними речовинами, пестицидами, небезпечними відходами, продуктами біотехнологій не виникало.

Основним способом видалення побутових відходів на сьогодні в області – є їх захоронення на полігонах і сміттєзвалищах. Складування відходів проводиться за схемою: розрівнювання, ущільнення, ізоляція ґрунтом.

Разом з тим, органи місцевого самоврядування та виконавчої влади визначаються з методами та засобами роздільного збирання компонентів твердих побутових відходів з урахуванням їх морфологічного складу, річного обсягу утворення, потреб у вторинних енергетичних та матеріальних ресурсах, органічних добривах, наявності підприємств, які можуть переробляти окремі компоненти твердих побутових відходів та інших економічних факторів.

Роздільне збирання побутових відходів контейнерним методом запроваджено у 175 населених пунктах області. В основному компоненти побутових відходів, які збираються окремо – це ПЕТ пляшка та інші вироби з поліетилену, скло, папір.

Для забезпечення впровадження роздільного збирання побутових відходів, придбання відповідного обладнання та впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами необхідні додаткові джерела і збільшення обсягів фінансування, а також підтримка з боку держави та інвесторів.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) в області наведена в табл. 8.6.

Таблиця 8.6. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) твердих побутових відходів відповідно до обласного реєстру місць видалення відходів

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
1	2	3	4
Сміттєзвалища, полігони			
1.	Рівненська ТГ	1	21,15
2.	Дубенська ТГ	1	5,0
3.	Острозька ТГ	23	28,01
4.	Вараська ТГ	7	8,8354
5.	Березнівська ТГ	30	32,8
6.	Малинська ТГ	5	5,4
7.	Соснівська ТГ	5	4,2
8.	Володимирецька ТГ	11	10,2465
9.	Антонівська ТГ	2	1,6
10.	Кононицька ТГ	4	3,19

11	Полицька ТГ	2	1,6
12	Рафалівська ТГ	4	5,5
13	Бабинська ТГ	3	2,37
14	Бугринська ТГ	2	8,5

Продовження таблиці 8.6

1	2	3	4
15	Гощанська ТГ	17	12
16	Боремельська ОТГ	2	2,20
17	Демидівська ОТГ	5	6,0
18	Варковицька ТГ	3	3,8
19	Вербська ТГ	3	1,6
20	Мирогощанська ТГ	2	2,6
21	Привільненська ТГ	4	1,64
22	Повчанська ТГ	3	1,2
23	Тараканівська ОТГ	4	3,65
24	Семидубська ОТГ	4	3,2
25	Смизька ОТГ	3	3,4
26	Висоцька ТГ	3	5,0
27	Дубровицька ТГ	18	24,05
28	Миляцька ТГ	4	3,9
29	Зарічненська ТГ	14	15,7
30	Локницька ОТГ	8	7,9
31	Здолбунівська ТГ	3	6,3523
32	Здовбицька ТГ	2	1,2
33	Мізоцька ТГ	6	4,9
34	Корецька ТГ	19	25,4172
35	Великомежиріцька ТГ	7	5,52
36	Костопільська ТГ	18	23,55
37	Головинська ОТГ	8	5,7
38	Деражненська ОТГ	4	4,0
39	Малолубашівська ОТГ	7	21,9
40	Млинівська ТГ	7	5,2431
41	Бокіймівська ТГ	5	3,1
42	Острожецька ТГ	3	1,2
43	Підлозцівська ТГ	0	0
44	Ярославицька ТГ	2	0,7
45	Радивилівська ОТГ	4	5,80
46	Козинська ОТГ	5	2,48
47	Крупецька ОТГ	8	4,4
48	Білокриницька ТГ	0	0
49	Великоомелянська ТГ	2	1,1
50	Городоцька ТГ	6	6,98
51	Дядьковицька ОТГ	0	0
52	Зорянська ТГ	0	0
53	Клеванська ОТГ	3	5,5
54	Корнинська ОТГ	0	0
55	Олександрійська ОТГ	3	6,50
56	Шпанівська ОТГ	0	0
57	Рокитнівська ТГ	12	18,0
58	Березівська ТГ	3	3,56
59	Старосільська ОТГ	2	1,4
60	Сарненська ТГ	12	19,64
61	Вирівська ТГ	7	3,11
62	Клесівська ОТГ	3	3,8
63	Немовицька ОТГ	4	5,63
64	Степанська ОТГ	2	0,9
	Всього в області	364	435,5684
Заводи з оброблення побутових відходів			
-	-	-	-

За звітними даними у 2024 році в населених пунктах області утворилось 1489,52 тис.м³ побутових відходів, що становить 236,9 тис. тонн, з них:

- захоронено на полігонах, звалищах – 1443,2 тис. м³ (96,9 % від загального обсягу зібраних побутових відходів);
- відправлено на заготівельні пункти вторинної сировини – 45,6 тис. м³ (3,0 % від загального обсягу зібраних побутових відходів);
- відправлено на ділянки компостування – 0,72 тис.м³ (0,1% від загального обсягу зібраних побутових відходів).

Станом на 01.01.2025 в населених пунктах області обліковується 434 полігонів та звалищ побутових відходів, з них 364 – паспортизовані та внесені до Реєстру

місць видалення відходів у Рівненській області, з них діючі – 357 одиниць (2 полігони та 355 звалища побутових відходів). Закриті – 7 одиниць: полігон для складування побутових відходів ПрАТ «Рівнеазот», 2 звалища побутових відходів Вирівської територіальної громади Сарненського району, 2 звалища побутових відходів Городоцької, 1 звалище побутових відходів Великоомелянської та 1 звалище – Олександрійської територіальних громад Рівненського району.

П'ять полігонів (звалищ) побутових відходів (полігон м. Вараш, Дубенське міське сміттєзвалище, сміттєзвалище КП «Благоустрій громади» смт Млинів, сміттєзвалище за межами с. Михайлівка Крупецької сільської ради, сміттєзвалище Кам'яне-Случанської сільської ради) працюють в режимі перевантаження.

На об'єктах поводження з побутовими відходами від початку їх експлуатації захоронено 40,32 млн. м³ відходів та їх компонентів.

Динаміка використання відходів в області наведена у табл. 8.7.

Таблиця 8.7. Динаміка використання відходів за 2022–2024 роки

№ з/п	Показник	2022	2023	2024
1	Обсяги утворення відходів, тис.т	569,4	487,9	552,6
2	Обсяги використання відходів, тис.т	51,5	56,4	74,6
3	Рівень використання, %	9,04	11,56	13,49

Перелік підприємств, що здійснюють утилізацію відходів наданий в табл. 8.8.

Таблиця 8.8. Перелік підприємств, що здійснюють утилізацію відходів

№ з/п	Назва підприємства, адреса	Спеціалізація (види відходів, що утилізуються)	Потужність, т /рік	Утилізовано відходів за звітний рік, т
1	ПрАТ «РІВНЕАЗОТ» с. Городок, вул. Штейнгеля барона, 139А, Рівненського району	Утилізація - відпрацьованих емульсій та мастильно-охолоджувальних матеріалів (мастила зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням)	13,5 т/добу	12,5
2	Костопільська філія ДП «Укрветсанзавод» с.Лісопіль, Рівненського району	Перероблено м'ясовідходів для виробництва кісткової муки для потреб сільського господарства (трупні тварин, кістки тощо)	12000	1237,958
3	ТзОВ «Свиспан Лімітед» м. Костопіль, вул. Степанська, 9	Утилізація відходів деревообробки в котлоагрегатах	13840	1141,270
4	ТзОВ ОДЕК «Україна» смт Оржів, вул. Заводська, 9 Рівненського району	Утилізація відходів деревообробки в котлоагрегатах товариства	63500	16202,398
5	ТзОВ «Папірінвест» с. Моквин, Рівненського району	Переробка вторинної (паперової) сировини та випуск паперової продукції	4000	5064
6	ТзОВ «Костопільський фанерний завод» м. Костопіль, вул. Бурова, 9	Утилізація відходів деревообробки в котлоагрегатах товариства: - тирса деревини - обрізки деревини	12000	3786,536 2017,606

Серед підприємств, що здійснюють утилізацію відходів необхідно виділити:

Костопільська філія ДП «Укрветсанзавод» спеціалізується на виробництві кісткового борошна для потреб сільського господарства, сировиною для якого є відходи обвалування туш, кістки тощо. За 2024 рік перероблено 1237,958 т зазначених відходів.

Переробкою вторинної (паперової) сировини та випуском з неї паперової продукції в області займається ТзОВ «Папірінвест» с. Моквин Березнівського району. В 2024 році підприємством перероблено 5064 т макулатури.

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

Імпорту і експорту небезпечних відходів територією області в 2024 році не було.

8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

Основними принципами державної політики у сфері поводження з відходами є пріоритетний захист навколишнього природного середовища та здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обгрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів з метою забезпечення його сталого розвитку.

До основних напрямів державної політики щодо реалізації зазначених принципів належить:

- забезпечення повного збирання і своєчасного знешкодження та видалення відходів, а також дотримання правил екологічної безпеки при поводженні з ними;
- зведення до мінімуму утворення відходів та зменшення їх небезпечності;
- забезпечення комплексного використання матеріально-сировинних ресурсів;
- сприяння максимально можливій утилізації відходів шляхом прямого повторного чи альтернативного використання ресурсно-цінних відходів;
- забезпечення безпечного видалення відходів, шляхом розроблення відповідних технологій, екологічно безпечних методів та засобів поводження з відходами;
- організація контролю за місцями чи об'єктами розміщення відходів для запобігання шкідливому впливу їх на навколишнє природне середовище та здоров'я людини;
- здійснення комплексу науково-технічних та маркетингових досліджень для виявлення і визначення ресурсної цінності відходів з метою їх ефективного використання;
- забезпечення соціального захисту працівників, зайнятих у сфері поводження з відходами;
- створення умов для реалізації роздільного збирання побутових відходів шляхом запровадження соціально-економічних механізмів, спрямованих на заохочення утворювачів цих відходів до їх роздільного збирання;
- сприяння залученню недержавних інвестицій та інших позабюджетних джерел фінансування у сферу поводження з відходами.

Для досягнення вищезазначених принципів управління відходами 20.06.2022 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2320-IX «Про управління відходами» (далі – Закон), який набрав чинності 09.07.2023. Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні засади діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності з управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативному впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище.

З метою реалізації Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820, виконання Національного плану управління відходами до 2033 року в Рівненській області завершено роботу над проєктом Регіонального плану управління відходами у Рівненській області до 2033 року (далі – Регіональний план). Реалізація та виконання плану заходів передбачених Регіональним планом забезпечить ефективне функціонування системи управління відходами на інноваційних засадах, а також впровадження стратегічного планування спрямованого на реформування та удосконалення системи управління відходами.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Унікальні природні та кліматичні умови області, вразливість екосистем викликають необхідність запровадження заходів щодо техногенної та екологічної безпеки. Основними пріоритетами техногенної та екологічної безпеки у 2024 році були:

1. Очищення та берегоукріплювальні роботи на річках та водосховищах області. Територією області протікає 149 річок, загальною довжиною 3,95 тис. км, розташовані 12 водосховищ, загальна площа яких становить 2942,4 га з сумарним об'ємом води 45,319 млн. м³. У разі можливого прориву гребель водосховищ може бути затоплено близько 40 населених пунктів, в яких проживає 52 тис. осіб.

2. Реалізація заходів із запобігання наслідків шкідливої дії вод (паводків, повеней), а також підтоплення території. Понад 12 тис. км² території Рівненщини уражено процесами підтоплення (63,4 % від її загальної площі). В зони підтоплення можуть потрапити до 190 населених пунктів області та 2,5 тис. будинків.

3. Захист водних об'єктів від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками, реконструкція і капітальний ремонт діючих очисних споруд, будівництво нових очисних споруд у населених пунктах та на підприємствах, де вони відсутні або малопотужні.

4. Розробка і запровадження ефективного механізму збереження родовищ прісних і мінеральних вод, забезпечення населення якісною питною водою, особливо у сільських населених пунктах.

5. Забезпечення оптимальної лісистості в межах водозборів, заліснення непридатних до сільськогосподарського використання земель, відновлення верхньої межі лісу та зменшення навантаження на луки. Проведення заходів з метою послаблення дії природних несприятливих чинників (буревіїв) на екосистему лісових масивів.

6. Запровадження консервації змитої ріллі і ріллі на схилах більше 10 градусів шляхом залуження, виведення її із сільськогосподарського обігу та оздоровлення з метою запобігання розвитку ерозійних процесів, збереження і відтворення родючості змитих земель.

7. Проведення протипожежних заходів в місцях самозаймання торфовищ.

8. Утилізація залишків накопичених в області непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР) в кількості 38,688 т.

9. Вирішення проблем з утилізації накопичених промислових відходів на території підприємств ПрАТ «Рівнеазот» та філії «Волинь-цемент» ПАТ «Дікергофф цемент Україна».

10. Вирішення проблеми переробки та зберігання твердих побутових відходів, створення нових полігонів та сміттєзвалищ, облаштованих згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами, особливо у сільській місцевості; будівництво та введення в експлуатацію підприємств з переробки промислових та побутових відходів в найбільших містах області (Рівне та Вараш).

9.2. Об'єкти підвищеної небезпеки

На території області знаходиться 2 об'єкти, які є найбільшими забруднювачами довкілля. Перелік об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку наведений у табл. 9.1.

Таблиця 9.1. Перелік підприємств-найбільших забруднювачів довкілля

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1.	ПрАТ «Рівнеазот»	Виробництво мінеральних добрив	Колективна	Екологічно небезпечний об'єкт загальнодержавного значення
2.	Філія «Волинь-цемент» ПАТ «Дікергофф цемент Україна»	Виробництво цементу	Колективна	Екологічно небезпечний об'єкт загальнодержавного значення

На території Рівненської області знаходяться 102 об'єкти підвищеної небезпеки, та 8 хімічно-небезпечних об'єктів, які у своєму виробництві використовують різні хімічно-небезпечні речовини: хлор (4,95 т), аміак (1699 т), карбамідо- формальдегідний концентрат (849,5 т), сірчану (1 т) та азотну (6880 т) кислоти. У прогнозованих зонах можливого хімічного забруднення проживає близько 3,109 тис. осіб.

Відповідно до Класифікатора надзвичайних ситуацій в Україні протягом 2024 року в області зареєстровано 3 надзвичайні ситуації (у 2023 році – 3 надзвичайних ситуацій). Надзвичайні ситуації були техногенного (2 надзвичайні ситуації) та природного (1 надзвичайна ситуація) характеру.

Таблиця 9.2. Класифікація надзвичайних ситуацій області

Надзвичайні ситуації	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Всього, в тому числі:	3	6	8	3	3
Техногенного характеру	1	2	2	1	2
Природного характеру	2	3	6	2	1
Соціально-політичного характеру	-	1	-	-	-
в них загинуло осіб / з них дітей	516/0	1/0	28/0	-/-	17/4
постраждало осіб / з них дітей	40474/0	17/1	18/1	2/0	5/1
Виявлення застарілих боєприпасів	209	451	851	401	529

9.3. Радіаційна безпека

Найбільшу потенційну небезпеку для людини та навколишнього природного середовища при провадженні діяльності у сфері використання ядерної енергії несе використання радіоактивних матеріалів (ядерних матеріалів, радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних відходів).

Суб'єкти господарювання Рівненської області застосовують радіаційні технології та використовують джерела іонізуючого випромінювання (ДІВ) у різних галузях господарської діяльності. Разом з тим переважна кількість ДІВ використовується у медичній сфері з метою надання населенню послуг з профілактики, діагностики та лікування захворювань.

Провадження діяльності з використання ДІВ, які відносяться до радіоактивних матеріалів, пов'язана з певними ризиками настання негативних наслідків у разі втрати контролю за їх використанням та підлягає регулюючому контролю держави. Неналежне використання радіонуклідних ДІВ може призвести до негативного впливу на здоров'я людини шляхом незапланованого радіаційного опромінення або радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища. На території

Рівненської області діяльність з використання радіонуклідних ДІВ проваджується наступними суб'єктами господарювання:

- Філією «Відокремлений підрозділ «Рівненська атомна електрична станція» АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ»;
 - Комунальне підприємство «Рівненський обласний протипухлинний центр» Рівненської обласної ради;
 - ПрАТ «Рівнеазот»;
- Рівненською філією Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації»;
- ДП «Рівненський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації»;
 - ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»;
 - Аварійно-рятувальним загonom спеціального призначення ГУ ДЦНС України у Рівненській області.

Відповідно до ступеня ризику діяльності у сфері використання ядерної енергії переважна частка суб'єктів господарювання Рівненської області відноситься до незначного ступеня ризику.

До суб'єктів високого ступеня ризику діяльності у сфері використання ядерної енергії відноситься філія «Відокремлений підрозділ «Рівненська атомна електрична станція» АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ».

До суб'єктів середнього ступеня ризику діяльності у сфері використання ядерної енергії відноситься Комунальне підприємство «Рівненський обласний протипухлинний центр» Рівненської обласної ради.

За даними Державного реєстру джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення (Державний реєстр ДІВ) станом на 01.01.2025 року діяльність у сфері використання ядерної енергії – використання ДІВ на території Рівненської області здійснювали 148 суб'єкти господарювання різних форм власності. До регіональної бази даних Північно-західного регіону внесено реєстраційні дані щодо 438 одиниць ДІВ у вигляді пристроїв, що генерують іонізуюче випромінювання, та 216 одиниці закритих (радіонуклідних) ДІВ, якими володіють суб'єкти господарювання Рівненської області.

Провадження діяльності з використання ДІВ в Україні базується на дозвільному принципі та потребує обов'язкового отримання відповідного дозвільного документа – ліцензії на право провадження окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії. Проте діяльність з використання ДІВ, що відповідають критеріям, що затверджені постановою Кабінету міністрів України від 16.11.2011 року № 1174 «Про затвердження критеріїв, за якими діяльність з використання джерел іонізуючого випромінювання звільняється від ліцензування», не підлягає ліцензуванню.

Станом на 01.01.2025 року 72 суб'єкти господарювання Рівненської області проваджували діяльність у сфері використання ядерної енергії на підставі ліцензії на право провадження діяльності з використання ДІВ, виданих Державною інспекцією ядерного регулювання України.

Радіаційних аварій або інцидентів, пов'язаних з провадженням суб'єктами господарювання Рівненської області діяльності з використання радіоактивних матеріалів (радіонуклідних ДІВ), які б призвели до незапланованого радіаційного

опромінення населення або радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища, у 2024 році не зафіксовано.

9.3.1. Стан радіоактивного забруднення території області

Після Чорнобильської катастрофи радіацією було уражено понад 11 тис. км² території області, або 56 % від загальної її площі. Радіаційно забруднені сільськогосподарські угіддя займають 290 тис. га (31 % від загальної площі сільськогосподарських угідь області); лісові масиви – 654 тис. га (82 % лісів та лісовкритих площ області). Радіоактивні випадіння чорнобильського походження характеризуються значною неоднорідністю просторового розподілення і динамікою показників у часі у результаті природних процесів (природний розпад, вимивання) та під дією антропогенних чинників (ведення сільськогосподарського виробництва).

Упродовж 38 років Рівненщина залишається однією із найбільш постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи. Згідно з експертними висновками про радіологічний стан населених пунктів 183 населених пункти 6 північних районів області залишаються у зонах радіоактивного забруднення (табл. 9.3).

Таблиця 9.3. Результати дозиметричної паспортизації населених пунктів

Рівненська	Зона безумовного (обов'язкового) відселення		Зона гарантованого добровільного відселення		Зона посиленого радіоекологічного контролю		Разом	
	згідно з чинним законодавством	за матеріалами дозиметричної паспортизації 2000-2011 рр.	згідно з чинним законодавством	за матеріалами дозиметричної паспортизації 2000-2011 рр.	згідно з чинним законодавством	за матеріалами дозиметричної паспортизації 2000-2011 рр.	згідно з чинним законодавством	за матеріалами дозиметричної паспортизації 2000-2011 рр.
Рівненський	-	-	-	-	56	16	56	16
Вараський	-	-	113	9	7	88	120	97
Сарненський	1	-	160	36	2	34	163	70
Разом	1	-	273	45	65	138	339	183

Рівненська область розташована у зоні дії двох атомних електростанцій – Рівненської та Хмельницької АЕС. Частина території області знаходиться у межах 30-км зон спостереження Рівненської та Хмельницької АЕС, на якій проживає близько 130,655 тис. осіб.

Рівненська АЕС спроектована як шести блочна станція із загальною встановленою потужністю 4880 МВт, де встановлені реактори типу ВВЕР-440 та ВВЕР-1000. Розташована РАЕС в північно-західній частині Рівненської області на території Вараського району поблизу залізничної станції Рафалівка.

У разі гіпотетичної аварії на Рівненській АЕС з викидом радіоактивних речовин загальна площа радіоактивного забруднення може скласти понад 1455 км², в яку можуть потрапити 62 населені пункти Вараського, Сарненського і Рівненського районів, в тому числі м. Вараш. Загальна чисельність населення, яке може потрапити в зону забруднення, становить 101.469 тис. осіб. Небезпечні дози опромінення можуть отримати до 20 тис. осіб, в тому числі 4 тис. дітей. Також, в зону можливого радіаційного забруднення потрапляють ділянки автошляху Київ – Ковель довжиною близько 30 км та до 40 км залізничної колії на ділянці Сарни – Вараш. Проведення евакуації населення із 30-км зони забруднення Рівненської АЕС відпрацьовано за двома варіантами (в залежності від напрямку вітру). За першим варіантом евакуація населення проводитиметься у м. Дубно, Дубенський та Рівненський райони. За другим варіантом – у Сарненський та Вараський райони.

Проектування РАЕС виконувалось з урахуванням двох рівнів сейсмічності землетрусу 5 балів і максимального розрахункового землетрусу 6 балів.

В проекті енергоблоків РАЕС реалізована концепція глибоко ешелонованого захисту, що передбачає рівні захисту і містить ряд бар'єрів на шляху потрапляння радіоактивних речовин в навколишнє середовище. Передбачені ряд систем безпеки, які забезпечують режими аварійного захисту і аварійного охолодження реакторної установки: захисні системи безпеки, локалізуючі системи безпеки, системи забезпечення безпеки, управляючі системи безпеки.

Зафіксовано бподії в роботі РАЕС, які за шкалою INES мали оцінку «нижче шкали/рівень 0», а саме: 4 квітня, 26 серпня, 3 вересня, 30 жовтня, 11 листопада, 3 грудня 2024 року та 1 технологічне порушення 26 квітня 2024 року..

З метою моніторингу радіаційної обстановки, прогнозування та попередження аварій функціонує автоматизована система контролю за радіаційною обстановкою (АСКРО) промислового майданчика Рівненської АЕС, в санітарно-захисній зоні і 30-км зоні спостереження навколо атомної станції (142 населені пункти Рівненської і Волинської областей). Система включає 13 стаціонарних постів контролю в зоні спостереження РАЕС, 16 стаціонарних постів контролю на промисловому майданчику РАЕС, а також два пересувних пости (мобільні лабораторії, оснащені GPS – навігаторами), апаратура яких діагностує складові навколишнього природного середовища – ґрунти, водний і повітряний басейни. В склад АСКРО входить 36 вимірювальних каналів, оснащених дозиметрами вимірювання потужності еквівалентної дози гамма-випромінювання, які працюють безперервно в автоматичному режимі. Системою контролю передбачено експлуатація дозиметрів як в нормальному, так і в аварійному режимах.

Постами контролю виконуються вимірювання газо-аерозольних викидів через усі вентиляційні труби енергоблоків Рівненської АЕС, рідких скидів, а також потужності дози, концентрації йоду та аерозолів на промайданчику РАЕС і в населених пунктах зони спостереження РАЕС.

Значення газо-аерозольних і рідких скидів РАЕС, забруднення складових довкілля в санітарно-захисній зоні та зоні спостереження РАЕС не перевищували встановлених нормативів. Перевищень гранично допустимих та контрольних рівнів викидів і скидів не було.

Сумарний викид радіонуклідів енергоблоків ВП «Рівненська АЕС» у 2023 році наведена у табл. 9.4.

Таблиця 9.4. Сумарний викид радіонуклідів енергоблоками РАЕС у 2024 році, ГБк

Нуклід	Активність	Контрольний рівень	Лімітований викид	Індекс контрольного допустимого викиду, %	Індекс лімітованого викиду, %
ІРГ*	4,66E+04	3,18E+05	2,23E+07	14,63	2,09E-01
Йод	8,88E-03	1,61E+01	1,87E+03	0,06	4,76E-04
⁵¹ Cr	1,28E-03	-	2,56E+05	-	5,00E-07
⁵⁴ Mn	1,13E-03	-	1,10E+03	-	1,03E-04
⁵⁸ Co	1,74E-03	-	3,66E+03	-	4,77E-05
⁵⁹ Fe	2,75E-04	-	4,03E+03	-	6,83E-06
⁶⁰ Co	7,46E-03	2,52E-01	6,22E+01	2,96	1,20E-02
⁹⁵ Nb	1,78E-03	-	9,15E+03	-	1,95E-05
⁹⁵ Zr	4,04E-04	-	4,76E+03	-	8,48E-06
^{110m} Ag	1,14E-02	-	1,79E+02	-	6,34E-03
¹³⁴ Cs	5,56E-04	6,12E-01	1,54E+02	0,09	3,62E-04
¹³⁷ Cs	2,27E-03	5,40E-01	1,35E+02	0,42	1,68E-03
⁹⁰ Sr	5,26E-05	-	1,75E+02	-	3,00E-05
³ H	8,78E+02	6,84E+03	3,66E+05	12,83	2,40E-01

Сумарний індекс допустимого викиду	0,47
------------------------------------	------

Примітка: * ІРГ – інертні радіаційні гази

Індекс газо-аерозольних викидів РАЕС в 2024 році за групами радіонуклідів склав 0,28 % від допустимого викиду, індекс за окремими радіонуклідами і групами радіонуклідів – 0,47 % від допустимого викиду.

Основний внесок в величину сумарного індексу допустимого викиду РАЕС належить тритію ^3H та інертним радіаційним газам. Без врахування тритію найбільш значимими радіонуклідами в газо-аерозольному викиді РАЕС є $^{110\text{m}}\text{Ag}$, ^{60}Co , ^{137}Cs та ^{95}Nb . Частка тритію ^3H в сумарному індексі допустимого викиду становить 51,1 %, частка інертних радіаційних газів – 44,5 %, відносна частка радіонуклідів ^{60}Co – 2,6 %, $^{110\text{m}}\text{Ag}$ – 1,3 %, ^{137}Cs – 0,4 %.

Основний внесок в сумарний викид РАЕС належить енергоблокам № 1, № 2. Це обумовлено експлуатаційним віком енергоблоків, більшим об'ємом викиду повітря з вентиляційних труб цих енергоблоків. В 2024 році через вентиляційну трубу блоків № 1,2 було викинуто в 4,98 разу більше повітря ніж через вентиляційну трубу реакторного відділення енергоблоку № 3 та в 4,45 разу більше ніж через вентиляційну трубу реакторного відділення енергоблоку № 4.

Для моніторингу впливу газо-аерозольних викидів ВП «Рівненська АЕС» на довкілля підприємством у 2024 році проводився контроль активності радіонуклідів в приземному шарі атмосфери та атмосферних випадіннях, результати якого наведені в табл. 9.5.

Таблиця 9.5. Середні значення об'ємної активності радіонуклідів у приземному шарі атмосфери, в атмосферних випадіннях населених пунктів зони спостереження РАЕС

Назва населеного пункту зони спостереження РАЕС	Середні значення об'ємної активності радіонуклідів у приземному шарі атмосфери, Бк/м ³								Середня $\Sigma\beta$ активність атмосферних випадіннь, Бк/м ² /міс
	^7Be	^{40}K	^{58}Co	^{60}Co	$^{110\text{m}}\text{Ag}$	^{131}I	^{134}Cs	^{137}Cs	
с. Острів	-	-	-	-	-	-	-	-	8,0
с. Більська Воля	2,61E-03	9,27E-06	<3,20E-07	<3,30E-07	<4,30E-07	<8,90E-07	<3,80E-07	5,52E-06	7,1
с. Великий Жолудськ	2,44E-03	8,46E-06	<2,60E-07	<3,00E-07	<3,50E-07	<7,10E-07	<2,90E-07	2,44E-06	8,2
с. Велика Ведмежка	2,73E-03	8,55E-06	<3,30E-07	<3,30E-07	<4,30E-07	<9,70E-07	<3,80E-07	2,55E-06	8,1
с. Заболоття	2,79E-03	9,49E-06	3,48E-07	<3,80E-07	<4,50E-07	<9,50E-07	<3,90E-07	2,31E-06	9,0
м. Вараш	2,72E-03	5,70E-06	<1,40E-07	<1,30E-07	<1,90E-07	<4,50E-07	<1,50E-07	2,40E-06	7,5
с. Костюхнівка	2,84E-03	1,01E-05	<3,80E-07	<4,10E-07	<5,20E-07	<1,10E-06	<4,40E-07	4,59E-06	7,8
с. Любахи	2,69E-03	7,12E-06	<2,40E-07	<2,60E-07	<3,20E-07	<6,90E-07	<2,90E-07	3,83E-06	8,5
с. Маневичі	2,58E-03	1,54E-05	<5,60E-07	<6,20E-07	<7,40E-07	<1,20E-06	<6,30E-07	7,54E-06	8,7
с. Нова Рафалівка	-	-	-	-	-	-	-	-	11,6
с. Поліщі	2,56E-03	7,82E-06	<2,70E-07	<2,8E-07	<3,60E-07	<7,90E-07	<3,10E-07	2,61E-06	8,5
с. Полонне	-	-	-	-	-	-	-	-	9,4
с. Стара Рафалівка	-	-	-	-	-	-	-	-	10,9
с. Суховоля	2,56E-03	7,30E-06	<2,30E-07	<2,60E-07	<3,30E-07	<6,50E-07	<2,70E-07	2,50E-06	7,8
с. Сопачів	2,82E-03	9,45E-06	<3,70E-07	<3,70E-07	<5,00E-07	<1,10E-06	<4,30E-07	9,98E-06	8,8
с. Старий Чорторийськ	2,66E-03	9,42E-06	<2,80E-07	<3,00E-07	<3,8E-07	<8,30E-07	<3,30E-07	2,59E-06	8,0
с. Цміни	-	-	-	-	-	-	-	-	8,6
КПП блоків №1,2	2,50E-03	5,04E-06	1,42E-07	3,74E-07	2,54E-07	<4,00E-07	<1,60E-07	1,840E-06	9,5
КПП блоків №3,4	2,76E-03	7,52E-06	<2,30E-07	2,63E-07	5,03E-07	<6,40E-07	<2,60E-07	2,42E-06	9,0
НДВ	2,62E-03	7,77E-06	<2,8E-07	<2,90E-07	<3,83E-07	<8,10E-07	<3,10E-07	2,29E-06	8,5
Аеропорт	2,81E-03	6,10E-06	<1,70E-07	<1,70E-07	<2,20E-07	<4,50E-07	<1,19E-07	3,04E-06	7,2
Відділ обладнання	-	-	-	-	-	-	-	-	8,2
Середнє значення	2,67E-03	8,41E-06	2,84E-07	3,17E-07	3,98E-07	<7,89E-07	<3,26E-07	3,65E-06	8,6

У всіх пробах атмосферного повітря виділити внесок РАЕС на фоні пост чорнобильського забруднення неможливо. До пуску РАЕС («нульовий фон») активність аерозолів була в межах $1,85 \div 9,25 \cdot 10^{-4}$ Бк/м³, при цьому активність ^{137}Cs $1,11 \div 5,92 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³ та ^{90}Sr $1,48 \div 11,1 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³. У 2024 році активність аерозолів в повітрі на 99,8 % обумовлена радіонуклідами космогенного (^7Be) та природного

(⁴⁰K) походження. Середня активність природного берилію ⁷Be в 730 раз вища за середню активність радіо цезію ¹³⁷Cs.

Бета-активність атмосферних випадінь до пуску РАЕС була в діапазоні 7,4÷329 Бк/м²/міс. За даними спостережень 2024 року основний внесок у середню бета-активність атмосферних випадінь також дають ізотопи космогенного (⁷Be) та природного походження (⁴⁰K). В районі розміщення РАЕС спостерігається нерівномірне забруднення ізотопом ¹³⁷Cs, яке має «чорнобильське» походження. Середнє випадіння ізотопу ¹³⁷Cs в 631 рази менше величини середнього забруднення поверхневого шару ґрунту даним радіонуклідом в районі розміщення РАЕС.

Для контролю впливу рідких скидів на довкілля проводиться контроль скидів РАЕС, контроль проміжних технологічних вод РАЕС, контроль активності підземних вод, донних відкладів, водоростей та поверхневої води р. Стир.

Всі відпрацьовані води РАЕС, що містять радіоактивні сполуки, збираються в окремі системи спеціальної каналізації і відправляються на очищення. Очищені води РАЕС, в основному, використовуються в системі оборотного водопостачання для технологічних потреб, але частина їх скидається в міську каналізацію. Підприємством ВП «Рівненська АЕС» постійно контролюються активність рідинних скидів.

Таблиця 9.6. Сумарна активність рідинних скидів РАЕС в 2024 році, МБк

Нуклід	Промислово-зливово каналізація	Господарсько- побутова каналізація	РАЕС	Лімітований скид (ЛС)	Індекс ЛС, %
⁵¹ Cr	<140	<1,3	<140	4,5*10 ⁷	<0,00032
⁵⁴ Mn	<9,6	<0,26	<9,9	4,1*10 ⁵	<0,0024
⁵⁸ Co	<10	<0,10	<10	3,8*10 ⁵	<0,0027
⁵⁹ Fe	<19	<0,20	<19	2,5*10 ⁵	<0,0078
⁶⁰ Co	<9,3	0,65	<10	4,4*10 ⁴	<0,023
⁶⁵ Zn	<23	<0,23	<23	2,3*10 ⁵	<0,01
⁹⁵ Zr	<19	<0,19	<19	1,7*10 ⁵	<0,011
⁹⁵ Nb	<12	<0,13	<12	2,2*10 ⁶	<0,00054
¹⁰⁶ Ru	<100	<0,99	<100	7,1*10 ⁵	<0,0140
^{110m} Ag	<13	0,50	<13	2,5*10 ⁶	<0,00053
¹³¹ I	<25	<0,23	<25	1,0*10 ⁶	<0,0025
¹³⁴ Cs	<12	<0,16	<12	4,7*10 ⁴	<0,026
¹³⁷ Cs	45,2	2,49	47,7	6,9*10 ⁴	0,0691
¹⁴⁴ Ce	<120	<1,0	<13	2,7*10 ⁵	<0,046
⁹⁰ Sr	38,9	<0,39	39,3	1,1*10 ⁵	0,0357
³ H	4140000	2310	4140000	2,1*10 ⁹	0,197
Сумарний індекс скидів					0,45

Сумарний індекс рідинного скиду радіонуклідів в річку Стир складає 0,45 % від допустимого скиду. Основний внесок у величину сумарного індексу скиду ізотопів з активністю, що вища мінімальної допустимої активності, мають ³H – 43,9 %, ¹³⁷Cs – 15,4 %, ⁹⁰Sr – 8,0 %. Протягом 2024 року перевищень лімітованих скидів та контрольних рівнів скиду не зареєстровано.

Більшість рідинних скидів ВП «Рівненська АЕС» потрапляють в річку Стир з промислово-зливовими водами підприємства. Для контролю впливу рідких скидів підприємства на довкілля 1 раз в декаду проводиться визначення вмісту радіоактивних речовин в поверхневих водах р. Стир.

Таблиця 9.7. Об'ємна активність радіонуклідів в у поверхневій воді р. Стир у 2024 р. Бк/м³

Пункт спостереження	Дата	⁷ Be	⁴⁰ K	⁶⁰ Co	^{110m} Ag	¹³¹ I	¹³⁴ Cs	¹³⁷ Cs
1	2	3	4	5	6	7	8	9
с. Маюничі Вараського району (за 10 км до скиду)	1 кв.	<26	658	<1,4	<1,9	<16	<1,6	<1,9
	2 кв.	<46	<110	<2,9	<4,4	<33	<3,6	<3,1

РАЕС)	3 кв.	<16	675	<1,5	<2,0	<2,2	<1,8	<2,0
	4 кв.	<16	509	<1,9	<2,6	<2,0	<2,2	<2,1
1 км нижче скиду промислово-зливової каналізації РАЕС	1 кв.	<14	821	<0,82	<1,1	<7,9	<1,1	<0,85
	2 кв.	<41	92,7	<2,8	<4,0	<29	<3,3	<3,0
	3 кв.	<27	836	<2,9	<3,7	<3,7	<3,1	<3,1
	4 кв.	<31	644	<4,1	<5,0	<3,8	<4,4	<4,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9
с. Сопачів Вараського району (10 км після скиду РАЕС)	1 кв.	<16	701	<0,97	<1,5	<9,2	<1,4	<1,2
	2 кв.	<28	36,6	<1,6	<2,4	<22	<2,1	<1,9
	3 кв.	<17	849	<1,8	<2,3	<2,3	<1,9	<2,0
	4 кв.	<12	719	<1,2	<1,7	<106	<1,5	<1,5

В 2024 році питома активність радіонукліду цезію ^{137}Cs у всіх відібраних пробах поверхневої води р. Стир становила нижче границі мінімальної допустимої активності. Максимальне значення об'ємної активності ^{137}Cs у поверхневій воді р. Стир було в пункті нижче скиду промислово-зливової каналізації РАЕС 39 Бк/м³, що в 2564 разів менше допустимого вмісту цього радіонукліду в питній воді. Максимальне значення об'ємної активності найбільш значимого радіонукліда тритію ^3H у поверхневій воді р. Стир було в пункті нижче скиду промислово-зливової каналізації 34700 Бк/м³, що в 840 раз менше допустимого вмісту цього радіонукліду в питній воді.

Спостереження донних відкладів, водоростей та риби р. Стир проводились в 4 населених пунктах зони спостереження РАЕС. Результати вимірювань у 2024 році питомих активностей ^{137}Cs в донних відкладах, водоростях та рибі наведена в табл. 9.8.

Таблиця 9.8. Питома активність ^{137}Cs в донних відкладах, водоростях та рибі у 2024 році, Бк/кг

Назва населеного пункту зони спостереження РАЕС	Донні відклади	Водорості	Риба (рослинорідна)
с. Маюничі	0,402	1,43	0,76
м. Вараш	0,575	0,645	0,746
с. Сопачів	1,77	1,11	1,51
с. Млинок	0,363	3,33	0,38

У 2024 році питома активність ^{137}Cs в донних відкладах була в межах 0,363 – 1,77 Бк/кг, в водоростях 0,645 – 3,33 Бк/кг, в рибі 0,38 – 1,51 Бк/кг. Питома активність ізотопу ^{137}Cs у всіх відібраних пробах риби була менша допустимого рівня вмісту даного радіонукліду для риби 150 Бк/кг.

Район розміщення Рівненської атомної станції характеризується розповсюдженням торф'яно-болотних і дерново-підзолистих ґрунтів, що сформовані на пісках. Тому, для таких типів ґрунтів характерне легко доступне потрапляння радіонукліду ^{137}Cs з повітря в ґрунт і рослини. Дерново-підзолисті ґрунти мають здатність до найбільшої рухливості цього радіонукліду в системі «ґрунт-розчин».

Для проведення гама-спектрометричного аналізу в зоні спостереження ВП «Рівненська АЕС» відбирались проби рослинності і ґрунту в 22 контрольних пунктах, хвої дерев в 20 контрольних пунктах; сільськогосподарської продукції (молоко, овочі та зерно) в 12 населених пунктах.

Результати вимірювань питомих активностей ^{137}Cs в ґрунті, рослинності, хвої та сільськогосподарській продукції у 2024 році наведена в табл. 9.9.

Таблиця 9.9. Питома активність ^{137}Cs в пробах ґрунту, рослинності, хвої та сільськогосподарській продукції в зоні спостережень РАЕС у 2024 році

Назва населеного пункту зони спостереження РАЕС	Ґрунтовий покрив в шарі 0-5 см, Бк/м ²	Хвоя, Бк/кг	Рослинність, Бк/кг	Молоко, Бк/л	Овочі (картопля), Бк/кг	Зернові (пшениця, жито, ячмінь, овес), Бк/кг
1	2	3	4	5	6	7
с. Острів	1600	5,42	7,06	1,29	0,235	0,163
с. Більська Воля	2470	13,6	4,08	15,5	2,45	2,01

1	2	3	4	5	6	7
с. Великий Жолудськ	3030	2,16	2,28	-	-	-
с. Велика Ведмежка	1610	4,23	6,51	1,66	0,467	0,125
с. Заболоття	2600	1,67	13,6	1,57	0,132	1,06
м. Вараш	536	0,296	2,51	-	-	-
с. Костюхнівка	2510	3,64	6,03	4,07	0,224	0,367
с. Любахи	5710	0,551	3,53	1,32	1,35	1,60
с. Маневичі	1110	2,93	2,52	0,562	1,54	0,266
с. Нова Рафалівка	2270	3,96	1,9	-	-	-
с. Полиці	2510	6,44	5,48	3,50	2,15	0,478
с. Полонне	492	-	2,06	-	-	-
с. Стара Рафалівка	817	0,639	4,01	2,81	0,105	0,937
с. Суховоля	1420	5,67	3,44	-	-	-
с. Сопачів	454	5,26	7,38	11,4	0,716	0,582
с. Старий Чорторийськ	856	1,81	2,22	4,28	0,431	0,393
с. Цміни	1260	1,04	1,73	1,10	0,234	1,52
Відділ обладнання	329	-	7,4	-	-	-
КПП блоків №1,2	610	1,09	4,19	-	-	-
КПП блоків №3,4	198	1,87	1,19	-	-	-
НДВ	355	11,2	1,77	-	-	-
Аеропорт	262	0,57	2,66	-	-	-
Середнє значення	1500	3,70	4,25	4,09	0,835	0,792

До пуску РАЕС забрудненість ґрунту ^{137}Cs була в межах 444 – 5070 Бк/м², ^{90}Sr в межах 185 – 2920 Бк/м². Основний внесок в питому активність ґрунту в зоні спостереження формує радіонуклід техногенного походження ^{137}Cs . У 2024 році активність ^{137}Cs в пробах ґрунту спостерігалась в межах 198-5710 Бк/м² і в середньому становила 1500 Бк/м². Максимальна активність відмічалась в с. Любахи Вараського району – 5710 Бк/м², що більше верхньої границі діапазону питомої активності, отриманої при замірі «нульового фону» (до запуску РАЕС). Співвідношення максимальної активності до мінімальної активності ^{137}Cs в ґрунтах складає 28,8 раз, що свідчить про неоднорідність забруднення поверхневого шару ґрунту в зоні розміщення РАЕС радіонуклідом «чорнобильського» походження.

До пуску РАЕС забрудненість хвої ^{137}Cs була в межах 7,2 – 17 Бк/кг, ^{90}Sr в межах 29,6 – 105 Бк/кг. У 2024 році активність радіонукліда техногенного походження ^{137}Cs в пробах хвої була в межах 0,57 – 13,6 Бк/кг. Максимальна активність ^{137}Cs зареєстрована в пробі хвої, відібраній в с. Більська Воля (Вараський район) – 13,6 Бк/кг не перевищує значень, отриманих в період вимірювань «нульового фону». Середнє значення питомої активності ^{137}Cs у хвої – 3,7 Бк/кг, що відповідає діапазону значень «нульового фону». Співвідношення максимального значення питомої активності ^{137}Cs до мінімального складає 45,9 раз, що свідчить про значну неоднорідність забруднення хвої в зоні спостереження РАЕС. В пробах хвої не простежується залежність активності ^{137}Cs від відстані до РАЕС, що підтверджує «чорнобильське» походження вмісту даного радіонукліду. У всіх пробах хвої активність техногенних радіонуклідів менша за мінімальну допустиму активність.

До пуску РАЕС забрудненість рослинності ^{137}Cs була в межах 2,55 – 95,5 Бк/кг. У 2024 році активність радіонукліда техногенного походження ^{137}Cs в пробах рослинності була в межах 1,73 – 13,6 Бк/кг і в середньому становила 4,25 Бк/кг. Максимальна активність відмічалась в с. Заболоття Вараського району 13,6 Бк/кг, що менше верхньої границі діапазону питомої активності, отриманої при замірі «нульового фону» (до запуску РАЕС). Співвідношення максимальної активності до мінімальної активності ^{137}Cs в рослинності складає 11,4 раз, що свідчить про наявну неоднорідність забруднення рослинності в зоні спостереження

РАЕС. У всіх пробах рослинності активність техногенних радіонуклідів менша за мінімальну допустиму активність.

Основний внесок в питому активність рослинності і хвої формують радіонуклід природного походження калій ^{40}K (середня активність у рослинності 722 Бк/кг, у хвої – 78,8 Бк/кг) і космогенного походження берилій ^7Be (середня активність у рослинності 61 Бк/кг, хвої – 28 Бк/кг). Середнє значення питомої активності радіонукліду техногенного походження ^{137}Cs у рослинності 4,25 Бк/кг, що в 170 раз менше аналогічного показника у рослинності для ^{40}K , у хвої – 3,70 Бк/кг, що в 21 раз менше аналогічного показника у хвої для ^{40}K .

Багаторічні дослідження свідчать про те, що викиди радіонуклідів не призводять до збільшення активності техногенних ізотопів. Накопичення радіонуклідів при нормальному режимі роботи атомної станції в рослинах не перевищують допустимих норм, а сформоване в даний час забруднення ^{137}Cs має «пост чорнобильське» походження. З огляду на накопичення радіонуклідів рослинами, найбільше забрудненими залишаються болота, а найвища концентрація їх міститься у мохові, грибах, дещо менше – у журавлині та чорниці. Тому слід з обережністю використовувати лісову продукцію, зокрема, гриби. Величина забруднення радіонуклідами чорниці може значно коливатись в залежності від локальних умов, тому її слід ретельно контролювати на вміст радіонуклідів під час збору та закупівлі.

Останніми роками питома активність свіжих ягід та грибів становила: журавлина 24-42 Бк/кг, чорниця – 14-1400 Бк/кг (середня активність 248 Бк/кг), гриби 11-780 Бк/кг (середня активність 315 Бк/кг) при допустимому рівні для свіжих лісових ягід та грибів 500 Бк/кг.

В цілому, на основі аналізу змін фонові концентрації радіонуклідів в міру віддалення від енергоблоків РАЕС можна зробити висновок, що радіаційний режим атомної станції при нормальному її функціонуванні не впливає на рослинний покрив і не викликає жодних змін на рівні окремих видів рослин.

В продукції сільського господарства техногенних радіонуклідів не зафіксовано, крім радіонукліду «чорнобильського» походження ^{137}Cs . Великий його вміст в сільськогосподарських продуктах пояснюється швидкою міграцією ланцюжком «грунт-розчин-рослина».

До пуску РАЕС забрудненість молока ^{137}Cs була в межах 0,63 – 6,6 Бк/л, картоплі в межах 0,015 – 2 Бк/кг, зернових в межах 0,81 – 1,18 Бк/кг. У 2024 році забруднення сільськогосподарської продукції радіонуклідом ^{137}Cs не перевищували допустимі рівні. Найбільші забруднення сільськогосподарської продукції радіонуклідом ^{137}Cs спостерігались: молока – в с. Більська Воля Вараського району 15,5 Бк/л (допустимий вміст радіонукліду у молоці 100 Бк/л), картоплі – в с. Більська Воля Вараського району 2,45 Бк/кг (допустимий вміст радіонукліду у картоплі 60 Бк/л) та у житі – в с. Більська Воля Вараського району 2,01 Бк/кг. Активність ^{137}Cs не залежить від відстані до РАЕС, з чого можна зробити висновок, що наявність радіонукліду в продукції сільського господарства має «пост чорнобильське» походження.

Особливістю радіоактивного забруднення агроландшафтів внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС є нерівномірний характер випадіння, а внаслідок цього велика строкатість забруднення ґрунтового покриву. Це у свою чергу призвело до того, що визначальним фактором формування радіоекологічної ситуації у пост аварійний період стали регіональні відмінності ґрунтово-екологічних умов. Так, зона

Лісостепу області характеризується відносно невисокими рівнями радіологічного забруднення сільськогосподарських угідь у порівнянні із зоною Полісся.

Рівненським обласним центром з гідрометеорології у 2024 році проводився гама-спектрометричний аналіз проб ґрунту на вміст радіонуклідів в зоні впливу Рівненської та Хмельницької АЕС. Результати гама-спектрометричного аналізу проб ґрунту на вміст радіонуклідів у зоні дії РАЕС та ХАЕС наведено в табл. 9.10.

Таблиця 9.10. Результати гама-спектрометричного аналізу проб ґрунту на вміст радіонуклідів у зоні дії РАЕС та ХАЕС, Кі/км²

Об'єкт, місцезнаходження	Щільність забруднення ґрунту				Середнє значення	
	I півріччя 2024 р.		II півріччя 2024 р.			
	¹³⁷ Cs	⁴⁰ K	¹³⁷ Cs	⁴⁰ K	¹³⁷ Cs	⁴⁰ K
Рівненська АЕС						
1. с. Заболоття, південно-східний напрямок 4 км від АЕС	0,280	0,950	0,232	2,182	0,256	1,566
2. с. Цміни, південний напрямок 4 км від АЕС	0,165	1,116	0,099	0,355	0,132	0,736
3. с. Чорторийськ, південно-західний напрямок 4 км від АЕС	0,214	0,730	0,357	0,766	0,286	0,748
4. с. Підцаревичі, західний напрямок 5 км від АЕС	0,091	0,751	0,603	1,087	0,347	0,919
5. м. Вараш, західний напрямок 3,5 км. від АЕС	0,109	0,827	0,089	1,565	0,099	1,196
6. м. Вараш, північний напрямок 5 км від АЕС	0,321	0,848	0,665	0,773	0,493	0,811
7. с. Сухополя, північно-східний напрямок 5 км від АЕС	0,351	0,892	0,282	0,966	0,317	0,929
8. с. Нова Рафалівка, східний напрямок 6 км від АЕС	0,291	1,051	0,254	0,914	0,273	0,983
Хмельницька АЕС						
1. м. Нетішин, північний напрямок 3 км від АЕС	0,030	0,445	0,068	0,502	0,049	0,474
2. с. Старий Кривин, північно-східний напрямок 5 км від АЕС	0,054	1,825	0,043	1,688	0,049	1,757
3. с. Комарівка, східний напрямок 4 км від АЕС	0,088	0,601	0,040	0,472	0,064	0,537
4. с. Білотин, північний напрямок 6 км від АЕС	0,050	0,743	0,064	0,683	0,057	0,713
5. с. Хоровиця, північно-східний напрямок 6 км від АЕС	0,132	0,315	0,061	0,210	0,097	0,263
6. Насосна станція, західний напрямок 3,5 км від АЕС	0,047	0,547	0,185	0,654	0,116	0,601
7. с. Вельбівно, північно-західний напрямок 5 км від АЕС	0,049	0,590	0,188	0,671	0,119	0,631

Основними радіонуклідами, що визначали радіоактивне забруднення ґрунту у 2024 році, були ¹³⁷Cs та ⁴⁰K, концентрації яких не перевищували встановлені нормативи. Внесок у забруднення інших радіонуклідів був незначний. Проб ґрунту з аномальним радіонуклідним складом не виявлено.

Радіоактивне забруднення земель – є найнебезпечнішим з екологічної точки зору видом деградації. У харчовому ланцюзі наявність довготривалих, біологічно значимих радіонуклідів чорнобильського походження ¹³⁷Cs та ⁹⁰Sr спричинює внутрішнє опромінення людини і тварини ще протягом багатьох десятиріч після забруднення. На сучасному етапі після аварійного періоду радіаційний вплив на довкілля, передусім агропромислове виробництво, зумовлений довготривалою дією саме цих радіонуклідів.

За «пост чорнобильський» період радіологічна ситуація на землях сільськогосподарського призначення внаслідок процесів природного самоочищення (природний розпад, фіксація ґрунтом, заглиблення радіонуклідів) значно поліпшилася. Радіаційний вплив на довкілля на сучасному етапі після аварійного періоду зумовлений довготривалою дією довго живучих, біологічно значимих радіонуклідів чорнобильського походження – ¹³⁷Cs і ⁹⁰Sr.

В зв'язку з забрудненістю території області радіонуклідами після Чорнобильської катастрофи важливим є проведення радіологічного контролю сільськогосподарської продукції: молока, овочів, зерна. Радіаційний моніторинг довкілля у сфері агропромислового комплексу відіграє важливу роль під час оцінки впливу радіаційних чинників на людину.

Центром з організації радіологічного контролю в агропромисловому комплексі області ведеться постійний радіологічний контроль всієї

сільськогосподарської продукції в радіаційно забруднених районах області. Протягом 2024 року радіологами центру досліджено продукцію у населених пунктах радіаційно забруднених районів, відібрано 1727 проб продукції рослинництва та тваринництва, в 62 пробах (3,6 % досліджених проб) виявлено перевищення допустимих рівнів ДР-2006. Результати проведених у 2024 році досліджень наведені в табл. 9.11.

Таблиця 9.11. Результати радіологічного контролю сільськогосподарської продукції на вміст ^{137}Cs

№ з/п	Назва населеного пункту	Кількість проб вище ДР-2006	Показники питомої активності (Бк/кг)
Молоко (ДР-2006 по ^{137}Cs 100 Бк/кг)			
	Старосільська ТГ		
1	с.Старе Село	17	103-366
2	с.Дроздинь	11	110-119
3	с.Вежиця	12	110-136
4	с.Переходичі	8	112-137
	Рокитнівська ТГ		
5	с. Єльне	1	200
	Березівська ТГ		
6	с.Березове	1	130
7	с. Хміль	2	124-140
Свіжі та сушені дикоростучі гриби (ДР-2006 по ^{137}Cs 500 Бк/кг)			
	Старосільська ТГ		
1	с. Старе Село	3	3300-15400
	Філія «Клесівське лісове господарство» ДП «Ліси України»	7	750-2360

Основним продуктом, що дає найбільшу кількість позитивних проб, є молоко з особистих господарств населення. При подвірному відборі у 30 населених пунктах з 426 досліджених проб перевищення виявлені в 52 пробах молока в селах Сарненського району, зокрема, у Старосільській територіальній громаді: Старе Село, Вежиця, Дроздинь, Переходичі; у Березівській територіальній громаді: Березове, Хміль; Єльне.

Основна причина забруднення молока – відсутність проведення протирадіаційних заходів на забруднених територіях та випасання корів в лісових масивах. Радіаційно забруднені землі потребують щорічних протирадіаційних заходів, які практично впродовж останніх п'ятнадцяти років не проводились через відсутність відповідної Програми та коштів на її реалізацію.

При проведенні досліджень продукції лісу (свіжі та сушені дикоростучі ягоди і гриби) з 651 дослідженої проби в 10 пробах виявлено перевищення ДР-2006 у свіжих грибах, зібраних у Клесівському лісництві, у сушених грибах в с. Старе Село Старосільської територіальної громади.

При проведенні досліджень картоплі, овочів, сушених дикоростучих грибів і ягід у досліджених пробах перевищень ДР-2006 не виявлено.

Всі проби сільськогосподарської продукції та дарів лісу з перевищенням допустимих рівнів зафіксовані виключно в особистих селянських господарствах. Продукція з орних земель сільськогосподарських підприємств, як і всі попередні роки, виробляється в межах допустимих рівнів.

Радіологічний контроль за об'єктами ветеринарного нагляду (продуктами, сировиною тваринного походження, кормами, прижиттєва діагностика тварин на вміст ^{137}Cs в м'язах тварин) здійснює Головне управління Держпродспоживслужби в області, а саме Рівненська регіональна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та

Сарненська міжрайонна державна лабораторія в північній зоні області, а за продуктами, які надходять на ринки – державні лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи.

В районах області відбираються проби кормів, молока, м'яса, вироблені господарюючими суб'єктами в пасовищний та стійловий періоди, вибірково досліджується молоко від корів індивідуального сектору, а також корми, які використовуються для годівлі тварин. Результати спектрометричних досліджень Рівненської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби на вміст ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах, сировині тваринного походження, кормах наведено в табл. 9.12.

Таблиця 9.12. Результати спектрометричних досліджень на вміст ^{137}Cs та ^{90}Sr об'єктів ветеринарного нагляду

Назва продуктів та кормів	Кількість досліджених проб ^{137}Cs (кількість проб з перевищенням ДР)	Кількість досліджених проб ^{90}Sr (кількість проб з перевищенням ДР)
Молоко	56 (-)	56 (-)
М'ясо	1 (-)	1 (-)
Корми	110 (-)	110 (-)
Овочі	30 (-)	30 (-)
Ягоди і гриби	13 (-)	13 (-)
інші (харчова продукція, сировина)	1342 (-)	1216 (-)

У 2024 році згідно плану та за замовленням господарюючих суб'єктів проведено 410 радіологічних досліджень на вміст ^{137}Cs та ^{90}Sr , перевищень не виявлено.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

ВП «Рівненська АЕС» є основним утворювачем радіоактивних відходів в області, і у відповідності до Закону України «Про поведження з радіоактивними відходами» здійснює тимчасове зберігання і переробку радіоактивних відходів та надає відомості згідно умов ліцензій на експлуатацію енергоблоків РАЕС, проводить державну інвентаризацію радіоактивних відходів.

На Рівненській АЕС поведження з експлуатаційними рідкими радіоактивними відходами включає збір, витримку, облік, характеризацію, контроль та переробку радіоактивних середовищ та відходів до стану, прийнятного для транспортування та тимчасового зберігання у сховищах ВП РАЕС.

Планування діяльності поведження з радіоактивними відходами на ВП «Рівненська АЕС» здійснюється згідно «Комплексної програми поведження з радіоактивними відходами у ДП НАЕК «Енергоатом» ПМ-Д.0.18.174-21. Документ визначає основні напрями діяльності та перелік заходів щодо поведження з радіоактивними відходами у ДП НАЕК «Енергоатом», зокрема, з мінімізації утворення радіоактивних відходів, удосконалення системи поведження з радіоактивними відходами (галузеві та станційні), удосконалення існуючої нормативної бази та розроблення нових нормативних документів в галузі поведження з радіоактивними відходами, забезпечення АЕС обладнанням для зберігання радіоактивних відходів, впровадження транспортно-технологічної схеми перевезення радіоактивних відходів т АЕС на спеціалізовані підприємства.

Станом на 31.12.2024 року кількість рідких радіоактивних відходів у сховищах ВП РАЕС становить 3385,55 м³, сумарною активністю 1,27×10¹³ Бк.

Поводження з твердими радіоактивними відходами здійснюється у відповідності до процедури, що складається з наступних етапів: збір та первинне сортування відходів з фрагментацією, транспортування відходів до місць тимчасового збору, приймання відходів персоналом цеху дезактивації та радіоактивних відходів, сортування відходів за видами та категоріями активності, розміщення твердих радіоактивних відходів у комірки сховищ.

Станом на 31.12.2024 року кількість радіоактивних відходів у сховищах твердих радіоактивних відходів РАЕС становить 2160,083 м³, сумарною активністю $2,09 \times 10^{14}$ Бк.

Філія «ВП РАЕС» не здійснює діяльності щодо захоронення радіоактивних відходів.

Щодо поведження з відпрацьованим ядерним паливом нині РАЕС має достатню кількість вільних місць для зберігання відпрацьованого ядерного палива в басейні витримки, можливість аварійного вивантаження палива з реактора забезпечується на кожному енергоблоці.

За необхідності передбачено можливість виконати між блочні перевезення відпрацьованого ядерного палива з одного енергоблока в басейн витримки іншого енергоблоку (в межах майданчика філії «ВП РАЕС»).

Згідно з щорічним графіком АТ НАЕК «Енергоатом» виконується періодичний вивіз відпрацьованого ядерного палива з філії «ВП РАЕС» на довгострокове зберігання у централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива.

9.4. Екологічна безпека на територіях, які зазнали впливу внаслідок збройної агресії проти України

Протягом 2024 року внаслідок збройної агресії проти України на території Рівненської області були завдані збитки в основному атмосферному повітрю та земельним ресурсам, зокрема:

9.4.1. Шкода, завдана земельним ресурсам

У ніч на 10 липня 2024 року під час атаки по об'єктах енергетичної та цивільної інфраструктури, ворожі безпілотники поцілили у об'єкт НЕК «Укренерго» у с. Грабів Рівненського району, виникла пожежа. Сума збитків внаслідок забруднення земельних ділянок становить— 3542179,6 грн.

17 листопада 2024 року внаслідок ракетного удару по об'єкту НЕК «Укренерго» у м. Рівне вул. Млинівська, 19, відбулось влучання, в наслідок чого сталася пожежа одного трансформатора та мастила об'ємом 60 т на площі 100 м² в результаті було знищено АТ-1 (пряме влучання), частково пошкоджено АТ-2 (пошкоджені радіатори), пошкоджено лінії електропередачі 330 кВт до Рівненської АЕС, 3 житлових багатоквартирних будинки, частково зруйновано складську будівлю на території підстанції розміром 7х10м та будівля для водіїв розміром 10х7м. Сума збитків внаслідок забруднення земельних ділянок становить— 20039797,86 грн.

28 листопада 2024 року відбулась комбінована повітряна атака ударними безпілотниками та ракетами різних типів по об'єкту НЕК «Укренерго» у м. Рівне

вул. Млинівська, 19, відбулось влучання, в наслідок чого сталася пожежа. Сума збитків внаслідок забруднення земельних ділянок становить— 5521857,67 грн.

4 грудня 2024 року внаслідок ракетного удару по об'єкту НЕК «Укренерго» у м. Радивилів Дубенського району, сталася пожежа. Сума збитків внаслідок забруднення земель становить— 447039,72 грн., засмічення земель – 1590304,8 грн.

9.4.2. Втрати надр

Втрати надр у 2024 році в результаті збройної агресії рф проти України на території Рівненської області не зафіксовані.

9.4.3. Збитки, завдані водним ресурсам

Збитки, завдані водним ресурсам у 2024 році в результаті збройної агресії рф проти України на території Рівненської області не зафіксовані.

9.4.4. Шкода, завдана атмосферному повітрю

2) шкода, завдана атмосферному повітрю

у ніч на 10 липня 2024 року під час атаки по об'єктах енергетичної та цивільної інфраструктури, ворожі безпілотники поцілили у об'єкт НЕК «Укренерго» у с. Грабів Рівненського району, виникла пожежа. Сума збитків внаслідок забруднення атмосферного повітря становить – 1486874,38 грн.

17 листопада 2024 року внаслідок ракетного удару по об'єкту НЕК «Укренерго» у м. Рівне вул. Млинівська, 19, відбулось влучання, в наслідок чого сталася пожежа одного трансформатора та мастила об'ємом 60 т на площі 100 м² в результаті було знищено АТ-1 (пряме влучання), частково пошкоджено АТ-2 (пошкоджені радіатори), пошкоджено лінії електропередачі 330 кВт до Рівненської АЕС, 3 житлових багатоквартирних будинки, частково зруйновано складську будівлю на території підстанції розміром 7х10м та будівля для водіїв розміром 10х7м. Сума збитків внаслідок забруднення атмосферного повітря становить – 919563,98 грн.

28 листопада 2024 року відбулась комбінована повітряна атака ударними безпілотниками та ракетами різних типів по об'єкту НЕК «Укренерго» у м. Рівне вул. Млинівська, 19, відбулось влучання, в наслідок чого сталася пожежа. Сума збитків внаслідок забруднення атмосферного повітря становить – 1138397,11 грн.

4 грудня 2024 року внаслідок ракетного удару по об'єкту НЕК «Укренерго» у м. Радивилів Дубенського району, сталася пожежа. Сума збитків внаслідок забруднення атмосферного повітря – 753888,05 грн.

9.4.5. Втрати лісового фонду

Втрати лісового фонду у 2024 році в результаті збройної агресії рф проти України на території Рівненської області не зафіксовані.

9.4.6. Збитки, завдані природно-заповідному фонду

Збитки, завдані природно-заповідному фонду у 2024 році в результаті збройної агресії рф проти України на території Рівненської області не зафіксовані.

9.5. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

З метою забезпечення екологічної безпеки державна політика в області спиралась на проведення регулювання діяльності суб'єктів господарювання шляхом видачі документів дозвільного характеру, проведення перевірок їх діяльності щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства, а також подолання наслідків військової агресії російської федерації на території області.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та запровадження мораторію на перевірки підприємств згідно постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2022р. № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану», планові перевірки підприємств області не проводились, тільки позапланові перевірки, на звернення та скарги громадян, на звернення держустанов та в межах кримінальних проваджень.

У 2024 році у галузі охорони атмосферного повітря було проведено 2 перевірки суб'єктів господарювання, а саме: ТОВ «ГОЩА-МІТ» та ТОВ «ВК ІМПОРТ». Складено 2 протоколи на загальну суму 0,272 тис.грн., які добровільно сплачено.

Подано позов до судових органів щодо застосування заходів реагування до ТОВ «ГОЩА-МІТ», а саме тимчасово заборонити (зупинити) експлуатацію вісьмох холодильних установок серії GDE, твердопаливного котла не встановленої марки, які зазначені в акті перевірки від 06.06.2024 № 5 до моменту отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Подано позов до судових органів щодо застосування заходів реагування до ТОВ «ВК ІМПОРТ», а саме тимчасово заборонити (зупинити) експлуатацію твердопаливного котла METAL-FACH типу SE (D) – 95, бетонозмішувальної установки типу LIEBHERR Type LCM 1.0, зварювального цеху, які зазначені в акті перевірки від 03.07.2024 № 8 до моменту отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

В ході проведення Державною екологічною інспекцією Поліського округу позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства ТОВ «МЕГАПАК ЛТД», за результатами якої виявлено, що викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел здійснювались без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади. Підприємству нараховано 1 претензію в розмірі 4,777 тис. грн, яка добровільно сплачена.

У галузі охорони водних ресурсів складено 121 протокол на загальну суму штрафів 71,4 тис. грн., стягнуто 70,72 тис. грн. Нараховано збитки та виставлено 4 претензії на загальну суму 159,304 тис. грн., а саме:

- КП «Костопільводоканал» Костопільської міської ради за скид недостатньо-очищених стічних вод в р. Замчисько внаслідок пориву каналізаційної мережі;

- КНП «Дубровицька міська лікарня» Дубровицької міської ради за самовільний забір води з підземного горизонту та за скид недостатньо-очищених стічних вод у річку Горинь та її забруднення без дозвільних документів;

- КП «Вараштепловодоканал» Вараської міської рад. за скид недостатньо-очищених стічних вод у р. Стир;

Згідно інформації, яка оприлюднена в медіа протягом березня 2024 року встановлено, що в р. Устя в межах м. Рівне (район стадіону «Авангард») через

зливову каналізацію скидається забруднена вода невідомого походження. Державною екологічною інспекцією Поліського округу листом від 06.03.2024 року за № 981/4/2-06 направлені копії матеріалів до Головного управління національної поліції в Рівненській області щодо забруднення р. Устя в межах м. Рівне невідомими особами. Зареєстровано в ІТС ІПНП Рівненського РУП ГУНП в Рівненській області за № 8290 від 08.03.2024 року. Відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань не внесені.

На території Рівненської міської ради поблизу вул. Будівельників встановлено факт витоку неочищених стічних вод з труби у водний об'єкт р. Устя, спричинений невстановленою особою. Відділом інструментально-лабораторного контролю Інспекції відібрані проби води, у яких виявлено значний вміст забруднюючих речовин. Листом Державної екологічної інспекції Поліського округу від 05.03.2024 № 942/4/1-06 направлено відповідні копії матеріалів Рівненському районному відділу поліції ГУНП в Рівненській області для встановлення винних осіб та притягнення їх до кримінальної відповідальності. Листом Рівненського районного відділу поліції ГУНП в Рівненській області від 03.09.2024 № 20647/100/6-24 повідомлено про внесення повідомлення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та початок розслідування.

Також в 2024 році були виїзди на місце ракетних ударів рф поблизу об'єктів енергетичної інфраструктури НЕК «Укренерго» та відібрано 4 проби ґрунту.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

У 2024 році в області забезпечено приріст обсягів випуску промислової продукції на 0,7 % проти рівня 2023 року. Провідне місце в промисловості області займають галузі: деревообробна, меблева, хімічна, харчова, швейна, скловиробництво, атомна енергетика.

Обсяг реалізованої промислової продукції склав 143,1 млрд. грн. Питома вага області у загальнодержавному обсязі реалізованої промислової продукції складає 3,9 % – це 10 місце серед регіонів України.

В області забезпечено виробництво продуктів харчування у достатніх для регіону обсягах. Зокрема: виробництво молочних і м'ясних продуктів, хлібобулочних виробів, борошна, макаронів, продукції птахівництва, кондитерських виробів.

У промисловому комплексі області задіяні 2156 підприємств різної форми власності (табл. 10.1), за якими здійснюється моніторинг виробництва продукції.

Таблиця 10.1. Виробничий комплекс області

Найменування галузей промисловості	Кількість промислових підприємств, од.*
Промисловість	2156
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	193
Переробна промисловість	1732
у тому числі:	
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	331
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	115
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	450
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	11
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	70
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	2
виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції (будматеріалів і скловиробів)	265
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	128
машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	73
виробництво іншої продукції	114
ремонт і монтаж машин і устаткування	111
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	124
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	107

Примітка: * Інформація щодо юридичних осіб Рівненської області з ЄДРПОУ, діяльність яких відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД-2010) віднесено до промислових

10.2. Вплив на довкілля

Вплив промислового виробництва на довкілля вкрай негативний. У результаті виробничих процесів виникає велика кількість відходів, які повертаються в природне середовище. Промисловість здійснює забруднення всіх оболонок Землі: літосфери (захоронення шкідливих твердих відходів, зміна рельєфу: терикони, відвали, кар'єри), гідросфери (забруднення промисловими стоками), атмосфери (викиди в атмосферу), біосфери (у результаті забруднення зникає велика кількість організмів).

Основними забруднювачами атмосферного повітря у 2024 році є підприємства хімічної галузі промисловості (ПрАТ «Рівнеазот»), виробництва будівельних матеріалів («Волинь-цемент» філія ПрАТ «Дікергофф цемент Україна», ТзОВ

«Любомирське вапняно-силікатне підприємство», ТзОВ «Вирівський кар'єр», Томашгородський кар'єр «Центр управління промисловістю» ПАТ «Укрзалізниця»), виробництва скловиробів (ПрАТ «Вераллія Україна», ПрАТ «Костопільський завод скловиробів», ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»), деревообробної промисловості (ТзОВ «Кроноспан Рівне», ТзОВ «ОДЕК» Україна, ТзОВ «Свиспан Лімітед»), забезпечення теплом та гарячою водою (ТзОВ «Рівнетеплоенерго»), з виробництва молочної продукції (ТзОВ «Укрмолпродукт»).

Найбільший обсяг викидів в атмосферне повітря речовин у вигляді суспендованих твердих частинок спостерігалось у населених пунктах Рівненського району – м. Костопіль, м. Здолбунів, с. Городок, с. Зоря; Сарненського району – селищі Томашгород, селищі Клесів, селищі Рокитне та с. Гранітне, с. Селище; Дубенського району – м. Дубно, с. Злинець, с. Варковичі та с. Острожець; діоксиду сірки – в м. Рівне, м. Здолбунів та с. Зоря Рівненського району; діоксиду азоту – в м. Здолбунів, с. Зоря та с. Городок Рівненського району; оксиду вуглецю – в с. Городок, м. Здолбунів та селищі Оржів Рівненського району.

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Добувна галузь промисловості (представлена 193 підприємствами) поділяється на добування паливно-енергетичних корисних копалин та добування інших корисних копалин, крім паливно-енергетичних (представлена переважно підприємствами з видобутку та виробництва щебеневої продукції): зокрема ДП «Рівнеторф» (у стані припинення) – з видобутку та виробництва торфу кускового, напівбрикетів торф'яних, ТзОВ «Клесівський кар'єр нерудних копалин «Технобуд», ТзОВ «Вирівський кар'єр», ТзОВ «Селищанський гранкар'єр», ПАТ «Івано-Долинський кар'єр», ПАТ Томашгородський щебеновий завод, ТОВ «Рокитнівський спецкар'єр», ІП «Томашгородський КДЗ» та інші – з видобутку та виробництва щебеневої продукції.

Гірничодобувна галузь промисловості негативно впливає на земельні ресурси. Під час гірничодобувних робіт змінюються природні ландшафти місцевості, порушується ґрунтово-рослинний покрив. Іноді не в повній мірі здійснюється рекультивація земель на місці відпрацьованих відкритим способом родовищ корисних копалин, відновлення родючості ґрунтів й господарської цінності порушених земель.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів (128 підприємств) представлене підприємствами: ПрАТ «Агроресурс», ТзОВ «Зібарт» – з виробництва радіаторів і котлів центрального опалення, ТзОВ «Завод металевих виробів» – мостобудівних конструкцій, будівельних блоків, ІПП «Патар» – вентилів, кранів, трубопровідної арматури, каналізаційних люків, ТОВ «Сталь-М» – металевих дверей і вікон, ТзОВ «Ливарно-механічний завод «Ісполін» – люків та виробів виливаних для каналізаційних та водопровідних систем, ТОВ «Завод покрівельних матеріалів «Еверест» – холодне штампування та гнуття покрівельних матеріалів та інші.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

До хімічної промисловості (70 підприємств) відносяться підприємства: ПрАТ «Рівнеазот» – з виробництва мінеральних добрив, ТзОВ «Колор С.І.М.» – фарб та лаків, ТзОВ «Підприємство з іноземними інвестиціями «Ізотерм-С» – виробів з пластмас, ТзОВ «Українська сірникова фабрика» - вибухових речовин та інші.

10.2.4. Харчова промисловість

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів представлене 331 підприємством області, що спеціалізуються на виробництві продуктів харчування, напоїв, кормів для тварин. Найбільші з яких: ПрАТ «Дубномолоко» – з виробництва сиру твердого та плавленого, ТзОВ «Юрмія» – м'ясних та ковбасних виробів, ТзОВ «Радивилівмолоко», ТзОВ «Укрмолпродукт», ТзОВ «Бімол», ТОВ «Агропереробка» – масла, молочної продукції, ПрАТ «Рівне–Борошно», ТзОВ «Волинь-Зерно-Продукт» – борошна, ТОВ «Поліссяхліб» – хлібобулочних виробів, ТОВ «Маяк-3» - м'яса свійської птиці, ТОВ «Крупецький комбікормовий завод» – кормів для тварин, ТОВ «Радема» –олії та інші.

На сьогодні більшість підприємств м'ясо-молочної промисловості, не маючи локальних споруд перед очистки, скидають агресивні стоки на комунальні очисні споруди населених пунктів. Це часто призводить до збоїв в роботі комунальних очисних споруд, через що недоочищені стоки потрапляють у водні об'єкти області.

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва

Промисловий комплекс за інтенсивністю впливу на довкілля посідає провідне місце. З метою зменшення техногенного навантаження на довкілля та мінімізації його забруднення на підприємствах області щорічно розробляються та затверджуються плани заходів по охороні навколишнього середовища, а саме: охорону атмосферного повітря, охорону та раціональне використання водних ресурсів, охорону земель та підземних вод, поводження з відходами та небезпечними речовинами, охорону надр та раціональне надрокористування.

Проводиться відповідна робота з оновлення виробничих потужностей, запровадження інновацій та прогресивних технологій, освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції та створення робочих місць. В екологічній політиці провідних підприємств області велика увага приділяється сертифікації продукції та технологічних процесів за національними і міжнародними стандартами.

Зокрема, на ТОВ «ОДЕК» Україна – найбільшому виробнику сортової, великоформатної, водостійкої, екологічно безпечної фанери в Україні, широкої сфери застосування – за рахунок власних коштів, продовжується реалізація інвестиційного проекту «Збільшення виробництва фанери 4x8 фт.», вартість якого 8 млн. євро, термін реалізації – 2021-2024 роки. На даний час в роботу запущена лінія подачі та сортування сировини, лінія безшпindelного лушення шпону 8x4, дробарка РС 58/45 з системою аспірації. У тестовому режимі запущена в роботу лінія лушення шпону 4x4,4x8/5x5,5x10, узгоджені контракти з виконавцями на поставку іншого обладнання та виконання робіт. На підприємстві створено 24 нових робочих місця.

Висока якість склеювання фанери «ОДЕК» доведена Інститутом перевірки матеріалів землі Бранденбург («МРА Eberswalde Materialprüfanstalt Brandenburg GmbH»), Німеччина. Система управління якістю «ОДЕК» сертифікована BVQI на відповідність стандарту ISO 9001. Виробництво фанери задовольняє вимоги відповідності ланцюжка від постачальника до споживача (FSC®). З серпня 2012 року фанера «ОДЕК» сертифікована на відповідність екологічним вимогам щодо емісії формальдегіду CARB Phase 2.

На ТОВ «Вераллія Україна» за сучасною технологією виготовляється понад 200 видів склотари для харчової промисловості, що користується високою конкурентоспроможністю. Основними споживачами продукції є загальновизнані торгові марки України «Чумак», «Медофф», «Nemiroff», «Баядера», «Руна». Продукція підприємства поставляється в усі регіони України та 17 країн світу.

На підприємстві функціонує система управління якістю, сертифікована на відповідність ISO 9001, система управління впливом на навколишнє середовище – ISO 14001 та управління безпекою праці – ISO 45001, система харчової безпеки – ISO 22000.

На підприємстві проведено модернізацію обладнання: капітальний ремонт печі № 2 та виробничих ліній другого цеху із заміною устаткування на сучасне енергоефективне загальною вартістю 16 млн. євро. Нове обладнання дало можливість виробляти продукцію, яка відповідає вимогам експортного клієнта. Основний продукт, який виробляється у печі № 2 – преміум тара (скло марки екстра флінт).

Триває підготовка до капітального ремонту печі № 3 та виробничих ліній із заміною устаткування, вартістю 276,7 млн. грн. Проводяться роботи з установки газових фільтрів для очищення забруднюючих речовин при плавленні скла, інвестовано 134 млн. грн. Проведено ремонт усіх під'їзних залізничних колій, інвестовано 19,4 млн. грн., модернізовано очисні споруди на суму 7 млн. грн.

ТОВ «КРОНОСПАН РІВНЕ» уже більше трьох років здійснює реалізацію інвестиційного проєкту по будівництву деревообробного підприємства в с. Городок Рівненської області потужністю 1400 тис. м³ на рік. Основний вид діяльності – виробництво фанери, дерев'яних плит і панелей, шпону.

Загальний розмір інвестицій 560 млн. євро, з яких понад 400 млн. євро було засвоєно на будівельному майданчику. На даний час підприємство здійснює виробництво ДСП, ЛДСП.

Змонтовано лінію з виробництва ОСП (орієнтовно стружкова плита) потужністю 600 тис. м³ на рік. Лінія працює в режимі пусконаладження з жовтня 2024 року. Вихід на потужність заплановано на березень 2025 року. Близько 60 % виробленої продукції на лінії виготовленню ОСП експортуватиметься до країн ЄС та США. На підприємстві планується створення понад 2000 нових робочих місць (з яких 400 – безпосередні працівники підприємства, решта-персонал, задіяний у веденні та обслуговуванні підприємства).

ТОВ «Костопільський завод скловиробів» на придбання, встановлення та ремонт виробничого обладнання для виробництва пляшок зі скла місткістю менше 2,5 л для напоїв і харчових продуктів; тари зі скла для фармацевтичної та парфумерної продукції упродовж 2023-2024 року освоєно 585,7 млн. грн. (власні кошти підприємства).

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

11.1 Тенденції розвитку сільського господарства

Земельний фонд області складає 2005,1 тис. га, з них 48 % займають сільськогосподарські угіддя, крім того, 39,6 % території вкрито лісами та лісовкритими площами, 5,3 % зайнято відкритими заболоченими землями, 1,2 % – під водою.

За природно-кліматичними умовами область розподілена на зону Лісостепу і Полісся, відповідно до яких склалися напрями спеціалізації сільського господарства. Зона Лісостепу: зерново-буряківничий з вирощуванням сої, соняшника, ріпаку та розвинутим тваринництвом. Зона Полісся – картоплярсько-зерновий з розвинутим тваринництвом.

Загальна земельна площа сільськогосподарських угідь, що використовується сільськогосподарськими підприємствами та господарствами населення, становить 789,6 тис. га, із них: рілля – 614,5 тис. га (77,8 %); багаторічні насадження – 10,6 тис. га (1,3 %); сіножаті та пасовища – 161,1 тис. га (20,4 %); перелogi – 3,4 тис. га (0,5 %).

У 2024 році уточнена посівна площа сільськогосподарських культур у всіх категоріях господарств становила 634,4 тис. га.

За 2024 рік в усіх категоріях господарств вироблено валової продукції сільського господарства на суму 33,5 млрд. грн., що на 5,1 % ніж за 2023 рік.

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції у всіх категоріях господарств за 2024 рік становить:

- зерна – 1367 тис. т;
- цукрових буряків – 673,7 тис. т;
- сої – 427,4 тис. т;
- соняшника – 92,6 тис. т;
- ріпаку – 73,2 тис. т;
- картоплі – 1310 тис. т;
- овочів – 278,9 тис. т;
- молока – 283,2 тис. т;
- м'яса – 81,1 тис. т.
- яєць – 686,7 млн. штук.

Урожайність сільськогосподарських культур у всіх категоріях господарств становить: зерна – 53,2 ц/га;

- цукрових буряків – 355,3 ц/га;
- сої – 32 ц/га;
- соняшника – 25,8 ц/га;
- ріпаку – 36 ц/га
- картоплі – 183,7 ц/га;
- овочів відкритого ґрунту – 220,9 ц/га.

11.2. Вплив на навколишнє середовище

11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Важливе значення для сільськогосподарського виробництва та отримання високих врожаїв має застосування мінеральних та органічних добрив. Це сприяє відтворенню родючості ґрунту, підвищенню врожайності та покращенню якості рослинницької продукції. Збільшення внесення добрив забезпечить необхідний ефект лише на фоні підвищення культури землеробства, покращення всієї системи технічних, організаційних та економічних факторів. Без широкого застосування мінеральних та органічних добрив та інших хімічних засобів неможливий подальший ріст сільськогосподарського виробництва і, перш за все, підвищення врожайності.

Під урожай 2024 року сільськогосподарськими підприємствами всього внесено 303 тис. ц діючої речовини мінеральних добрив, в тому числі азотних – 183,1 тис. ц, фосфорних – 52,3 тис. ц, калійних – 67,6 тис. ц.

Удобрена мінеральними добривами площа сільськогосподарських підприємств у 2024 році склала – 247,7 тис. га, що становить 87,5 % від посівної площі.

У сільськогосподарських підприємствах внесення поживних речовин NPK на 1 га посіву сільськогосподарських культур становило 107 кг, в тому числі азотних – 65 кг, фосфорних – 18 кг, калійних – 24 кг. На 1 га удобреної площі внесено 122 кг поживних речовин.

Під урожай 2024 року сільськогосподарськими підприємствами в області внесено 286 тис. тонн органічних добрив, що становить 1 т/га посівної площі або 8,2 т/га удобреної площі. Органічні добрива внесені на площу 34,9 тис. га, що становить 12,4 % від посівної площі.

Внесення мінеральних та органічних добрив у ґрунт сільськогосподарськими підприємствами області у 2020-2024 роках наведено в табл. 11.1.

Таблиця 11.1. Внесення мінеральних та органічних добрив у ґрунт сільськогосподарськими підприємствами області

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Загальна посівна площа, тис. га	325,6	325,9	329,4	319,6	344,4
Мінеральні добрива:					
Всього внесено в поживних речовинах, тис. ц	488,6	554,7	397,4	294,8	303,0
У тому числі: азотних, тис. ц	295,8	383,3	191,0	183,6	183,1
фосфорних, тис. ц	7,8	64,8	14,3	57,3	52,3
калійних, тис. ц	45,0	106,6	63,7	53,9	67,6
комплексних, тис. ц	140,0		128,4	-	-
Удобрена площа під урожай, тис. га	265,6	282,5	276,9	241,3	247,7
% удобреної площі	90,3	92,1	93,7	89,4	87,5
Внесено на 1 га, кг	184	181	143	109	107
У тому числі: азотних, кг	111	125	69	68	65
фосфорних, кг	3	21	5	21	18
калійних, кг	17	35	23	20	24
комплексних, кг	53		4	-	-
Органічні добрива:					
Всього внесено в поживних речовинах, тис. т	392,8	273,5	214,5	137,5	286,0
Удобрена площа, тис. га	36,1	33,7	23,3	30,2	34,9
% удобреної площі до посівної	12,3	11,0	7,9	11,2	12,4
Внесено на 1 га посівної площі, т	1,3	0,9	0,7	0,5	1,0

11.2.2. Використання пестицидів

У 2024 році сільськогосподарськими підприємствами області під урожай використано пестицидів на площі 1310,8 тис. га. Динаміка застосування засобів захисту рослин в області у 2020-2024 роках наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2. Динаміка застосування засобів захисту рослин

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Витрати засобів захисту рослин, тис. т	1,23	1,195	1,1143	1,305	1,282
Площа, на якій застосовувалися засоби захисту рослин, тис. га	1165,6	1108	1096	1360,2	1310,8
Кількість внесених пестицидів на 1 га, кг	1,05	1,07	1,04	0,959	0,978

З метою зменшення пестицидного навантаження, запобігання забрудненню довкілля засобами захисту рослин та агрохімікатами поступово впроваджується інтегрована система захисту рослин, а саме оптимізація використання хімічного методу на основі критеріїв доцільності застосування пестицидів з урахуванням чисельності популяції шкідників, наявності ентомофагів, ступеня стійкості сортів проти пошкодження шкідниками й ураження збудниками хвороб.

Біологічний метод захисту рослин в області був застосований на площі 70,141 тис. га, це склало лише 5,35 % від усіх захисних обробок полів сільськогосподарських культур. Хоча в порівнянні з 2023 р. площі обробок біопрепаратами збільшились на понад 9 тис. га, проте збільшення пов'язане переважно зі збільшенням площ посівів сої і відповідним використанням біоінокулянтів на цих площах. В 2024 році в області вирощували сільськогосподарські культури на площі 7,4 тис. га без застосування пестицидів, тоді як у 2023 році безпестицидне вирощування складало 9,72 тис. га.

Проблемним питанням в області є вирощування сільськогосподарських культур агрохолдингами за спрощеною технологією. З метою економії грошових витрат та пального передпосівний обробіток ґрунту на економічно привабливих культурах (соя, кукурудза, ріпак, соняшник) є мінімальним та навіть нульовим (так звана no-till технологія). Весь подальший догляд за посівами проводять із застосуванням пестицидів та агрохімікатів (особливо гербіцидів у великій кількості), біопрепарати використовуються вкрай рідко. До того ж малий набір культур і, відповідно, часте вирощування їх на одному полі призводить до накопичення збудників хвороб, шкідників та бур'янів, внаслідок чого використання пестицидів тільки зростає.

Не менш важливим проблемним питанням є висока ціна пестицидів відомих світових виробників, що змушує багатьох товаровиробників до використання генеричних препаратів (дозволених до використання в Україні), що, як показує практика, є більш небезпечними для довкілля, а також, як правило, використовуються з більшою нормою внесення. Останніми роками збільшення використання генеричних препаратів приводить до масової загибелі комах-запилювачів.

11.2.3. Зрошення та осушення земель

До гідромеліорації належать осушувальні і зрошувальні меліорації. В деяких випадках ці меліорації доповнюють одна одну. Гідромеліорація суттєво змінює елементи водного балансу, особливо випаровування та річковий стік.

Застосування широкомасштабних осушувальних меліорації на Поліссі привело до негативних змін в довкіллі. Оцінка впливу осушення на водний баланс та режим річок має сторічну історію (від початку великомасштабного осушення на Поліссі) і донині зберігає своє актуальне значення. За останні роки у зоні Полісся зникли річки, що живилися ґрунтовими водами, тоді як річки, що живляться підземними водами, збільшили свою водність. Спрямлення русла малих річок супроводжується частими катастрофічними повеннями, які призводять до змиву й розмиву ґрунтів, підтоплення й заболочення ряду меліоративних систем, руйнування берегів. Зниження рівня ґрунтових вод та зміна у зв'язку з цим відміток місцевих базисів посилили ерозію земель (змивання ґрунтів, вітрова ерозія тощо).

На рівнинних торфосховищах через зниження вологи виділяється велика кількість тепла, спричиняючи самозапалювання. На Поліських територіях області недобір урожаю на прилеглих до осушувальних систем суходолах становить не менш як 25 %, а вплив осушувальних систем сягає на 2 – 2,5 км, тобто перевищує площу осушеної території. Тому, отримана на осушеній площі продукція практично дорівнює недоборові її на прилеглих землях.

В Рівненській області меліоровано 390,4 тис. га, в тому числі 374,4 тис. га осушених земель, з них сільськогосподарських угідь – 320,3 тис. га.

Із загальної площі осушено гончарним дренажем 274,9 тис.га, з двобічним регулюванням водно-повітряного режиму нараховується 180,9 тис. га. На осушувальних системах функціонує 84 насосних станцій.

Одним з шляхів відновлення непрацюючих дренажних систем є їх капітальна реконструкція та модернізація. Для кожної такої системи необхідне розроблення детального проєкту з відповідним еколого-економічним обґрунтуванням.

Осушувальні сільськогосподарські угіддя області використовуються 94 сільськогосподарськими підприємствами, 79 фермерськими господарствами.

У 2024 році Регіональним офісом водних ресурсів у Рівненській області за бюджетною програмою «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, в тому числі в басейні річки Тиса у Закарпатській області» згідно Плану заходів із захисту від шкідливої дії вод у Рівненській області за 2024 рік виконувався захід «Захист від шкідливої дії талих та зливових вод жителів с. Ниви-Золочівські Дубенського району» – здійснено будівництво водовідвідних каналів протяжністю 9,42 км та будівництво трубчастих переїздів.

Проведено 6638 замірів рівнів води на водомірних постах. При потребі зниження рівня води в 2024 році перекачано 62 насосними станціями 97,6 млн. м³ води.

Регіональним офісом водних ресурсів у Рівненській області постійно проводяться дослідження вмісту забруднюючих речовин в пробах поверхневих та ґрунтових вод на 6 еталонних осушувальних системах області.

Результати досліджень у 2024 році наведені в табл. 11.3.

Таблиця 11.3. Максимальні значення вмісту забруднюючих речовин в поверхневих водах меліорованих і прилеглих до них земель

№ з/п	Меліоративна система	Показники забруднення, мг/дм ³								
		NO ₂	NO ₃	SO ₄	Cl	Fe	NH ₄	Ca	Mg	pH
2	«Воробіно»	0,24	13,94	36,41	18,51	0,33	1,37	16,24	15,04	7,3
5	«Іква»	0,29	19,11	23,16+	12,37	0,55	2,19	103,01	13,4	8,3
6	«Прип'ять»	0,31	15,23	95,01	15,42	0,35	0,802	98,13	42,38	7,4
7	«Стубелка»	0,09	2,63	36,72	10,37	0,106	1,213	75,23	9,36	7,7
8	«Стубла»	0,11	18,3	69,19	13,94	0,59	0,85	67,32	16,99	6,9
9	«Язвинка»	0,28	12,41	27,18	9,82	0,44	0,92	86,74	7,331	8,1

Зміни хімічного складу підземних і поверхневих вод у 2024 році в порівнянні з попереднім роком мають стохастичний характер. Певну закономірність відслідкувати досить важко. В підземних водах більшості осушувальних систем Поліської зони фіксується зростання концентрації у воді амонію сольового, нітратів, нітритів, кислотності. В підземній воді осушувальних систем розташованих в південній частині області зростає концентрація нітратів, нітритів, хлоридів, заліза. В поверхневих водах більшості осушувальних систем Поліської зони зростає концентрація у воді амонію сольового, нітратів, нітритів, магнію, кислотності. В поверхневій воді осушувальних систем розташованих в південній частині області зростає концентрація амонію сольового, нітратів, нітритів, хлоридів, заліза, сульфатів.

Основними чинниками у 2024 році, які істотно вплинули на формування меліоративного стану осушуваних земель залишаються режим ґрунтових вод, вологість та кислотність ґрунтів, а також технічний стан осушувальних систем.

Метеорологічні умови 2024 року були близькими до показників 2023 року. Виходячи з того, що кардинальних змін в плані поліпшення меліоративного стану на системах, де рівні ґрунтових вод залягають на неприпустимих глибинах не відбулось, процеси вторинного заболочування зберігаються. На цих землях необхідно виконати реконструкцію дренажної мережі. На переважаючій їх більшості, через неспроможність відкритої мережі забезпечити оптимальні строки відведення надлишкових вод, до того ж, необхідно очистити від трави і мулу відкриту мережу каналів. Меліоративний стан цих земель – незадовільний. Загалом площа сільськогосподарських угідь, яка вимагає реконструкції (відновлення) осушувальної мережі незмінна – близько 32 тис. га меліорованих земель.

Процеси глобального потепління, а саме опади екстремального характеру, малосніжні зими за умов аномальних температур повітря мають тенденцію до впливу на зміни рівневого режиму осушуваних земель в бік їх зниження. І погодні умови вегетаційного періоду 2024 року зайвий раз є тому підтвердженням. Але, як зазначалось раніше, поряд з цим на осушуваних землях спостерігаються процеси вторинного заболочування. На це впливає комплекс чинників. Загалом основними причинами вторинного заболочування є незадовільний технічний стан меліоративних систем, пов'язаний з неналежним доглядом за відкритою і закритою мережами. Особливо внутрішньогосподарською, що є наслідком відсутності коштів у землекористувачів, різким скороченням обсягів фінансування меліорації, як на державному, так і на місцевому рівнях, а також у зв'язку з моральною старістю, побудованих досить давно, осушувальних систем.

З погляду на мінливий характер погодних умов останніх років, триваючі процеси зміни клімату, прогнозувати в майбутньому залягання рівнів ґрунтових на осушуваних землях досить важко.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

У 2024 році обсяги виробництва у всіх категоріях господарств склали:

- молока – 283,2 тис. т;
- м'яса – 81,1 тис. т;
- яєць – 686,7 млн. штук.

У всіх категоріях господарств зросло виробництво молока на 7,9 % за рахунок підвищення продуктивності корів. Середній річний надій молока від однієї корови по сільськогосподарським підприємствам становив 7151 кг.

Відповідно до Комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Рівненської області у 2024 році з обласного бюджету було виділено 8 млн. грн. на фінансову підтримку розвитку молочного та м'ясного скотарства за напрямом – часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин, а саме телиць, нетелів, корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямку продуктивності. 4 суб'єкти господарювання області отримали часткове відшкодування за закуплені для подальшого відтворення племінні тварини. Ними було закуплено 233 голів нетелів.

В області 24 суб'єктам господарювання присвоєно статус суб'єкта племінної справи у тваринництві різних напрямів спеціалізації, які займаються виробництвом та реалізацією племінних (генетичних) ресурсів для покращення генетичного потенціалу поголів'я сільськогосподарських тварин, зокрема, 15 суб'єктів господарювання з молочного скотарства, 3 – з м'ясного скотарства, 2 – з вівчарства, 1 – з бджільництва та 3 – з рибництва.

У розвиток агропромислового комплексу сільгосптоваровиробники області залучають інвестиційні кошти, що сприятиме створенню додаткових робочих місць, збільшенню обсягів виробництва тваринницької продукції. Зокрема, ФГ «П'ятигірське» завершується реконструкція молочного комплексу на 2800 голів, ТОВ «СВК Горинь» – реконструкція свинокомплексу на 24000 голів, ТОВ «Молоко Вітчизни» – реконструкція будівель тваринницького комплексу для утримання овець на 300 голів.

В області за підтримки компанії ТОВ «УкрМілкІнвест» реалізується проєкт «Сімейні молочні ферми», який стартував у 2017 році. На сьогодні в Рівненській області створено 20 сімейних молочних ферм, в яких утримується 358 голів корів.

11.3. Органічне сільське господарство

Необхідність впровадження в області органічного виробництва обумовлена потребою збереження навколишнього природного середовища, раціонального використання ґрунтів та інших природних ресурсів у процесі сільськогосподарського виробництва, покращення якості життя населення та можливість реалізації продукції на експорт.

В 2024 року на території області було сертифіковано 14 операторів органічного виробництва, переробки та експортування органічної продукції в тому числі 9 операторів згідно з вимогами законодавства України у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Найбільшими операторами органічного ринку з року в рік залишаються ТОВ «ДЕДДЕНС АГРО» та ТОВ «ДІБРОВА ФАРМЗ», які в 2024 році сертифікували менше видів органічної продукції, але збільшили площі під органічним

виробництвом. Постійними операторами органічної продукції є ТОВ «ДІБРОВА ФАРМЗ», ТзОВ «ЕКО ЛАН САРНИ», ТОВ «СП «АГРО ОРГАНІК», ФГ «ПЕТРОВИЧ–2016», ФОП Мельник Т. М. Долучаються і нові оператори: ТОВ «РСН-ТРЕЙД», ТзОВ «СІМ-САД».

Суб'єкти господарювання сертифікували сільськогосподарську органічну продукцію таких культур: соя, кукурудза, ріпак озимий, овес, пшениця, гречка, ягоди, овочі та інші. ТзОВ «ТЕРЛИЧ» сертифікували органічне виробництво макаронних виробів, ТДВ «РІВНЕХОЛОД» – використовує сертифіковані холодильники для зберігання сертифікованої органічної продукції.

Є в області сертифіковані оператори органічного ринку, які займаються заготівлею та переробкою дикорослих продуктів.

Відповідно до Комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Рівненської області на 2023–2025 роки з обласного бюджету закладено фінансування на виплату компенсації понесених витрат суб'єктами господарювання на проведення сертифікації органічного виробництва в розмірі фактичних витрат, але не більше 40 тис. грн. на один суб'єкт господарювання. У 2024 році суб'єктам господарювання компенсовано 241 тис. грн.

Таблиця 11.4. Виробництво органічної продукції та сировини

Рік	Площа, на якій виробляється органічна продукція та сировина		Об'єкти, яким надано статус спеціальних сировинних зон		
	тис. га	% від загальної площі посіву	площа, тис. га	% від загальної площі території	кількість, од.
2020	9,8	3,0	-	-	-
2021	10,1	3,1	-	-	-
2022	10,1	3,1	-	-	-
2023	9,5	2,9	-	-	-
2024	9,3	2,7	-	-	-

11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства

Одним з проблемних питань в області є наявність значних площ кислих ґрунтів. На таких ґрунтах саме із-за шкідливої кислотності, при якій сільськогосподарські культури знаходяться в несприятливих умовах, у пригніченому стані, спостерігаються недобори врожаю навіть при достатньому забезпеченні поживними речовинами, що внесені з добривами. Тому, в комплексі заходів, направлених на підвищення родючості ґрунтів і отримання сталих врожаїв в господарствах області, особливе місце належить вапнуванню кислих ґрунтів, яке створює умови для збереження і накопичення гумусу, оскільки кальцій не зворотно коагулює гумінові кислоти і в такий спосіб зменшується їх рухомість у ґрунті.

Потреба у вапнуванні кислих ґрунтів у сільськогосподарських підприємствах залишається, особливо в поліській зоні області. Роботи, пов'язані з вапнуванням кислих ґрунтів, проводились за власні кошти господарств. Сільськогосподарськими підприємствами області у 2024 році проведено вапнування на площі 16,5 тис. га (у 2023 році – на площі 13,6 тис. га, 2022 році – на площі 9,5 тис. га, 2021 році – на площі 24 тис. га, у 2020 році – на площі 16,6 тис. га) (див. табл. 11.5).

Таблиця 11.5. Проведення вапнування кислих ґрунтів Рівненської області, га

Район області	2023	2024
Вараський	-	-
Дубенський	13535	14336
Рівненський	100	2176
Сарненський	-	-
Всього у області	13635	16512

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Структура виробництва паливно-енергетичних ресурсів області представлена виробництвом електро- та теплоенергії. Паливно-енергетичні ресурси, такі як природний газ, вугілля, нафта, в області не видобуваються.

Атомна енергетика області має загальнодержавне значення. Основним виробником електроенергії є відокремлений підрозділ «Рівненська АЕС» державного підприємства «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» (Рівненська область, м. Вараш). Рівненська АЕС спроектована як шести блочна станція із загальною встановленою потужністю 4880 МВт. Нині РАЕС експлуатує 4 енергетичні блоки, якими в 2024 році вироблено 19,392 млрд. кВт год електроенергії, що на 0,812 млрд. кВт год більше ніж у 2023 році.

Гідроелектростанціями (Млинівською та Хрінницькою МГЕС) у 2023 році вироблено 5,54 млн. кВт год електроенергії.

Крім того, у 2024 році в області вироблено 45,83 млн. кВт год електроенергії побутовими та малими не побутовими споживачами з використанням альтернативних джерел енергії, що на 4,31 млн. кВт год електроенергії більше ніж у 2023 році.

Динаміка споживання паливно-енергетичних ресурсів наведена в табл. 12.1.

Таблиця 12.1. Динаміка споживання паливно-енергетичних ресурсів

Показники	2000	2020	2021	2022	2023	2024
Споживання паливно-енергетичних ресурсів на енергетичні цілі, тис. т умовного палива	1704,5	2086,69	2218,35	*		*
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	100	122	130			
Споживання електроенергії, млн. кВт/год	694,6	2678,3	2430,64	2052,82	2169,35	2118,08
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	100	385,6	349,9	295,5	312,3	304,9
Споживання палива, тис. т умовного палива	645,4	1168,2	1365,2	*	*	*
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	100	181	211			

Примітка: * За даними Головного управління статистики у Рівненській області інформація за 2022-2024 роки може бути надана після завершення встановленого Законом України «захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Впродовж 2024 року в області спожито 2118,08 млн. кВт год електроенергії, в тому числі населення спожило 930 млн. кВт год, бюджетні установи та організації – 95 млн. кВт год, промисловість – 97 млн. кВт год.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Динаміка споживання основних енергетичних матеріалів та продуктів переробки нафти наведена в табл. 12.2.

Таблиця 12.2. Динаміка споживання енергетичних матеріалів та продуктів переробки нафти (без урахувань обсягів реалізації палива населенню)

Види енергетичних матеріалів та продуктів переробки нафти	2000 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього в області, тис. т умовного палива у тому числі	1212,2	1168,23	1365,2	*	*	*
Вугілля кам'яне, тис. т / у %	74,4 / 6,1	к	218,3 /	*	*	*
Газ природний, млн. м³ / у %	755,1 / 62,3	514,8 / 51,1	905,1 /	553,3 /	618,8 /	574,0 /
Бензин моторний, тис. т / у %	30,1 / 2,5	33,3 / 4,6	6,8 /	*	*	*
Газойлі (паливо дизельне), тис. т / у %	95,4 / 7,9	130,0 / 16,1	95,8 /	*	*	*
Мазути паливні важкі, тис. т / у %	15,7 / 1,3	к	0 /	*	*	*

Примітка: «к» - дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації;

* - за даними Головного управління статистики у області інформація за 2022-2024 рр. може бути надана після завершення встановленого Законом України «захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Динаміка використання енергетичних матеріалів та продуктів переробки нафти наведена у табл. 12.3.

Таблиця 12.3. Динаміка використання енергетичних матеріалів та продуктів переробки нафти (без урахувань обсягів реалізації палива населенню)

Види енергетичних матеріалів та продуктів переробки нафти	2000 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Всього, т умовного палива	1212190,0	1168230	1365183	*	*	*
Первинні види палива						
Вугілля кам'яне, т	74409,0	к	218300	*	*	*
Газ природний, тис. м³	755104,0	514760,9	905100	553300	618800	574000
Дрова для опалення, м³ щільних	35023,0	204677,2	*	*	*	*
Торф неагломерований паливний, т	—	к	*	*	*	*
Інші види первинного палива, т ум. палива	10343,0	—	*	*	*	*
Продукти переробки палива						
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з вугілля кам'яного, т	—	1708,8	*	*	*	*
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з торфу, т	—	53409,2	*	*	*	*
Кокс та напівкокс з вугілля кам'яного, кокс газовий, т	—	к	—	*	*	*
Бензин авіаційний, т	8,4	—	—	*	*	*
Бензин моторний, т	30089,2	33336,1	6800	*	*	*
Фракції легкі інші, т	—	—	—	*	*	*
Паливо для реактивних двигунів типу бензину, т	—	—	—	*	*	*
Паливо для реактивних двигунів типу гас, т	—	—	—	*	*	*
Гас, т	—	к	—	*	*	*
Газойлі (паливо дизельне), т	95422,8	130006,6	95800	*	*	*
Мазути паливні важкі, т	15707,2	к	—	*	*	*
Дистилати нафтові легкі, фракції легкі інші, т	—	к	—	*	*	*
Дистилати нафтові середні, фракції середні інші, т	—	—	—	*	*	*
Оливи та мастила нафтові; дистилати нафтові важкі, т	4169,3	2435,5	*	*	*	*
Пропан і бутан скраплені, т	1350,0	20997,3	2500	*	*	*
Бітум нафтовий (включаючи сланцевий), т	—	к	*	*	*	*
Вазелін нафтовий, парафін, воски нафтові та інші, т	—	к	*	*	*	*
Інші види нафтопродуктів, т умовного палива	—	12,6	*	*	*	*
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини, т	—	13733,4	*	*	*	*
Стружка і тріска деревні, т	—	130910,3	*	*	*	*
Інше тверде біопаливо рослинного походження, т	—	27668,7	*	*	*	*
Інші види палива, т умовного палива	—	3418,5	*	*	*	*

Примітка: «к» - дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації;

*- за даними Головного управління статистики у області інформація за 2022-2024 рр. може бути надана після завершення встановленого Законом України «захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»

У 2024 році всіма споживачами області використано природного газу – 574 млн. м³, в порівнянні з 2023 роком використання природного газу зменшилось на 44,8 млн. м³. Основними енергоспоживачем області є переробна промисловість.

Населенням спожито 214,4 млн. м³ природного газу, промисловістю – 300,4 млн. м³ природного газу, бюджетною сферою – 6,5 млн. м³ природного газу, теплопостачальними підприємствами – 52,7 млн. м³ природного газу.

12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище

Основним виробником електроенергії в області є ВП «Рівненська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом», яка виробляє електроенергію на потреби споживачів та народного господарства України. До складу підприємства входять цехи та виробничі дільниці, що мають джерела викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: гідротехнічний цех, енергоремонтний підрозділ, турбінний цех, хімічний цех, цех вентиляції та кондиціонування, ремонтно-будівельний цех. Цехи і дільниці організовані для забезпечення нормальної та безперебійної роботи енергоблоків.

В процесі виробничої діяльності ВП «Рівненська АЕС» здійснює викиди найбільш поширених забруднюючих речовин – оксид вуглецю, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, діоксид та інші сполуки сірки, сполуки азоту, метали та їх сполуки, неметанові леткі органічні сполуки, фтор та його сполуки, хлор та його сполуки, фреони. Потенційний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від ВП «Рівненська АЕС» складає 86,2 т в рік, фактичний обсяг викидів у 2024 році – 30,6 т.

Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами паливно-енергетичного комплексу у 2024 році наведено в табл. 12.4.

Таблиця 12.4. Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами паливно-енергетичного комплексу у 2024 році

	Кількість підприємств	Обсяги викидів, т	Обсяг викидів на одиницю реалізованої продукції, кг/грн.	Темп зміни, % порівняно з 2023 р.	
				обсягів викидів	викиди на одиницю продукції
Усього стаціонарними джерелами					
-в тому числі за видами діяльності:					
ВП «Рівненська АЕС»	1	30,6	-	95,7	-

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Динаміка щодо використання місцевих видів палива, нетрадиційних, альтернативних та відновлювальних джерел енергії наведено у табл. 12.5.

Таблиця 12.5. Використання місцевих видів палива, нетрадиційних, альтернативних та відновлювальних джерел енергії

№ п.	Вид палива	Використано всього				
		2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
1	Танковий газ природний, тис. м³	*	*	*	*	*
2	Торф, т	*	*	*	*	*
3	Відходи деревини, т уовного палива	*	*	*	*	*
4	Малі ГЕС, тис. кВт/год.	3230	4540	4538	5651	5536

Примітка: * дані відсутні

Ефективне використання місцевих альтернативних видів палива – це шлях до енергонезалежності України та Рівненщини зокрема. З метою зменшення залежності області від імпортованих енергоносіїв особлива увага приділяється максимальному використанню місцевих видів палива. Впроваджуються різноманітні проекти з енергозбереження, а саме переведення роботи обладнання з природного газу на альтернативне паливо – торф, дрова, пелети та відходи деревини.

Першочергова увага приділяється використанню традиційного місцевого альтернативного енергоресурсу – торфу. Продукція державного підприємства «Рівнеторф» (торфобрикети та фрезерний паливний торф) забезпечує потреби комунально-побутового господарства регіону у цьому виді твердого палива. Крім того, переорієнтація котелень на місцевий енергоресурс дозволяє заощаджувати та розвивати виробничий потенціал області.

12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

В області діє Комплексна програма енергоефективності Рівненської області на 2018-2025 роки (далі – Програма), що схвалена розпорядженням голови облдержадміністрації від 13.03.2018 № 166 та затверджена рішенням Рівненської обласної ради від 16.03.2018 № 866 зі змінами.

З метою забезпечення додаткової фінансової підтримки населення щодо впровадження заходів енергозбереження реалізується Обласна програма відшкодування відсотків за кредитами, залученими на впровадження енергозберігаючих заходів в житловому секторі (складова частина Програми). В 2024 році було здійснено 88 відшкодувань для ОСББ-учасників програми «ЕНЕРГОДІМ» державної установи «Фонд енергоефективності» на загальну суму 740 тис. грн.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

13.1. Транспортна мережа області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

За даними Головного управління статистики у Рівненській області інформація за 2022-2024 роки може бути надана після завершення встановленого Законом України «захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Обсяги транспортних перевезень в області наведені у табл. 13.1.

Таблиця 13.1. Обсяги транспортних перевезень

Вид транспорту	Рік	Перевезено вантажів		Вантажообіг		Перевезено пасажирів		Пасажирообіг	
		млн. т	у % до 2000 р.	млн. т км	у % до 2000 р.	млн. Пас.	у % до 2000 р.	млн. пас. км	у % до 2000 р.
Залізничний*	2000	3,5	100	—	—	8,2	100	—	—
	2020	9,0	257	8446,0	—	0,8	9,7	345,9	—
	2021	9,1	260	9642,4	—	0,85	10,4	567,5	—
	2022								
	2023								
	2024								
Автомобільний	2000	15,5	100	434,1	100	78,9	100	922,3	100
	2020	22,9**	148	2145,5	494	48,3***	61	581,8***	63
	2021	4,9	32	1738,7	400	46,3	59	622,3	67
	2022								
	2023								
	2024								
Водний	2000	—	—	—	—	—	—	—	—
	2020	—	—	—	—	—	—	—	—
	2021	—	—	—	—	—	—	—	—
	2022	—	—	—	—	—	—	—	—
	2023	—	—	—	—	—	—	—	—
	2024	—	—	—	—	—	—	—	—
Авіаційний	2000	—	—	—	—	—	—	—	—
	2020	—	—	—	—	—	—	—	—
	2021	—	—	—	—	—	—	—	—
	2022	—	—	—	—	—	—	—	—
	2023								
	2024								
Трубопровідний	2000	—	—	—	—	—	—	—	—
	2020	—	—	—	—	—	—	—	—
	2021	—	—	—	—	—	—	—	—
	2022	—	—	—	—	—	—	—	—
	2023								
	2024								
Міський електротранспорт	2000	—	—	—	—	36,5	100	142,8	100
	2020	—	—	—	—	16,4	45	67,1	47
	2021	—	—	—	—	17,7	48	72,6	51
	2022								
	2023								
	2024								
Всього	2000	19,0	100	434,1	100	123,6	100	1065,1	100
	2020	31,9	168	10591,5	2440	65,5	53	994,8	93
	2021	14,0	74	11381,1	2622	64,9	52	1262,4	118
	2022								
	2023								
	2024								

Примітка: * - відправлення вантажів та пасажирів по виробничому підрозділу «Рівненська дирекція залізничних перевезень» регіональної філії «Львівська залізниця»

** - з урахуванням комерційних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями та перевезень, виконаних для власних потреб

*** - з урахуванням обсягів автомобільних пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Маршрутна мережа області нараховує 70 міських, 454 приміських та 74 міжміські автобусні маршрути, перевезення на яких здійснюють 286 фізичних та юридичних осіб. Загальна кількість транспортних засобів налічує 904 одиниці. Регулярним автобусним сполученням охоплені всі міста та 98,3 % сіл.

Всі автобуси, що працюють на автобусних маршрутах загального користування використовуються дизельне паливо.

Надання послуг з перевезення пасажирів на міських маршрутах загального користування м. Рівне використовується електротранспорт. На 12 тролейбусних маршрутах в середньому випускалось 60 тролейбусів, із них 7 одиниць з автономним ходом, які можуть працювати без контактної мережі. Залучення тролейбусів з автономним ходом дало можливість скоротити кількість автобусів, що використовують дизельне паливо.

Середній вік автобусів, які здійснюють міські, приміські та міжміські (внутрішньо обласні) перевезення становить 17 років, тролейбусів – 29 років.

13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище

Автомобільний транспорт є потужним джерелом викидів забруднюючих речовин, що значно погіршує умови розсіювання, створює їх високі концентрації в районах автомагістралей і прилеглих до них житлових забудов, де проживає і працює значна кількість населення. Також функціонування транспорту створює високий рівень шуму, забруднює ґрунти та водойми в результаті змиву та протікання паливно-мастильних матеріалів, призводить до утворення пилу та інших забруднювальних речовин, які здійснюють несприятливу дію на навколишнє середовище та безпосередньо на людину. Загальні викиди токсичних речовин залежать від потужності і типу двигуна, режиму його роботи, технічного стану автомобіля, швидкості руху, стану дороги, якості палива.

Негативний вплив транспортних засобів на довкілля пов'язаний насамперед із викидами в атмосферу токсичних речовин з відпрацьованими газами транспортних двигунів та несприятливим впливом транспортних шумів і вібрацій. Найбільшим забруднювачем навколишнього середовища в транспортній галузі є автомобільний транспорт та інфраструктура автотранспортного комплексу (шкідливі викиди в атмосферу від автомобілів за обсягами в багато разів перевищують відповідний сукупний показник від усіх інших видів транспорту).

Останніми роками спостерігається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від автотранспорту у зв'язку зі збільшенням його кількості. Існує велике навантаження на основні дороги м. Рівне, так як майже 90 % схем руху маршрутів громадського транспорту та в більшості приватного транспорту (особистих автомобілей) міста спрямоване вулицею Соборна. Аналогічна тенденція спостерігається в цілому області. Внаслідок цього має місце значне забруднення атмосферного повітря в центрі міста Рівне та в інших містах Вараш, Дубно, де відмічається найбільше скупчення автотранспорту.

Для зменшення негативного впливу транспорту на навколишнє середовище в м. Рівне перевага надається розвитку електротранспорту. Негативний вплив електротранспорту на оточуюче середовище чиниться за рахунок шуму і електромагнітних випромінювань, однак загалом забруднюючий ефект від

діяльності даного виду транспорту є найменшим в порівнянні з іншими видами транспортних засобів.

13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище

Перспективу поступового зменшення впливу транспорту на довкілля повинно дати запровадження підвищених стандартів та вимог до екологічної безпеки автомобільного транспорту, стимулювання використання найменш шкідливих для довкілля видів палива, додержання вимог щодо заборони розташування місць скупчення автотранспорту у безпосередній близькості із зонами проживання людей.

Засобами зменшення викидів від автотранспорту можуть стати технічні, технологічні та організаційні заходи впливу для покращення стану атмосферного повітря, а саме:

- здійснення постійного контролю за якістю нафтопродуктів, які реалізуються шляхом оптової та роздрібною торгівлі, поступове переведення автомобілів на альтернативні види палива;

- виведення потоків транзитного транспорту за межі населених пунктів, скорочення кількості автостоянок та паркувальних майданчиків у центрах міст, густозаселених житлових масивах та місцях масового відпочинку населення;

- оснащення автомобілів нейтралізаторами відпрацьованих газів;

- впровадження практики європейських країн щодо введення податку на використання автомобілів з великим вмістом забруднювальних речовин у відпрацьованих газах одночасно із поступовим виведення таких автомобілів із експлуатації;

- вирішення питання розширення доріг з якісно поліпшеним покриттям, збільшення кількості метанових заправок, активізація робіт з переведення автотранспорту на використання природного газу і біопалива;

- перехід пасажирського транспорту на екологічно найбільш «чистий» вид транспорту – електротранспорт;

- стимулювання (у тому числі на державному рівні) розповсюдження електромобілів та поступової заміни ними автомобілів із двигунами внутрішнього згорання.

З метою зменшення негативного впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище обмежено рух міжміських маршрутів у м. Рівне, для чого функціонує 2 автостанції першого та третього класу: Рівне АС Центральна КТ «Рівне-ПАС» та АС «Чайка» ТзОВ «Управляюча компанія «Рівнеспецбудінвест». На привокзальній площі м. Рівне працює пункт відправки автобусів «Залізничний» філії «Рівнеавтотранссервіс». Всього мережа автостанцій КТ «РІВНЕ-ПАС» включає 16 автостанцій, пунктів відправки автобусів та диспетчерських пунктів.

Основною умовою залучення перевізників на маршрути пасажирських перевезень автомобільним транспортом в межах Рівненської міської територіальної громади є наявність у них автобусів віком до 10 років експлуатації та категорії екологічності не нижче Євро-5, що стимулює перевізників оновлювати рухомий склад.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Сьогодні сучасне глобалізоване суспільство за допомогою різноманітних маркетингових технологій налаштовує людей на дедалі більше споживання, через що зростає навантаження на довкілля та вичерпуються ресурси. Однією з головних тенденцій сучасного споживання є зростання попиту на ресурсоємні товари. Людство дедалі більше споживає електроенергії, води, мінералів, палива тощо. Водночас збільшується кількість відходів, зокрема пластику, електроніки, текстилю. Надмірне використання ресурсів призводить до деградації ґрунтів, вирубки лісів, зменшення біорізноманіття та зміни клімату.

За даними Всесвітньої мережі екологічного сліду (GFN), нині людство споживає в 1,7 рази більше, ніж може забезпечити Земля. Тобто нам потрібна не одна, а 1,7 планети для підтримання нашої життєдіяльності. Глобальне споживання зростає – людство викидає більше вуглекислого газу в атмосферу, ніж океани і ліси можуть поглинути, виснажує рибні запаси і вирубує дерева швидше, ніж вони можуть відродитися і вирости, продукує більше сміття, ніж планета може «перетравити».

Існує поняття «День екологічного боргу» – це вирахована науковцями приблизна дата, коли людський попит на природні ресурси перевищує можливості Землі їх відновити протягом одного року.

Він розраховується для планети в цілому та для кожної країни окремо. Вперше екологічний борг було зафіксовано 29 грудня 1970 року, а його постійні вимірювання в 1987 році розпочала науково-дослідницька організація «Глобальна мережа екологічного сліду» (Global Footprint Network).

Щороку ця дата змінювалася в бік зменшення терміну, за який людство споживало обсяг природних ресурсів, що може відновитися і це означає більш швидке споживання ресурсів. Якщо у 1997 році цей день припадав на 29 вересня, то у 2024 році на 01 серпня.

Якщо така тенденція збережеться, то в 2030 році потрібно буде вже дві такі Землі для забезпечення потреб людства.

Україна відноситься до країн з екологічним дефіцитом. «День екологічного боргу» в 2021 році настав 08 серпня, це трохи краще, ніж у 2020 році, коли ця дата припадала на 24 липня, в 2022 – 2023 роках на 27 серпня, в 2024 році ця дата припала на 30 вересня.

Споживання природних ресурсів в Україні включає в себе використання різноманітних матеріалів і енергії для задоволення потреб населення, промисловості та інших галузей. Україна є значним виробником та споживачем енергії, зокрема вугільної, природного газу та ядерної енергії. Однак останнім часом спостерігається збільшення інтересу до відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія. Промисловість використовує значні обсяги природних ресурсів для виробництва різноманітних товарів, включаючи метали, хімічні речовини та будівельні матеріали. Сільське господарство потребує великих обсягів земельних ресурсів, води та добрив для вирощування рослин і утримання худоби. Продукція сільського господарства є важливим експортним товаром України.

В нашій області економічний розвиток теж пов'язаний з переробкою сировини, і найбільше розвиваються ті напрямки, що супроводжуються незбалансованою

експлуатацією природних ресурсів, а саме, переробна промисловість: електроенергетика, виробництво будматеріалів та скловиробів, хімічна, деревообробна і харчова промисловості.

Відтак, спостерігається неприродна перевитрата ресурсів для функціонування економіки. З іншого боку простежується і зростання забруднення навколишнього середовища, оскільки старим технологічним системам властива низька екологічна ефективність виробництва.

Сучасний механізм стягнень за забруднення і збитки навколишньому середовищу не враховує всіх аспектів економічних і соціальних втрат суспільства внаслідок господарської діяльності, розмір цієї оплати не забезпечує в повному обсязі покриття природоохоронних потреб.

Відсутня належна ринкова оцінка природних ресурсів. Підвищена прибутковість природо експлуатуючих видів діяльності є результатом надмірної експлуатації природних ресурсів, за яку суспільство не отримує еквівалентного відшкодування.

На сьогодні енергоемність валового внутрішнього продукту в Україні (показник, який характеризує рівень витрат паливно-енергетичних ресурсів на одиницю виробленого ВВП) більша за середню для країн ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку) майже у 3 рази та є однією з вищих у світі: у 2,7 рази вище, ніж у Польщі та у 3,3 рази вище, ніж у Німеччині.

Впродовж 2024 року в області спожито 2,12 млрд кВт год електроенергії. В тому числі, 0,93 млрд кВт год спожило населення, бюджетні установи та організації – 0,097 млрд. кВт год.

Виробництво електроенергії блоками філією «ВП «Рівненська АЕС» АТ «НАЕК «Енергоатом» у 2024 році склало 19,4 млрд. кВт год.

Гідроелектростанціями у 2024 році в області вироблено 5,54 млн. кВт год., теплопостачальними підприємствами відпущено споживачам 826,3 тис. Гкал теплової енергії.

Крім того, у 2024 році в області вироблено 45,83 млн. кВт год електроенергії побутовими та малими не побутовими споживачами з використанням альтернативних джерел енергії (за «зеленим» тарифом).

Використання у 2024 році природного газу всіма споживачами області склало 574,0 млн м³. В тому числі: населенням спожито 214,4 млн м³, промисловість – 300,4 млн. м³, бюджетною сферою – 6,5 млн. м³ та теплопостачальними підприємствами – 52,7 млн. м³.

Ефективне використання місцевих альтернативних видів палива – це шлях до енергонезалежності України та Рівненщини зокрема. З метою зменшення залежності області від імпорتنих енергоносіїв особлива увага приділяється максимальному використанню місцевих видів палива.

Впроваджується різноманітні проекти з енергозбереження, а саме переведення роботи обладнання з природного газу на альтернативне паливо – торф, дрова, пелети та відходи деревини.

Першочергова увага приділяється використанню традиційного місцевого альтернативного енергоресурсу – торфу. Продукція місцевих підприємств з видобування торфу забезпечує потреби комунально-побутового господарства регіону у цьому виді твердого палива. Крім того, переорієнтація котелень на місцевий енергоресурс дозволяє заощаджувати та розвивати виробничий потенціал області.

Облдержадміністрацією розроблено Комплексну програму енергоефективності Рівненської області на 2018 – 2025 роки (далі - Програма), що схвалена розпорядженням голови облдержадміністрації від 13 березня 2018 року № 166 зі змінами та затверджена рішенням Рівненської обласної ради від 16 березня 2018 року № 866 зі змінами.

З метою забезпечення додаткової фінансової підтримки населення щодо впровадження заходів енергозбереження реалізується Обласна програма відшкодування відсотків за кредитами, залученими на впровадження енергозберігаючих заходів в житловому секторі (складова частина Програми). В 2024 році було здійснено 88 відшкодувань для ОСББ-учасників програми «ЕНЕРГОДІМ» державної установи «Фонд енергоефективності» на загальну суму 0,74 млн. грн.

Останнім часом спостерігається зростання уваги до збереження природних ресурсів та розвитку екологічно чистих технологій. Уряд України активно працює над стимулюванням зеленого розвитку та реалізацією екологічної політики. Робота в цьому напрямку продовжується. Енергоефективність та «зелена» енергетика – ті напрями, які потрібно розвивати для побудови сильної економіки та підвищення добробуту українців. Це нове дихання для економіки, робочі місця, менші платіжки, чистіше довкілля, конкурентна та заможна країна.

Для істотного зниження антропогенного і техногенного навантаження на навколишнє природне середовище необхідно докорінно змінити діючу практику господарювання, запровадити концепцію сталого розвитку.

Завдяки технологічному розвитку можна вивести населення з виробничої кризи, але лише за умови зміни у ставленні людей до процесу споживання. Якщо поставити задоволення суспільних потреб вище задоволення особистих потреб споживача та можна забезпечити стабільність усієї геосистеми.

Розумне використання природних ресурсів є важливою умовою сталого розвитку України. Лише через комплексний підхід, що включає екологічну освіту, модернізацію промисловості, впровадження екологічних технологій і посилення державного контролю, можна зменшити негативний вплив людини на довкілля. Збереження природи – це не лише обов'язок держави, а й відповідальність кожного громадянина, адже від цього залежить майбутнє нашої країни та наступних поколінь.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Глобалізація, урбанізація та технічний прогрес значно прискорили споживчі процеси, що веде до збільшення навантаження на екосистеми. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у впровадженні заходів з охорони навколишнього середовища та переходу до сталого споживання. Тому у сучасному світі дедалі більше уваги приділяється сталому розвитку як ключовій концепції забезпечення довготривалої рівноваги між економічним зростанням, соціальним благополуччям і охороною довкілля. Одним із важливих напрямів сталого розвитку є впровадження принципів сталого споживання та виробництва (ССВ). Україна, як країна, що прагне європейської інтеграції та екологічної модернізації, активно працює над інтеграцією цих підходів у свої політичні, економічні та соціальні процеси.

Стале споживання та виробництво передбачає ефективне використання ресурсів, зменшення кількості відходів, зниження негативного впливу на довкілля, а

також сприяння розвитку економіки з урахуванням екологічних обмежень. Це означає, що продукти мають виготовлятися з урахуванням енергозбереження, мінімізації шкідливих викидів, можливості вторинної переробки, а споживачі — свідомо обирати екологічно чисті товари, зменшувати надмірне споживання та підтримувати циркулярну економіку.

Україна має міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку, визначені стратегічними документами ООН. Основою для впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Поступово наша країна формує нормативно-правову базу для впровадження ССВ.

15 вересня 2017 року Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР).

Основою для розробки цієї Національної доповіді став підсумковий документ Саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», який був прийнятий у вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку за результатами переговорів 193 держав-членів ООН. Розроблено 17 цілей сталого розвитку з 169 цільовими показниками.

Нові цілі мають широку сферу охоплення, оскільки в їхніх рамках передбачено розгляд взаємопов'язаних елементів сталого розвитку: економічного росту, соціальної інтеграції та захисту навколишнього середовища. Цілі сталого розвитку будуть розповсюджуватися на весь світ, як на багаті, так і на бідні країни.

За ініціативи Уряду України та за сприяння системи ООН в Україні триває відкритий та інклюзивний процес адаптації 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку.

Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» визначив орієнтири для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

У зв'язку із збройною агресією російської федерації та викликами, які постали перед Україною виникла необхідність оновлення (актуалізації) завдань та індикаторів ЦСР. У 2024 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року № 1190-р "Деякі питання забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку в Україні" з урахуванням воєнного стану затверджено національні завдання, індикатори їх досягнення, цільові значення до 2030 року: завдання щодо відбудови та відновлення пошкоджень наслідків збройної агресії російської федерації, розмінування замінованих територій, екологічної кризи, спричиненої в тому числі збройною агресією росії, наявності та облаштування укриттів тощо; встановлено, що Державна служба статистики забезпечує збір та оприлюднення даних за визначеними індикаторами.

Україна належить до групи країн зі складними проблемами довкілля. Вони є типовими, з одного боку, для країн, що розвиваються (незбалансоване використання та вихолощення природних ресурсів), а з іншого — для індустріально розвинених країн (забруднення довкілля промисловою діяльністю).

Пріоритети екологічної політики на стратегічному рівні визначені у Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який вступив в дію з 1 січня 2020 року.

Документ запроваджує екологічні норми та стандарти в державному управлінні, а також передбачає низку заходів для зменшення забруднення атмосферного повітря та води.

На виконання пункту 3 Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України розробило та 21 квітня 2021 року Уряд затвердив «Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року» (розпорядженням КМУ № 443 від 21 квітня 2021 року). Це механізм реалізації Стратегії, виконання якого дозволить стабілізувати і поліпшити стан довкілля, забезпечити збереження природних екосистем та створити природне середовище, екологічно безпечніше для життя і здоров'я населення.

Планом передбачено виконання 190 заходів, спрямованих на реалізацію цілей та завдань державної екологічної політики, а саме: Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва. Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України. Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики в процесі прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України. Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення. Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Згідно Звіту про стан виконання Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, який оприлюднено на сайті Міндовкілля України, на початок 2025 року виконано 68 заходів, 5 заходів втратили актуальність, 117 виконуються.

Зокрема, розроблено загальнодержавну екологічну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему «ЕкоСистема» для забезпечення доступу до екологічної інформації, в рамках якої реалізовано сервіс фіксації фактів заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, внаслідок надзвичайних ситуацій, подій та/або заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації «ЕкоЗагроза»;

прийнято 16 липня 2024 року Верховною Радою України Закон України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення» який спрямований на запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення та впроваджує інтегровані підходи у питаннях дозвільної діяльності та контролю промислового забруднення на основі застосування найкращих доступних технологій та методів управління згідно з Директивою 2010/75/ЄС про промислові викиди. Прийняття Закону дозволило розпочати поступовий перехід підприємств на європейські найкращі доступні технології та методи управління;

прийнято 08 жовтня 2024 року Верховною Радою України Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики». Відповідно до цього Закону одним із принципів державної кліматичної політики є інноваційна спрямованість - впровадження новітніх технологій та досягнень науки і техніки під час реалізації державної кліматичної політики. Законом передбачено розроблення Довгострокової стратегії низьковуглецевого розвитку України, яка визначатиме середньострокові цілі державної кліматичної політики та їх цільові показники, які зокрема, охоплюватимуть розвиток екологічно чистих і низьковуглецевих технологій та

інфраструктури, а також впровадження природо орієнтованих рішень у різних секторах економіки;

затверджено 27 грудня 2024 року за № 1353 розпорядженням Кабінету Міністрів України Національний план управління відходами до 2033 року;

затверджено протягом 2024 року розпорядженнями Кабінету Міністрів України 9 Планів управління річковими басейнами та виконані інші заходи.

Попри поширене уявлення, що сталий розвиток гальмує економічне зростання, насправді застосування принципів ССВ відкриває нові можливості для бізнесу. Підприємства, які впроваджують енергоефективні технології, скорочують витрати на енергію та сировину. Водночас використання екологічних маркувань, сертифікатів та інноваційних рішень підвищує конкурентоспроможність на внутрішньому й міжнародному ринках. Сталий підхід стимулює розвиток нових секторів, таких як «зелена» енергетика, переробка відходів, екотуризм тощо.

Протягом 2024 року в Рівненській області не припинялася робота щодо розвитку промислового потенціалу та залучення інноваційних та інвестиційних коштів на оновлення виробництва, запровадження сучасних енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій, адже ефективна система охорони природного середовища – запорука нормального функціонування виробництва.

Зокрема, в 2024 році на Рівненщині металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів представляло 128 юридичних осіб, зокрема ПрАТ «Агроресурс», ТзОВ «Зібарт» – з виробництва радіаторів і котлів центрального опалення, ТзОВ «Завод металевих виробів» – мостобудівних конструкцій, будівельних блоків, ПП «Патар» – вентилів, кранів, трубопровідної арматури, каналізаційних люків, ТОВ «Сталь-М» – металевих дверей і вікон, ТзОВ «Ливарно-механічний завод «Ісполін» – люків та виробів виливаних для каналізаційних та водопровідних систем, ТОВ «Завод покрівельних матеріалів «Еверест» – холодне штампування та гнуття покрівельних матеріалів та інші; 70 юридичних осіб – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, зокрема ПрАТ «Рівнеазот» – з виробництва мінеральних добрив, ТзОВ «Колор С.І.М.» – фарб та лаків, ТзОВ «Підприємство з іноземними інвестиціями «Ізотерм-С» – виробів з пластмас, ТзОВ «Українська сірникова фабрика» – вибухових речовин та інші; 193 юридичні особи – з добувної промисловості і розроблення кар'єрів, зокрема ДП «Рівнеторф» – з видобутку та виробництва торфу кускового, напівбрикетів торф'яних, ТзОВ «Клесівський кар'єр нерудних копалин «Технобуд», ТзОВ «Вірівський кар'єр», ТзОВ «Селищанський гранкар'єр», ПАТ «Івано-Долинський кар'єр», ПАТ Томашгородський щебеновий завод», ТОВ «Рокитнівський спецкар'єр», ПП «Томашгородський КДЗ» та інші - з видобутку та виробництва щебенової продукції; виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів було представлене 331 юридичною особою області, що спеціалізуються на виробництві продуктів харчування, напоїв, кормів для тварин. Найбільші з яких: ПрАТ «Дубномолоко» - з виробництва сиру твердого та плавленого, ТзОВ «Юрмія» – м'ясних та ковбасних виробів, ТзОВ «Радивилівмолоко», ТзОВ «Укрмолпродукт», ТзОВ «Бімол», ТОВ «Агропереробка» – масла, молочної продукції, ПрАТ «Рівне–Борошно», ТзОВ «Волинь-Зерно-Продукт» – борошна, ТОВ «Поліссяхліб» – хлібобулочних виробів, ТОВ «Маяк-3» – м'яса свійської птиці, ТОВ «Крупецький комбікормовий завод» – кормів для тварин, ТОВ «Радема» – олії та інші.

Тому промисловий комплекс області за інтенсивністю впливу на довкілля посідає провідне місце.

З метою зменшення техногенного навантаження на довкілля та мінімізації його забруднення на підприємствах області щорічно розробляються та затверджуються плани заходів по охороні навколишнього середовища, а саме: охорону атмосферного повітря, охорону та раціональне використання водних ресурсів, охорону земель та підземних вод, поводження з відходами та небезпечними речовинами, охорону надр та раціональне надрокористування.

Проводиться відповідна робота з поступового оновлення виробничих потужностей, запровадження інновацій та прогресивних технологій, освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції та створення робочих місць. В екологічній політиці провідних підприємств області велика увага приділяється сертифікації продукції та технологічних процесів за національними і міжнародними стандартами.

Зокрема, на ТОВ «ОДЕК» Україна – найбільшому виробнику сортової, великоформатної, водостійкої, екологічно безпечної фанери в Україні, широкої сфери застосування, за рахунок власних коштів, продовжується реалізація інвестиційного проєкту «Збільшення виробництва фанери 4х8 фт.», вартість якого 8,0 млн. євро, термін реалізації – 2021-2024 роки. На даний час в роботу запущена лінія подачі та сортування сировини, лінія безшпindelного лущення шпону 8х4, дробарка РС 58/45 з системою аспірації. У тестовому режимі запущена в роботу лінія лущення шпону 4х4,4х8/5х5,5х10, узгоджені контракти з виконавцями на поставку іншого обладнання та виконання робіт. На підприємстві створено 24 нових робочих місця.

Висока якість склеювання фанери «ОДЕК» доведена Інститутом перевірки матеріалів землі Бранденбург («MPA Eberswalde Materialprüfanstalt Brandenburg GmbH»), Німеччина. Система управління якістю «ОДЕК» сертифікована BVQI на відповідність стандарту ISO 9001. Виробництво фанери задовольняє вимоги відповідності ланцюжка від постачальника до споживача (FSC®). 3 серпня 2012 року фанера «ОДЕК» сертифікована на відповідність екологічним вимогам щодо емісії формальдегіду CARB Phase 2.

На ТОВ «Вераллія Україна» за сучасною технологією виготовляється понад 200 видів склотари для харчової промисловості, що користується високою конкурентоспроможністю. Основними споживачами продукції є загальновизнані торгові марки України «Чумак», «Медофф», «Nemiroff», «Баядера», «Руна». Продукція підприємства поставляється в усі регіони України та 17 країн світу.

На підприємстві функціонує система управління якістю, сертифікована на відповідність ISO 9001, система управління впливом на навколишнє середовище – ISO 14001 та управління безпекою праці – ISO 45001, система харчової безпеки – ISO 22000.

На підприємстві проведено модернізацію обладнання: капітальний ремонт печі № 2 та виробничих ліній другого цеху із заміною устаткування на сучасне енергоефективне загальною вартістю 16 млн євро. Нове обладнання дало можливість виробляти продукцію, яка відповідає вимогам експортного клієнта. Основний продукт, який виробляється у печі № 2 – преміум тара (скло марки екстра флінт).

Триває підготовка до капітального ремонту печі № 3 та виробничих ліній із заміною устаткування, вартістю 276,7 млн. грн. Проводяться роботи по установці газових фільтрів для очищення забруднюючих речовин при плавленні скла, інвестовано 134 млн. грн. Проведено ремонт усіх під'їзних залізничних колій, інвестовано 19,4 млн. грн., модернізовано очисні споруди на суму 7 млн. грн.

ТОВ «КРОНОСПАН РІВНЕ» уже більше трьох років здійснює реалізацію інвестиційного проєкту по будівництву деревообробного підприємства в с. Городок Рівненської області потужністю 1400 тис. м куб. на рік. Основний вид діяльності - виробництво фанери, дерев'яних плит і панелей, шпону.

Загальний розмір інвестицій 560 млн. євро, з яких понад 400 млн. євро було засвоєно на будівельному майданчику. На даний час підприємство здійснює виробництво ДСП, ЛДСП.

Змонтовано лінію з виробництва ОСП (орієнтовно стружкова плита) потужністю 600 тис. м³ на рік. Лінія працює в режимі пусконаладження з жовтня 2024 року. Вихід на потужність заплановано на березень 2025 року. Близько 60 % виробленої продукції на лінії виготовленню ОСП експортуватиметься до країн ЄС та США. На підприємстві планується створення понад 2000 нових робочих місць (з яких 400 – безпосередні працівники підприємства, решта – персонал, задіяний у веденні та обслуговуванні підприємства).

ТОВ «Костопільський завод скловиробів» на придбання, встановлення та ремонт виробничого обладнання для виробництва пляшок зі скла місткістю менше 2,5 л для напоїв і харчових продуктів; тари зі скла для фармацевтичної та парфумерної продукції упродовж 2023-2024 року освоєно 585,7 млн. грн. (власні кошти підприємства).

Різноманітні практики сталого ведення бізнесу постійно поширюються серед місцевих постачальників, щоб спільно розвивати екологічно та соціально відповідальний бізнес на благо українського суспільства, економіки та довкілля області.

Структурна перебудова, екологізація економіки, впровадження елементів сталого споживання та виробництва напряду залежить від економічного розвитку та фінансових можливостей як області, так і країни в цілому.

Оподаткування викидів CO₂ є найбільш ефективним інструментом для обмеження використання викопних видів палива і пов'язаних з ними викидів двоокису вуглецю. Також, податок може забезпечити накопичення коштів для переходу на відновлювані джерела енергії. Аби втілити в життя цілі Паризької кліматичної угоди, рівень викидів в атмосферу двоокису вуглецю до 2030 року необхідно скоротити на третину.

Тому з метою спонукання підприємств до впровадження заходів, результатом яких буде зменшення вуглецевого сліду у виробленій продукції, в листопаді 2021 року Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» збільшено ставку податку за викиди двоокису вуглецю з 10 до 30 грн. за 1 тону починаючи з 01 січня 2022 року, така ж ставка податку діяла і у 2023-2024 роках.

Виконання положень ухваленого у 2021 році Національного плану дій з енергоефективності до 2030 року потребувало визначення сталих фінансових джерел досягнення цілей і виконання заходів. Сьогодні це питання стало ще більш актуальним з огляду на необхідність реалізації проєктів відбудови – звільнені міста потребують цього – людям потрібно кудись повертатися. Виконання проєктів відбудови неможливо без урахування принципів енергоефективності.

Відповідно до Національного плану дій з енергоефективності до 2030 року очікується зниження кінцевого енергоспоживання на 17 % та зменшення викидів

CO₂ на 65 % порівняно з 1990 роком, що передбачено в оновленому національно визначеному внеску України до Паризької угоди.

Загалом, держава потребує значних коштів на відновлення, яких у країні не має. Отже треба залучати міжнародне фінансування, окремі фонди, банки розвитку, інше.

Одним з таких кроків є розроблений за участі Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України та Держенергоефективності та прийнятий 11 квітня 2023 року за № 3035 Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України», яким передбачено створення Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації в складі спеціального фонду Державного бюджету України. Фонд створений за європейським принципом – «забруднювач платить», який відповідно до Регламенту ЄС про управління енергетикою і кліматичними діями передбачає цільове спрямування екологічних податків на енергоефективність та декарбонізацію і застосовується у 21 країні ЄС. Фонд наповнюватиметься, зокрема, від податку на викиди вуглекислого газу, а кошти з нього йтимуть виключно на проєкти, що призводять до скорочення викидів CO₂ та мають енергоефективний, екологічний та соціальний ефекти. Кошти, які будуть акумулюватися до Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації, будуть спрямовані виключно на фінансування програм та заходів з енергоефективності, а саме:

- державних цільових програм у сфері енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, декарбонізації;
- компенсацій, здешевлення кредитів та лізингових зобов'язань, залучених фізичними та юридичними особами на енергоефективні заходи, енергосервіс, «зелені» проєкти, скорочення викидів CO₂;
- виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, отриманими державою на реалізацію інвестиційних проєктів у сфері енергоефективності, відновлюваної енергетики, декарбонізації.

21 червня 2024 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову за № 761 «Про затвердження Порядку використання коштів державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації», Порядком встановлено обов'язкові вимоги до проєктів, що виконуються за кошти Фонду, Фонд запрацював з вересня 2024 року, надано кредити для реалізації 22 проєктів на загальну суму 244 млн. грн. Очікувана економія ресурсів після їхнього впровадження складе понад 36 тис. МВт·год. на рік. Розподіл проєктів за напрямками такий: 6 проєктів передбачають встановлення сонячної генерації; 11 проєктів реалізуються за механізмом ЕСКО на водоканалах, дитсадочках, лікарнях; 5 проєктів сприяють заміщенню паливних корисних копалин на альтернативні види. Проєкти локалізовані у Києві, Дніпропетровській, Одеській, Миколаївській, Львівській областях. Для відслідковування результативності реалізації цих проєктів буде запроваджено обов'язковий моніторинг зменшення споживання енергоресурсів та скорочення викидів CO₂.

Головна мета Цілей Сталого Розвитку – спрямувати уряди на шлях сталого розвитку відповідно до принципу «нікого не залишити осторонь», що означає забезпечення рівності та справедливості, мирного існування громад, дотримання прав людини. Цілі Сталого Розвитку встановлюють орієнтири до 2030 року, а Україна, як член ООН, має враховувати їх у ключових документах. Це стосується як уряду та парламенту, так і місцевих органів влади. До процесу впровадження мають

бути включені усі сектори: державний, приватний та громадський. Наступними важливими кроками в цьому напрямку є формування цілеспрямованої державної політики з питань сталого споживання та виробництва з наступним впровадженням принципів та термінології сталого споживання та виробництва у галузевих стратегіях розвитку енергетики, промисловості, сільського господарства, транспорту, будівництва, підґрунтям для чого є обов'язковий розвиток економічних і фінансових інструментів.

Незважаючи на позитивні зрушення, Україна стикається з низкою викликів на шляху до сталого споживання та виробництва. Серед головних проблем – низький рівень екологічної свідомості населення, слабкий розвиток інфраструктури для роздільного збору та переробки відходів, а також недосконалість законодавчої бази. Багато підприємств не мають доступу до фінансування для модернізації виробництва або не володіють достатньою інформацією про переваги «зелених» інвестицій. Окрім цього, важливим чинником є брак кваліфікованих кадрів у сфері екологічного менеджменту та сталого розвитку. Освіта та інформування – критичні компоненти для формування культури сталого споживання як серед бізнесу, так і серед громадян.

На перспективу Україна має всі передумови для активнішого переходу до ССВ. Це і природні ресурси, і географічне положення, і прагнення до євроінтеграції за умови політичної стабільності, активної підтримки з боку міжнародних партнерів та внутрішньої мобілізації.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Регіональна екологічна політика

Рівненщина відноситься до регіонів України з помірним рівнем забруднення довкілля, але з помітно вираженою тенденцією до зростання техногенного навантаження на нього. Основний внесок у забруднення довкілля області припадає на хімічну, деревообробну промисловість, промисловість будівельних матеріалів, машинобудування, виробництво тепла та житлово-комунальне господарство.

Всі складові довкілля області зазнають антропогенного навантаження, що супроводжується збільшенням обсягів викидів в атмосферу та скидів у поверхневі водні об'єкти зворотних вод підприємств, накопиченням відходів усіх класів небезпеки та невеликим відсотком їх переробки.

Специфікою регіону є вкрай нерівномірне просторове поширення забруднення, викликане концентрацією промислового потенціалу, в основному, в м. Рівне та районних центрах області, а також наявність цілої низки локальних екологічних проблем, розв'язання яких потребує постійної уваги з боку місцевих органів влади та залучення значних фінансових ресурсів.

В цілому в області у 2024 році в атмосферне повітря викинуто від стаціонарних джерел 7,1 тис. т забруднювальних речовин, що на 0,4 тис. т або на 7 % менше ніж у 2023 році.

Скинуто у поверхневі водні об'єкти 56,072 млн. м³ зворотних вод, що майже на 0,57 млн. м³ більше ніж у 2023 році. У складі цих вод: нормативно очищених – 30,059 млн. м³, нормативно чистих без очистки – 23,088 млн. м³, забруднених (недостатньо очищених) – 2,925 млн. м³.

В усіх галузях економіки області протягом 2024 року утворено 552,6 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, що на 64,7 тис. т більше ніж утворилось в 2023 році. З них використано (утилізовано) 11,3 тис. т, що становить всього близько 2 % утворених відходів. Всього на кінець року у сховищах організованого складування на підприємства накопичено 191,7 тис. т небезпечних відходів та відходів, що не є небезпечними.

Станом на 01.01.2025 року до мережі природно-заповідного фонду віднесено 335 територій та об'єктів загальною площею 229,1 тис. га, що складає 11,4 % від загальної площі області, в тому числі 29 об'єктів загальнодержавного значення площею 114,5 тис. га та 306 об'єктів місцевого значення площею 114,6 тис. га.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

Правове регулювання охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки складає систему державних заходів і здійснюється за допомогою еколого-правових приписів, які видаються у формі нормативно-правових актів та є основою екологічного законодавства.

Основними законодавчими актами у сфері екології є: Конституція України, Земельний Кодекс України, Водний Кодекс України, Лісовий Кодекс України, Кодекс України про надра, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України: «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2027 року», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про відходи», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про природно-заповідний фонд», «Про Червону книгу України», «Про оренду землі».

Екологічні акти юридичного значення мають різну юридичну силу залежно від того, яким державним органом вони прийняті або затверджені. Екологічне законодавство, об'єднуючи екологічні юридичні норми різного рівня і різної спрямованості, становить ієрархічну структуру, де нормативні акти нижчого рівня за своїм змістом відповідають нормативним актам вищого рівня, а останні – більш узагальненим екологічним потребам.

Нормативно-правові акти у сфері екології :

- міжнародні конвенції й угоди, прийняті Верховною Радою України (ВРУ);
- закони України;
- підзаконні акти ВРУ;
- укази Президента України;
- нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (КМУ);
- загальнообов'язкові акти Міністерства екології та природних ресурсів, інших міністерств та відомств;
- відомчі акти органів державного управління;
- рішення органів місцевого самоврядування тощо.

Основними напрямками вдосконалення правового регулювання екологічних відносин мають стати: систематизація екологічного законодавства; удосконалення правових основ управління й контролю у сфері використання природних ресурсів, охорони довкілля, поліпшення еколого-правової освіти.

Серед головних пріоритетів розвитку екологічного законодавства слід відзначити: усунення прогалин і суперечностей у системі нормативних приписів; гармонізацію національного екологічного законодавства з міжнародним законодавством; кодифікацію відповідних еколого-правових норм.

Систематизація екологічного законодавства – це проведення уповноваженими органами держави діяльності щодо його впорядкування, приведення в певну систему шляхом здійснення інкорпорації, кодифікації та консолідації.

Кодифікація перспективних актів екологічного законодавства передбачає наукове обґрунтування, розробку і прийняття Екологічного кодексу України, законів про екологічну інформацію, освіту, тощо. Інкорпорація означає об'єднання чинних правових актів, що стосуються екології, у відповідних збірниках у певному порядку та передбачає систематизацію законів, нормативно-правових актів екологічного законодавства.

Для запровадження принципів сталого природокористування у відповідні програми та стратегії економічного розвитку мають бути включені складові «економіка-екологія-соціум». Для цього при розробці Стратегії розвитку області були опрацьовані пропозиції та ідеї від установ та організацій області за відповідними напрямками. Розроблена Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 була схвалена розпорядженням голови Рівненської обласної державної адміністрації від 28 грудня 2019 року № 1098 та затверджена рішенням Рівненської обласної ради від 13 березня 2020 року № 1618.

У відповідності до Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року розроблено План на 2021-2023 роки із реалізації Стратегії (схвалений розпорядженням голови облдержадміністрації від 14 лютого 2020 року №77, затверджений рішенням обласної ради від 13 березня 2020 року № 1619).

В області діють обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки, розроблена відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2027 року (затверджена розпорядженням начальника обласної військової адміністрації 27 червня 2022 року № 165), та програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря на 2022 – 2026 роки Рівненської зони (затверджена розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 18 жовтня 2022 року № 328).

З метою виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 року № 443-р «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року» в області розроблено та затверджено заходи щодо реалізації у Рівненській області Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (затверджені дорученням заступника голови облдержадміністрації від 1 липня 2022 року №67/01-61/22).

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року» внесено зміни у Стратегію Рівненської області на період до 2027 року та обласну програму охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки щодо включення відповідних заходів.

Слід зазначити, що всі задекларовані заходи Стратегій та Програм виконуються при належному фінансуванні з Державного та місцевих бюджетів.

Досить суттєвою вадою нормативно-правової складової механізму формування та реалізації державної екологічної політики є його переважна орієнтація не на попередження, а на усунення негативних явищ, що об'єктивно унеможлиблює досягнення такого стану природного середовища, який би відповідав вимогам українського суспільства.

Необхідно зацікавити суб'єктів господарювання в здійсненні природоохоронних заходів шляхом підвищення ефективності здійснення державного контролю за використанням надр та охороною довкілля, а з іншого – встановити більш жорстку відповідальність за екологічні порушення, адже охорона довкілля принесе необхідний результат лише тоді, коли забруднення буде економічно не вигідним для фізичних та юридичних осіб.

Необхідно посилити примусову соціально-екологічну складову відповідальності бізнесу шляхом підвищення штрафних санкцій. Розмір штрафів за порушення норм природоохоронного законодавства має відповідати економічним збиткам від порушення довкілля та перевищувати вартість запобіжних заходів.

Для цього доцільно внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України, з метою посилення відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства. Тільки посилення відповідальності посадових осіб та громадян за вчинення ними правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, усунення дисбалансу між фактично заподіяною шкодою довкіллю та розміром установлених штрафів, сприятиме вирішенню проблем у цій сфері.

Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища не можливе без врахування й застосування судової практики при розгляді екологічних справ та внесення відповідних змін до законодавства.

Передумовою удосконалення нормативно-правових актів, звичайно, є необхідність проведення реформи системи сталого використання водних ресурсів, системи моніторингу, надрокористування, контролю та відповідальності за забрудненням довкілля, управління відходами.

Удосконалення екологічного законодавства – стратегічний курс України щодо приведення його відповідно до потреб сьогодення, створення законодавчих засад, які б забезпечували незаперечну реалізацію і захист екологічних прав людини і громадянина, задоволення екологічних інтересів українського народу та держави на рівні міжнародних екологічних стандартів і нормативів.

15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища

З метою поліпшення екологічного стану та посилення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на території області Державною екологічною інспекцією Поліського округу в 2024 році проведено 1041 перевірку, в т. ч. 5 об'єктів державного нагляду – підприємств, установ та організацій різних форм власності. За порушення вимог природоохоронного законодавства складено 965 протоколів. До адміністративної відповідальності притягнуто 971 особу. Накладено штрафів на суму – 526,592 тис. грн., стягнуто – 523,702 тис. грн. (з урахуванням попереднього періоду).

Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, становить 105811,749 тис. грн., в тому числі 98129,156 тис. грн. нанесених невстановленим особам.

Пред'явлено до сплати 81 претензію на суму 7673,352 тис. грн., стягнуто 79 претензій на суму 5161,096 тис. грн. з врахуванням раніше виставлених.

13 матеріалів передано до правоохоронних органів з ознаками кримінального правопорушення в порядку ст. 214 КПК України. По 5 випадкам відкрито кримінальні провадження. Прийнято 2 рішення про тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності.

Таблиця 15.1. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

№ з/п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки				
			2020	2021	2022	2023	2024
1	Кількість перевірених об'єктів	од.	376	566	83	3	5
2	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення	од.	1421	2635	394	797	965
3	Притягнуто до адміністративної відповідальності	осіб/ грн.	1388/ 377791	2587/ 634763	1128/ 323391	779/ 203439	971/ 526592
4	Стягнуто адміністративних штрафів	грн.	358581	641427	323850	205003	523702
5	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од./ грн.	127/ 4723771	145/ 104741891	86/ 2353262	44/ 3103094	81/ 7673352
6	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од./ грн.	125/ 1970335	129/ 2757810	83/ 3411642	51/ 3431350	79/ 5161096
7	Прийнято рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності	од.	6	2	-	2	2
8	Прийнято рішень про призупинення фінансування будівництва (реконструкції) об'єктів	од.	-	-	-	-	-
9	Кількість дозволів виданих на відновлення господарської діяльності та фінансування	од.	-	-	-	-	-
10	Кількість об'єктів, на яких виявлено перевищення встановлених екологічних нормативів, дозволів або лімітів	од.	21	77	6	-	1
10.1	на спеціальне водокористування	од.	19	70	6	-	1
	у тому числі на скиди у водні об'єкти	од.	19	70	6	-	1
10.2	на викиди в атмосферне повітря	од.	2	7	-	-	-
10.3	на утворення та розміщення відходів	од.	-	-	-	-	-
11	Внесено подань про припинення дії виданих дозволів	од.	1	1	1	-	
12	Кількість матеріалів про порушення, що містили ознаки злочину, переданих на розгляд в правоохоронні органи (прокуратури, внутрішніх справ, СБУ)	од.	35	41	22	9	13

15.4. Виконання регіональних цільових екологічних програм

Основним чинником забезпечення збереження якості навколишнього природного середовища області є виконання національних, регіональних і місцевих природоохоронних програм, що забезпечує найбільш комплексний плановий підхід стосовно питань охорони довкілля.

В області виконувались заходи Обласної програми охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки, яка затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації - начальника обласної військової адміністрації від 27 червня 2021 року № 165 (зі змінами).

У 2024 році на виконання даної програми профінансовано та здійснювалося 23 заходи на загальну суму 44903,4103 тис. грн, з них за кошти обласного бюджету (обласного природоохоронного фонду та кошти, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва) – 3 заходи на суму 13307,3 тис. грн.

Зокрема, з метою охорони і раціонального використання водних ресурсів продовжувалися роботи за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів (зокрема, природоохоронних фондів) з реконструкції очисних споруд продуктивністю 1000 м³/добу в смт Оржів Рівненського району в сумі 12368 тис. грн та придбано насосне і технологічне обладнання для заміни такого, яке використало свої технічні можливості, на комунальних каналізаційних системах міста Вараш та селища Клевань в сумі 871,95 тис. грн.

Проведено заходи щодо відновлення санітарного стану р. Устя та водойм її басейну на території Здолбунівської територіальної громади Рівненського району шляхом внесення вапнякових меліорантів на суму 98,0 тис. грн.

За рахунок коштів місцевих бюджетів та інші кошти придбано і влаштовано стаціонарні автоматизовані пости моніторингу повітря на вміст шкідливих речовин у м. Костопіль, придбано прилади радіаційного контролю атмосферного повітря (дозиметр-радіометр) для Острозької міської ради.

Для забезпечення екологічно безпечного управління побутовими відходами за рахунок місцевих бюджетів та інших коштів проведено оновлення контейнерного господарства області, а саме придбано та встановлено 1030 контейнерів для збирання побутових відходів на загальну суму 7580,3 тис. грн. В тому числі за рахунок місцевих природоохоронних фондів придбано та встановлено 360 контейнерів для збирання побутових відходів (з них 99 контейнерів для роздільного збору) на суму 1790,1 тис. грн.

За рахунок коштів місцевих бюджетів проведено ремонт сміттєвозних машин Смизької та Клеванської територіальних громад відповідно, за інші кошти придбано 9 одиниць (сміттєвозних машин) для Рівненської міської територіальної громади.

У звітному році за кошти обласного природоохоронного фонду розроблено проєкт Регіонального плану управління відходами до 2030 року на території Рівненської області та проведено його стратегічну екологічну оцінку (загальна вартість робіт 844,3 тис. грн).

За кошти обласного бюджету (кошти, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва) проведено інвентаризацію земель лісгосподарського призначення площею 500 га на території Вараського району на суму 95 тис. грн.

З метою належної охорони об'єктів природно-заповідного фонду Каноницькою сільською радою за кошти місцевого природоохоронного фонду виготовлено проєкт землеустрою щодо організації і встановлення меж території орнітологічного заказника місцевого значення «Урочище Романщина» (90 га) на території Вараського району та встановлено 4 інформаційні знаки на суму 38,6 тис. грн.

Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря на 2022-2026 роки Рівненської зони розроблена та затверджена розпорядженням голови Рівненської обласної військової адміністрації від 18 жовтня 2022 року №328 .

Вимоги постанови КМУ від 09.06.2021 року № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» (зі змінами) обмежують можливості використання коштів природоохоронних фондів. У зв'язку з цим заходи, передбачені Програмою у 2024 році, в повному обсязі не фінансувались.

У Програмі передбачена модернізація існуючих постів спостережень за рівнями забруднення атмосферного повітря та встановлення додатково трьох нових автоматизованих пунктів моніторингу атмосферного повітря.

Один з запланованих пунктів моніторингу для Рівненської зони встановлено у с. Городок Рівненського району у жовтні 2021 року, який було закуплено за кошти інвестора ТОВ «Кроноспан Рівне».

Рівненським обласним центром з гідрометеорології підготовлено запит про виділення коштів з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2023 році на закупівлю автоматизованого посту спостережень за забрудненням атмосферного повітря в м. Рівне у 2023 році. Департаментом екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації підготовлено та надано Екологічний висновок Рівненському обласному центру з гідрометеорології на захід «Закупівля та встановлення стаціонарного автоматичного поста спостереження за станом забруднення атмосферного повітря в «умовно чистій» зоні м. Рівне Рівненської області» для подання Запиту До Міндовкілля України про виділення коштів для здійснення природоохоронних заходів з Державного бюджету за відповідною бюджетною програмою на 2023 рік на суму 9716,092 тис. грн.

У 2024 році із запланованого придбання і встановлення обладнання у Комплексну лабораторію спостережень за станом забруднення навколишнього природного середовища Рівненського обласного центру з гідрометеорології було придбано електроаспіратор ASA-4S та електронну вагу AS 220R2 на загальну суму 91,88 тис. грн.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Функціонування системи моніторингу довкілля в області здійснюється відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», постанов Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля», від 14 серпня 2019 року № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», від 19 вересня 2018 року «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод».

У області розроблено Програму державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря на 2022 – 2026 роки Рівненської зони (розпорядження голови обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 18 жовтня 2022 року № 328), але кошти на її реалізацію у 2023 році не виділялись.

Суб'єктами системи екологічного моніторингу в області є спеціально уповноважені органи міністерств й відомств, управління обласної державної адміністрації, підприємства, установи та організації, які в своєму складі мають відповідні лабораторії, що мають свідоцтва про атестацію на проведення вимірювань складових довкілля, зокрема:

1. Рівненський обласний центр з гідрометеорології
2. Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області
3. ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»
4. Державна екологічна інспекція Поліського округу
5. Рівненська комплексна геологічна партія ДП «Українська геологічна компанія»
6. Рівненська філія ДУ «Держгрунтохорона»
7. Центр з організації радіологічного контролю в агропромисловому комплексі області облдержадміністрації
8. Головне управління Держпродспоживслужби у Рівненській області
9. Головне управління Держгеокадастру у Рівненській області
10. Рівненське обласне управління лісового та мисливського господарства
11. РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал»

Моніторинг довкілля на території області реалізується через незалежні відомчі мережі спостережень суб'єктів моніторингу, відповідно до своїх функціональних завдань за відомчими програмами і планами робіт. Суб'єкти моніторингу здійснюють спостереження за станом компонентів довкілля, зокрема:

Рівненський обласний центр з гідрометеорології:

- гідрометеорологічних умов та явищ, в т. ч. стихійних;
- атмосферного повітря, атмосферних випадінь (радіологічні спостереження)
- поверхневих вод річок Горинь, Устя (гідрохімічні спостереження), в зоні впливу РАЕС та ХАЕС (радіологічні спостереження);
- ґрунтів в зоні впливу РАЕС та ХАЕС (радіологічні спостереження).

Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області:

- поверхневих вод у прикордонних з Республікою Білорусь пунктах спостережень (радіологічні та гідрохімічні спостереження);
- меліорованих і прилеглих до них земель (еколого-меліоративні спостереження).

Державна установа «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»:

- атмосферного повітря в населених пунктах та зонах розміщення промислових об'єктів;
- поверхневих вод водних об'єктів, що зазнають найбільшого антропогенного впливу (санітарно-хімічні, бактеріологічні та радіометричні дослідження);
- підземних джерел та об'єктів централізованого водопостачання (санітарно-хімічні, бактеріологічні та радіометричні дослідження);
- ґрунтів (санітарно-хімічні бактеріологічні дослідження, солі важких металів, пестициди).

Державна екологічна інспекція Поліського округу:

- джерел промислових викидів в атмосферу підприємствами області та викидів пересувних джерел викидів (вміст забруднювальних речовин);
- джерел скидів стічних вод підприємств області та їх вплив на поверхневі водні об'єкти області (гідрохімічні показники);
- ґрунтів (вміст з забруднювальних речовин).

Рівненська комплексна геологічна партія ДП «Українська геологічна компанія»:

- ґрунтових та міжпластових вод (гідрогеологічні, гідрохімічні дослідження);
- екзогенних геологічних процесів (видові і просторові характеристики, активність прояву).

Рівненська філія Державної установи «Держґрунтохорона»:

- ґрунтів земель сільськогосподарського призначення (токсикологічні та радіологічні дослідження).

Центр з організації радіологічного контролю в агропромисловому комплексі області:

- продукції тваринництва на сільськогосподарських підприємствах та особистих господарствах населення 6-ти радіоактивно забруднених районів області (радіологічні дослідження);
- продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах та особистих господарствах населення області (радіологічні дослідження).
- *Головне управління Держспродспоживслужби у Рівненській області:*
- продуктів та сировини тваринного походження, кормів, прижиттєвої діагностики тварин (радіологічні дослідження);
- харчової продукції та продовольчої сировини (токсикологічні і радіологічні дослідження).

Головне управління Держгеокадастру у Рівненській області здійснює ведення поточного обліку земель з метою вивчення структури землекористування, трансформації земель залежно від їх цільового призначення, стану та якості ґрунтів, стану рослинного покриву, відновлення порушених земель, стану і використання земельних ресурсів та підготовка статистичних звітів про наявність земель та розподіл їх за власниками, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності.

Рівненське обласне управління лісового та мисливського господарства:

- лісових насаджень області (лісопатологічні обстеження);
- ґрунтів у лісах (радіологічний контроль);
- лісгосподарської продукції (радіологічний контроль).

РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал»:

- питної води централізованих мереж водопостачання (вміст забруднювальних речовин);
- поверхневих вод вище і нижче скидів очисних споруд підприємства і його діляниць (гідрохімічні визначення);
- стічних вод з очисних споруд підприємства і його діляниць (гідрохімічні визначення).

Узагальнення результатів моніторингових спостережень (збір, обробка, систематизація та аналіз інформації) від суб'єктів державної системи моніторингу довкілля здійснюється департаментом екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації. Щомісяця за даними суб'єктів моніторингу довкілля поповнюються інформаційні масиви комп'ютерного банку екологічних даних інформаційної системи департаменту, який містить оперативну та ретроспективну інформацію про стан навколишнього природного середовища і природних ресурсів.

Обласна система спостережень за станом довкілля та програми моніторингових спостережень суб'єктів моніторингу в 2024 році наведені у табл. 15.2 - 15.3.

Таблиця 15.2. Система спостережень за станом довкілля

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	поверхневі зворотні води у глибокі підземні водоносні	грунти
Державна екологічна інспекція України										
1	Державна екологічна інспекція Поліського округу	-	5	35	6	-	-	-	-	83
Державне агентство водних ресурсів України										
2	Регіональний офіс водних ресурсів в Рівненській області	-	-	5	-	-	-	-	-	22
Державна служба України з надзвичайних ситуацій										
3	Рівненський обласний центр з гідрометеорології	9	-	5	-	-	-	-	-	14
Міністерство охорони здоров'я України										
4	ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»	100	-	62	-	-	-	495 сврдл.	-	547
Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України»										
5	Рівненська філія ДУ «Держґрунтохорона»	-	-	-	-	-	-	-	-	27
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства										
6	РОВОКП ВКГ «Рівнеоблводоканал»	-	-	6	4	-	-	70 сврдл.	-	-
7	КП «Дубноводоканал»	-	-	2	1	-	-	-	-	-

Таблиця 15.3. Здійснення моніторингу довкілля за регіональними програмами

№ з/п	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля	Основні рекомендації, що надаються за результатами впровадження регіональних програм
1	Програма спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища гідрометеорологічних організацій Державної служби України з надзвичайних ситуацій	Рівненський обласний центр з гідрометеорології	Вимірювання потужності експозиційної дози гамма-випромінювання (щоденно); відбір проб атмосферних випадін (сумарна-бета активність, раз на дві доби); експедиційні обстеження радіаційної ситуації в районах розташування АЕС: гамма-зйомка місцевості в точках відбору (гамма-випромінюючі радіонукліди Cs ¹³⁷ , K ⁴⁰ в пробах води, ґрунту, атмосферних випадіннях)
2	Програма державного моніторингу вод (в частині діагностичного та операційного моніторингу масивів поверхневих вод)	Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області	Оцінка якості поверхневих вод за фізико-хімічними, радіологічними показниками, пріоритетними органічними і неорганічними речовинами, важкими металами
3	Еколого-агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення	Рівненська філія державної установи «Інститут охорони	1. Складання агрохімічних паспортів оцінки родючості земель; 2. Складання картограм вмісту поживних речовин і

		ґрунтів України»	різних видів забруднювачів; 3. Розробка проектно-кошторисної документації хімічної меліорації на вапнування кислих ґрунтів; 4. Розробка рекомендацій по застосуванню макро- та мікродобрив.
--	--	------------------	---

15.6. Оцінка впливу на довкілля

З 18 грудня 2017 року вступив у дію Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», прийнятий Верховною Радою 23 травня 2017 року (№ 2059-VIII).

Здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої господарської діяльності, що включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, яка може мати значний вплив на довкілля.

Суб'єктами оцінки впливу на довкілля є суб'єкти господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які є замовниками планованої діяльності. Види планової діяльності та об'єкти, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля, розподілено на дві категорії відповідно до статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». До першої категорії відносяться наступні види виробництв: нафтопереробні та газопереробні заводи; ТЕС, ТЕЦ; установки для виробництва або збагачення ядерного палива, установки для захоронення радіоактивних відходів; чорна та кольорова металургія; споруди із переробки азбесту; деякі категорії хімічного виробництва; будівництво аеропортів, автомагістралей, гідротехнічних споруд портів та інші. До другої категорії відносяться об'єкти та планована діяльність: глибоке буріння; категорії сільського господарства; видобувна промисловість; енергетична промисловість; виробництво та обробка металу; переробка мінеральної сировини; категорії харчової промисловості тощо.

Оцінці впливу на довкілля не підлягає діяльність, прямо не передбачена частинами другою і третьою статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», а також планована діяльність, спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків антитерористичної операції на території проведення антитерористичної операції на період її проведення, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану та у відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Департаментом екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації здійснюється процедура оцінки впливу на довкілля видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля, що належать до другої категорії.

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля) здійснюється процедура оцінки впливу на довкілля видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля, що належать до першої категорії; можуть мати вплив на довкілля двох і більше областей; фінансується із залученням іноземних кредитів під державні гарантії; може мати транскордонний вплив (вплив на довкілля іншої держави).

Міндовкілля веде Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля (далі – Реєстр), в якому формується реєстраційна справа планованої діяльності, якій присвоюється реєстраційний номер та зберігаються всі документи щодо планованої діяльності.

Інформація, внесена до Реєстру, є частково відкритою, доступ до неї забезпечується через вебсайт <http://eia.menr.gov.ua>.

Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля на платформі <http://eia.menr.gov.ua> продовжує функціонувати з обмеженнями для процедур з оцінки впливу на довкілля, що були розпочаті до 29 грудня 2023 року.

З 29 грудня 2023 року процедура оцінки впливу на довкілля здійснюється через Реєстр справ ОВД на національній онлайн-платформі «ЕкоСистема».

Пунктом 4 Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 року № 1026 визначено, що держателем та адміністратором Реєстру, що забезпечує ведення Реєстру, а також відповідає за технічне, технологічне та програмне забезпечення Реєстру, збереження та захист даних, що містяться у Реєстрі, є Міндовкілля. Уповноважені територіальні органи мають доступ до Реєстру з правом внесення та обробки даних у Реєстрі відповідно до повноважень.

Ведення та внесення документів до Реєстру справ ОВД на національній онлайн-платформі «ЕкоСистема» забезпечує департамент екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації у межах своїх повноважень.

Вся інформація, яка знаходиться в Реєстрі справ ОВД на національній онлайн-платформі «ЕкоСистема» після набрання чинності Закону України № 3227-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення та цифровізації процедури оцінки впливу на довкілля», є відкритою.

У 2024 році в департаменті екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації розпочато 22 процедури з оцінки впливу на довкілля.

З 29 липня 2023 року набрав чинності пункт 2² статті 17 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», який врегульовує питання проведення громадських слухань на період дії воєнного стану, а саме: тимчасово, на період дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, громадські слухання, передбачені статтею 7 цього Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», проводяться у режимі відеоконференції.

Департамент екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації активно використовує громадські слухання для досягнення прозорості та підвищення якості рішень, прийнятих за результатами оцінки впливу на довкілля. Графік проведення громадських слухань постійно оновлюється і доступний на офіційному вебсайті <https://www.ecorivne.gov.ua>.

Департаментом екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації організовано та проведено в режимі відеоконференції 22 громадські слухання щодо планованої діяльності суб'єктів господарювання передбачених процедурою оцінки впливу на довкілля.

У 2024 році департаментом екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації видано 18 висновків з оцінки впливу на довкілля та 26 звітів про громадське обговорення з оцінки впливу на довкілля для суб'єктів господарювання. Припинено розгляд 5 справ шляхом відмови у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля у зв'язку з неможливістю оцінити плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля.

За період 2017-2024 роки в департаменті екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної розпочато 228 процедур з оцінки впливу на довкілля (подані повідомлення до Реєстрів з оцінки впливу на довкілля).

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

Базовими елементами економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності, який впроваджено як в Україні взагалі, так і на Рівненщині зокрема, є:

~ екологічний податок;

~ грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності;

~ система фінансування природоохоронних заходів за рахунок коштів природоохоронних фондів різних рівнів (державного, обласного, місцевих);

~ система рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів (водних, земельних, лісових, мінеральних, біологічних тощо).

Екологічний податок та рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів є обов'язковим податковим збором.

Але, на відміну від рентної плати за спецкористування природних ресурсів, яка переважно зараховується до загальних бюджетів і використовується на загальні потреби суспільства, частина коштів екологічного податку акумулюються на спеціальних рахунках. Ці кошти і складають найвагомішу частину фондів охорони навколишнього природного середовища, які були створені державою з метою концентрації коштів і цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів (ст. 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»).

Розподіл зазначених платежів між бюджетами на сьогодні регламентується Бюджетним кодексом України (від 08 липня 2010 року № 2456-VI). В 2022 році Законом України від 09 липня 2023 року № 2390-IX «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо посилення гнучкості місцевих бюджетів та підвищення оперативності прийняття рішень» запроваджено можливість передачі коштів зі спецфонду до загального фонду на період воєнного стану та 6 місяців після його припинення. Цим скористалися деякі територіальні громади Рівненської області та спрямували на військові потреби в 2024 році до загального фонду майже 8,3 млн. грн. коштів місцевих природоохоронних фондів (див. табл. 15.13). Зазначений розподіл за останні 5 років наведений у табл. 15.4.

Таблиця 15.4. Розподіл надходжень грошових коштів до Державного, обласного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища згідно з Бюджетним кодексом України (у відсотках)

Рік	Екологічний податок			Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності		
	Природоохоронні фонди / бюджети					
	Державний	обласний	місцеві	Державний	обласний	місцеві
2020	45* та 100* за CO ₂	30	25	30	20	50
2021	45* та 100* за CO ₂	30	25	30	20	50
2022	45* та 100* за CO ₂	30	25	30	20	50
2023	45* та 100* за CO ₂	30	25	30	20	50
2024	45* та 100* за CO ₂	30	25	30	20	50

Примітка: * - згідно з Бюджетним Кодексом ця частина екологічного податку зараховується до загального фонду державного бюджету, решта коштів спрямовується до спеціальних фондів обласного та місцевих бюджетів (фондів охорони навколишнього природного середовища).

З метою наближення ставок за викиди парникових газів до значень ставок, які діють в країнах ЄС, а також для стимулювання підприємств до зменшення забруднення навколишнього середовища, з 2019 року збільшено ставку екологічного податку за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю з 0,41 грн./тонну до 10 грн./тонну, тобто збільшено у 24,4 рази, в 2022 році – збільшено до 30,0 грн./тонну, така ж ставка податку діяла і у 2023-2024 роках.

З 2022 року поступово піднімаються ставки податку за скиди забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти: в 2022 році складали 30% ставок, визначених пунктами 245.1 та 245.2 статті 245 Податкового кодексу України, в 2023 році – 60%, в 2024 році – 90% (див. пункт 37 підрозділу 5 Перехідних положень Податкового кодексу України).

Природоохоронні фонди створені на Державному, обласному та місцевому рівнях та мають утворюватися за рахунок екологічного податку, грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, а також цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян. З 2015 року частина екологічного податку, яка спрямовується до Державного бюджету, зараховується до його загального фонду. Державний природоохоронний фонд формується лише за рахунок грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності (див. табл. 15.4).

За весь час існування (з 1999 року) до природоохоронних фондів в області не надходило цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Середня питома вага грошових стягнень за період 2020-2024 роки складає 12,2 % від загальної суми всіх коштів, які надходили до природоохоронних фондів в області.

Загальні суми надходжень коштів у 2020-2024 роках від сплати екологічного податку та відшкодування збитків за порушення природоохоронного законодавства суб'єктами підприємницької діяльності області наведені у табл. 15.5 (за даними головних управлінь Державної казначейської служби України у Рівненській області та Державної податкової служби у Рівненській області).

Табл. 15.5. Динаміка надходжень грошових коштів від сплати екологічного податку та відшкодування збитків за порушення природоохоронного законодавства суб'єктами підприємницької діяльності області у 2020-2024 рр. (тис. грн.)

Фонди / Бюджети	Надходження									
	2020**		2021**		2022**		2023**		2024**	
	Всього	в тому числі*	Всього	в тому числі*	Всього	в тому числі*	Всього	в тому числі*		
Державний	15909,2	794,5	15322,6	1451,7	16389,9	1733,2	21491,3	1655,1	28085,6	2766,2
Обласний	10606,1	529,7	10215,1	967,8	10926,6	1155,5	14327,6	1103,4	18723,7	1844,2
Місцеві	9721,3	1324,2	10125,6	2419,5	11031,2	2888,7	13778,6	2758,5	18676,7	4610,4
Всього	36236,6	2648,4	35663,3	4839,0	38347,7	5777,4	49597,5	5517,0	65486,0	9220,8
Питома вага		7,3%		13,5%		15,1%		11,1%		14,1%
до держбюджету за CO ₂	20770,7		24731,8		33301,5		46767,9		52727,5	
Разом:	57007,3		60395,1		71649,2		96365,4		118213,5	

Примітка: * - кошти від відшкодування збитків за порушення природоохоронного законодавства (зараховуються до відповідних фондів охорони навколишнього природного середовища);

** - згідно з Бюджетним Кодексом екоподаток сплачений до місцевих бюджетів зараховуються до спеціальних фондів (фондів охорони навколишнього природного середовища), екоподаток сплачений до Державного бюджету – до загального фонду.

В абсолютних значеннях загальний обсяг надходження коштів екологічного податку та грошових стягнень в 2024 році в порівнянні з 2023 роком збільшився, були перевищені обсяги надходження коштів над запланованими (план на 2024 рік надходження до обласного природоохоронного фонду складав 13368 тис. грн., надійшло – 18723,7 тис. грн., або 140 % від очікуваних надходжень). Це пов'язано зі збільшенням сплати до бюджету бюджетоформуючими платниками області.

Найбільше збільшено сплату екологічного податку за 2024 рік ПАТ «Рівнеазот». Це обумовлено підвищенням ставок податків за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти з 01 січня 2024 року (п. 37 підрозділ. 5 розділ XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України) при фактичному зменшенні скидів на 23,8 тонн.

Збільшення сплати екоподатку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти також зафіксоване філією «ВП «Рівненська АЕС» АТ «НАЕК «Енергоатом» (збільшення в 2024 році виробництва електроенергії на 0,8 млрд. кВт год в порівнянні з 2023 роком та збільшенням ставок податків за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти з 01 січня 2023 року) та РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» (зміна ставок податку).

Було зафіксоване збільшення сплати екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин на «Волинь-цемент» філія ПАТ «ВІПЦЕМ» в 2024 році у порівнянні з 2023 роком (збільшено кількість годин роботи основного технологічного обладнання: обертових печей, цементних та вугільних млинів, які є основними стаціонарними джерелами забруднення, а також обраховані викиди від нових джерел забруднення, які визначені новим дозволом на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря); причиною збільшення сплати екоподатку за викиди в атмосферне повітря ТЗОВ «Кроноспан Рівне» в 2024 році в порівнянні з 2023 роком стало збільшення об'ємів виробництва деревостружкової плити (ДСП) та запуском нової виробничої лінії орієнтовано-стружкової плити (ОСП).

Треба зазначити, що збільшення обсягів викидів здійснювалося в межах значень, які визначені дозволами на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для зазначених підприємств.

КАТП-1728 – збільшено обсяги сплати екологічного податку за розміщення відходів у спеціально відведених місцях (у лютому 2020 року на сміттєзвалювальному полігоні встановлене вагове обладнання з програмним забезпеченням, що фіксує фактичні обсяги відходів які вивозять на полігон, у 2023 році на полігон надійшло 114,9 тис. тонн твердих побутових відходів, у 2024 році 126,1 тис. тонн, що на 9,75 % більше, що і обумовило збільшення нарахованого та сплаченого екологічного податку).

Ставки екологічного податку встановлені у фіксованих сумах у гривнях за одиницю маси основної забруднюючої речовини та розміщених відходів.

У 2024 році до бюджету області сплачувався екоподаток за наступні види забруднення:

- викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;
- скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;
- розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення видів відходів як вторинної сировини.

Питома вага сплачених сум за кожен вид забруднення надано в табл. 15.6.

Таблиця 15.6. Відсоток сплачених сум за видами забруднення від загальної суми сплаченого екологічного податку в області у 2020-2024 роках

	Вид забруднення	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік	
		Сплачена сума, тис. грн.	Відсоток від загальної суми	Сплачена сума, тис. грн.	Відсоток від загальної суми	Сплачена сума, тис. грн.	Відсоток від загальної суми	Сплачена сума, тис. грн.	Відсоток від загальної суми	Сплачена сума, тис. грн.	Відсоток від загальної суми
1	Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення	18316,7*	54,5	16192,5*	52,5	11859,2*	36,4	13309,3*	30,2	15259,8 *	27,1
2	Надходження від скидів забруднюючих речовин без посередньо у водні об'єкти	5169,5	15,4	5006,3	16,3	11361,3	34,9	21016,8	47,7	30511,9	54,2
3	Надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення видів відходів як вторинної сировини	10102,0	30,1	9625,4	31,2	9349,8	28,7	9754,4	22,1	10493,6	18,7
	Всього:	33588,2	100	30824,2	100	32570,3	100	44080,5	100	56265,3	100

Примітка:*- Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення наведені без урахування надходжень від сплати за викиди двоокису вуглецю, які 100% сплачуються до державного бюджету.

Природоохоронні фонди, які формуються за рахунок коштів екологічного податку та коштів за відшкодування збитків, заподіяних природі, виконують функцію перерозподілу коштів. За останні 5 років співвідношення надходжень екологічного податку до природоохоронних фондів в Рівненській області за видами у відсотках становило наступні відсотки від загальної суми: від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення – 38 %, від скидів забруднюючих речовин без посередньо у водні об'єкти – 37 % та від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення видів відходів як вторинної сировини 25 %

Співвідношення використання коштів обласного природоохоронного фонду за 2020-2024 роки інше:

За 2020-2024 роки 88,5 % коштів обласного природоохоронного фонду використовувались на заходи з охорони та раціонального використання водних ресурсів, 8,5 % на поводження з відходами, 2,4 % – на заходи з науки, інформації і освіти тощо, 0,6 % – на збереження природно-заповідного фонду, в 2022 році використання коштів не було (рис. 15.1).

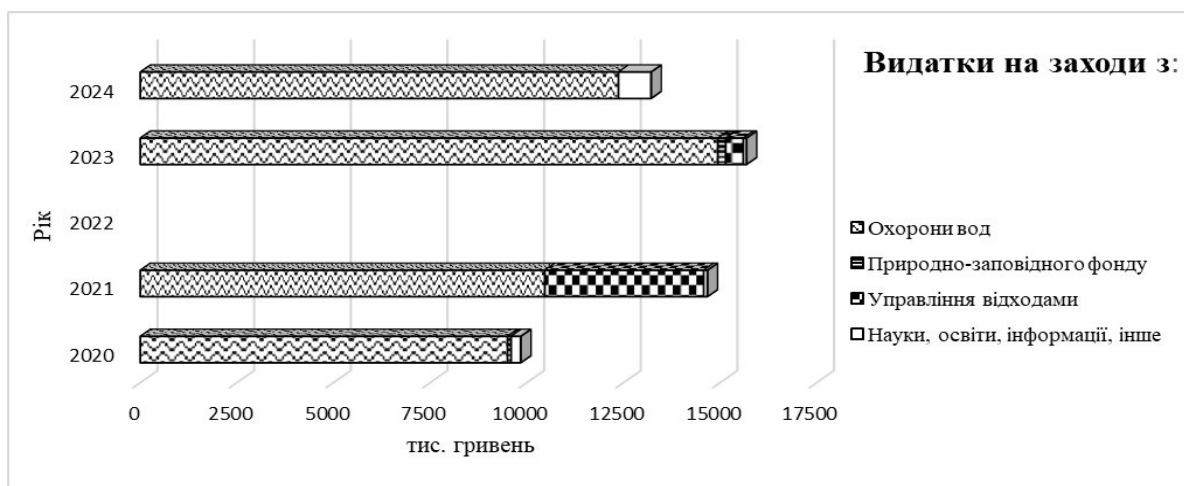

Рис. 15.1. Характеристика видатків обласного природоохоронного фонду в розрізі напрямків використання у 2020-2024 роках

Структура видатків місцевих (сільських, селищних, міських) природоохоронних фондів за період 2020-2024 років дещо відрізняється. Більше половини коштів від усіх використаних коштів місцевих природоохоронних фондів протягом 2020-2024 років були використані на заходи з раціонального використання і збереження відходів виробництва і побутових відходів – 58,4 %, на заходи з охорони та раціонального використання водних ресурсів – 22,0 %, решта відсотків на виконання заходів є наступними: на охорону рослинних ресурсів – 10,0 %, на охорону земель – 5,4 %, на науку, інформацію і освіту, оцінку впливу на довкілля тощо – 2,5 %, на збереження природно-заповідного фонду – 1,6 %, на охорону атмосфери – 0,1 % (рис.15.2).

Рис. 15.2. Характеристика видатків місцевих природоохоронних фондів в розрізі напрямків використання у 2020-2024 роках

Основні напрямки використання коштів природоохоронних фондів вказують на основні екологічні проблеми нашого регіону – це охорона і покращення стану водних ресурсів та управління відходами.

Важливою складовою еколого-економічного механізму є рентна плата за використання природних ресурсів, про що було зазначено на початку цього розділу.

Введеним в дію у 2011 році Податковим Кодексом до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» були внесені відповідні зміни. Зокрема, пунктом «л» статті 3 чітко визначено, що встановлення екологічного податку, рентної плати за спеціальне використання води, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, рентної плати за користування надрами відповідно до Податкового кодексу України стало одним з основних принципів охорони навколишнього природного середовища.

Рівненщина володіє значним природно-ресурсним потенціалом, ефективність використання якого значною мірою залежить від досконалості механізму визначення розміру належної державі частки економічної вигоди від господарської діяльності щодо використання цього потенціалу. Мета запровадженої системи платного природокористування полягає у встановленні економічних відносин у сфері використання природних ресурсів, стимулюванні раціонального і комплексного їх використання та зменшенні ресурсоемності виробництва.

Підприємства області справляють рентну плату за спеціальне використання надр, лісів, води, за земельний, радіочастотний та інші ресурси. Платність спецвикористання визначено відповідними законами: «Про радіочастотний ресурс України», Водним Кодексом, Лісовим Кодексом, Земельним кодексом, Кодексом про надра, ставки податку та їх сплата визначені Податковим кодексом України. Надходження від рентної плати за спецкористування основними природними ресурсами в області приведені в табл. 15.7 (за даними головного управління Державної податкової служби України у Рівненській області).

Таблиця 15.7. Надходження рентної плати за використання природних ресурсів до Державного та місцевих бюджетів у 2020-2024 рр. (тис. грн.)

Бюджет Рік	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів		Рентна плата за користування надрами		Рентна плата за спеціальне використання води		Рентна плата користування радіочастотним ресурсом України	Плата за землю (Земельний податок та орендна плата)	Загальна сума	
	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.	Держ.	Місц.
2020	29358,1	95907,8	39067,9	18658,4	21246,2	21246,6	527,3	460719,7	90199,5	596532,3
2021	49443,8	102838,5	43711,4	21891,4	23161,4	18952,5	626,4	504238,1	116943,0	647920,5
2022	56732,4	116126,1	41058,3	20334,1	26444,6	21636,5	524,4	527495,8	124759,7	685592,5
2023	41401,3	61656,0	57465,0	28082,4	29180,3	23880,5	385,3	680410,3	128431,9	794029,2
2024	55421,0	83634,7	70320,7	33816,1	31567,1	25828,8	396,8	732110,2	157705,6	875389,8
Середня питома вага									14,6%	85,4%

Після введення в 2011 році Податкового кодексу відбувся перерозподіл надходжень від рентної плати за спецвикористання природних ресурсів, а саме – збільшення надходжень до місцевих бюджетів, до яких за останні 5 років стало надходити в межах 85-86 % цих коштів (замість 73 %, що надходили до 2011 року).

Загальні суми надходжень від рентної плати за спецкористування природними ресурсами з року в рік зростають. Динаміка надходжень зборів за користування природними ресурсами наведена на рис. 15.3.

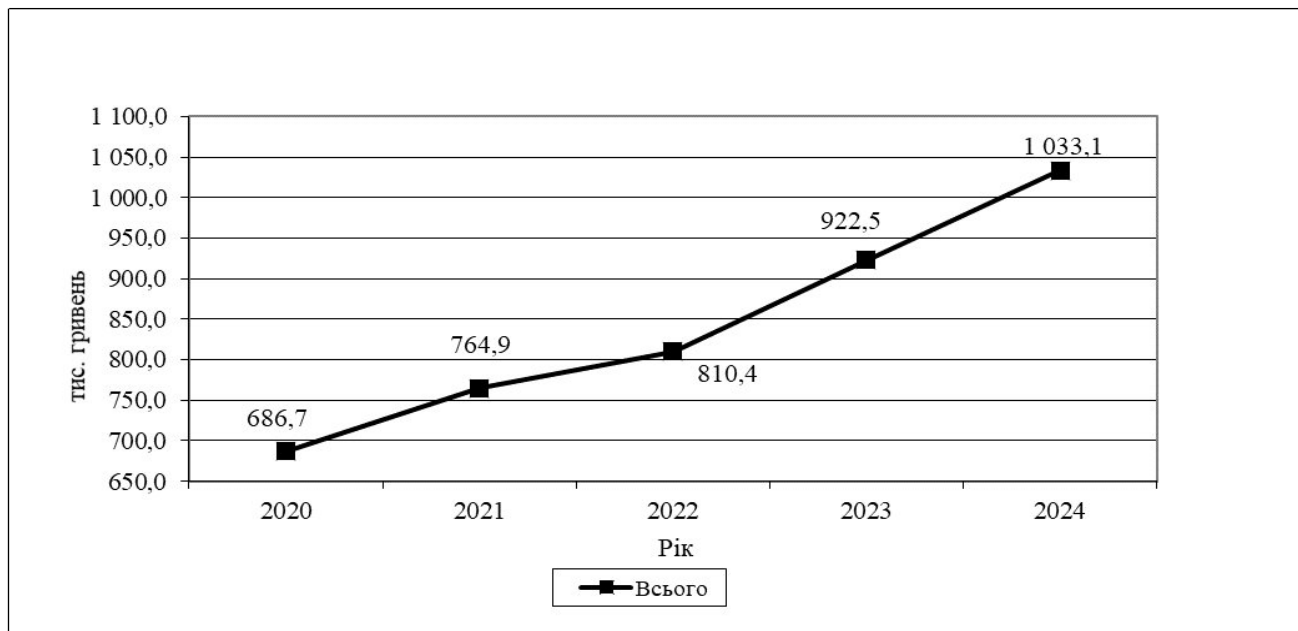

Рис. 15.3. Загальні суми надходжень рентної плати за спецвикористання природних ресурсів до всіх бюджетів у 2020-2024 роках

Законами України «Про Державний бюджет України» кошти від цих платежів є джерелом поповнення доходної частини державного та місцевих бюджетів та використовуються в основному на загальні потреби суспільства.

Екологічне законодавство України розвивається в напрямку забезпечення відповідального ставлення до природних ресурсів з метою збереження їх у майбутньому, створення передумов для їх відтворення, забезпечення екологічної життєдіяльності людини. Це – невід’ємні ланки економічного та соціального розвитку нашої країни. Користувачі природних ресурсів шляхом дотримання екологічного права та сплати платежів за спеціальне використання природних ресурсів реалізують свою моральну та цивільну відповідальність перед нащадками за збереження природних ресурсів у належному стані.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Незважаючи на незадовільний фінансовий стан екологічного регулювання в Україні та постійну нестачу державних інвестицій на фінансування природоохоронних заходів, фонди охорони навколишнього природного середовища завжди залишалися постійним джерелом бюджетного фінансування природоохоронної галузі.

Загальні суми надходжень екологічного податку до Державного, обласного та місцевих бюджетів в 2020-2024 роках від суб’єктів підприємницької діяльності наведені в табл. 15.6., розподіл коштів між бюджетами визначається Бюджетним кодексом України та наведений в табл. 15.05.

Природоохоронні фонди є цільовими фондами, і використання їх коштів чітко визначено постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1147 «Про затвердження Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами). Згідно з цим переліком є 10 основних напрямків, на які використовуються кошти зазначених фондів.

Так, кошти державного бюджету за останні 5 років в Рівненській області використовувались через фонди охорони навколишнього природного середовища лише в 2021 році було надано субвенцію з державного бюджету (загальний фонд)

місцевим бюджетам (природоохоронним фондам) на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій (було придбано 2 сміттєвоза на загальну суму 6,2 млн. грн., з них 4 млн. грн. – державний бюджет, 2,2 млн. грн. – співфінансування з місцевих бюджетів) для м. Здолбунів та с. Зоря Рівненського району.

Введення військового стану в 2022 році та виконання постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 року № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» (зі змінами) обмежило можливості використання коштів природоохоронних фондів. Подальше внесення низки змін до постанови в 2022-2024 роках надало більш широку можливість використати зазначені кошти (табл. 15.8).

Таблиця 15.8. Кількість профінансованих природоохоронних заходів за рахунок коштів природоохоронних фондів області в 2020-2024 роках

Рік	Разом фонди ОНПС всіх рівнів		в тому числі					
			Державний фонд ОНПС/ державний бюджет		Обласний фонд ОНПС		Місцеві фонди ОНПС	
	Профінансовано заходів	Вартість робіт, тис. гривень	Профінансовано заходів	Вартість робіт, тис. гривень	Профінансовано заходів	Вартість робіт, тис. гривень	Профінансовано заходів	Вартість робіт, тис. гривень
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2020	88	14636,0	-	-	7	9841,1*	81	4794,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2021	82	22690,9	-	-	14	14669,0*	68	8021,9
2022	13	1782,0	-	-	-	-	13	1782,0
2023	45	21947,2	-	-	6	15680,3*	39	6266,9
2024	27	17673,2	-	-	2	13212,3	25	4460,9
Всього	255	78729,3	-	-	29	53402,7	226	25326,6

Примітка: * - з урахуванням переданих субвенцій:

- в 2020 році зі Здолбунівського міського бюджету 0,3 млн. грн.;

- в 2021 році зі Здолбунівського міського бюджету 0,4 млн. грн. та Березнівського - 0,4 млн. грн.;

- в 2023 році зі Здолбунівського міського бюджету на 0,1 млн. грн. та Острозького - 0,5 млн. грн.

Фінансування з державного бюджету природоохоронних заходів здійснюється відповідно до вимог Порядку планування та фінансування природоохоронних заходів, який затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 12 червня 2015 року № 194 та зареєстрований у Мінюсті України 18 серпня 2015 року № 994/27439. Згідно Порядку замовником робіт має бути юридична особа, на балансі якої знаходиться об'єкт, де планується здійснення природоохоронного заходу, а департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації надає Екологічний висновок, який є невід'ємним додатком до пакету документів (Запиту), що подається до Міндовкілля України з проханням профінансувати природоохоронний захід.

В 2024 році до департаменту не надходило звернень щодо надання Екологічних висновків на заплановані до виконання за рахунок коштів Державного бюджету природоохоронні заходи. Як наслідок, кошти в 2024 році з Державного бюджету згідно вищезазначеного Порядку на Рівненську область не виділялися.

Динаміка надходжень коштів до обласного природоохоронного фонду протягом 2020-2024 роках наведена у табл.15.9.

Таблиця 15.9. Надходження та використання грошових коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2020-2024 роках (млн. грн.)

№	Обіг коштів	Рік				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Залишок коштів на початок звітної періоду	8,7	9,8	6,1	17,0	16,3
2.	Надійшло коштів у звітному періоді - всього	10,6	10,2	10,9	14,3	18,7
3.	Залишок коштів на кінець звітної періоду	9,8	6,1	17,0	16,3	5,5
4.	Витрачено коштів - всього	9,5*	13,9*	-	15,0*	29,5**
5.	% використання коштів (дані пункту 4 поділити на { (дані п.1 +дані п.2)-100})	49,4	69,5	0	48,0	84,3

Примітка: * - обласному природоохоронному фонду були передані наступні субвенції:

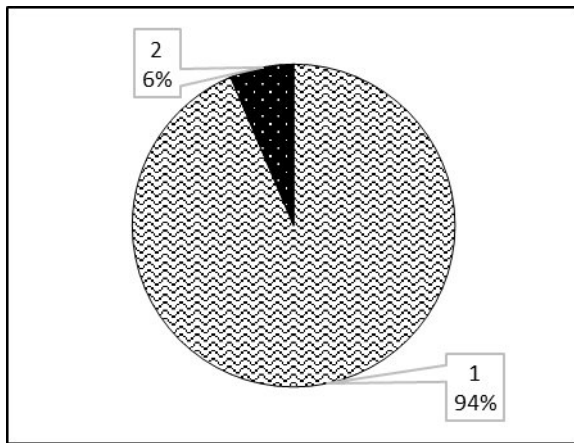
- в 2020 році зі Здолбунівського міського бюджету 0,3 млн. грн., тому в таблиці 15.8 касові видатки - 9,8 млн. грн.;

- в 2021 році зі Здолбунівського та Березнівського міських бюджетів 0,8 млн. грн., тому в таблиці 15.8 касові видатки - 14,7 млн. грн.;

- в 2023 році зі Здолбунівського та Острозького міських бюджетів 0,639 млн. грн., тому в таблиці 15.8 касові видатки - 15,7 млн. грн.

** - з них касові видатки на заходи - 13,2 млн. грн., 16,3 млн. грн. - передано до загального фонду.

Пріоритет у фінансуванні природоохоронних заходів з обласного природоохоронного фонду в 2024 році залишився за заходами з охорони та раціонального використання водних ресурсів. Зокрема, у 2024 році це співвідношення відображено на рис.15.4.

**Загальні обсяги фінансування,
всього 13,2 млн. гривень:**

- 1- Охорона водних ресурсів – 12,4 млн. грн;
2 - Наука, інформація, освіта, інше – 0,8 млн. грн.

Рис. 15.4. Фінансування заходів з обласного природоохоронного фонду в розрізі напрямків використання в 2024 році.

В 2024 році було здійснено видатків з обласного природоохоронного фонду на 2 заходи на 13 млн. 212,3 тис. грн. (табл.15.10).

Таблиця 15.10. Видатки обласного бюджету (обласного фонду охорони навколишнього природного середовища) на природоохоронні заходи за 2024 рік

№	Назва заходу	Фактичний обсяг фінансування заходу, тис. грн.	Інформація про отриманий/очікуваний природоохоронний ефект (згідно листів від Замовників та Виконавців заходів)
1	2	3	4
<i>Охорона і раціональне використання водних ресурсів – 12368,0 тис. грн.</i>			
1	Реконструкція очисних споруд продуктивністю 1000 м куб/добу смт. Оржів Рівненського району, Рівненської області	12368,0	Підприємство водопровідно-каналізаційного господарства «Рівнеоблводоканал». В 2024 році виконано загально-будівельні роботи на пісковловлювачах, аеротенках, вторинному відстійнику, виконано частковий монтаж установки «КУБО» та виконано загально-будівельні роботи по виробничій будівлі та роботи по благоустрою. Від початку робіт в 2023 році виконано 77 % від загальної вартості, яка складає 41,2 млн. грн. Робота не завершена.
<i>Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці – 844,3 тис. грн.</i>			
2	Розроблення «Регіонального плану управління відходами на території Рівненської області» та проведення його стратегічної екологічної оцінки	844,3	Виконавець - ТОВ «Компанія «Центр ЛТД», м. Львів, Розроблений проєкт Регіонального плану (РП) управління відходами у Рівненській області до 2033 року пройшов громадське обговорення та 18.10.2025 громадські слухання, стратегічну екологічну оцінку, виготовлені необхідні документи, здійснено супровід погодження документу в відповідних міністерствах, проєкт регіонального плану висвітлено на сайті Рівненської облдержадміністрації за посиланням https://rrda.rv.gov.ua/storage/app/sites/30/443322.pdf та на сайті департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації в Рубриці «Регуляторна діяльність та громадське обговорення» за посиланням https://www.ecorivne.gov.ua/regular_activiti/?sid=911 Договір було розірвано за згодою сторін з метою оформлення та передачі регіонального плану після затвердження оновленого Національного Плану управління відходами до 2033 року.
Всього:		13212,3	

Як правило, кошти обласного природоохоронного фонду в більшості витрачаються на капітальні видатки – основні виробничі фонди природоохоронного значення (рис. 15.5). За період 2020-2024 роки саме на капітальні видатки було витрачено 96,6 % коштів, направлених на здійснення природоохоронних заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

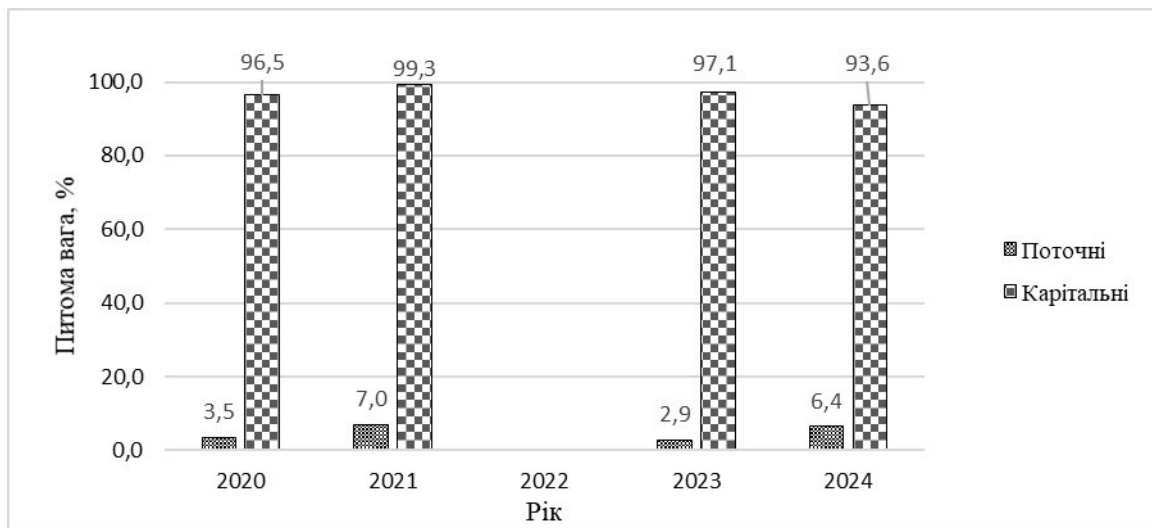

Рис. 15.5. Структура видатків обласного природоохоронного фонду за економічною класифікацією у 2020-2024 роках

За кошти обласного природоохоронного фонду в 2024 році на загальну суму 13,2 млн. гривень профінансовано роботи з продовження розпочатої в 2023 році реконструкції очисних споруд продуктивністю 1000 м³/добу в смт Оржів та 5 етапів розроблення «Регіонального плану управління відходами на території Рівненської області» та проведення його стратегічної екологічної оцінки».

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачено створення фондів охорони навколишнього природного середовища на різних рівнях: державному, обласному та місцевому.

На місцевому рівні такі природоохоронні фонди формуються у складі бюджету кожної окремої сільської, селищної, міської ради, що є виконанням вимог чинного Бюджетного Кодексу України.

Розподіл зазначених платежів у відсотках між природоохоронними фондами на сьогодні регламентується Бюджетним кодексом України (від 8 липня 2010 року № 2456-VI) та, починаючи з 2020 року, наведений у табл. 15.4. Динаміка руху загальних сум коштів місцевих (сільських, селищних, міських) природоохоронних фондів області наведено в таблиці 15.11.

Таблиця 15.11. Надходження і використання грошових коштів місцевих (районних, сільських, селищних, міських) фондів охорони навколишнього природного середовища (млн. грн.)

№	Обіг коштів	Рік				
		2020	2021	2022	2023	2024
1.	Залишок коштів на початок звітного періоду	13,0	18,1	19,4	18,2	20,5
2.	Надійшло коштів у звітному періоді - всього	10,2	10,1	11,0	13,8	18,6
3.	Залишок коштів на кінець звітного періоду	18,1	19,4	18,2	20,5	26,4
4.	Витрачено коштів - всього	5,1*	8,8*	12,2*	11,5*	12,7*
5.	% використання коштів (дані пункту 4 поділити на { (дані п.1 +дані п.2)·100})	22,0	31,3	40,1	36,1	32,5

Примітка: * - з них касові видатки з місцевих природоохоронних фондів на заходи:

- в 2020 році – 4,8 млн. грн., 0,3 млн. грн. – передана субвенція обласному бюджету;
- в 2021 році – 8,0 млн. грн., 0,8 млн. грн. – передана субвенція обласному бюджету;
- в 2022 році – 1,8 млн. грн., 10,4 млн. грн. – передано до загального фонду;
- в 2023 році – 6,2 млн. грн., 0,6 млн. грн. – передана субвенція обласному бюджету, 4,7 млн. грн. – передано до загального фонду;
- в 2024 році – 4,5 млн. грн., 8,2 млн. грн. - передано до загального фонду.

В результаті проведеної децентралізації в області в 2021 році утворилося 64 об'єднані територіальні громади (до початку проведення децентралізації в області було 364 місцеві (сільські, селищні, міські ради). Наслідком цього стало збільшення

коштів, що в середньому надходять до місцевих природоохоронних фондів (з 26,7 тис. грн. в 2020 році до 291,8 тис. грн. в 2024 році на одну місцеву раду).

Акумуляування коштів рад, зокрема природоохоронних, що об'єдналися в єдиному бюджеті територіальної громади, дало можливість використовувати кошти на більш вагомій та актуальній роботі, які потребують значних сум та мають помітний екологічний ефект.

На природоохоронні роботи 17 місцевими радами в 2024 році було використано 4,5 млн. грн. на виконання 25 заходів, користуючись внесеними змінами до Бюджетного Кодексу, зокрема, щодо можливості передачі коштів зі спецфонду до загального фонду на період воєнного стану та 6 місяців після його припинення (VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України) 10 територіальних громад області в 2024 році перерахували кошти своїх місцевих природоохоронних фондів у загальні фонди на суму 8,2 млн. грн. (табл. 15.12).

Таблиця 15.12. Інформація про здійснення видатків з місцевих природоохоронних фондів в Рівненській області за 2024 рік.

№	Район	Природоохоронний фонд	Назва заходу	Сума, (тис. грн.)
1	Вараський	Вараська ТГ	Озеленення населених пунктів Вараської ТГ Вараського району (тис Давид – 2 шт., тис Хілли – 2 шт., ялиця одноколірна – 2 шт., ялина Діамант блакитна – 2 шт., ялина Ротен-Хаус плакуча – 2 шт., ялина Місті Блю – 2 шт., сакура Kansas – 5 шт.)	202,8
2			Придбання насосного і технологічного обладнання для заміни такого, яке використало свої технічні можливості на комунальній каналізаційних системах м. Вараш	812,0
3		Каноницька ТГ	Обстеження ґрунтів (72,3848 га) на території Озерського старостинського округу Каноницької сільради Вараського району	22,87104
4			Розроблення проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж території орнітологічного заказника місцевого значення «Урочище Романщина» (площею 90 га) на території Каноницької сільської ради Вараського району Рівненської області	29,6
5			Проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів ПЗФ (виготовлення та встановлення на місцевості 4-ох інформаційних знаків орнітологічного заказника місцевого значення «Урочище Романщина» на території Каноницької сільської ради Вараського району Рівненської області)	9,0
	Дубенський	Вербська ТГ	ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	60,77573
6		Дубенська ТГ	Озеленення м. Дубно (придбано та висаджено 38 дерев)	76,42
			ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	179,36909
		Млинівська ТГ	ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	523,86914
		Семидубська ТГ	ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	105,0
7		Смизька ТГ	Придбання обладнання (7 металевих об'ємом 0,75 м³ та 26 пластикових контейнерів об'ємом 1,1 м³) для збору ПЕТ пляшки на території Смизької селищної ради Дубенського району	39,6
	Рівненський	Березнівська ТГ	ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	440,5
8			Придбання обладнання (6 шт. контейнерів, 1,1 м³) для роздільного збору ТПВ на території Березнівської міської ради Рівненського району	94,998
		Великоомелянська ТГ	ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	64,81656
		Городоцька ТГ	ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*	2991,00515
9		Здолбунівська ТГ	Розроблення робочого проекту щодо рекультивації порушених земель (кадастровий номер 5622682000:02:001:0806), що знаходяться в урочищі Здовбиця на території Здовбицької громади Рівненського району Рівненської області (реконструкція), в т.ч. проведення топографо-геодезичних та інженерно-геологічних вишу кувань для розроблення проектної документації: «Рекультивація порушених земель (кадастровий номер 5622682000:02:001: 0806), що знаходяться в урочищі Здовбиця на території Здовбицької громади Рівненського району Рівненської обл. (реконструкція)»	469,385
10			Виконання заходів щодо відновлення санітарного стану р. Устя та водойм її басейну на території Здолбунівської міської територіальної громади Рівненського району Рівненської області шляхом внесення вапнякових меліорантів, в т.ч. придбання товарів	98,0

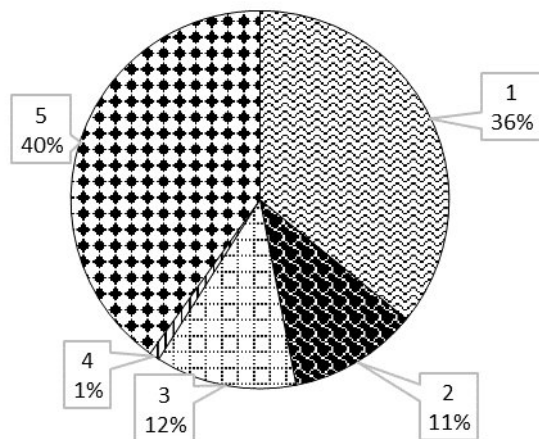
11			Придбання контейнерів (85 шт. об'ємом 1,1 м ³) для збору відходів на території Здолбунівської ТГ Рівненського району	647,5
----	--	--	--	-------

1	2	3	4	5
12		Здовбицька ТГ	Придбання обладнання (придбано 10 контейнерів) для роздільного збору скла на території Здовбицької сільської ради Рівненського району	39,1651
13		Зорянська ТГ	Придбання 8 шт. пластикових контейнерів об'ємом 1,1 м ³ для загального збору ТПВ та 3 шт. об'ємом 1,1 м ³ для роздільного збору скла, паперу та пластику на території Зорянської ТГ Рівненського району	96,609
			<i>ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*</i>	583,23985
14			Озеленення населених пунктів Клеванської ТГ Рівненського району (туя Санкіст – 4 шт., ялівець Золотий принц – 7 шт., ялівець звичайний – 2 шт., туя Куляста – 42 шт., туя подушковидна – 5 шт., ялина колоча зелена – 1 шт.)	10,404
15		Клеванська ТГ	Придбання насосного обладнання (насос 1 шт. FZY.1.40.1.2010 з двигуном) для заміни такого, що використано свій ресурс на комунальних каналізаційних спорудах Клеванської селищної ради Рівненського району	59,95
16			Придбання обладнання (пересувні контейнери SULO 11 шт. 1,1 м ³ пластиковий) для роздільного збору ТПВ на території Клеванської ТГ Рівненського району	99,99
17		Костопільська ТГ	Придбання обладнання (86 шт. контейнерів ємністю 1,1 м ³) для збору ТПВ на території Костопільської ТГ Рівненського району	307,49312
			<i>ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*</i>	1677,69025
18		Малолубашанська ТГ	Паспортизація малих річок та водойм (паспорт водного об'єкта на ставок площею 3,1751 га, розташований за межами с. Данчиміст Малолубашанської ТГ Рівненського району)	20,0
19			Придбання обладнання (48 контейнерів) для роздільного збору ТПВ на території Малолубашанської ТГ Рівненського району	94,9992
20		Шпанівська ТГ	Озеленення населених пунктів Шпанівської ТГ Рівненського району (висаджено 254 саджанці, а саме: катальпа Нана - 15шт., сакура дрібнопиличата Канзан-5, сакура Роял Бургунді -15, горобина пендула- 10, туя західна Смарагд - 95, тис ягідний Fastigiata-66, туя західна Даніка Ауреа -10, ялина колоча голуба- 7, сосна кедрова- 2, сосна дрібноквіткова- 4, клен гостролистий-10, слива розлога- 10, магнолія -5)	248,873
			<i>ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*</i>	992,09924
21		Вирівська ТГ	Придбання обладнання (6 контейнерів, 1,1 м ³) для збору ТПВ на території Вирівської ТГ Сарненського району	111,9888
22		Дубровицька ТГ	Придбання обладнання (12 контейнерів, 1,1 м ³) для збору ТПВ на території Дубровицької ТГ Сарненського району	99,9
23		Клесівська ТГ	Придбання обладнання (контейнерів 5 шт. 1,1 м ³ та 41 шт. 0,12 м ³) для збору ТПВ на території Клесівської ТГ Сарненського району	98,785
24		Рокитнівська ТГ	Виготовлення проектної документації «Реконструкція очисних споруд каналізації селища Рокитне, Рівненської області»	611,51405
		Сарненська ТГ	<i>ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ*</i>	664,63
25		Степанська ТГ	Придбання обладнання (6 шт. контейнерів, 1,1 м ³) для роздільного збору ТПВ на території Степанської територіальної громади ради Сарненського району	59,07
			ВСЬОГО КАСОВИХ ВИДАТКІВ:	12743,91032
			з них:	
			НА 25 ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ	4460,91531
			* ПЕРЕДАНО ДО ІНШИХ БЮДЖЕТІВ – згідно розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Бюджетного кодексу України	8282,99501
		Залишок на 01.01.2025 26430,91024 тис. гривень		

Також інформацію про використання коштів в розрізі заходів висвітлено на веб-сайті департаменту екології та природних ресурсів www.ecoivne.gov.ua в рубриці «Економіка природокористування» – «Використання коштів природоохоронних фондів».

За напрямками використання коштів місцевих природоохоронних фондів області в 2024 році наведено на рис. 15.6.

**Загальні обсяги фінансування заходів,
всього 4,5 млн. грн**

- 1 – Охорона водних ресурсів – 1,6 млн. грн;
- 2 – Охорона земель – 0,5 млн. грн;
- 3 – Охорона рослинних ресурсів – 0,5 млн. грн;
- 4 – Збереження природно-заповідного фонду – 0,1 млн. грн;
- 5 – Поводження з відходами – 1,8 млн. грн.

Рис. 15.6. Фінансування заходів з місцевих природоохоронних фондів в розрізі напрямків використання в 2024 році

Залишок на кінець 2024 року на рахунках місцевих (районних, сільських, селищних, міських, об'єднаних територіальних громад) фондів охорони навколишнього природного середовища області склав 26,4 млн. грн. На фоні загальнодержавного дефіциту бюджетних коштів великі залишки на бюджетних рахунках місцевих природоохоронних фондів є неприпустимими.

Фінансування екологічної галузі не обмежується лише бюджетними коштами. Керівники підприємств, установ, організацій, виробнича діяльність яких негативно впливає на навколишнє природне середовище, дедалі більше усвідомлюють необхідність проведення заходів, які будуть зменшувати навантаження на довкілля та зберігати природні ресурси в належному стані.

За даними головного управління статистики у Рівненській області (за формою державного статистичного спостереження № 1-екологічні витрати (річна) «Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища», яка затверджена наказом Державної служби статистики України від 04 квітня 2024 року № 81 «Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 1-екологічні витрати (річна) «Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища») загальний обсяг видатків в 2024 році склав 1131,2 млн. грн, що на 7,5 % менше за видатки у 2024 році, які становили 1221,6 млн. грн. Інформація за 2021 рік головним управлінням статистики у Рівненській області не надавалася. В абсолютних величинах використання коштів за напрямками використання представлено в табл. 15.13.

Таблиця 15.13. Витрати на охорону навколишнього природного середовища та їх питома вага за напрямками використання у 2020-2024 роках (тис. гривень).

	Напрямки використання	Роки				
		2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
	Всього, в тому числі:	569711,8	-	655266,3	1221647,1	1131171,5
1	Охорона атмосферного повітря, попередження змін клімату та захист озонового шару	19713,8 3,5 %	-	10518,8 1,6 %	152369,2 12,5 %	114161,1 10,1 %
2	Забір і очищення стічних вод	406726,4 71,3 %	-	474915,0 72,5 %	858361,3 70,3 %	748140,3 66,1 %
3	Поводження з відходами (за винятком високорадіоактивних відходів)	105253,9 18,5 %	-	130560,1 20,0 %	170275,7 13,9 %	188082,7 16,6 %
4	Захист і відновлення ґрунтів, підземних і поверхневих вод	3884,7 0,7 %	-	4709,0 0,7 %	4815,6 0,4 %	5279,8 0,5 %
5	Зниження шумового та вібраційного впливу на навколишнє середовище (за винятком заходів з охорони праці)	-	-	382,8 0,06 %	333,9 0,0 %	293,2 0,1 %
6	Збереження біорізноманіття та охорона природних	27327,5	-	27070,3	28115,2	63904,0

	територій	4,8 %		4,1 %	2,3 %	5,6 %
7	Забезпечення радіаційної безпеки (за винятком заходів з охорони праці та зовнішньої охорони об'єктів)	-	-	77,8 0,0 %	19,7 0,0 %	100,0 0,0 %
8	Науково-дослідні роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища	-	-	6148,7 0,9 %	6494,9 0,5 %	9968,4 0,9 %
9	Інші напрямки природоохоронної діяльності, в т.ч. науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	6805,5 1,2 %	-	883,8 0,14 %	861,6 0,1 %	1242,0 0,1 %

Більша частина коштів, як і в попередні роки, була витрачена на заходи з очищення зворотних вод, що дзеркально відображає використання коштів природоохоронних фондів, оскільки проблема охорони та раціонального використання водних ресурсів є дуже актуальною для області.

На сучасному етапі основним джерелом витрат на охорону навколишнього природного середовища (92,8 %) виступають власні кошти підприємств (табл.15.14).

Таблиця 15.14. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за джерелами фінансування (тис. грн).

Рік	Всього	з них:		
		Власні кошти	Кошти державного та місцевих бюджетів	Інші джерела фінансування
2020	569711,8	521157,4	48557,4	-
2021	-	-	-	-
2022	655266,3	605602,2	49354,1	310,0
2023	1221647,1	1164647,8	56524,0	475,3
2024	1131171,5	1027860,3	97064,3	6246,9
Разом	3577796,7	3319267,7	251499,8	7032,2

Більша частина, а це 81,0 % всіх вкладених на заходи з охорони довкілля коштів, використовуються на поточні витрати, тобто для підтримання основних виробничих фондів природоохоронного значення в робочому стані та для попередження аварійних ситуацій (табл.15.15).

Таблиця 15.15. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за джерелами фінансування (тис. гривень).

№ з/п	Напрямки використання	Роки					Разом 2020-2024 роки
		2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	
	Всього, в тому числі:	569711,8	-	655266,3	1221647,1	1131171,5	3577796,7
1	Капітальні видатки	51226,9	-	28920,4	434241,9	166801,4	681190,6
2	Поточні видатки	518484,9	-	626345,9	787405,2	964370,1	2896606,1

Хоча і відмічається загальне збільшення екологічних витрат, але в основні фонди екологічного призначення, фінансування яких призводить до економії природних ресурсів та зменшення забруднення довкілля, за останні 5 років (данні без 2021 року) було вкладено лише 681,2 млн. грн. з майже 3,0 млрд. грн. витрачених.

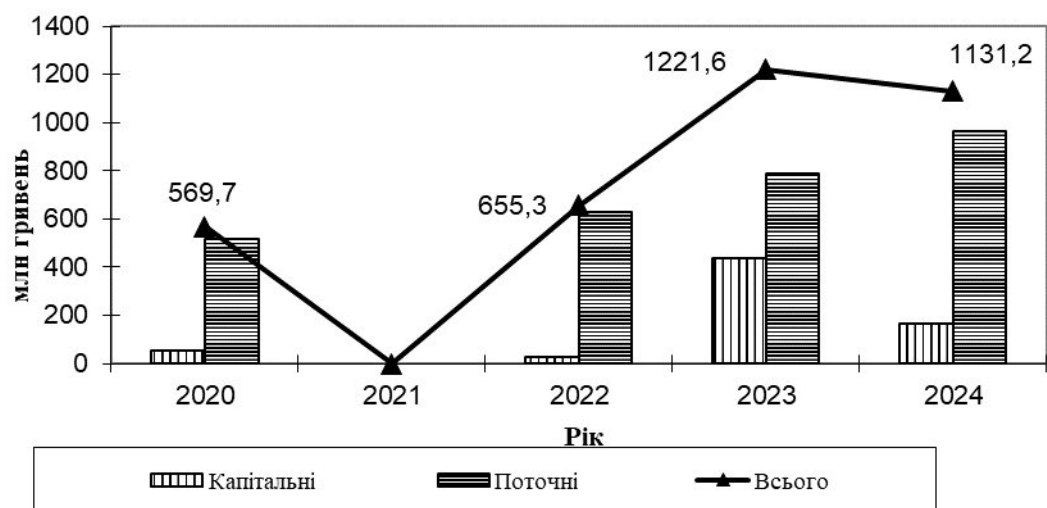

Рис. 15.7. Динаміка видатків підприємств, установ, організацій на заходи з охорони навколишнього природного середовища у 2020-2024 рр.

Використання застарілих технологій та обладнання, висока концентрація потенційно небезпечних об'єктів, значна спрацьованість основних фондів несуть реальну загрозу виникнення техногенних аварій і катастроф з тяжкими наслідками для довкілля та безпеки життя.

Коштів на нове будівництво, технічне переоснащення діючих об'єктів, на наукові розробки та впровадження інноваційних технологій, результатом яких стане суттєве зниження антропогенного впливу на довкілля, на жаль не вистачало і в мирний час. Зважаючи на наслідки повномасштабної агресії росії проти України про плани відбудови країни говорять уже зараз. Указом Президента № 266/2022 від 21 квітня 2022 року було утворено Національну раду з відновлення України від наслідків війни, основним завданням якої є розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. Проект плану вже тричі проходив міжнародне обговорення, зокрема, в 2023 році на Конференціях з відновлення України у Римі, 26-го квітня, в Лондоні 21–22 червня та в 2024 році в Берліні 11–12 червня.

Європейська Комісія сформуvala своє бачення повоєнного відновлення як системного процесу, що включає відбудову від наслідків війни, модернізацію держави, проведення ширшого спектру євроінтеграційних реформ та підтримку середньострокового розвитку економіки та суспільства.

Зазначено, що одним з основних принципів, на яких повинно базуватися майбутнє відновлення країни після руйнувань, спричинених нападом росії, це щоб ця відбудова не була сліпим відтворенням зруйнованого. Необхідно застосувати новітні підходи урбаністики і архітектури, моделі «зеленої» економіки, широке впровадження екологічно орієнтованих інноваційних технологій, елементів сталого споживання та виробництва.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

В області є ряд вимірювальних лабораторій, що мають свідоцтва про атестацію або сертифікати про відповідність на проведення вимірювань складових довкілля (викиди в атмосферне повітря, поверхневих та зворотних вод, ґрунтів, відходів тощо) (табл. 15.16).

Таблиця 15.16. Перелік вимірювальних лабораторій області, що мають свідоцтва про атестацію на проведення вимірювань складових довкілля у 2024 році

№ з/п	Назва підприємства	Назва лабораторії (підрозділу)
1.	Державна екологічна інспекція Поліського округу	Відділ інструментально-лабораторного контролю
2.	Національний університет водного господарства та природокористування	Гідрохімічна лабораторія
3.	Рівненський обласний центр з гідрометеорології	Комплексна лабораторія спостереження за станом забруднення навколишнього природного середовища
4.	Рівненський обласний центр з гідрометеорології	Регіональна лабораторія спостережень за станом радіаційного забруднення навколишнього природного середовища
5.	Регіональний офіс водних ресурсів у Рівненській області	Лабораторія моніторингу вод та ґрунтів
6.	Рівненська філія ДУ «Держґрунтохорона»	Лабораторія екобезпеки земель, довкілля та якості продукції
7.	Державна установа «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»	Санітарно-гігієнічна, бактеріологічна, паразитологічна, вірусологічна, радіологічна лабораторії, лабораторія особливо небезпечних інфекцій, лабораторія електромагнітних полів та інших фізичних факторів
8.	Сарненський районний відділ лабораторних досліджень ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»	Лабораторії санітарно-гігієнічна та мікробіологічна
9.	Вараський районний відділ лабораторних досліджень ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»	Лабораторії санітарно-гігієнічна та мікробіологічна
10.	Дубенський районний відділ лабораторних досліджень ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»	Лабораторії санітарно-гігієнічна та мікробіологічна
11.	ВП «Рівненська АЕС» ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»	Еколого-хімічна лабораторія відділу охорони навколишнього середовища служби відомчого нагляду та пожежної безпеки
12.	ВП «Рівненська АЕС» ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»	Хімічна лабораторія цеху теплових та підземних комунікацій
13.	ВП «Рівненська АЕС» ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»	Лабораторія автоматизованої системи контролю радіаційної ситуації (АСКРС)
14.	ВП «Рівненська АЕС» ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»	Лабораторія зовнішнього радіологічного контролю
15.	ПрАТ «Рівнеазот»	Санітарна лабораторія відділу охорони природи
16.	ПрАТ «Рівнеазот»	Лабораторія цеху нейтралізації і очистки промислово-стічних вод централізованого відділу технічного контролю
17.	«Волинь-цемент» філія ПрАТ «Дікергофф Цемент Україна»	Природоохоронна лабораторія відділу охорони праці
18.	ТОВ «Свиспан Лімітед»	Промислово-санітарна лабораторія
19.	РОВОП ВКГ «Рівнеоблводоканал»	Хімічна лабораторія з аналізу стічної води
20.	КП «Вараштепловодоканал» Вараської міської ради	Вимірювальна лабораторія
21.	КП «Дубноводоканал»	Хімічна лабораторія стічних вод
22.	Острозьке КП «Водоканал»	Хімічна лабораторія стічних вод
23.	КП КМП «Костопільводоканал»	Лабораторія очисних споруд
24.	Підприємство Клевани «Комунсервіс»	Лабораторія очисних споруд
25.	ТзОВ «АМАДІ-Україна»	Лабораторія моніторингу навколишнього середовища

15.9. Державне регулювання природокористування

Дозвільна діяльність департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації у 2024 році характеризувалася наступними показниками:

- видано дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами – 240, в яких встановлено нормативи гранично допустимих викидів та заплановано заходи щодо охорони атмосферного повітря;
- видано дозволів на спецводокористування – 115 (видані Сектором у Рівненській області Держводагенства України).

Інформація щодо видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2024 році наведена в табл. 15.17.

Таблиця 15.17. Інформація щодо дозвільної діяльності (дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами) у 2024 році

Адміністративно-територіальна одиниця	Загальна кількість дозволів	Кількість виданих дозволів
Вараський район	156	29
Дубенський район	438	41
Рівненський район	1671	119
Сарненський район	537	51
Разом в області	2802	240

Відповідно до Закону України від 7 лютого 2017 року № 1830-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» видача дозволів на спеціальне водокористування проводиться Сектором у Рівненській області Державного агентства водних ресурсів України.

Таблиця 15.18. Інформація щодо видачі дозволів на спецводокористування

Дозволи на спеціальне водокористування	за роками		
	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Видано	127	170	115
анульовано	21	39	53

Згідно Порядку затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 556 «Деякі питання подання декларації про відходи» забезпечення можливості подання суб'єктами господарювання декларації про відходи відбувається через Єдиний державний вебпортал електронних послуг та Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема».

Законом України «Про управління відходами», який набрав чинності 09 липня 2023 року, передбачено, що суб'єкти господарювання у сфері управління відходами, тобто ті, які здійснюють господарську діяльність, в результаті якої утворюються відходи (комунальні підприємства, виробники, підприємства, що утворюють відходи, в тому числі небезпечні) зобов'язані мати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів.

Порядок видачі, відмови у видачі, анулювання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2023 року №1328.

Видача дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів та надання відмови у видачі здійснюються центральним органом виконавчої влади і відбувається через Єдиний державний вебпортал електронних послуг та Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема».

З набранням чинності Закону України «Про управління відходами» (далі – Закон), який запроваджує нові вимоги до дозвільної системи у сфері управління відходами. Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 05.12.2023 № 1279 «Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами», згідно з якою з 1.01.2025 втратили чинність постанови Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 року № 1360 «Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення і утилізацію відходів» та від 03.08.1998 року № 1216 «Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів».

Розроблення, погодження, затвердження та внесення змін до паспортів місць видалення відходів і до реєстрових карт об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів не передбачено Законом, натомість для забезпечення належного обліку та звітності у сфері управління відходами створено інформаційну систему управління відходами (<https://eco.gov.ua/>), що функціонує згідно з Порядком створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2023 № 1279, яка набула чинності 09.12.2023.

Станом на 01.01.2025 року до реєстру включено 1234 реєстрові карти ОУОУВ, з них 1168 реєстрових карт ОУВ та 66 реєстрових карт ООУВ.

Станом на 01.01.2025 року до реєстру місць видалення відходів (МВВ) включена узагальнена інформація щодо 386 паспортів МВВ.

5.10. Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища

Наукові дослідження в галузі охорони довкілля здійснюють установи природоохоронного спрямування та наукові установи області.

Для вивчення стану природного середовища та його компонентів й збереження наявного різноманіття на території *Рівненського природного заповідника* щорічно ведуться систематичні спостереження та проводяться окремі наукові дослідження. Зокрема, протягом 2024 року:

- підготовлено черговий випуск Літопису природи за 2024 рік (Том 26, 590 сторінок);

- обстежено 13 постійних пробних площ (ППП), з яких 7 ППП лісівничого 1 ППП зоологічного, 4 ботанічного, та 1 радіологічного спрямування;

- проводився моніторинг рівня води на 21 гідроекологічному пості, зібрано 1533 показників;

- зібрано та проаналізовано метеорологічні дані на основі показників портативної метеостанції, а також фенологічних дат на основі спостережень наукових працівників та інспекторів служби охорони ПЗФ ПНДВ з території заповідника;

- з ботанічних досліджень: виявлено та закартовано 35 нових місцезростань 8 видів. Продовжено ревізію раритетного фіторізноманіття заповідника, за результатами обстежено 50 місцезростань 10 видів раритетних рослин. Підтверджено місцезростання 228 видів флори (судинні, мохи, лишайники) у всіх відділеннях Рівненського природного заповідника. В рамках наукової теми «Дослідження маловивчених систематичних груп (Лишайники і ліхенофільні гриби)» флора Рівненського природного заповідника поповнилася 20 видами

лишайників (в т.ч. 20 видів – нові для Рівненської області та видів – нові для України) 5 видами мохів та 2 судинних видів;

- закартовано 5 адвентивних видів у 14 локаціях на усіх масивах заповідника;
- продовжено дослідження мохоподібних Рівненського природного заповідника: загалом бріофлора налічує 157 видів, що належать до 92 родів, 49 родин, 20 порядків, 7 класів, 3 відділів. Здійснено описи мохового ярусу на території Грабунського і Більського ПНДВ. Новими для території РПЗ є один вид, для Білоозерського ПНДВ – два. В рамках цих досліджень виявлено новий вид моху *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. (природоохоронний статус відсутній) у Білоозерському ПНДВ.

- із зоологічних досліджень: проведено серію зимових обліків ссавців, зокрема 2024 році проведено 2 комплексних обліків (по 2 рази для кожного відділення заповідника), в ході яких отримано інформацію про перебування та чисельність 16 видів ссавців. Одночасно з обліками встановлювалися фотопастки для вивчення поширення рисі євразійської (14 шт., протягом року), успішності гніздування підорлика великого (8 фотопасток);

- проведено 23 синхронних обліків токовищ тетеруків та глушця: виявлено 408 спостережень, де зафіксовано токування тетерука. Обробка анкет на стадії опрацювання;

- проведено 23 синхронних обліків гніздування журавля сірого – обліковано 196 спостереження виду, дані в процесі обробку та будуть представлені в черговому Літописі природи;

- проведено моніторинг існуючих та пошук нових місць гніздування денних хижих птахів, сови бородатої та лелеки чорного. Загалом у 2024 році обстежено 101 місць гніздування (гнізд, штучних платформ). Дані на стадії опрацювання;

- проведено 25 маршрутних обліків птахів на постійних стаціонарах, об'єктах підвищеного наукового інтересу;

- в рамках завдання з вивчення міграції птахів шляхом їх мічення, на території заповідника та його околиць закріплено металевими та кольоровими кільцями 74 птахів 9 видів;

- проведено обліки безхребетних за допомогою використання пасток Малеза на масивах Сомине та Білоозерській. Встановлено видовий склад, фенологію окремих груп перетинчастокрилих, виявлено 39 нових видів у фауні заповідника;

- за результатами наукової діяльності працівників заповідника та виконанні досліджень іншими виконавцями список фауни заповідника поповнився 131 видами безхребетних тварин;

- з території заповідника зібрано близько 2000 фактів (дані доопрацьовуються) спостережень видів тварин, що занесені до Червоної книги України;

- здійснено роботу по ГІС забезпеченні ведення наукових досліджень, а саме створено ГІС шари кадастру раритетного різноманіття, детальних карт масивів, поширення адвентивних видів, поширення пріоритетних видів фауни.

Окрім діяльності за програмою Літопис природи здійснювали наукову діяльність за іншими напрямками:

Рабик І.В є співвиконавцем відомчої прикладної теми відділу екоморфогенезу рослин Інституту екології Карпат Національної академії наук України: «Особливості морфо-функціональної адаптації бріофітів лісових екосистем Українського Розточчя до кліматичних і антропогенних змін» (термін виконання 01.01.2020 – 31.12.2024 рр., номер державної реєстрації: RK 0120U101184) за напрямом досліджень: 2.3.1

«Молекулярні, клітинні та фізіологічні механізми регуляції процесів у біологічних об'єктах». Принципи формування стійкості живих систем і визначення резервів фотосинтетичної і продукційної здатності рослин. Визначено основні епігейні бріофітні асоціації, встановлено динаміку видів та утворення безрангових угруповань залежно від ступеня порушень лісових екосистем.

Рабик І.В. є співвиконавцем відомчої прикладної теми Інституту екології Карпат НАН України: «Розробка засад прикладного застосування моніторингу популяцій видів Червоної книги України для їхнього збереження на територіях природно-заповідного фонду західних областей України» (термін виконання 01.01.2023 – 31.12.2025 рр. номер державної реєстрації: РК 0120U101229). Відзначено рідкісні види бріофітів Івано-Франківської області як екологічні маркери стану середовища. Виділено ряд ключових параметрів популяцій мохів, придатних для моніторингових досліджень їх стану на природоохоронних територіях.

Юсковець М.П. приймала участь у виконанні відомчої фундаментальної базової теми відділу охорони природних екосистем Інституту екології Карпат Національної академії наук України: «Природоохоронна оцінка змін оселищного різноманіття в об'єктах природно заповідного фонду й на антропогенно змінених територіях» (термін виконання 01.01.2020 – 12.12.2024 рр., номер державної реєстрації: РК 0360U821143), назва програми: 2.3.2. Дослідження фауни, флори і мікобіоти з метою збереження біотичного різноманіття та раціонального використання ресурсів живої біоіндикація стану наземних і водних екосистем.

Проведено обґрунтування концепції первинних (природних), вторинних (похідних) та антропогенних (штучних) оселищ і, відповідно, їх класифікаційних типів; обґрунтування критеріїв диференціації первинних і вторинних типів оселищ, поняття аналогії, конгруентності та подібності оселищ та їх класифікаційних типів. Здійснено апробація цих критеріїв та принципів оцінки екологічного статусу оселищ на прикладі модельних типів (особистий вклад: дослідження проведено на прикладі торфово-болотного масиву Сира Погоня Рівненського природного заповідника).

Науковцями заповідника, згідно договору №138 від 27.06.2024 року з Франкфуртським зоологічним товариством на тему: «Технічний супровід розробки наукового обґрунтування відновлення гідрологічного режиму двох ділянок Рівненського природного заповідника (Сомине і Сира Погоня)».

- науковцями заповідника, згідно договору № 18/09 від 18.09.2024 р. з групою компаній Амбер-груп на тему: «Вивчення видового складу флори та фауни, визначення їх раритетної складової та надання природоохоронних рекомендацій на території планової діяльності в ході розширення меж двох ділянок: Залісся та Варварівська друга».

За 2024 рік за авторством наукових працівників заповідника вийшло друком 19 наукових публікацій:

Стаття, яка індексується у наукометричній базі Scopus:

1) Yuskovets M., Rabyk I., Kuzyarin O., Danylyk I. Peatland vegetation of the Syra Pogoniamassif of the Rivneskyi Nature Reserve (Polissia, Ukraine): ecological characteristics. Біологічні Студії / StudiaBiologica, 2024. Т. 18 / № 3. С. 121–144.

Статті у провідних фахових виданнях, затверджених ВАК України:

2) Геряк Ю., Марискевич О., Рабик І., Земан В., Яворський І. Болото «Матківськебагно» – нове оселище зникаючого виду *Coliaspalaeno* (Linnaeus, 1761)

та важливий осередок біорізноманіття в Українських Карпатах. Наук. Вісник Ужгородського університету (Сер. Біол.). 2023. Vol. 54. С. 38-43. DOI.

3) Рабик І., Юсковець М. Еколого-біоморфологічна характеристика мохоподібних торфово-болотного масиву Сира Погоня Рівненського природного заповідника (Україна). Notes in Current Biology, 2 (6), 2023. С. 31-39.

4) Юсковець М., Рабик І., Кузярін О., Данилик І. Болотні оселища масиву Сира Погоня Рівненського природного заповідника та їхня зологічна оцінка. Вісник Львівського університету, вип. 90, 2023. С. 30-38.

5) Франчук М., Матвеев М., Гриб О., Мнюх О., Яремчук Р., Бондарець В. Сучасний стан гніздування журавля сірого (*Grus grus*) у Хмельницькій області // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – 2023. – Випуск 90. – С. 49–60.

6) Песков В., Франчук М. Міжвидові та статеві відмінності за морфометричними ознаками у п'яти видів дроздів роду *Turdus* (*Turdidae*, *Aves*) // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. - 2023. – Випуск 90. – С. 39–48.

7) Angelini L., Tyshchenko O., Hilpold A., Chusova O., Dengler J., Dolnik C., Güler B., Kirschner P., Nikolei R., Rabyk I., Skobel N., Vynokurov D. 17th EDGG Field Workshop photodiary Inner Alpine dry valley of the south-eastern Alps (Italy, Switzerland, 1-11 June 2023). *Palaeoartctic Grasslands*, 60. March 2024. P. 28 – 59.

Матеріали доповідей заповідника:

8) Кагало О., Сичак Н., Рабик І. Виклики війни в контексті Карпатської конвенції. Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та протоколів до неї. Матеріали Міжнародного круглого столу (3 жовтня 2024 року, м. Рахів, Україна). Відп. ред. Гамор Ф.Д. 2024. С. 196-208.

9) Рабик І.В. Бріофітні угруповання як індикатори негативних змін у лісових екосистемах. Рослини та урбанізація: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 1 лютого 2024 р.). Дніпро, 2024, С. 84-87.

10) Рабик І.В., Зубкович І.В. Особливості бріофлори водно-болотних комплексів Нобельського національного природного парку. Збірник тез XX Міжнародної наукової конференції студентів і аспірантів «Молодь і поступ біології», присвяченої 90-річчю від дня народження професора, доктора біологічних наук Ореста Демківа 18 квітня 2024 р., Львів: Сполом, 2024. С. 122 – 124.

11) Рабик І.В., Юсковець М.П. Бріофіти масиву Сира Погоня як індикатори негативних змін болотних екосистем. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні ековиклики. Стратегії екологічної безпеки довкілля», 22-23 травня 2024 р. Львів. С. 21 – 26.

12) Рабик І. Бріофіти Карпатського НПП: екологічна характеристика та раритетна компонента. Матеріали XX Всеукраїнської наукової конференції «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку та інших природоохоронних територій», м. Львів – смт. Шацьк – смт. Ворохта, 5 – 8 вересня 2024 р., Львів, Сполом, 2024. С. 102 – 105.

13) Рабик І. Бріофлора національного природного парку «Сколівські Бескиди». Ліси природно-заповідних територій в умовах глобальних змін: матеріали міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 25-ї річниці національного природного парку «Сколівські Бескиди» (Сколе – Львів, 5 липня 2024 року). Сколе, 2024. С. 211 – 214.

- 14) Рабик І. Особливості видового складу бріофітів сухих долин південно-східних Альп. Матеріали XV З'їзду Українського ботанічного товариства (Івано-Франківськ, 30 вересня – 4 жовтня 2024). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 60.
- 15) Юсковець М.П., Рабик І.В., Данилик І.М. Фітоценотична характеристика угруповань верхових боліт на території Рівненського природного заповідника. Матеріали XX Міжнародної наукової конференції «Молодь і поступ біології» студентів і аспірантів присвячена 90-річчю від дня народження професора Ореста Демків (Львів, 18-20 квітня 2024). Львів, 2024. С. 222-223.
- 16) Rabyk I. Peculiaritie sof bryo phytecommunities of the Ukrainian part Eastern Carpathians. The 66th IAVS Annual Symposium, 16 – 20 September, 2024. Abstractbook. Ed. By Jorge Capelo, Miguel Sequeira & Sandra Mesquita. Pestana Casino Park Hotel Funchal, Madeira, Portugal, 2024. P. 137.
- 17) Юсковець М.П., Рабик І.В., Корінець А.М. Еколого-ценотична характеристика лісових біотопів масиву Сомине. Природоохоронні території України: сучасні виклики та перспективи розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 40-річчю утворення Природного заповідника «Розточчя». 2024. Сміт Івано-Франкове, 2024. С. 126 – 129.
- 19) Бокотей А., Франчук М., Дзюбенко Н., Струс Ю., Волошин Д. Фенологія початку гніздового періоду лелеки чорного *Ciconia nigra* (L.) в Західному Поліссі України // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції: «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку та інших природоохоронних територій». – Львів: СПОЛОМ. – С. 38-41.

У заповіднику також виконувались роботи згідно укладених договірних тем: «Вивчення малодосліджених груп організмів Рівненського природного заповідника. Лишайники, ліхенофільні гриби: видовий склад, поширення, природоохоронні рекомендації», ФОП Ходосовцев О.Є. – Список лишайників та ліхенофільних грибів Рівненського природного заповідника нараховує 190 видів (158 лишайників та 23 ліхенофільних гриба та 9 близьких до лишайників гриба), 107 родів, 51 родин, 31 порядків, 9 класів та 2 відділи. Новими для заповідника виявилось 38 видів, серед яких новими для Рівненської області є 20 видів, новими для рівнинної частини України 8 видів, а ліхенофільний гіфоміцет *Gonatophragmium lichenophilum* та факультативний лишайник *Lahmia* новими для України.

Одним із головних напрямків діяльності національного природного парку «Дермансько-Острозький» – є охорона унікальних природних комплексів і об'єктів, що увійшли до його складу.

Протягом 2024 року національним природним парком проводились наукові дослідження флори та рослинності за напрямками інвентаризації видів судинних рослин та грибів, досліджень місцезростань рідкісних видів рослин та оселищ.

Співробітниками нацпарку здійснено 77 польових виїздів. Дослідження флори та рослинності здійснювалось за напрямками інвентаризації видів судинних рослин та грибів, досліджень місцезростань рідкісних видів рослин та оселищ, синтаксономічні дослідження рослинності, фенологічні спостереження на екологічних профілях, моніторинг стану популяцій рідкісних видів на постійних пробних площах, дослідження територій з метою виявлення нових локалітетів рідкісних видів рослин. Здійснювалась робота з базою даних поширення рідкісних видів рослин з використанням GIS.

До досліджень долучались також колеги з інших природоохоронних установ, зокрема, у серпні 2024 року, спільно з науковцями національного природного парку

«Кременецькі гори» та експертами Фундації Природа та Людина (Польща) Marcelego Ślusarczyka і Macieja Florysa проведено обстеження місцезростань язичника сибірського (*Ligularia sibirica*) у межах ботанічного заказника загальнодержавного значення «Бушанський». Візит обумовлений написанням проєкту «Збереження язичника сибірського *Ligularia sibirica* в Центральній-Східній Європі» / «Conservation of *Ligularia sibirica* in Central and Eastern Europe», у рамках відкритого конкурсу Програми LIFE. Провели дослідження з метою подальшого планування заходів збереження язичника сибірського.

Наукові дослідження щодо стану дикої фауни нацпарку проведено за наступними напрямками: дослідження орнітофауни заплави річки Збитинка - Новомалинського водосховища та прилеглих водно-болотних угідь під час весняної та осінньої міграцій, а також дослідження орнітофауни околиць парку, спостереження за фоновими видами тварин, реєстрація місцезнаходжень рідкісних видів тварин, дослідження чисельності ссавців за слідовою активністю, вивчення гідробіотів річки Збитинка та Новомалинського водосховища. Дане дослідження проводились спільно з орнітологом Кальчуком М.О.

Всього на території національного парку та в околицях в 2024 року зареєстровано 19 зустрічей 9 раритетних видів тварин. На території парку - 12 реєстрацій 8 видів тварин, які охороняються Червоною книгою України. В околицях національного парку зареєстровано 7 місцезнаходжень 5 видів тварин, що охороняються Червоною книгою України.

Здійснено моніторинг гнізд лелеки білого в околицях нацпарку: у в. м. Острог та у селах: Борщівка, Буша, Петраківщина, Хорів, Розваж, Верхів, Грозів, Грем'яче Новомалин, Лючин, Межиріч, Теремне, Новородчиці, Кутянка, Болотківці, Прикордонне, Слобідка, Вельбівно, Вілія, Рівненського району Рівненської області.

У липні 2024 року, працівники нацпарку спільно із науковим співробітником катедри Екології й Зоології Хребетних, Університет Лодзі, (Лодзь, Польща), науковим співробітником відділу Оцінки стійкості екосистем, ДУ «Інститут Морської біології НАН України» (Одеса, Україна) Галиною Моргун провели дослідження біорізноманіття водних макробезхребетних тварин Понтійського регіону. Протягом двох днів було обстежено водні об'єкти нацпарку, зокрема річку Збитинку, річку в заповідному урочищі «Пекло» та плавні Новомалинського водосховища. Відібрано зразки водних організмів для подальшого встановлення видів. В результаті проведених досліджень було визначено для території національного парку 18 нових видів гідробіотів.

В 2024 році наукова робота, що проводилась *Рівненським зоологічним парком*, мала зоотехнічне спрямування і акцентується на покращенні умов утримання, розробку раціонів годівлі, формуванні репродуктивних груп, визначенні статі тварин, і проводилась за наступними темами:

1: «Тренінг тварин в зоопарку. Мета, принципи та методи тренінгу» –проводилась робота з тренінгу тварин – пошук сучасних тенденцій тренінгу для впровадження більш ефективних методик, ознайомлення зібраного матеріалу, фіксування всіх результатів у журнал спостережень, проведення аналізу, коригування програм, якщо певний метод неефективний, підтримка навичок через регулярні повторення сеансів тренінгу.

2. «Зменшення проявів стереотипної поведінки у різних видів тварин. Методи і засоби для збагачення середовища мешкання тварин в умовах неволі» – проводились спостереження за тваринами, виявлення ознак стереотипної поведінки,

аналіз та оцінка причин виникнення монотонних дій, пейсингу, вивчення індивідуальних особливостей тварин. Проводилась робота по збагаченню середовища, вибору методів збагачення, що спрямовані на проведення змін у зовнішньому оточенні, які покращують психічний стан тварин та попереджують прояви стереотипної поведінки, оцінка ефективності кожного методу збагачення та корекція програми за потреби, підготовка фото та відеоматеріалів.

3. «Утримання та розведення в умовах неволі лемурів котячих (*Lemur catta*)» – триває робота з групою лемурів котячих (*Lemur catta*), проводяться дослідження соціальної взаємодії, комунікації та когнітивних здібностей приматів. Ведуться необхідні спостереження, записи в зоотехнічний журнал. Триває систематизація та аналіз результатів спостережень за зміною поведінки тварин в групі в різні періоди року, триває робота по корегуванню дієти.

4 «Утримання в умовах неволі приматів Нового світу родини Ігрункових (*Callitrichidae*). Технології годівлі, кліматичні режими» – триває спостереження за поведінкою, станом тварин в умовах зоопарку, проводиться аналіз. Продовжується збір матеріалів по утриманню різних видів родини в інших зоологічних колекціях, аналіз літературних джерел. Завершено перший етап роботи, зібрано велику кількість необхідних матеріалів, проведений їх аналіз. Результати опубліковано у збірнику II онлайн семінару, проведення якого ініціював Асоціація зоопарків України.

5. «Утримання та розмноження в умовах неволі пугачів (*Bubo bubo*)» – тривають спостереження за поведінкою птахів в гніздовий період, в період підготовки до розмноження. Результати проведеної роботи фіксуються в журнал, проводиться аналіз та систематизація даних, за результатами яких готується стаття до друку.

6. «Утримання та розмноження в умовах неволі ібісів священних (*Threskiornis aethiopicus*)» – продовжуються спостереження за групою ібісів священних, фіксування результатів в зоотехнічний журнал, аналіз зібраного матеріалу, корегування результатів, підготовка статті до друку.

7. «Штучне вигодовування молодняку папуг шляхетних (*Eclectus roratus*)» – проводиться аналіз зібраних матеріалів, систематизація даних, , коригування результатів спостережень, готується стаття до друку.

8. «Утримання та розмноження водоплавних птахів: казарка канадська (*Branta canadensis*), мандаринка (*Aix galericulata*), огар (*Tadorna ferruginea*), в умовах Рівненського зоопарку» – проводяться спостереження за поведінкою та харчовими звичками птахів в гніздовий період, в період підготовки до розмноження, формування пар, фіксування результатів в зоотехнічний журнал, аналіз матеріалів та систематизація даних.

9. «Штучне вигодовування молодняку папуг» – здійснюється процес штучного вигодовування, спостереження за ростом та розвитком молодняку, проводяться записи в зоотехнічний журнал, аналіз та коригування даних.

10. «Утримання морської фауни (коралових поліпів (*Anthozoa*)) та риб (*Pisces*) в умовах Рівненського зоопарку» – спостереження за станом морського акваріуму, проведення курсу вирівнювання показників стану води до необхідних, внесення бактерій для стимуляції росту коралів.

11. «Робота філіалу Українського Центру Реабілітації Рукокрилих в Рівненському зоопарку» – порятунок, реабілітація та реінтродукція у дику природу рукокрилих Рівненської області.

Протягом 2024 року продовжувалась робота з порятунку та реабілітації рукокрилих у Рівненській області, проводились виїзди в межах міста на порятунок рукокрилих у квартирах та надавались консультації щодо поводження з рукокрилими по телефону. Також постійно проводиться прийом від громадян кажанів, яких вони врятували від диких тварин, або, коли кажани залетіли у будівлі і вже не змогли вибратись з них. Кількість звернень була більшою, в порівнянні з 2023 роком, і це дуже обнадіює, що населення усвідомлює важливість збереження життя даних тварин і більш гуманно ставиться до них.

Весною 2024 року проводився перший випуск кажанів у кількості 32 особини, які потрапили до нас на зимівлю у грудні 2023 року, де їм була надана вся необхідна допомога (протягом 3 місяців тварини у стані гібернації знаходились у спеціальному холодильнику зі сталою температурою від 4 до 7 градусів, один раз на місяць оглядались спеціалістом, щоб оцінити стан кажанів та проводились контрольні зважування тварини. При необхідності проводилося годівля кажанів до оптимальної ваги, необхідної для продовження зимівлі). Група була успішно випущена у природу, коли денні показники температури відповідали вимогам тварин.

В кінці 2024 року працівниками філії було здійснено виїзд з порятунку колонії виду рудих вечірниць у кількості 88 особин, які знаходились під підвіконням та заважали мешканцям квартири. Оцінивши ситуацію на місці, було вирішено виловлювати кажанів та забирати на зимівлю до нашої філії, оскільки випуск кажанів з листопада по березень заборонено через низьку температуру повітря, що призводить до загибелі кажанів. По прибуттю до філії всіх кажанів при необхідності було нагодовано до необхідної для зимівлі ваги. Також було ретельно оглянуто для оцінки загального фізичного стану, визначено вид, стать та вік кажанів, провели зважування та виміри (довжина передпліччя), провели кільцювання кажанів з записом їх індивідуального номеру з подальшою можливістю відслідковувати їхні шляхи міграції.

Протягом року було реабілітовано більше ніж 100 особин рукокрилих таких видів як: руда вечірниця (*Nyctalus noctule*), пізній пергач (*Eptesicus serotinus*), лилик двоколірний (*Vespertilio murinus*), нетопир пігмей (*Pipistrellus pygmaeus*).

12. «Утримання в умовах Рівненського зоопарку амфібій місцевої фауни». – продовжується спостереження за фізіологією та поведінкою мешканців експозиції «Амфібії України», яка була створена у 2022 році, підбираються умови утримання, здійснюється оцінка впливу температурних режимів, вологості, освітлення на загальний стан амфібій в зимовий та літній періоди.

15.11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища

Проблеми екології в сучасному світі стали чи не найголовнішими після політичних. За останні роки ці проблеми вийшли за межі інтересів вузького кола спеціалістів-екологів на більш широкий загальний рівень. Значно активізувався фактор соціального збудження населення після Чорнобильської катастрофи. Інтерес до проблем безпеки життєдіяльності суспільства в цілому зумовив створення численних громадських організацій, клубів та об'єднань. На території області діє ряд громадських організацій, установчими документами яких передбачена природоохоронна діяльність (табл. 15.20).

Таблиця 15.20. Громадські організації природоохоронного спрямування області

№з/п	Організації	Юридична адреса
1	2	3
1	Рівненський обласний осередок Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта»	м. Рівне, вул. В.Чорновола, 79б rivneosun2007@ukr.net
2	Шкільний осередок Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта» Рівненської гімназії №24 Рівненської міської ради	м.Рівне, вул.Гайдамацька, 15
3	Шкільний осередок Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта» Рівненського ліцею №19 Рівненської міської ради	м.Рівне, вул.Кулика і Гудачека, 48
4	Громадська екологічна організація «Зелений промінь»	с.Довговоля Вараського району, вул.Шевченка, 19-В

1	2	3
5	Обласна організація Українського товариства охорони природи	м. Рівне, вул. Чорновола, 17 bertash ua@ukr.net
6	Обласний осередок Всеукраїнської екологічної ліги	м. Рівне, вул. Миколи Карнаухова, 53а
7	Рівненське регіональне відділення Української екологічної Академії наук (УЕАН) «Волинь-екологія»	м. Рівне, вул. Пластова, 29 lykoD2010@meta.ua
8	Екологічний центр Рівненського Палацу дітей та молоді	м. Рівне, вул. Кн. Володимира, 10
9	Рівненський центр маркетингових досліджень	м. Рівне, вул. В. Чорновола 76а/32
11	Міська молодіжна громадська організація «Екоклуб»	м. Рівне, вул. Соборна, 259, к. 84 office@ecoclubrivne.org
12	Гурток «Джерело» ВСП «РФК НУБіП України»	м. Рівне, вул. Коперніка, 44
13	Українське товариство охорони птахів	м. Рівне, вул. Басівкутська, 25 v.ilchuk@ukr.net
14	Благодійна організація «Благодійний фонд «Погорина»	м. Рівне, вул. Кавказька, 5 pohoryna@gmail.com

Міська молодіжна громадська організація «Екоклуб» – це громадська організація в Рівному, що працює більше 20-ти років задля збереження довкілля. Понад 10 із них – у сфері енергозбереження, адже саме енергетика найбільш згубно впливає на довкілля. Діяльність Екоклубу за 2024 рік відбувалась за наступними напрямками:

1. Розвиток відновлювальної енергетики

У 2024 році Екоклуб отримав заявки від 635 муніципалітетів (43% від усіх в Україні) з проханням про допомогу в розвитку відновлювальної енергетики. Протягом року разом із громадами побудовано 38 сонячних електростанцій, зокрема, 28 для лікарень та 10 для водоканалів.

Втілено два пілотні проєкти зі встановлення теплових насосів: у багатопрофільній лікарні міста Костопіль (Рівненщина) та у Центрі розвитку дитини «Дельфін» міста Звягель (Житомирщина).

За даним напрямком відбулось 2 події, організовані Екоклубом:

у червні 2024 року «Підвищуємо сталість водопостачання у громадах завдяки СЕС», за підтримки Oxfam GB. Захід був присвячений стійкому водопостачанню через встановлення сонячних електростанцій. У його межах було представлено результати проєкту «Сприяння встановленню сонячних електростанцій на водоканалах у регіонах, постраждалих від війни, для підвищення надійності водопостачання».

у липні 2024 року «Розширення законодавчих рамок для стійкості: шлях до енергетичної децентралізації» відбулася за участі Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні. Захід було організовано для представників місцевих рад, профільних державних структур та громадського сектору.

2. Центральне теплопостачання.

Допомога громадам у збереженні та модернізації центрального теплопостачання Екоклуб представив дослідження «Порівняльний аналіз діяльності окремих підприємств-постачальників теплової енергії», у межах якого проаналізував роботу теплопостачальних підприємств в Україні: ТОВ «Рівнетеплоенерго», КП «Житомиртеплокомуненерго», КВП ТГ «Полтаватеплоенерго» та КПТМ «Черкаситеплокомуненерго».

Спільно з громадами Звягеля та Костополя працював над створенням перших прецедентів надання операторами теплопостачання платних енергоефективних послуг споживачам теплової енергії з метою економії коштів. Попередні розрахунки показали, що така послуга для бюджетних установ, обладнаних індивідуальними тепловими пунктами (ІТП), є прибутковою: розрахункова економія значно перевищує дохід від продажу тепла. На основі цих розрахунків у Звягелі обрали дві

громадські будівлі як пілотні об'єкти для впровадження таких послуг. Наразі триває підготовка до навчання спеціалістів КП «Звягельтепло».

15 травня 2024 року Екоclub спільно з DiXi Group організував конференцію, присвячену використанню теплових насосів у системах централізованого теплопостачання. Серед спікерів були представники органів влади України – Міністерства розвитку громад та територій, НКРЕКП та Державного агентства з енергоефективності. Вони розповіли про очікувані зміни у сфері теплопостачання, зокрема щодо тарифної політики та правового регулювання. 10–11 жовтня 2024 року з ініціативи Екоclubу та за підтримки Житомирської міської ради у Житомирі відбувся Перший форум виробників теплової енергії. У заході взяли участь представники центральних органів влади – НКРЕКП, Міністерства розвитку громад та територій, Державного агентства з енергоефективності, а також представники громад і керівники теплопостачальних підприємств. Учасники обговорили ключові виклики та перспективи розвитку галузі поділилися досвідом реформування й модернізації теплопостачальних підприємств. Організатори форуму провели екскурсії на виробничі об'єкти, де реалізовані успішні проекти з когенерації, утеплення мереж, використання біомаси та зберігання тепла.

Проведено ряд вебінарів для місцевих органів влади – «Як ефективно комунікувати грантові проекти», «Як обслуговувати сонячні електростанції. Поради для громад», «Про механізм самовиробництва електроенергії: юридичні та процедурні кроки для зменшення витрат на електроенергію», «Net billing: як зменшити витрати на оплату електроенергії», «Механізм самовиробництва net billing: як економити на електроенергії», «Енергозбереження в дії» та проведено дві тематичні навчальні поїздки для представників операторів центрального теплопостачання та муніципалітетів до Німеччини та Польщі (28 вересня – 5 жовтня 2024 року) та навчальна поїздка до Звягеля, Костополя та Рівного (20–22 листопада 2024 року).

Проект «Закриття циклу: справедливий енергетичний перехід, розроблений містами та регіонами» Екоclub спільно з громадською організацією «Екодія» завершив трирічний проект, що фінансувався Європейським Союзом. У його межах видано 10 грантів на реалізацію проектів у сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності в муніципалітетах. Програма субгрантів, яка розпочалася в січні 2023 року, стала ключовим етапом підтримки місцевих органів влади та громадських організацій у їхніх зусиллях до зеленого переходу. Було отримано 506 заявок, що свідчить про високу зацікавленість у впровадженні енергетичних інновацій.

Проект «Посилення кліматичних дій в українських громадах» Екоclub втілює проект «Посилення кліматичних дій в українських громадах», спрямований на розроблення та впровадження місцевих фінансових інструментів для розвитку сталої енергетики та кліматичних ініціатив. У межах проекту 10 громад пройдуть навчання та створять власні фінансові механізми, які дозволять скоротити викиди парникових газів.

Підготовка рішень спільно з муніципалітетами Екоclub допомагає громадам впроваджувати ефективні кліматичні та енергетичні рішення, співпрацюючи з муніципалітетами для розробки передових підходів у цих сферах.

Допомога громадам у створенні револьверних фондів Екоclub підтримує створення локальних фінансових механізмів, зокрема револьверних фондів, що

дозволяють громадам реалізовувати енергоефективні проєкти та поступово масштабувати їх.

Екоклуб сприяє справедливому низьковуглецевому переходу на рівні громад, допомагаючи виявляти бар'єри та потреби для впровадження відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та підвищення енергоефективності. Спільно з громадами реалізуються пілотні проєкти та розробляються місцеві рішення. У 2024 році ця діяльність ґрунтувалася на пропозиціях від 131 громади, які долучилися до публічних консультацій. Це дозволило Екоклубу ефективно комунікувати запити громад на національному рівні та доносити їх до урядових структур і міжнародних партнерів.

Співпраця з Фондом енергоефективності На основі попереднього аналізу та підготовленої документації Екоклуб подав пропозицію щодо включення фінансування теплових насосів у програму «ГрінДім» Державного фонду енергоефективності. Цю пропозицію було підтримано Фондом.

Участь у переговорному процесі щодо вступу України до ЄС Екоклуб долучився до переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу, увійшовши до складу двох переговорних груп з підготовки позицій України з питань енергетики та з питань довкілля та зміни клімату. Склад робочих груп затверджено Кабінетом Міністрів України. Участь у них стала можливою завдяки підтвердженню досвіду Екоклубу та результатам діяльності у сфері вдосконалення українського законодавства, зокрема в галузях енергетики та екології.

Виступ на Ukraine Recovery Conference 2024 Під час Конференції з відбудови України (URC 2024), що відбулася у червні в Берліні, Наталія Холодова, проєктна менеджерка Екоклубу, наголосила на ключовій ролі муніципалітетів у розвитку відновлюваної енергетики. Вона підкреслила важливість системної підтримки громад з боку держави, міжнародних фінансових установ і громадських організацій. Наталія також звернула увагу на значний попит серед українських громад на встановлення сонячних електростанцій для забезпечення критичної інфраструктури – лише за одну кампанію Екоклуб отримав понад 600 заявок від громад.

3. Адаптація до зміни клімату та членство у міжнародних організаціях

У 2024 році Екоклуб зосередився на роз'ясненні важливості адаптації до зміни клімату для ширшого кола представників громад та на розробці конкретних адаптаційних заходів. У рамках цієї роботи були реалізовані такі активності:

- організовано та проведено 10 семінарів для муніципалітетів і громадських активістів;

- надано понад 10 індивідуальних консультацій щодо впровадження заходів адаптації;

- підготовлено 10 коментарів для медіа з теми адаптації до зміни клімату;

- організовано рольову гру з планування заходів адаптації для 11 громад.

Окрему увагу приділено співпраці з громадами:

- Житомирська та Костопільська громади разом працювали над включенням адаптаційних заходів у Плани дій сталого енергетичного розвитку та клімату (ПДСЕРК);

- для Запоріжжя розроблено розділ «Адаптація до зміни клімату під час відновлення» у межах Зеленої книги відновлення міста;

- у січні 2024 року Рівненська міська рада затвердила оновлений ПДСЕРК, який враховує рекомендації Екоклубу щодо адаптації до кліматичних змін.

У партнерстві з чеським фондом Nadace Partnerství (Фонд «Партнерство») та ГО «Екосфера» Екоклуб сприяв участі 60 представників і представниць органів

місцевого самоврядування, громадського сектору, малого та середнього бізнесу, а також журналістів у тематичних стажуваннях. Ці навчальні візити були спрямовані на формування глибшого розуміння важливості врахування заходів з адаптації до зміни клімату в процесах планування відновлення.

Участь у Раді Української кліматичної мережі Здатність Екоклубу впливати на національну політику задля збереження довкілля спирається на мережу екологічних громадських організацій, які ми розвиваємо та підтримуємо. Над цим ми працюємо в Раді Української кліматичної мережі, куди входимо з 2016 року. Мережа налічує 40 організацій і є найбільшим в Україні об'єднанням кліматичних організацій, що адвокують інтереси громадськості на місцевому і національному рівнях.

Екоклуб приєднався до двох об'єднань громадських організацій Європейського екологічного бюро (European Environmental Bureau – EEB) та Мережі кліматичних дій (Climate Action Network Europe – CAN Europe).

4 Проводилась робота на місцевому рівні

Рівненська громада та зелене відновлення Екоклуб стежить за відповідністю рішень Рівненської міської ради екологічним цілям та стратегічним документам громади, зокрема Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату (ПДСЕРК). У 2024 році наші коментарі були враховані в оновленій Стратегії розвитку Рівненської громади до 2028 року.

Адвокаційна робота проти закупівлі дизельних маршруток Екоклуб бере участь у вдосконаленні підходів до розвитку зелених зон і розробці стратегії сталої мобільності Рівного. Із 2023 року Екоклуб активно виступає проти планів міської ради закупити 100 дизельних маршруток – рішення, що суперечить цілям ПДСЕРК зі скорочення викидів парникових газів. В результаті кількість запланованих до закупівлі маршруток вдалося скоротити зі 100 до 40 одиниць.

Задля захисту зелених зон і річки Устя Екоклуб надав рекомендації з оновлення парку «Гідропарк» – важливого елементу міської екосистеми; протидіяв забудові водно-болотних угідь технічними спорудами; відстояв екосистему Усті.

Екоклуб об'єднав жителів району, проводили адвокацію на сесіях міськради задля відмови міської ради асфальтувати сквер для створення паркомісць для маршруток. В результаті міська влада знайшла альтернативну ділянку, зберігши зелену зону.

5. Захист процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД)

Екоклуб продовжив роботу над підвищенням ефективності та відкритості процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД). Під час воєнного стану уряд скасував обов'язковість проходження ОВД для окремих категорій проєктів, що, на думку Екоклубу, створює серйозні ризики для довкілля та здоров'я людей.

В аналітичній записці «REPowerEU: можливості та виклики для України» проаналізовано європейську ініціативу, її потенційні переваги та загрози для України. Зокрема, ризики, пов'язані зі спрощенням або скасуванням процедур ОВД у процесі відбудови; необхідність системного підходу до спрощення процедур – через додаткові дослідження, обговорення і залучення експертного середовища. Швидке запровадження ініціатив без належного екологічного контролю може призвести до негативних наслідків для довкілля та громад.

6. Співпраця з міжнародними організаціями.

Екоклуб посилював співпрацю та просував тему ОВД на національному і міжнародному рівнях. Ми взаємодіяли із WWF, Bankwatch, мережами громадських

організацій CAN-Europe (180 організацій) та ЕЕВ (190 організацій). Також провели інформаційну кампанію, щоб ширше коло громадських організацій зацікавилася впливом на процедури ОВД.

Екоклуб взяв участь у консультаціях з Директоратом Єврокомісії з питань добросусідства та переговорів з розширення (DG NEAR) щодо плану Ukraine Facility (програма підтримки України від ЄС). Ми доносили нашу позицію щодо ОВД через дзвінки та офіційні звернення, а на конференції ReBuild Ukraine представили позицію щодо необхідності участі громадськості у відбудові.

Основним напрямом діяльності Рівненського обласного осередку *Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта»*, що діє на базі комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради, є екологічна просвіта та виховання особистості громадянина України, який здатний дбайливо ставитись до навколишнього природного середовища і прагне захищати усе живе на Землі. Ці завдання реалізуються через такі форми роботи як: експедиції, походи, круглі столи, брифінги, конференції, акції, операції та інші масові заходи природоохоронного спрямування. Рівненський обласний осередок дитячої спілки «Екологічна варта» щороку розширює коло екологічних проблем, якими він опікується. Мета таких заходів – привернути увагу учнівської молоді до місцевих проблем.

Обласний осередок Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта» організував та провів наступні заходи: акції «Наша допомога птахам», «Первоцвіт», «Посади своє дерево», «Збережи ялинку», «Нове життя джерел».

Всеукраїнська акція «Наша допомога птахам» проходить із метою виховання в молоді ціннісного ставлення до біорізноманіття, проведення широкої просвітницької роботи та практичних дій з охорони та збереження орнітофауни, розвитку гуманного ставлення до птахів, мотивації до їх охорони в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах області. У великому обліку птахів найактивнішим був Рівненський міський осередок ВДС «Екологічна варта». Вартівці рівненських закладів загальної середньої освіти дослідили зимову орнітофауну м. Рівне, проаналізували результати досліджень, визначили систематичний склад, характеристику чисельності, екотопологічну приуроченість, екологічний аналіз зимуючих птахів м. Рівного. На базі комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради провели конкурс «Весняний переліт» та конкурс штучних гніздівель «Пташина оселя». Вихованці гуртка «Юні голубівники» та «Я досліджую природу» проводили просвітницьку роботу серед вихованців закладу. Вартівці закладу позашкільної освіти виготовляли годівнички та розвішували їх на території закладів освіти, стали учасниками конкурсу малюнків та Свята зимуючих птахів, на якому було узагальнено результати проведення акції та обговорено плани проведення заходів щодо допомоги птахам у зимовий період наступного року.

Рівненський обласний осередок дитячої спілки «Екологічна варта» щороку розширює коло екологічних проблем, якими він опікується. Мета таких заходів – привернути увагу учнівської молоді до місцевих проблем.

15.12. Екологічна освіта та інформування

В галузі екологічної освіти працює ряд наукових та природоохоронних установ області.

В *Національному університеті водного господарства та природокористування* здійснюють підготовку бакалаврів та магістрів за акредитованими освітніми програмами спеціальностей 101 «Екологія» галузь знань 10 «Природничі науки», та 183 «Технології захисту навколишнього середовища» галузь знань 18 «Технології та виробництво». Спеціальності акредитовані за найвищим четвертим рівнем. У 2021 році в університеті відкрита аспірантура за освітньо-науковою програмою «Екологія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 Екологія, ступінь вищої освіти доктор філософії та докторантура за спеціальністю – екологія.

Викладачі, студенти, аспіранти є учасниками міжнародних семінарів та стажувань, вебінарів з питань охорони навколишнього середовища, збалансованого використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. До наукової роботи активно залучається і студенти університету, зокрема ті, що навчаються на спеціальностях «Екологія», «Технології захисту навколишнього середовища». При кафедрі екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства є постійно діючі наукові гуртки: «Охорона та раціональне використання водних ресурсів», «Екологічна безпека», «Збереження біорізноманіття» та ін. Учасники гуртків мають змогу розширити знання з відповідних галузей знань та виконувати науково-дослідну роботу, яка в подальшому має продовження в випускових та конкурсних роботах.

У *Рівненському державному гуманітарному університеті (РДГУ)* здійснюється підготовка бакалаврів та магістрів за спеціальністю 101 «Екологія». За другим (магістерським) рівнем підготовка фахівців зі спеціальності 101 «Екологія» здійснюється за такими спеціалізаціями: «Технологічні основи захисту навколишнього середовища», «Радіоекологія». Кафедра екології, географії та туризму РДГУ здійснює підготовку здобувачів за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії в галузі знань 10 «Природничі науки» зі спеціальності 101 «Екологія».

У рамках даної спеціальності створені навчальні аудиторії та науково-дослідна лабораторія, де студенти під керівництвом викладачів проводять експериментальні дослідження і одночасно організовується науково-дослідна робота студентів. Діє Студентське наукове товариство, члени якого беруть активну участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних, міжвузівських олімпіадах, конкурсах-захистах науково-практичних робіт, науково-практичних конференціях, де показують високий рівень фахової підготовки та здобувають призові місця.

Вихідним положенням екологічної освіти бакалаврів та спеціалістів *Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука* є продовження базової середньої освіти на більш високому рівні з метою комплексного формування екологічних знань та вмінь у майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр для національної економіки та підготовки свідомих громадян з питань екології та охорони навколишнього природного середовища в університеті створено 9 спеціалізованих кабінетів: соціально-економічної географії, геолого-палеонтологічний музей, зоологічний музей, кабінет туристично-краєзнавчої роботи, лабораторія геоінформаційних технологій, кабінет

ботаніки, формується лабораторія фізіології людини і тварин, кабінет вивчення біології, кабінет безпеки життєдіяльності та цивільного захисту.

Експонати колекцій музеїв та лабораторій використовуються у лекційних, практичних та лабораторних заняттях студентів, що дозволяє досягнути максимальної ефективності навчального процесу з питань екології та охорони навколишнього природного середовища.

В університеті викладаються такі навчальні дисципліни «Цивільна безпека», «Біологія», «Ботаніка», «Географія», «Основи медичних знань та безпеки життєдіяльності».

На науково-методичній базі університету проводять свої дослідження учні Малої академії наук та гуртківці Станції юних туристів.

У Національному університеті «Острозька академія» в складі факультету політико-інформаційного менеджменту створена перша в Україні кафедра «Громадського здоров'я», яка у відповідності до цілей розвитку опікується питаннями охорони довкілля та здоров'я.

Цілями спеціальності «Громадське здоров'я» є підготовка нової генерації та перепідготовка фахівців для адміністративних установ та органів самоуправління, в т.ч. об'єднаних територіальних громад, установ та організацій у сфері державного санітарно-епідеміологічного і екологічного нагляду, біобезпеки, охорони навколишнього середовища, а також господарюючих суб'єктів різних форм власності та ін.

Освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів громадського здоров'я передбачає цілий ряд навчальних дисциплін, які прямо або опосередковано пов'язані з питаннями охорони довкілля та здоров'я, наприклад: «Загальна гігієна», «Соціально-гігієнічний моніторинг», «Екологія людини», «Біобезпека», «Екологічна психологія», «Основи державного санітарно-епідеміологічного нагляду», «Основи здорового способу життя», «Лабораторна справа» та ін. Наразі в Університеті діє науково-дослідний центр «Екології людини та охорони громадського здоров'я», де студенти проходять практику та здобувають професійні навички з оцінки впливу довкілля на здоров'я людини. В основу програми покладені кращі зарубіжні та вітчизняні практики та досвід у сфері профілактичної роботи щодо охорони здоров'я та довкілля.

За ініціативою кафедри громадського здоров'я та керівництва Університету були внесені зміни до національного класифікатора професій в частині унесення нових професій за шифром «Фахівець з громадського здоров'я» та «Фахівець з довкілля та здоров'я», затверджених наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18.08.2020 № 1574 «Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010».

В ході роботи основна увага спеціалістів акцентується на розробці методологічних підходів з оцінки медико-екологічних ризиків, гігієни довкілля, запобігання надзвичайним ситуаціям у сфері охорони здоров'я та довкілля, поводженні з небезпечними та особливо небезпечними відходами, в т.ч. медичними. Технічні завдання в контексті даних НДР було внесено до «Стратегії розвитку Рівненської області до 2027 року».

У Відокремленому структурному підрозділі «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП» здійснюється підготовка молодших спеціалістів та фахових молодших бакалаврів за спеціальністю 101 Екологія.

З метою впровадження гнучкої багатоступеневої системи освіти у коледжі розроблені та впроваджені в навчальний процес інтегровані плани підготовки бакалаврів в Національному університеті водного господарства та природокористування на базі молодшого спеціаліста спеціальності 101 Екологія із скороченим терміном навчання на два роки за спеціальностями 101 Екологія та 183 Технології захисту навколишнього середовища.

Підготовку студентів-екологів забезпечує кваліфікований викладацький колектив, а саме: 7 кандидатів наук, 3 – викладачі-методисти, 2 – викладачі II категорії, 3 – викладачі I категорії, 6 – викладачів, 3 – майстри в/н, 1 – лаборант; з яких 3 – викладачі працюють над кандидатськими дисертаціями.

Для забезпечення підготовки молодших спеціалістів коледж має добре розвинену матеріально-технічну базу: кабінети загальної екології, хімії, лабораторія хімічного аналізу, обладнані необхідними технічними засобами навчання і наочністю, літературою, навчальними посібниками, роздатковим матеріалом, інвентарем, різноманітним обладнанням, є 6 комп'ютерних класів.

Навчальними планами підготовки молодших спеціалістів та фахових молодших бакалаврів за спеціальністю «Екологія» передбачено викладання наступних дисциплін професійної підготовки: Вступ до спеціальності, Загальна екологія, Екологія рослин, Геологія з основами геоморфології, Гідрологія з основами гідрогеології, Ґрунтознавство, Геохімія довкілля, Ландшафтна екологія, Техноекологія, Агроекологія, Методи вимірювання параметрів навколишнього природного середовища, Моніторинг довкілля, Основи метрології та стандартизації, Охорона навколишнього середовища, Заповідна справа, Збалансоване природокористування, Екологічне законодавство, Екологічна експертиза, Екологічна безпека, Методика дослідження стану навколишнього середовища, Менеджмент природних ресурсів, Комп'ютерна обробка екологічної інформації та ін.

Для практичної підготовки студентів навчальним планом передбачено проведення навчально-виробничих практик: з хімічного, фізико-хімічного аналізу; загально-екологічної; ландшафтно-екологічної; на здобуття робітничої професії «Лаборант хімічного аналізу» та «Лаборант з контролю за станом навколишнього середовища»; технологічної; переддипломної.

Екологічне виховання студентів у *Відокремленому структурному підрозділі «Березнівський лісотехнічний коледж НУВГП»* – один з пріоритетних напрямів, що формує екологічний світогляд майбутнього фахівця, які спрямовують діяльність спеціаліста лісової галузі на природоохоронну роботу.

Для формування екологічної компетентності майбутніх фахівців у коледжі традиційно щорічно проводиться акція «Чисте довкілля», метою якої є формування екологічної свідомості студентів, залучення молоді до поліпшення стану довкілля. Активізація молоді до участі у Всеукраїнських масових заходах «Зелений паросток майбутнього», «Посади сад», «Майбутнє лісу в твоїх руках». На заходах, що проводяться в рамках екологічної акції, обговорюються проблеми століття, розкриваються причини їхнього виникнення, висвітлюються пагубні наслідки екологічних проблем сьогодення, підкреслюється необхідність невідкладних дій людства задля збереження довкілля. Дана діяльність надає можливість формувати екологічну свідомість, екологічну культуру майбутнього спеціаліста лісової галузі. Окрім цього, з метою екологічного виховання молоді у коледжі відбувається пропагування та проведення природоохоронних заходів, прищеплення дбайливого

ставлення молоді до об'єктів живої природи. Екологічне виховання спрямоване на навчально-виховну, дослідницьку, природоохоронну та краєзнавчу роботу. Студенти займаються опрацюванням наступних проблем: вивчають фізико-географічні особливості місцевості, природи рідного краю; приймають участь у організації та проведенні екологічних конкурсів та акцій; організовують екологічний моніторинг стану навколишнього природного середовища.

На території Березнівського лісотехнічного коледжу розташований унікальний навчальний, еколого-просвітницький осередок області – Березнівський дендрологічний парк загальнодержавного значення, який має важливе природоохоронне рекреаційне та естетичне значення й відіграє важливу роль для збагачення біорізноманіття дендрофлори Рівненщини. Насадження дендропарку є навчальною базою для підготовки фахівців лісового господарства, наочним посібником для студентів Рівненщини, учнів шкіл при вивченні ботаніки і природничих дисциплін, що дає можливість формувати екологічну свідомість та культуру підростаючого покоління.

Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» готує спеціалістів аграрного сектору. Екологічні знання, екологічна свідомість формуються у студентів на заняттях з дисципліни «Основи екології», яка викладається на всіх спеціальностях та інших спецдисциплінах. Також значна природоохоронна робота проводиться в позаурочний час: на засіданнях екологічного гуртка «Джерело», в якому задіяний викладацький та студентський колектив. Мета засідань – поглибити екологічні знання про природу рідного краю, про екологічні проблеми та шляхи їх подолання. Гуртківці взяли шефство над ботанічним заказником державного значення «Вишнева гора», де кожного року проводяться виїзні засідання із впорядкування території заказника і експедиції з дослідження природи. Студенти та викладачі коледжу працюють над науково-дослідницькими проектами на екологічну тематику та приймають участь у міжнародних, всеукраїнських і міжвузівських конференціях.

На сайті коледжу <https://rfc.nubip.edu.ua/> постійно розміщується інформація про екологічні заходи, що проводяться у коледжі.

Викладацьким складом коледжу проводяться виховні заходи екологічного характеру: День здоров'я, туристичні походи, конкурси студентських робіт та плакатів екологічного змісту, проведення тематичних екологічних науково-популярних лекцій до визначених дат, зокрема Всесвітнього дня води, Дня довкілля в Україні, Всесвітнього дня Землі, річниці Чорнобильської катастрофи, Всесвітнього дня проти куріння тощо. Продовжено роботу із створення банку слайдотеки та науково-популярних фільмів в галузі охорони довкілля.

Коледж активно співпрацює з екологічними громадськими та державними організаціями – Рівненською обласною організацією охорони природи, Департаментом екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації, Рівненською обласною універсальною науковою бібліотекою. За їх участі організовуються відкриті заходи, екологічні ігри, екскурсії, гостьові лекції.

В департаменті екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації діє бібліотека, де знаходяться наукові, довідкові та художні видання екологічного спрямування. Крім того, протягом 2024 року керівництво та представники департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації провели або взяли участь у 196 інформаційно-просвітницьких

заходах: у нарадах, комісіях, робочих групах – 73, обстеженні, таксації – 10, конференціях, семінарах, вебінарах, круглих столах – 59, навчанні, курсах, тренінгах – 24, лекторських виступах – 5, виступах у медіа – 2, громадських обговореннях – 23. Крім того, постійне інформування про стан довкілля області здійснюється на офіційній веб-сторінці департаменту екології та природних ресурсів www.ecorivne.gov.ua.

15.13. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища

У 2024 році Рівненську область з робочими візитами відвідали делегації від Чеської Республіки, Литовської Республіки, Республіки Польща, представництва ЄС в Україні, США, Швеції.

З метою розширення ринків збуту вітчизняної продукції та залучення інвесторів в область впродовж року проведено десятки презентацій експортного та інвестиційного потенціалу Рівненщини в рамках зустрічей з членами іноземних делегацій, які проводилися безпосередньо за участю всіх зацікавлених сторін, так і в режимі реального часу (онлайн), зокрема:

20–28 квітня 2024 року заступник голови Рівненської обласної державної (військової) адміністрації Людмила Шатковська здійснила закордонне відрядження до м.Дубровник Республіки Хорватія з метою участі у зустрічах з представниками Балтійсько-Адріатичного транспортного коридору;

11–14 червня 2024 року делегація Рівненської області взяла участь у Конгресі місцевого самоврядування Ініціативи трьох морів та Економічному Форумі у м. Люблін (Республіка Польща);

09–16 червня 2024 року делегація у складі керівництва Рівненської облдержадміністрації та представників територіальних громад Рівненської області брала участь у Міжнародній конференції з питань відновлення України (URC-2024) у м. Берлін. Основні теми, які обговорювалися з потенційними міжнародними партнерами – це реалізація інфраструктурних проєктів у соціальній сфері, а також ініціатив, спрямованих на забезпечення реабілітації військовослужбовців й створення безпекових центрів в регіоні;

02–06 вересня 2024 року делегація Рівненської області взяла участь у 33-му Економічному форумі в Карпачі (Республіка Польща) – одній з найбільших і найважливіших економічних та політичних подій у Центральній та Східній Європі. В рамках візиту також проведено зустріч з керівництвом Вармінсько-Мазурського та Нижньосілезького воєводств;

з 07 по 10 жовтня 2024 року делегація Рівненської області на чолі із заступником голови облдержадміністрації Ігорем Павленком взяла участь у Європейському тижні регіонів та міст (м. Брюссель, Бельгія). Представники Рівненщини зустрілись із делегаціями зі Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Республіки Ірландія, Франції та Італії. Сторони обговорили можливості налагодження двостороннього міжрегіонального співробітництва, а також реалізації спільних проєктів для забезпечення стійкості, розвитку та євроінтеграції області й громад;

24–25 жовтня 2024 року начальник управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції облдержадміністрації Ольга Ютовець брала участь у XI Форумі Балтійсько-Адріатичного транспортного коридору, що проходив у Словенії, де обговорили з потенційними партнерами можливості підготовки та реалізації спільних проєктів;

у листопаді 2024 року заступник голови Рівненської ОДА з питань цифровізації та цифрової трансформації Олександр Терещенко взяв участь у навчанні в межах програми «Estonian ICT Cluster: Формування цифрового суспільства». Захід, що відбувся у Таллінні під час Tallinn Digital Summit 2024, є частиною освітньої програми CDTO Campus, яка реалізується за ініціативи Міністерства цифрової

трансформації України та партнерів. Навчання, створене у співпраці з провідними естонськими компаніями Civitta, Digital Nation та Proud Engineers, стало можливістю для українських цифрових лідерів вивчити підходи до розбудови цифрового суспільства.

Разом з тим, у 2024 році на території області продовжувалася реалізація українсько-швейцарського проєкту Organic Trade for Development (OT4D) (загальний бюджет проєкту 390 тис. євро).

Упродовж звітнього року Рівненська ОВА спільно з Волинською ОВА (основний партнер) та іншими партнерами забезпечували роботу над запуском великого інфраструктурного проєкту у рамках Програми за тематичною ціллю «Довкілля», який, зокрема, полягатиме у модернізації очисних споруд та встановленні установок для очищення питної води в м. Рівному та Рівненському районі.

Протягом року тривала процедура контракування 7 проєктів з Рівненщини за пріоритетом «Довкілля», грантова частина українських партнерів в яких становить 5,2 млн євро. Ініціативи стосуються запобігання стихійним лихам і катастрофам, підвищенню якості води, покращенню управління водними ресурсами, збереженню біорізноманіття та зеленої інфраструктури. Відібрані проєкти будуть реалізовані в Гощанській, Миляцькій, Вирівській, Зорянській, Клесівській, Привільненській та Рівненській громадах (зокрема, у місті Рівному).

У 2024 році управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції облдержадміністрації здійснювало роботу в рамках проєкту «RESCOM: Платформа навчання для стійких громад», де управління виступає одним із партнерів. Проєкт, співфінансований Шведським інститутом у межах програми Baltic Neighbourhood Programme, тривалістю з вересня 2024 до грудня 2025 року. З 29 по 31 жовтня представниця управління взяла участь у щорічному форумі Стратегії Європейського Союзу для регіону Балтійського моря (EUSBSR), що проходив у Швеції, де виступила на панельній дискусії «Рецепти стійкості – громади, культура та комплексна безпека» (Recipes for Resilience – Communities, Culture and Comprehensive Security).

В області, з ініціативи управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Рівненської ОДА, було започатковано серію семінарів для фахівців різних галузей. Завдяки створенню міжсекторальних груп, фахівці з різних галузей мають можливість обмінюватися досвідом, навчатися та спільно працювати над розробкою проєктів. У 2024 році було проведено три зустрічі – на теми освіти, охорони здоров'я та культури.

Крім того, у звітньому році Рівненщина доєдналася:

- до Союзу Балтійських Міст на правах партнера, що сприятиме пошуку нових партнерів серед муніципалітетів, які входять до складу до цієї організації;

- до глобальної мережі організації ICLEI – Local Governments for Sustainability (Місцеві органи влади за сталий розвиток). Її учасниками є понад 2500 міст та регіонів з понад 125 країн світу. ICLEI сприяє політиці сталого розвитку, низького рівня викидів та стійкого й справедливого розвитку, заснованого на природоорієнтованих рішеннях;

- до Меморандуму про співпрацю зі Східним прикордонним регіоном (6 регіонів Ірландії та Північної Ірландії), що відкриває можливості для спільних проєктів у сферах місцевого самоврядування, економіки, культури, мистецтва, навколишнього середовища.

Таблиця 15.21. Міжнародне співробітництво

Назва міжнародного договору України	Дата підписання	Строк дії міжнародного договору України	Примітка
1	2	3	4
Угода про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво між Рівненською областю України та Люблінським воєводством Республіки Польща	23.03.2011	5 років з автоматичною пролонгацією при взаємній згоді сторін	11–14 червня 2024 року делегація Рівненської області взяла участь у Конгресі місцевого самоврядування Ініціативи трьох морів та Економічному Форумі у м. Люблін.
Договір про міжрегіональне співробітництво між Рівненською областю (Україна) та Вармінсько-Мазурським воєводством (Республіка Польща)	09.12.2003	5 років з автоматичною пролонгацією	02–06 вересня 2024 року делегація Рівненської області взяла участь у 33-му Економічному форумі в Карпачі (Республіка Польща) – одній з найбільших і найважливіших економічних та політичних подій у Центральній та Східній Європі. В рамках візиту також проведено зустріч з керівництвом Вармінсько-Мазурського та Нижньосілезького воєводств.
Меморандум про взаєморозуміння між народним урядом провінції Чжецзян КНР і Рівненською обласною державною адміністрацією (Україна) щодо торговельно-економічного, науково-технічного і культурного співробітництва	20.04.2004	Укладений на невизначений термін	-
Меморандум про співробітництво між Рівненською областю (Україна) та штатом Санта-Катарина (Бразилія)	10.11.2004	Укладений на невизначений термін	-
Угода про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво між Рівненською обласною державною адміністрацією України та Меджимурською окружною адміністрацією Хорватської Республіки	12.04.2013	Укладена на невизначений термін	20–28 квітня 2024 року керівництво обласної державної (військової) адміністрації здійснило закордонне відрядження до м. Дубровник Республіки Хорватія з метою участі у зустрічах з представниками Балтійсько-Адріатичного транспортного коридору.
Протокол між Рівненською обласною державною адміністрацією України та Виконавчою владою Габалінського району Азербайджанської Республіки про співробітництво в економічній та соціально-культурній сферах	18.11.2013	Укладений на невизначений термін	-
Меморандум про співпрацю між Рівненською обласною державною адміністрацією і Східним прикордонним регіоном (6 регіонів Ірландії та Північної Ірландії)	17.12.2024	Укладений на невизначений термін	-

ВИСНОВКИ

Основними екологічними проблемами області на сьогодні залишаються:

- забруднення та нераціональне використання водних ресурсів: недостатньо ефективно працюють очисні споруди підприємств області, в основному комунальних; високий рівень зношеності комунальних та відомчих мереж водогонів та каналізації; не встановлені межі водоохоронних зон та прибережних смуг більшості водотоків області;
- забруднення атмосферного повітря пересувними джерелами;
- забруднення території побутовими та виробничими відходами, а саме невідповідність більшості звалищ побутових відходів існуючим екологічним вимогам, низький ступінь утилізації ресурсоцінних відходів; накопичення відходів, у тому числі небезпечних, на території підприємств області;
- необхідність технічного переозброєння діючих об'єктів, проведення наукових розробок та впровадження інноваційних технологій, результатом яких стане суттєве зниження антропогенного впливу на довкілля;
- залежність приросту промислової діяльності області від споживання первинних енергоресурсів.

Відповідно до цього пріоритетними напрямками діяльності на наступний рік визначено:

- в галузі нормування природокористування: видача довкілевих дозволів;
- в галузі управління відходами: доопрацювання Регіонального плану управління відходами в Рівненській області до 2030 року; здійснення заходів щодо організації в області збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів та їх утилізації; запровадження системи роздільного збирання побутового сміття; вирішення питання утилізації залишків непридатних до використання та заборонених до застосування хімічних засобів захисту рослин (пестицидів і агрохімікатів) та збору небезпечних відходів у складі побутових (відпрацьованих люмінесцентних ламп; хімічних елементів живлення, фарб і розчинників, побутових миючих засобів, технічних мастил, аерозолів, прострочених медикаментів, електричної та електронної техніки, що вийшла з ладу, приладів, що містять ртуть тощо);
- в галузі заповідної справи: забезпечення послідовного розширення та впорядкування мережі природно-заповідного фонду, винесення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду в натуру, розбудова регіональної екомережі області;
- в галузі економіки природокористування: сприяння цільовому та повному використанню коштів місцевих природоохоронних фондів; стимулювання природоохоронної ресурсозберігаючої діяльності суб'єктів господарювання;
- в галузі моніторингу довкілля, екологічної освіти і зв'язків з громадськістю: розвиток та удосконалення систем моніторингу за станом атмосферного повітря, інформування широкого загалу населення про стан довкілля, формування екологічної культури та свідомості громадян.

Вступне слово	1
1. Загальні відомості	2
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території	2
1.2. Соціальний та економічний розвиток території	3
2. Атмосферне повітря	11
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	11
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.....	11
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	14
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря	15
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах	15
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	19
2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	21
2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря	24
3. Зміна клімату	26
3.1. Тенденції зміни клімату	26
3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	28
3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонного шару	30
4. Водні ресурси	31
4.1. Водні ресурси та їх використання	31
4.1.1. Загальна характеристика	31
4.1.2. Водокористування та водовідведення	33
4.2. Забруднення поверхневих вод	35
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	35
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	36
4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод	44
4.3. Стан поверхневих вод	44
4.3.1. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод	44
4.3.2. Хімічний стан масивів поверхневих вод	47
4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	50
4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод	51
4.4. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів	52
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування екологічної мережі області	55
5.1. Збереження біо - та ландшафтного різноманіття, формування екологічної мережі області	55
5.1.1. Загальна характеристика	55
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	57
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	59
5.1.4. Формування екомережі області	61
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу	63
5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу	63
5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	63
5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	67
5.2.4. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України	74
5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	76
5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах області	76
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу	80
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу	80
5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства	81
5.3.3. Стан і ведення рибного господарства	83

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	84
5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів	93
5.3.6. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах області	93
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	96
5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду області	96
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення	100
5.4.3. Формування Смарагдової мережі	100
5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду	101
5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття	106
6. Земельні ресурси та ґрунти	108
6.1. Структура та стан земель	108
6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь	108
6.1.2. Стан ґрунтів	108
6.3.3. Деградація земель	112
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	114
6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель	115
7. Надра	116
7.1. Мінерально-сировинна база	116
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази	116
7.2. Система моніторингу геологічного середовища	118
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість	118
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси	119
7.3. Погоджувальна діяльність у сфері використання надр	119
7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	119
7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр	120
8. Відходи	121
8.1. Структура утворення та накопичення відходів	121
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення).....	122
8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів	127
8.4. Державна політика та заходи у сфері поведінки з відходами	128
9. Екологічна безпека	129
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки	129
9.2. Об'єкти підвищеної небезпеки	130
9.3. Радіаційна безпека	130
9.3.1. Стан радіоактивного забруднення території області	132
9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами	141
9.4. Екологічна безпека на територіях, які зазнали впливу внаслідок збройної агресії проти України	142
9.4.1. Шкода, завдана земельним ресурсам	142
9.4.2. Втрати надр	143
9.4.3. Збитки, завдані водним ресурсам	143
9.4.4. Шкода, завдана атмосферному повітрю	143
9.4.5. Втрати лісового фонду	143
9.4.6. Збитки, завдані природно-заповідному фонду	143
9.5. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки	144
10. Промисловість та її вплив на довкілля	146
10.1. Структура та обсяги промислового виробництва	146
10.2. Вплив на довкілля	146
10.2.1. Гірничодобувна промисловість	147
10.2.2. Металургійна промисловість	147
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість	148
10.2.4. Харчова промисловість	148

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва	148
11. Сільське господарство та його вплив на навколишнє природне середовище	150
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства	150
11.2. Вплив на навколишнє середовище	151
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	151
11.2.2. Використання пестицидів	152
11.2.3. Зрошення та осушення земель	153
11.2.4. Тенденції в тваринництві	155
11.3. Органічне сільське господарство	155
11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства	156
12. Енергетика та її вплив на навколишнє природне середовище	157
12.1. Структура виробництва та використання енергії	157
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	157
12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище	159
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	159
12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище	160
13. Транспорт та його вплив на навколишнє природне середовище	161
13.1. Транспортна мережа області	161
13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень	161
13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів	162
13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище	162
13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище	163
14. Стале споживання та виробництво	164
14.1. Тенденції та характеристика споживання	164
14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	166
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	174
15.1. Регіональна екологічна політика	174
15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	175
15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища	178
15.4. Виконання регіональних цільових екологічних програм	179
15.5. Державна політика у сфері моніторинг навколишнього природного середовища	181
15.6. Оцінка впливу на довкілля	184
15.7. Економічні засади природокористування	186
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності	186
15.7.2. Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища	192
15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	201
15.9. Державне регулювання природокористування	202
15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища	203
15.11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища	210
15.12. Екологічна освіта та інформування	216
15.13. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища	220
Висновки	223